ڕەواندز

لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا

١٢٦٢-١٣٣٧ کۆچی

١٨٤٦-١٩١٩ زایینی

بەرگی پانزدە

بڵاوکراوەی زانکۆی جیهان
خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان
٢٠٢٢

ئامادە و پێشکەشکردنی: **د. نەوزاد یەحیا باجگر**

وەرگێڕان: **ئاشتی ڕەحمان**

پێرست

زنجیره	بابەت	لاپەڕە
١	پێشەکی	٧
٢	چەند ڕونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان	٨
٣	شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی	١٠
٤	کۆد و ووشەی ڕەسەنی کۆدەکان	١٦
٥	بەڵگەکان	٢١

هەواڵنامەی کتێب

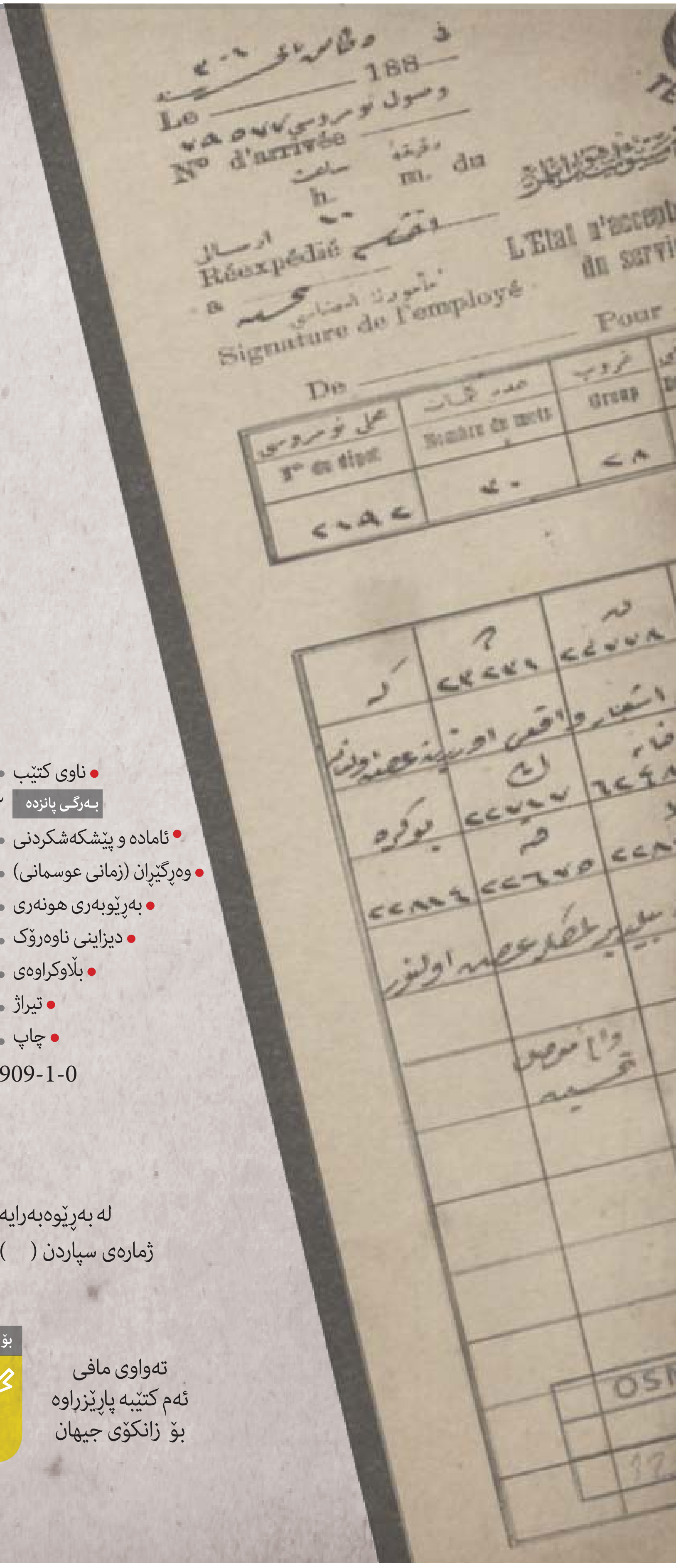

• ناوی کتێب • **ڕەوانــدز** لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا

بەرگی پانزە ١٢٦٢-١٣٣٧ کۆچی/ ١٨٤٦- ١٩١٩ زایینی

• ئامادە و پێشکەشکردنی • د. نەوزاد یەحیا سەعید باجگر

• وەرگێڕان (زمانی عوسمانی) • ئاشتی ڕەحمان

• بەڕێوەبەری هونەری • بورهان سابیر

• دیزاینی ناوەڕۆک • سومەییە موڕادی

• بڵاوکراوەی • زانکۆی جیهان | خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان

• تیراژ • ١٠٠٠ دانە

• چاپ • یەکەم ٢٠٢٢ هەولێر

ISBN 978-9922-9909-1-0

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان

ژمارەی سپاردن ( )ی ساڵی٢٠٢٢ی وەزارەتی ڕۆشنبیری

بۆ داونلۆدکردنی کتێبەکان: Download Books

www.NawzadBajger.net

www.NawzadBajger.org

chairman@cihanuniversity.edu.iq

تەواوی مافی

ئەم کتێبە پارێزراوە

بۆ زانکۆی جیهان

هەواڵنامەی کتێب

ئەم وشە و بیروبۆچوونانەی کە لەم پەرتوکەدا نووسراوەتەوە سەرچاوەکەی بەڵگەکانە و ئێمە لێی بەرپرس نین، لەبەر ئەمانەتی زانستیش لەکاتی وەرگێڕانی دەستکاری نەکراوە.

پـێشـەکـی

هەروەك لە ساڵنامەی ویلایەتی موسڵ هاتووە، قەزای رەواندز لە سەر چیا و زەوی سەخت هەڵکەوتووە، بەڵام ناوچەکانی دیرە و حەریر لە دەشتایی پێك دێت و زەوییەکەی سادەیە، زۆربەی شوێنەکانی ئاوی زۆرە، قۆڵێکی گەورەی زابی گەورە لەگەڵ سەرچاوەی تر لەم قەزایە هەڵدەقوڵێت و تێدەپەرێت، زەوییە سروشتیەکەی بە داری بەرو، بەڵوت و مازی دەورە دراوە، لە سەر چیاکانی جۆرەها دار بەرچاو دەکەوێت، هەروەها گردەکانی بۆ کشتوکاڵ کردن گونجاوە، هەروەها دۆڵەکانی بە بەرووبوومە و دەشتاییەکەی بە پیت و بەرەکەتە، دانیشتوانەکەی سوودی لێ وەردەگرن، بەم هۆیەوە گوزەرانیان باشە، لەگەڵ ئەمەش دانیشتوانی قەزاکە بە تەواوەتی نیشتەجێن و بە کشتوکاڵەوە خەریکن، بەشێکی کەمی نەبێت بەهۆی هەڵکەوتی شوێنەکەیانەوە ئاژەڵ بەخێو دەکەن، لە ناو قەزاکە فرقەی عەشیرەتەکانی خەیلانی، مال، ساڵ و بولی کۆچەرین، ئەمانە هەرچەندە لە ناوچەکەن بەڵام راستەوخۆ لە عەشیرەتی رواندز نین، بەڵکو لە هەکاری تا رواندز و هەولێر بڵاوبوونەتەوە، لە هەموو وەرزێکدا لە شوێنێك خێمە هەڵدەدەن.

دانیشتوانی قەزاکە بە گشتی کوردی شافعین، تەنیا لە یەك دوو گوند کلدانی و لە هەندێك گوند ئیسرائیلی هەیە، بەرووبوومی دانەوێڵە، توتن، لۆکە، مازی، رووەکی کەترە و بەڵوت، هەروەها هەموو جۆرە بەرووبوومی باغ و باغچە هەیە، بەشێکی هەناردە دەکرێت، بە تایبەتی توتن هەم زۆرە و هەم خواستی لەسەرە، لەوانە توتنی جۆری هسلە، شتنە و زیراری، برنجی زیراری زۆر خواستی لەسەرە.

ئەوەی لە بەڵگەکاندا بەرچاو دەکەون ئەم شارە لە سەردەمی عوسمانیەکاندا بە سانجەق یا بە قەزا ناوی هاتووە، بەڵام ئـەوەی راستییە رەوانـدز لەم سەردەمەدا قەزا بـووە، لە رووی ئیدارییەوە نەبۆتە سانجەق، لە هیچ سەرچاوەیەکی مێژوویی باس لە سانجەق نەکراوە، گرنگترینیان ساڵنامەی عوسمانی. جگە لەمە ئەم شارە گرنگیەکی تایبەتی هەبووە، بەهۆی شوێنە ستراتیژیەکەی نزیکی لە سنووری ئێران و بوونی میر و سەرکردەکانی میرنشینی سـۆران، هـەروەك شار و ناوچەکانی تر کە وەرگـێـردراون، نـاوەرۆکـی بەڵگەکانی تیشك دەخاتە سـەر کێشەی ئـیـداری، عەشیرەت و سنوور.

لەم کتێبەدا زیاتر لە ٣٠٠ بەڵگەی ئەرشیفی عوسمانی لەسەر رەوانـدز وەرگـێـردراون، لە بەرگی ١٥ پێشکەشی خوێنەر و توێژەران دەکرێت، ئاواتەخوازین ببێتە جێگەی خۆشحاڵی خوێنەران و سـوود لە زانیارییەکانی وەربگرن.

د. نـەوزاد یـەحـیا باجـگر
سـەرۆکی دەسـتەی ئـەمـیـندارـیـەتی کەمـپـەکـانـی زانـکـۆی جـیـهان

چەند روونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان

١ • لە بەڵگەکاندا هەڵەی ساڵ، مانگ و رۆژ کراوە؛ لە بارەی مێژووی ناو بەڵگەکان ئەوا مێژووی کۆچی و رومی بەکارهاتووە، لە هەندێک بەڵگەشدا مێژووی رومی یا کۆچیەکەی نووسراوەتەوە، بە تایبەتی لە ساڵە رومیەکە هەڵەی تێدا کراوە.

٢ • هەڵەی ناوی تێدایە، بۆ نموونە ناوی کەسێتی، شوێن و عەشیرەت بە هەڵە نووسراوەتەوە، ئەم نووسەرەی نووسراوەکەی نووسیوەتەوە کوردییەکەی باش نەبووە، بە شێوازی سەر زاری خۆی ووشەکەی نووسیوەتەوە، یاخود لە بارەی ناوچە و شوێنەکانەوە شارەزاییەکی ئەوە تۆی نەبووە، زانیاری لە شێوەزاری ناوچەکەش نەبووە، بۆیە بە هەڵە نووسیویەتیەوە، لە کاتی وەرگیرانیش هەروەکو خۆی نووسراوەتەوە، دەستکاری نەکراوە.

٣ • لە بارەی وەرگێرانی بەڵگەکان، هەروەکو خۆی وەرگێردراوە؛ یەک ووشە زیاد یاخود یەک ووشە کەمی نەکردووە، تەنانەت هەوڵ دراوە لە کاتی وەرگێرانەکە دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان نەکرێت، چونکە ئەگەر بە گوێرەی زمانەوانی کوردی دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان بکرابووایە، ئەوا دەبووایە دەستکارییەکی زۆری دەستەواژەکان بکرێت، هۆکاری دەستکاری نەکردنەکەش بۆ ئەوە بووە تا بەڵگەکان رەسەنایەتی خۆیان لە دەست نەدەن، لە هەمان کاتدا خوێنەر و مێژوونووسان لە شێوازی نووسینی بەڵگە و شێوەزاری ئەم سەردەمەی نووسەران ئاشنا بن، کە ئەم بەڵگانە بە چ شێوازێک نووسراونەتەوە، جگە لەمەش کاری نووسەر و مێژوونووسانە لە کاتی لێکۆڵینەوە لە زانیاری ناو بەڵگەکان، روون کردنەوە و شی کردنەوە بۆ بابەتی ناو بەڵگەکەکان بکەن.

٤ • لە هەندێک بەڵگەدا بۆشایی هەیە، ئەوانیش بە پەنجەی دەست دەژمێردرێن؛ هۆکاری ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکە هەندێک ووشەی نهێنی هەبووە، نەویستراوە ئاشکرا بێت، بۆیە نووسەرەکە بۆشایی بەجێ هێشتووە، تەنیا ئەوەی نووسراوەکەی گەیشتۆتە دەستی لەم بۆشاییە تێگەیشتووە و زانیویەتی نووسەر یاخود لایەنی پەیوەندیدار مەبەستی چییە.

٥ • لە چەند شوێنێکی کەمیش بۆشایی بە خاڵ هەیە (...) مەبەستیش لەم بۆشاییە بە خاڵانە ئەوەیە، کە ئەم ووشەیە نەخوێندراوەتەوە، زۆر جار ووشە هەیە خوێندنەوەی زۆر ئەستەمە، کە نووسەرەکە بە شێوەیەک یاخود بە خەتێک نووسیویەتی ناتوانرێ بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی لە خوێندنەوەی هەڵە و لە ووشەی هەڵە دوورەپەرێز بین، بۆ ووشەکە بۆشایی بە خاڵ دانراوە.

٦ • هەندێک ووشە یاخود راسترە بڵێین زاراوە هەیە لەم سەردەمە بەکار هاتووە و مانای تایبەتی خۆی هەیە؛ ئەم مانایە نادەن کە ئێمە رۆژانە بەکاری دەهێنین و لێی تێدەگەین، جگە لەمەش وەرگێرانی ئەم ووشانە بۆ کوردییەکەی لە نرخ و ماناکەی تێک دەدات و لە هەمان ئەم ئاستە نابێت، واتە مانای پر بە پێستی خۆی لە دەست دەدات، بۆیە نەکراوەتە کوردی و هەروەکو خۆی دانراوە، بەڵام بۆ ئەوەی خوێنەر و مێژوونووسان لە پێناسەی زاراوەکان ئاشنا بن، لە (شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی) پێناسە کراوە و روون کراوەتەوە، لە هەمان کاتیشدا زاراوە هەیە، کە زانراوە لە ماناکەی ناگۆردێت، وەرگێردراوەتە سەر زمانی کوردی.

• بەڵگە هەیە لە چەندین لاپەڕە پێک هاتووە، ئەم چەند لاپەڕەیەش باسی یەک بابەتی دیاری کراو دەکات، بۆیە تەنیا یەک لاپەڕە وەرگێردراوە، چونکە هەموو لاپەڕەکان هەمان بابەت باس دەکەن، جیاوازیەکی ئەوەتۆیان تێدا نییە، بەڵام ئەگەر ئەم چەند لاپەڕەیە باسی چەند بابەتێکیان کردبێت، یاخود هەر هەمان بابەت بەڵام بە شێوازی جیاواز و هەر لاپەرەیەک بە شێوازێکی جیاواز باسی بابەتەکەی کردبێت، لێرەدا مووی وەرگێردراوە. ٧

• دووبارە بوونەوەی بەڵگە، هەندێک بابەتی دیاریکراو دووبارە بوونەوەی بەڵگەی تێدایە؛ وەکو ئەوەی لە سەرەوەباسمان کرد،بابەتەکەلەچەندلاپەڕەیەک پێک هاتووە،لەجیاتی ئەوەی هەمووی کۆبکرێتەوەوهەمان ژمارەی بدرێتی، کەچی بە پێچەوانەوە هەمان بابەت ژمارەی جیاجیایان دراوەتێ، لێرەدا بە ناچاری هەمان بابەت کە لە ژمارەی جیاجیا پێک هاتووە، وەرگێردراوە، چونکە ژمارەیان جیایە و هەمان ژمارەی نەدراوەتێ. ٨

• لە کاتی نووسینەوەی رووداوەکان و زانیاری لە بارەی ناوچەکانەوە، بە گشتی باسی بابەتەکان کراوە، بۆ نموونە شوێنی عەرەب نشینیش باسکراوە؛ لێرەدا تەنیا ئەوەی پەیوەندی بە کورد و ناوچەکانی کوردییەوە هەیە وەرگێردراوە. ٩

• لەنێوبەڵگەکاندادەستەواژەی دووبارەورستەی دووبارەبەرچاودەکەوێت،لێرەدانووسەرلەکاتی نووسینەوەی نووسراوەکەدا هەمان زانیاری یاخود دەستەواژەی دووبارە کردۆتەوە و هەمان زانیاری نووسیوەتەوە. ١٠

• لە بارەی ساڵی بەڵگەکان، بۆ ریزبەندی بەڵگەکان ساڵی کۆچی و زایینی بەکار هاتووە، پشت بە مانگ و رۆژەکەی نەبەستراوە؛ جگە لەمانەش ساڵی ناو بەڵگەکان بە گوێرەی زانیاری ناو بەڵگەکە و ئەوەی سەر بەرگەکەی گۆرانکاری بەسەر دادێت،واتە نووسەر ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە کە بەڵگەکەی تێدا نووسیوەتەوە، کە گەیشتۆتە لای پاشاش ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە، کە نووسراوەکەی بینیوە، هەندێک جاریش ساڵی جێبەجێ کردنەکەی لەسەر نووسراوە، واتە لە یەک بەڵگەدا چەند ساڵێکی جیاواز بەرچاو دەکەوێت. ١١

• هەندێك ساڵ کە لە ناو بەڵگەکاندا ئاماژەی پێکراوە، بە کورتکراوی نووسراوەتەوە، بۆ نموونە دەڵێت ساڵی (٢٧) لێرەدا مەبەستی ساڵی (١٢٢٧)ە، کە ١٢٠٠ ەکەی فرێ داوە، یا ئەگەر نووسرابێت ساڵی (٣٣٦) ئەوا لێرە مەبەستی ساڵی (١٣٣٦)ە، کە ١٠٠٠ ەکەی فرێ داوە. ١٢

وەرگێر

شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی

ئالآی (الای)	ئالآی بە مانای کۆمەڵ و قەڵەباڵغ دێت، لە زاراوەی سەربازیش ووشەیەکە، لە سێ چوار تابور پێک دێت، هەروەها هەر ئالآیەک سانجەقێکی لە ژێر دەستدایە.
ئەعیان (اعیان)	بۆ بەدواداچوونی بڕیارەکانی ئەنجوومەنی میللەت، ئەنجوومەنێکی تر هەبووە و ئەم ئەرکەیان پێ سپێردراوە، لە ساڵانی ١٨٧٧ و ١٩٠٨ ئەندامەکانی لەلایەن حکوومەتەوە هەڵبژێردراوە.
ئەنبار	شوێنێکە بۆ هەڵگرتنی زەخیرە و کەلوپەل بەکارهاتووە.
ئەنجوومەنی والآ (مجلسی والا)	ئەم ئەنجوومەنە لە ساڵی ١٨٣٧ دامەزرا، داواکاری نێوان دەوڵەت و خەڵکی جێبەجێ دەکرد، لە ساڵی ١٨٦٧ هەڵوەشایەوە و لە شوێن ئەو شورای دەوڵەت دامەزرا.
ئستەبڵی عامیرە (اصطبل عامره)	تەوێلەی کۆشکی پاشا.
ئۆجاقلق (اوجاقلق)	ئەم زەوییانە جیاکرابوونەوە و داهاتەکانیان بۆ پارێزگارانی قەڵا و کۆگای چەک بوو.
ئۆن باشی (اونباشی)	ئەم سەربازە قوماندانیەتی ١٠ کەسی کردووە.
ئیستدعانامە (استدعانامه)	ئەم نووسراوەیە وەکو داواکاری بۆ دەوڵەت دەنووسرێت، بەڵام مۆر و پولی لەسەرە .
ئیستعلامنامە (استعلامنامه)	ئیستعلام نووسراوی بە زانیاری بووە، هەرچی ئیستعلامنامەیە نووسراوی بە بەڵگە بووە.
ئیستیناف (استیناف)	دووبارە دەست پێکردنەوە، ئەم بڕیارەی کە لە دادگای سەرەتایی دەدرا، بۆ ئەوەی بڕیارەکە هەڵبوەشێنرێتەوە سەردانی دادگایەکی سەرووتر، واتە لە ئەم بەرزتر دەکرا، تا بڕیارەکە هەڵبوەشێننەوە.
بابی عالی	بنکەی سەدری ئەعزەم،دیوانی هومایۆن لەگەڵ نەزارەتی ناوەخۆ و دەرەوە و فەرمانگەی شورای دەوڵەت دەگرێتەوە.
باش کاتیب (باش کاتب)	نووسەری یەکەم یاخود سەرۆکی نووسەران، لە فەرمانگە فەرمییەکاندا ئەرکەکەشی نووسینی نووسراو بووە.
باش کیتابەت (باش کتابت)	کیتابەت واتە پیشەی نووسین، باش کیتابەت یەکسانە بە باش کاتیب، واتە سەرۆکی نووسین.
باشبوغ	قوماندانی سەربازی ڕێک نەخراو یاخود نارێک.
باش مودیرەت (باش مدیرت)	باش بە مانای سەرۆك یاخود یەکەم دێت. مودیرەت واتە بەرێوەبردنی کاروبارەکان؛ هەرچی باش مودیرەتە بە مانای بەرێوەبەرایەتی یەکەم یاخود بەرپرسی یەکەمی بەرێوەبەرایەتی دێت.
بەرائەتی شەریفە	واتە پاکانەی ئەستۆ و خۆبەرێکردن، لە سەردەمی عوسمانی بۆ وەرگرتنی زەوی کشتوکاڵی یاخود دامەزراندن، دەبووایە لەلایەن پاشاوە یاخود دەوڵەت بەرائەتی شەریفە واتە پاکانەی ئەستۆ وەربگیرێت.
برادەر زادە	برادەر زادە منداڵی خوشک و برا، هەروەها برازا، پورزا، خاڵۆزا دەکات.
برادەری	واتە برا.

هەواڵنامەی کتێب

بلۆک (بلوک)	دەستەی سەربازی.
بلۆک باشی (بلوک باش)	سەرۆک یاخود بەرپرسی بلۆک.
بینباشی (بیکباشی)	بین بە مانای هەزار دێت، باش واتە سەر، بینباشی، ئەم ئەفسەرەیە یاخود قۆماندانەیە تابورێک بەڕێوە دەبات لە هەزار سەرباز پێک هاتووە.
پلەی حەرەمەین (درجە حرمین)	بەم کەسە ووتراوە کە تۆبەی کردووە و حەرامی لە خۆی قەدەغەکردووە، زیاتر لە کاتی حەج کردن دەچووە پلەی حەرەم و خراپە و کاری بەدی لە خۆی حەرام دەکرد. لەلایەکی تر لە سەردەمی کۆندا چینی زاناکان دەگرێتەوە، کە لە دوای پایەی میسر لە پێش پلەوپایەی ئیستەنبۆڵ پلەیەکی بەرزە.
تابور	لەشکری سەربازی، کەرتی سوپا.
تاتار	نامەی گواستۆتەوە بۆ ناوچەکانی تری دەوڵەت، جولەی زۆر خێرا بووە، جگە لە ناوی تاتار ئەوەی ئەم کارەی کردووە ناوی (ساعی، پۆستە، قاسد، برید)یشی پێ ووتراوە، لە کاتی خۆیدا تاکی تاتار بە خێرا رۆیشتن بەناوبانگ بووە، بۆیە پێیان ووتراوە تاتار.
تەحسیلدار (تحصیلدار)	ئەم فەرمانبەرەیە باج و باجی داهات و بەروبوومی داهات کۆدەکاتەوە.
تەرسانە (ترسانە)	تەرسانە یاخود تەرسخانە واتە کارگەی دەریایی، ئەم شوێنە بووە کاروباری کەشتییە جەنگیەکان و کاروباری دەریایی تێدا جێبەجێ دەکرا، یەکسانە بە تەرسانەی عامیرە (ترسانە عامرە).
تەغار (تغار)	٤ ربە ١ تەغارە.
تەنزیمات (تنظیمات)	لە رووی زاراوەدا بە مانای رێکخستن و رێکوپێکی و خستنە سەر رێگا دێت، لە سەردەمی عەبدولمەجید لە ٣ قاسمی ١٨٣٩ لە گوڵخانە خوێندرایەوە، بە ناوی رەشنووسی هومایۆنی گوڵخانە بە فەرمانێکی پاشا هەژمار کرا، لەلایەن رەشید پاشای گەورەش وەکو چاکسازی راگەیەندرا، تا ساڵی ١٨٧٧ی جەنگی رووس بەردەوام بوو، دواتر سنووردار کرا؛ ناوە راستەقینەکەی تەنزیماتی خێرخوازی (تنظیمات خیریە) بوو.
تیمار	ئەم زەوییە کشتوکاڵیە داهاتی ساڵانەی لە نێوان ٣٠٠٠-٢٠٠٠٠ ئاقچە بووە، ئەم جۆرە زەوییەش بەم سەربازانە دراوە، کە بەشداری شەڕیان کردووە یاخود بەم کەسانە دراوە کە لە بواری ئایینەوە ئەرکیان پێ سپێردرا بوو، بەم داهاتەش بژێوی ژیانی خۆیان پێ دابین کردووە، واتە لە جیاتی مووچە پێیان دەدرا.
پارە	وشەیەکی فارسیە، ١ قورووش ٤٠ پارەیە، ١ پارەش دەکاتە ٣ ئاقچە.
پۆست نشین	بە شێخی تەکیە ووتراوە پۆست نشین، لە هەمان کاتدا بە کەسێك ووتراوە کە پلەیەکی هەبووە و کارەکەی بەڕێوە بردووە.
حەرەم (حرم)	ئەم شوێنەیە، هەموو کەسێك ناتوانێ بە بێ مۆڵەت بچێتە ژوورەوە، بە تایبەتی ئەم شوێنانەی کە تایبەتن بە ئافرەت و ژووری ئافرەت.
جەبەخانە (جبەخانە)	ئەم کۆگایە بووە هەموو جۆرە چەک و باروت و کەلوپەلی چەکی ئاگری تێدا پارێزراوە.
جەلیلە (جلیلە)	جەلیلە بە مانای ناوداری گەورە یاخود شکۆدار دێت، کە نووسراو بۆ فەرمانگەی وەزیر و موشیر دەکرا، بەم شێوەیە رێزیان لێ دەگیرا، لە پلەی ئەوان نزمتر پێیان دەوترا بەهییە یا عالییە.
خاخام	زانا و بەرپرسی یەهودیەکان، واتە کاهین.
خەلافەتپەناهی (خلافتپناهی)	خەلیفە شوێن گرەوەی کەسێک، کە لە دوای پێغەمبەر وەکو وەکیلی پێغەمبەر کاری کردووە، ئەم ئەرکە لە ئیسلام داهێنرا، پەناهی واتە پەیوەندی، خەلافەت پەناهی واتە شتێک کە پەیوەندی بە خەلیفەوە هەیە و لەلای ئەو دەردەچێت.

خەیل (خیل)	تاقم، خەڵکێکی زۆر، بە تاقمی سوارەش دێت.
خولعە (خلعە)	ئەم جلە چەند جۆرێکی هەبووە، جلی رێز لێنان، جلی پەشیمانی یاخود جلی مردن، ئەم جلەش لەلایەن پاشاوە وەکو پاداشت یاخود رێزلێنان بە کەسێک دەدرا.
داعی	ئەم کەسە ئەرکی دوعا کردن و نزا کردن بووە.
دەرسەعادەت	ئیستەنبوڵ پایتەختی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی.
دەفتەردار (دفتردار)	سەرۆکی ژمێریاری، بەرپرس لە کاروباری دارایی.
دەفتەر خاقانی (دفتر خاقانی)	دەفتەر خانەشی پێ ووتراوە، فەرمانگەیەك بوو، کاروباری پارەی دەوڵەت و موڵك و زەوی و زاری بەرێوە دەبرد، بۆ نموونە تاپۆ.
دزدار	پارێزگاری قەڵا.
دوخان	تووتن.
دوخانچی	تووتنچی؛ ئەو کەسە کاری تووتنی کردووە.
ژورنال	ژورنال دەفتەری رووداوەکان، یاخود دەفتەری رۆژانە.
رایج	رایج بەهاکەی تری، واتە نرخەکەی تری یاخود بەهای رابردووی.
رەدیف (ردیف)	بەم سەربازانە وتراوە رەدیف، کە لە دواوەی سەربازی رێکخراو دەوەستان و لە کاتی پێویستیش چەکیان پێ دەدرا.
رەژی (رژی)	فەرمانگەی تووتن.
روزهزر و روزقاسم	(Hıdırellez) لە دونیای تورک وەرزێکە جەژنی بۆ ساز دەکرێت، روزی هزر (Ruz-ı Hızır) واتە (رۆژی هزر) کە بە ناوی رۆژی خدری لەز (Hıdırellez) ناو نراوە، بە پێی داستانی ئەم سەردەمە، لەم رۆژەدا لە سەر رووی زەوی پێغەمبەر خدر و ئیلیاس بەیەک گەیشتوون، تاوەکو یارمەتی هەژار و لێقەوماوان بدەن. لە تورکیاش جەژن بۆ ئەم بۆنەیە دەگێردرێت. بە پێی رۆژژمێری زایینی رۆژی خدری لەز لە ٦ مایس، لە کۆنیش بە پێی رۆژژمێری رومی رۆژی ٢٣ نیسان هەژمار دەکرێت. ماوەی نێوان ٦ مایس تا ٨ تشرینی دووەم بە ناوی رۆژەکانی هزر وەرزی هاوین و ماوەی نێوان ٨ تشرینی دووەم تا ٦ مایس بە ناوی رۆژەکانی قاسم وەرزی زستان پێک دەهێنن. بەم شێوەیە رۆژی ٦ مایس تەواو بوونی وەرزی زستان و دەست پێکردنی وەرزی هاوین دەکات.
رسوم (رسوم)	باج و باجی گومرگ.
رسومات (رسومات)	باجەکانی گومرگ.
ریاسەتپەناهی (ریاستپناهی)	پەیوەستە بە سەرۆکایەتیەوە، کە پەیوەستە بە کارەکانی پاشا.
ریال	ریال پارەی زیوی ئاسیاویە، دەکاتە ٢٥ قوروش.
ریکابی هومایۆنی شاهانە (رکاب هومایونی شاهانە)	سەربازە سوارەکانی پاشا.

ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی	بەرپرسی یاخود سەرۆکی دەرگای سەربازە سوارەکانی پاشا.
زەربخانەی عامیرە (ضربخانە العامرە)	ئەم شوێنە پارەی دەوڵەتی تێدا دروست دەکرا.
سالیانە	ئەم باجەیە ساڵی جارێك وەردەگیرێت، لە پێش تەنزیمات بەشێك لە فەرمانبەران و بەکارهێنراوان بەرامبەر بە ئەرکەکەیان، ساڵی جارێك کرێیان پێ دراوە.
سەدارەت (صدارت)	شوێنی کاری سەدری ئەعزەم و پلەکەیەتی.
سەدارەتپەناهی	پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، واتە ئاماژەیە بۆ سەدری ئەعزەم.
سەدری ئەعزەم (صدر اعظم)	پلەکەی وەکو سەرۆک وەزیرانی ئێستا بووە، یاخود وەکیلی پاشا بووە.
سەر عەسکەر (سر عسکر)	سەر وشەیەکی فارسیە بە واتای سەر دێت، سەر عەسکەر بە واتاکانی ئێستا بە مانای سوپا سالار، سەر لەشکر، سەرکردەی سوپا، قوماندان دێت.
سەر کاتیب (سر کاتب)	سەرۆک یاخود یەکەم نووسەر.
سەعادەت (سعادت)	واتە خۆشی.
سەفەربەرلیك (سفربرلك)	بەم کەسانە ووتراوە کە خۆیان ئامادە کردووە، تا بچنە شەر یاخود بۆ چوونە شەر لە ئامادەباشی دابوونە.
سەلاملك (سلاملك)	لە کۆشکە گەورەکاندا بەم ژوورە دەوترا کە بۆ پێشوازی کردن لە میوانان تەرخان کرابوو.
سوریچی	ئەم پیاوەیە سەرپەرشتی ئاژەڵە بارهەڵگرەکان یاخود بارگیرەکان دەکات، واتە کرێچیە، وەکو خزمەت بەکرێ گیراوە، تا بارگیرەکان بە رێگا ببات.
سیپاهی (سپاهی)	ئەم سەربازە سوارەیە خاوەنی زەوی کشتوکاڵییە، لە لەشکری عوسمانی کۆندا چینێک سەربازی سوارە هەبوو، لە بەرامبەر ئەم دە یەکە (عشر) کە لە زەوی کشتوکاڵی وەریاندەگرت لەگەڵ ئەم ئاژەڵانەی کە خۆیان بەخێویان دەکرد، بەشداری جەنگیان دەکرد، بەڵام کەلوپەلی جەنگی لەلایەن دەوڵەتەوە پێی دەدرا.
سیپاهیدار (سپاهدار)	گەورەترین سەرباز، سەر عەسکەر.
سیلاحشۆر (سلاحشور)	واتە پیاوی چەکدار، ئەم پیاوانە بوونە لە چەك هەڵگرتن و بەکارهێنانی شارەزاییەکی تەواویان هەبووە، لە جەنگدا بە چەك شەڕیان کردووە.
شاهنشاه	گەورەترین پاشا یا شا، واتە پاشای پاشایان یاخود شای شایان.
شەهبەندەر (شهبندر)	بە واتای باڵیۆز دێت، لە سەردەمی مەحمودی دووەم، بۆ پاراستنی بازرگانە موسڵمانەکانی ناوەخۆ، لە نێوان خۆیان کەسێکیان هەڵدەبژارد، تا هەر ناکۆکی و لێك تێنەگەیشتنێك هەبێت چارەسەری بکات.
شورای دەوڵەت بە زمانی عوسمانی (شورای دولت)	پێش ئەم دامەزراوەیە، ئەنجوومەنی واڵا کارەکانی ئەنجام دەدا، دوای هەڵوەشاندنەوەی ئەنجوومەنی واڵا، لە ساڵی ١٨٦٨ شورای دەوڵەت دامەزرا، جۆری کارەکەی لە کاری کارگێڕی پێک دەهات، ئەرکەکەشی دۆزینەوەی چارەسەر بۆ کێشە کارگێڕییەکان و دەرکردنی یاسای گونجاو بوو، ئەم دامەزراوەیە تا ساڵی ١٩٢٢ بەردەوام بوو.

چاوش	وشەیەکی تورکیە، لە رووی سەربازییەوە سەربازی پلە بچووکە، ئەمڕۆش بە پلەی پاسەوان دێت.
چەڵتوک (چلتوك)	برنج.
ڤۆیڤۆدە	لە سەردەمی عوسمانیەکاندا فەرمانبەرێک بووە سەر بە خەزینە، ئەم داهاتانەی رێک دەخست کە لەلایەن خانم، ئەفەندی، سەدری ئەعزەم، وەزیر، بەگی بەگان و بەگی سانجەقەکانەوە دەهات، هەروەها ئەمانە ئەرکی پاراستنی ئاسایش و رێکخستنی شوێنە تایبەتیەکانیان پێ درا بوو، لە بەرێوەبردندا پیاوی بەهێز بوون، بۆیە ناوە ناوە کێشەیان بۆ دەوڵەتی عوسمانی دروست دەکرد.
عولوفە (علوفە)	ئەم زاراوەیە بەم سەربازانە دەوترا، کە سێ مانگ جارێک مووچەیان وەردەگرت.
فەریق (فریق)	واتە تاقم، تیپ، دوو لایەن، کۆمەڵە خەڵکێکی زۆر، بە پلەی سەربازیش دێت، لە چینی سەربازی لە دوای موشیر دەهات، ئەویش گەورەترین پلەی سەربازی بوو.
فرقە	دەستە، کۆمەڵ.
قەپوچوقدار (قپوچوقدار)	ئەم فەرمانبەرانە بوون کە لە بابی عالی ویلایەت، لە خزمەتی قەپوکەتهودا دابوون و هەندێک داواکاری والییان جێبەجێ دەکرد.
قەپوچی باشی	بەرێوەبەری ئەم چینەیە، کە لە بەردەم دەرگای کۆشک وەستاون.
قەپوکەتهودا (قپوکتهودا)	قەپوکەتهودا خزمەتکاری بەر دەرگا بوو.
قەساس (قصاص)	سزای شەرعی بکوژی کوژراو و بریندارکاری بریندارکراوەکەیە، بۆ میراتی کوژراو داوای قەساس دەکەن.
قپوچی باشی (قپوچی باشی)	قەپوچی بە دەرگای فەرمانگە و شوێنە فەرمییەکانی دەوڵەت دەوترا، کە خەڵک بۆ ئیشوکارەکانیان لەم دەرگایە دەچوونە ژوورەوە و دەهاتنە دەرەوە، بێگومان ئەم دەرگایانەش بەرپرس و سەرۆکیان هەبووە، جگە لەمە قەپوچی باشیش پلەیەک بووە، دراوەتە فەرمانبەرانی دەوڵەت، بۆ نموونە ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی (رکاب همایونی قپوچی باشی).
قۆڵ ئاغا (قول اغا)	بە واتای قۆڵ، لێرەش قۆڵی ئاغا یەکسانە بە ئەفسەری قۆڵی تابور، یا خود یاریدەدەری بینباشی، قۆڵی راست و چەپی ئاغا.
قولی	قول؛ ئەم پیاوەیە بۆ ئەرك جێبەجێ کردن دەکردرێت، هەرچی قولی؛ ئەم فەرمانبەرەیە بۆ چاودێری کردنی سەربازانی دوژمن و سەرپەرشتی کردنی زەوی و زار ئەرکی پێدەدرێت.
قوماندان	قوماندان سەرۆک یاخود بەرپرسی ئەفسەر دەکات، وەکو قوماندانی تابور، قوماندانی لەشکر، قوماندانی ئالای، قوماندانی ژاندارمە.
قۆناغ (قوناغ)	قۆناغ واتە مەنزل، لەسەر رێگا بۆ گەشتیاران و کاروانچیان دروست دەکرا، تا تێدا بحەسێنەوە و بخەون، هەروەها بۆ دەستنیشانکردنی دووری شوێنێک دەیانووت سێ قۆناغ یاخود چوار قۆناغ دوورە، واتە چەند قۆناغ لە نێوان ئەم دوو ناوچەیە هەبووایە هەژمار دەکرا، جگە لەمە بە کۆشکی پاشا و گەورەکان دەوترا قۆناغ یا قۆناق. فەرمانگەی حکوومەتیش پێی وتراوە قۆناغ وەکو قۆناغی حکومەت، کە هۆبەیەک لە هۆبەکانی فەرمانگەی فەرمی حکومەت پێی دەوترا قۆناغی حکومەت.
قیە	دەکاتە گرانی ٤٠٠ درهەم، بۆ دە یەکیش بە واتای کیلۆ دێت، کە ١٠٠٠ گرام دەکات.
کەتهودا (کتهودا)	واتە خزمەتکار ئەوانەی پلەکەیان لە فەرمانبەر نزمتر بوو، پێیان دەوترا خزمەتکار.
کەلەك (کلك)	ئەم پارچە دارانەن کە بە ئاو ئەستوور کراون و لە پاڵ یەکتر بە داو بەیەکتریەوە بەستراونەتەوە و تەختەیەکیان لێ پێکهێنراوە، لە رووبارەکانی جەزیرە بە تایبەتی لە دیجلە بۆ گواستنەوەی مرۆڤ و کەلوپەل بەکار هاتووە، ئەم کەلەکە بە گوێرەی گەورەییەکەی بۆ بەرێوەبردنی ٢ تا ٦ پیاوی پێویستە. دوای تەواو بوونی گەشتەکە بە تایبەتی لە سەر رووباری دیجلە تا دەگاتە بەغداد بەشی دارەکانی کەلەکەکە زۆر جار بە نرخێکی هەرزان دەفرۆشرا، هەروەها قازانجی راستەقینەی کەلەکچیەکان ئەم کرێیە بووە، کە لە کاروانچیەکان وەریاندەگرت. ئەم کەلەکچیانە لەسەر رووباری دیجلە تا خوارەوە کەرستەی بیناکاری و دانەوێلە و باری گرانیشیان بار دەکرد. لە جەنگی جیهانی یەکەم سەربازیشیان پێ گوازراوەتەوە.

کیل	کیل، بۆ پێوانی دانەوێڵە بەکارهاتووە.
گاردیان	فەرمانبەری گرتووخانە.
مەشروتیەت(مشروطیت)	مەشروت واتە مەرجدار کە پەیوەستە بە مەرجەکانەوە، مەشروتەش لەلایەن یەکەم خاوەنیەوە بە مەرجی نەفرۆشتن بۆ میراتگرەکانی بەجێی هێشتووە، ئەویش وەکو خانوو، زەوی کشتوکاڵی، نەخۆشخانە، مزگەوت، هەرچی مەشروتیەتە ئەوا ئەم حوکمدارە دەگرێتەوە کە لە ژێر دەسەڵاتی سەرۆکایەتیە.
مەمالیکی مەحروسەی شاهانە (ممالیکی محروسە شاهانە)	وڵاتی عوسمانی.
مەمالیك(ممالك)	وڵاتەکان، مەملەکەتەکان، خاکی وڵاتێك.
مەملوک (مملوک)	کەسێک پارەی هەبێت، یاخود بەندە، کۆیلە.
مەنزل	لە بنەڕەتدا وشەیەکی عەرەبیە، بە زۆر مانا دێت، ئەوەی لە زمانی عوسمانیدا پێویستە بە مانای کۆشک، شوێنی کوشک، سەرە ڕێگای یەک ڕۆژ دێت، یاخود بە مانای دووری نێوان دوو کۆشک دەکات، تاتارەکان لە کاتی بردنی پۆستە بۆ ناوچەکانی تر، لەم مەنزیلانە هاتوونەتە خوارەوە و حەساونەتەوە، هەروەها ئەسپیان گۆریوەتەوە، یاخود شەویان لەوێ بەسەر بردووە.
موشیر (مشیر)	بە مانای ئاماژە پێکردن دێت، لەلایەکی تر لە چینی سەربازی یەکسانە بە وەزارەت، کە گەورەترین پلەی سەربازییە، بۆ نموونە موشیری لەشکر، موشیری تۆپخانە.
موعەجەلە (معجلە)	موڵکی میریە و لە وەقف دیارە، هەر لە وەقف مامەڵەی بۆ دەکرێت، کە پارەکەی پێش وەختە دەدرێت. واتە بە شێوەی بەگایەتی و وەرگرتنی پارەی پێشەکی لەلایەن ئاوقافەوە دەبێت.
موقاتەعە (مقاطعە)	ئەم زەوییانە بوونەن، کە خاوەنداریەتی بۆ دەوڵەت یاخود وەقفەکان بووە، بە شێوەی ڕێککەوتن و بە کرێ دراوەتە کەسی تایبەت و دامەزراوەکان، جگە لەمەش بڕی پارەکە دیاری دەکرا و ئەم پارەیەش راستەوخۆ دەچووە خەزینەی دەوڵەت.
میعمارباشی (معمارباشی) (سەرۆکی بیناسازی)	سەرۆکی بیناسازی، کاری سەرپەرشتیکردنی بیناسازی، هەروەها لە پیشەکەی خەریکی دابەشکردن و ڕێکخستنی کارەکەی بووە.
نازر (ناظر)	لە بینین هاتووە، واتە سەیرکردن، کە لە هەموو شوێنێک ئامادە و سەیرکەرە، ئەرکەکەشی بەڕێوەبردن و بەڕێکردنی کاروبارەکانە، وەکو نازری دارایی.
نەزارەت (نظارت)	لە زاراوەی بینین هاتووە؛ واتە چاودێری کردن و بینینی دەورووبەر. لەلایەکی تر بە مانای سەرۆکایەتی و بەڕێوەبردنی کاروبارەکان دێت. لەم سەردەمەدا بە مانای وەزارەت دێت.
هومایۆن (همایون)	پاشا.
وەکالەتپەناهی (وکالتپناهی)	پیشەی سەدری ئەعزەم، ئەم کارەیە کە پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، یەکسانە بە سەرۆکی بریکار.
یوزباشی	لە بنەرەتدا بە مانای ١٠٠ کەس دێت، لە رووی سەربازییەوە ئەم ئەفسەرە دەگرێتەوە کە قۆماندانیەتی بلۆکێک دەکات لە ١٠٠ سەرباز پێکهاتوون، بۆ نموونە یوزباشی سوارە، یوزباشی پیادە، یوزباشی ژاندارمە، یوزباشی رەدیف.
یوک	یوک بە مانای بار دێت، هەڵگرتنی بار ئینجا چ لەلایەن مرۆڤەوە بێت یاخود ئاژەڵ وەکو بارگیر و ئەسپ و گوێدرێژ، لەلایەکی تر بە مانایەکی تریش دێت، کە یەک یوک دەکاتە بڕی ٥٠٠ هەزار قوروش.

کـۆد و ووشـەی ڕەسـەنـی کـۆدەکـان

A.AMD.	Bab-i Âsafî Âmedî Kalemi	بابی عەسافی
A.DVN.	Sadaret Divan Kalemi Evrakı	سەدارەت، کاغەزەکانی دیوانی قەڵەم
A.E.I. ABDÜLHAMİD.	Ali Emiri Tasnifi I. Abdülhamid	پۆلینکردنی میری عەلی، عەبدولحەمیدی یەکەم
A.E.III. OSMAN.	Ali Emiri Tasnifi III. Osman	پۆلینکردنی میری عەلی، عوسمانی سێیەم
A.E.III.AHMED.	Ali Emiri Tasnifi III. Ahmed	پۆلینکردنی میری عەلی، ئەحمەدی سێیەم
A.E.III.MUSTAFA.	Ali Emiri III. Mustafa	پۆلینکردنی میری عەلی، مستەفای سێیەم
A.MKT.	Sadaret Mektubi Kalemi	سەدارەت، قەڵەمی تۆمار
A.MKT.DV.	Sadaret Mektubi Kalemi Deavî	سەدارەت، دیوانی قەڵەمی تۆمار
A.MKT.MHM.	Sadaret Mektubi Kalemi Mühimme	سەدارەت، قەڵەمی تۆمارە گرنگەکان
A.MKT.MİTM.	B.E.O. Sadaret Evrakı	بابی عالی، کاغەزەکانی سەدارەت
A.MKT.MVL.	Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Vala	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری ئەنجوومەنی والا

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD.	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret Ve Devair	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری نەزارەت و دیوان
A.MKT.UM .	Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayet	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری گشت ویلایەتەکان
BEO.	Babıali Evrak Odası	کاغەزەکانی ژووری بابی عالی
C.AS.	Cevdet Tasnifi Askeriye	جەودەت، پۆلینکردنی سەربازی
C.EV.	Cevdet Evkaf	جەودەت، ئاوقاف
C.NF.	Cevdet Nafia	جەودەت، نافیە
C.T.	Cevdet Timar	جەودەت، تیمار
DH.EUM.EMN.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyet Şubesi	نەزارەتی ناوەخۆ، یەکەی بەڕێوەبەرایەتی ئەمنیەتی گشتی
DH.EUM.MKT.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Posta Mecmuası	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی کۆمەڵەی پۆستەی ئەمنیەتی گشتی
DH.I.UM.EK.	Dâhiliye Nezareti İrade-iUmummiye Ekleri	نەزارەتی ناوەخۆ، پاشکۆی فەرمانی گشتی
DH.ID.	Dâhiliye Nezareti İrade	نەزارەتی ناوەخۆ، فەرمان

DH.MB.HPS.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye-Hapishâneler	نەزارەتی ناوەخۆ، بینایەکانی میری-گرتووخانەکان
DH.MB.HPS.M.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye Hapishâneler Müdüriyeti	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی گرتووخانەکانی بینایەی میری
DH.MKT.	Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی تۆمار
DH.ŞFR.	Dâhiliye Nezareti Şifre Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی شیفرە
DH.SN.THR.	Dâhiliye Nezareti Sicill-i Nüfus idare-i umumiyesi tahrirât Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، تۆماری ناسنامە، فەرمانی گشتی قەڵەمی تۆمارکردن
DH.TMIK. M.	Dâhiliye Nezareti Tesr-i Muamelat Ve Islahat Komisyonu Muamela	نەزارەتی ناوەخۆ، مامەڵەی قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.TMIK.S.	Dâhiliye Nezareti Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu	نەزارەتی ناوەخۆ، قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.UMVM.	Dâhiliye Nezareti Umur-i Mahalliyye Ve Vilayat Müdürlüğü Kataloğu	نەزارەتی ناوەخۆ، کاروباری دارایی و کەتەلۆگی بەڕێوەبەرایەتی ویلایەت
HR.MKT.	Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi Evrakı	نەزارەتی دەرەوە، کاغەزەکانی قەڵەمی تۆمار

هەوالنامەی کتێب

HR.SYS.	Hariciye Nezareti Tahrirat-ı Hariciye Odası	نەزارەتی دەرەوە، ژووری تۆماری دەرەوە
I.AS.	Irade Askeri	فەرمانی سەربازی
İ.DH.	Irade Dâhiliye	فەرمانی ناوەخۆ
I.DUIT.	Irade Dosya Usulü Iradeler Tasnifi	رێگاکانی فەرمانی دۆسیە، پۆلینکردنی فەرمان
I.HB.	Irade Harbiye	فەرمانی جەنگی
I.HUS.	Irade Hususi	فەرمانی تایبەتی
İ.ML.	Irade Maliye	فەرمانی دارایی
İ.MMS.	Irade Meclis-i Mahsus	فەرمانی ئەنجوومەنی تایبەت
I.MVL.	Irade Meclis-i Vâlâ	فەرمانی ئەنجوومەنی والا
I. ŞD.	Irade Şura-yı Devlet	فەرمانی شورای دەوڵەت
İ.TAL.	Irade Taltifat	فەرمانی رێزگرتن و بەخشین
İE.EV.	Ibnulemin Tasnifi Evkaf (Vakıf)	پۆلینکردنی وەقفی ئیبنولئەمین
MF.MKT.	Maarif Mektubi Kalemi	قەڵەمی تۆماری مەعاریف
MV.	Meclis-i Vükela Meclis-i Vükela Matbataları	ئەنجوومەنی بریکارەکان، چاپکراوەکانی ئەنجوومەنی بریکارەکان

MVL.	Meclisi Vâlâ	ئەنجوومەنی والا
MVL.	Meclis-i Vâlâ Meclis-i Vâlâ Evrakı	ئەنجوومەنی والا، کاغەزەکانی ئەنجوومەنی والا
Ş.D.	Şura-yı Devlet Evrak	کاغەزەکانی شورای دەوڵەت
Y.A.HUS.	Yıldız Sadâret Hususi	ئەستێرە، تایبەت بە سەدارەت
Y.MTV.	Yıldız Mütenevvi Maruzât Evrakı	ئەستێرە، کاغەزی داواکاریە وون بووەکان
Y.PRK. AZJ	Yıldız Perakende, Arzuhâl ve Jurnaller Kataloğu	ئەستێرە، ناڕێک، کەتەلۆگی داواکاری و ژورنال
Y.PRK.ASK.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Askeri Maruzat	ئەستێرە، پۆلینکردنی ناڕێکی کاغەزەکانی داواکاری سەربازی
Y.PRK.DH.	Evrakı Dâhiliye Nezareti Maruzatı	کاغەزەکانی داواکاری نەزارەتی ناوەخۆ
Y.PRK.PT.	Yıldız Perakende Posta ve Telgraf	ئەستێرە، پۆستە و تەلەگرافی ناڕێک
Y.PRK.SH.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Sıhhıye Nezareti Maruzatı	ئەستێرە، پۆلینکردنی کاغەزی داواکاریە ناڕێکەکانی نەزارەتی تەندروستی
Y.PRK.UM.	Evrakı Umum Vilayetler Tahriratı	کاغەزی گشتی، تۆماری ویلایەتەکان

هەواڵنامەی کتێب

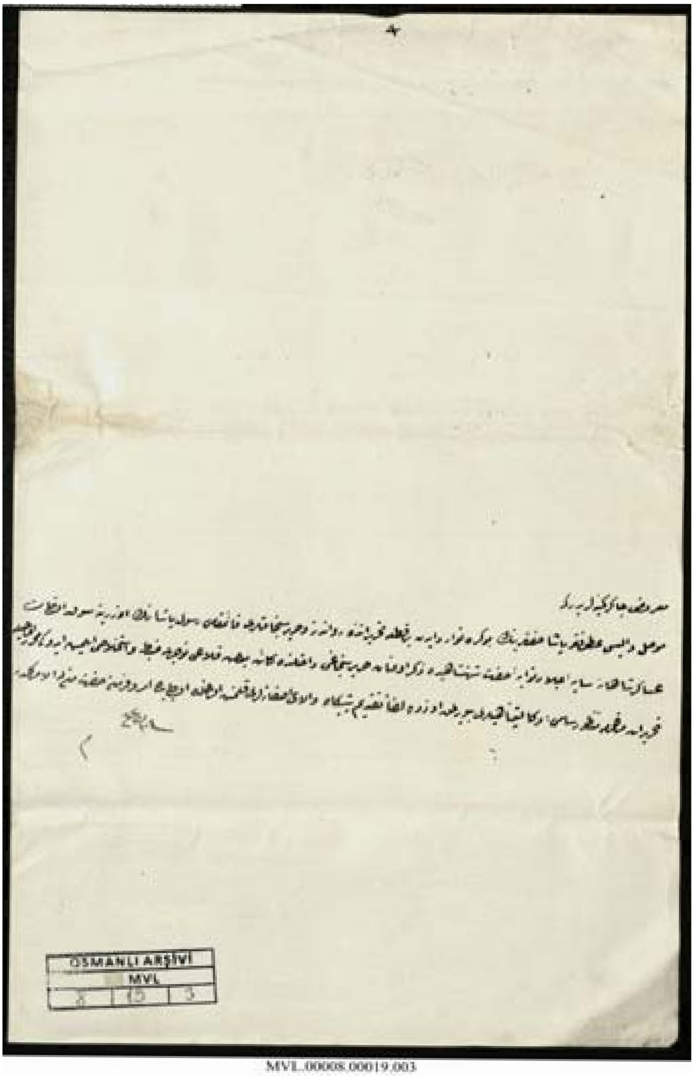
OSMANLI ARŞİVİ
MVL
8 | 15 | 3

MVL.00008.00019.003

<table>
<tr><th>MVL</th><th>00008.00019</th><th>10 رەمەزان 1262 (1 ئەیلوول 1846)</th></tr>
<tr><td colspan="3">راگەیەندراوی بەندەمانە
ئەمجارە نووسراوێکی جەنابی پاشا والی موسڵ هاتووە و تێدا روون بۆتەوە، ئەم سەربازە شاهانەی بۆ سەر رەسول پاشا قائیمقامی سانجەقەکانی رەواندز و حەریر رۆیشتووە، لەلایەن جەنابی شاهەنشا روون کراوەتەوە کە هەندێك قەڵای سانجەقی حەریر بە چ شێوەیەك جێگیر کراوە و تەواو کراوە، بە تۆمار کردنی نووسراو لەسەر فەرمانی پەیوەندیداری وەکالەت هاوپێچ پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

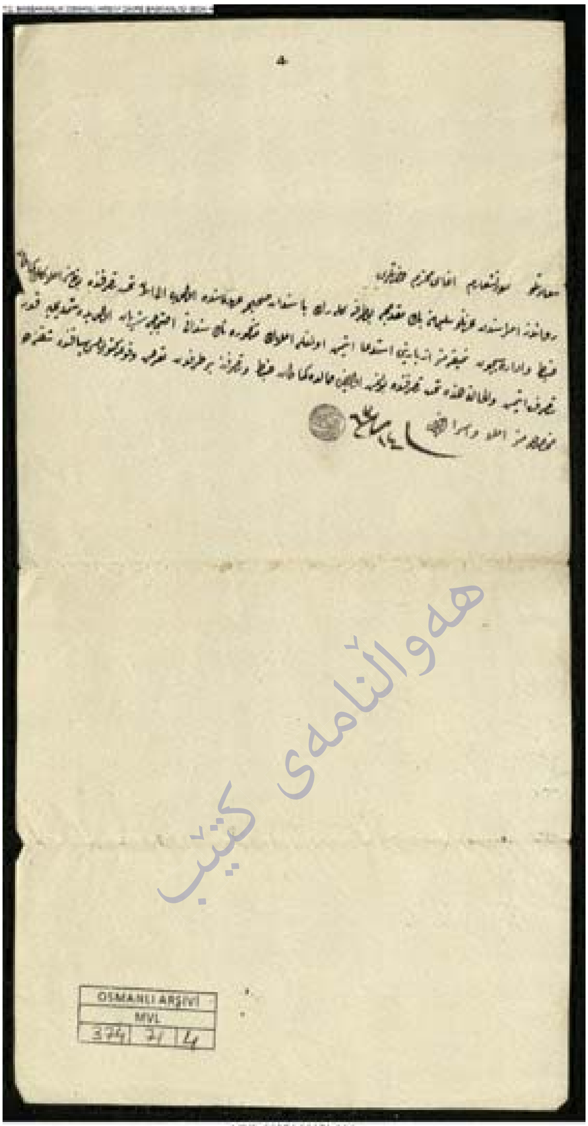

MVL. 00374.00071.004

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>MVL</td><td>00374.00071</td><td>14 ڕەبیعی کۆتایی 1263 (1 نیسان 1847)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میری میرانی ئاغای بەڕێز
لە میرەکانی ڕەواندز سلێمان بەگ بە سەنەدی ڕاست و دروست مولك لە سەر ناوی بووە و تا ئەمڕۆش بە ناوی ئەوە و لە ژێر دەستییەتی، بۆ ئیدارە کردن و جێگیر کردنی ئەم مولکانە وەکو جاران هاتۆتە ئەم لایە و داوای کردۆتەوە، هەر چەندە سەنەدەکانی ئەملاکی ناوهاتوو شایەنی نارەزایی بووە، بەڵام تا ئێستا بەڕێوەی بردووە، بەم بارودۆخە با هەر لە ژێر دەستی بمێنێتەوە و پێویست بە نارەزایی ناکات، نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

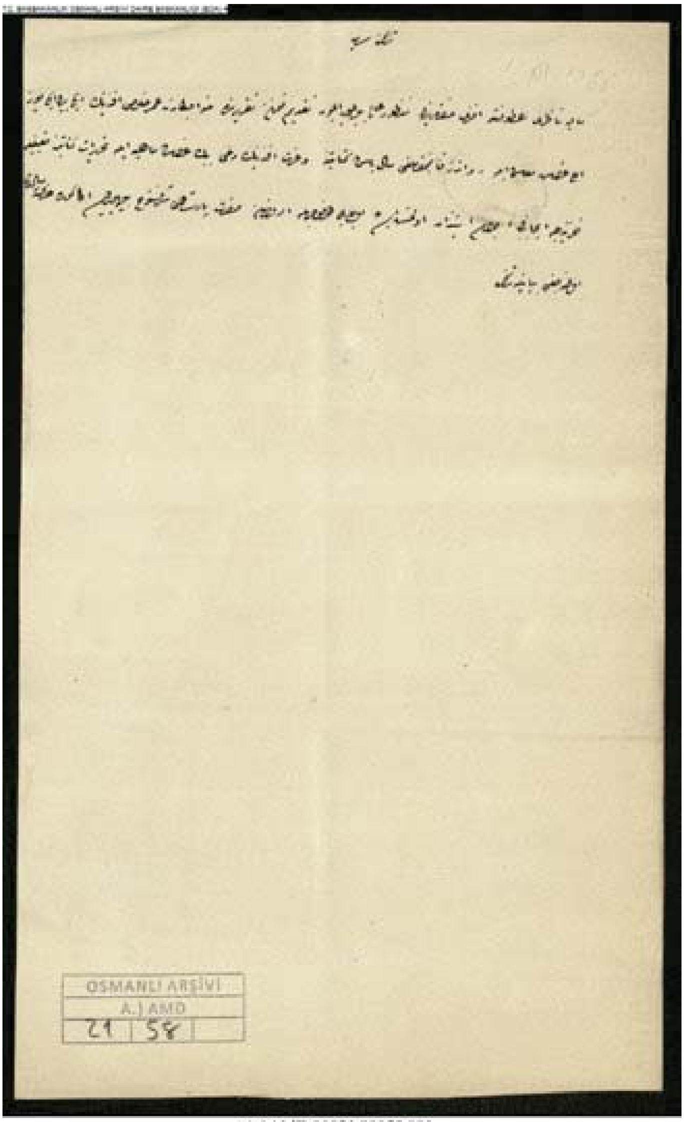
OSMANLI ARŞİVİ
A.} AMD
21 58

A.}AMD.00021.00058.001

<table>
<tr><td>A.AMD</td><td>00021.00058</td><td>17 زیلحیجە 1266 (24 تشرینی یەکەم 1850)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نووسراوی سەدری ئەعزەم
بە فەرمانی جەنابی نازری دارایی راپۆرت پێشکەش کراوە، لە خەواجەکان عومەر خلوسی ئەفەندی بە مووچەی ٢٢٥٠ قوروش لە باش کیتابەتی قائیمقامیەتی رواندز و عیززەت ئەفەندی بە ١٠٠٠ قوروش لە تەحریراتی کیتابەت دادەمەزرێن، ئەگەرچی لە خەزینە جێبەجێ دەکرێت، بەڵام لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی پاشا چی بێت بە گوێرەی ئەو کار دەکرێت.</td></tr>
</table>

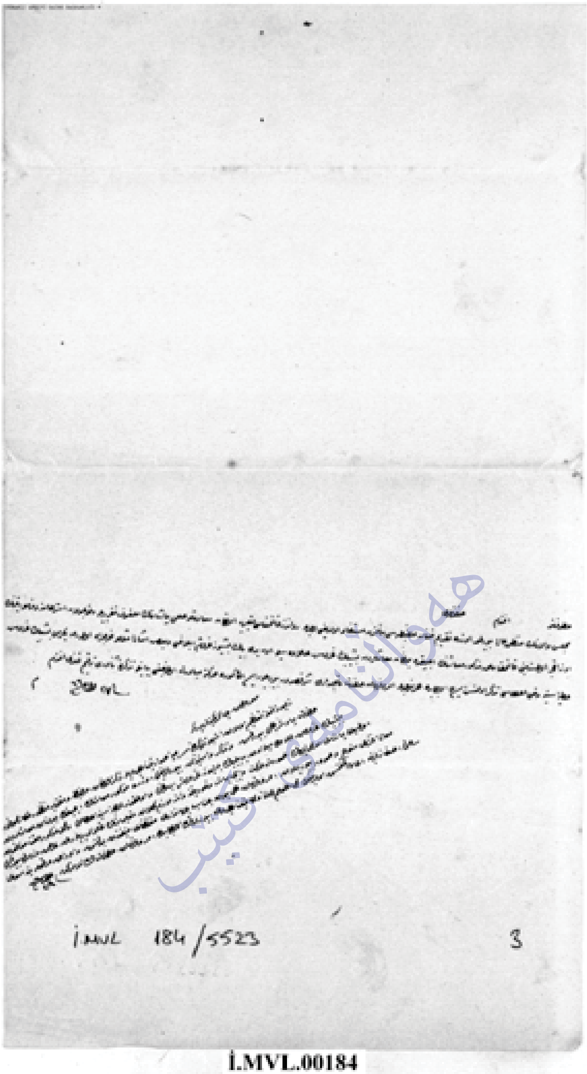

27 زیلقەعدە 1266 (4 تشرینی یەکەم 1850)	00184.005523	İ.MVL

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لەسەر فەرمانی ئەنجوومەنی والا مەزبەتە پێشکەش کراوە و تێدا هاتووە حیلمی پاشا لە قائیمقامی رەواندز دامەزراوە، مووچەی قائیمقامیەتی ناوهاتوو لە مووچەی کراوە ٥٠٠٠ قوروش بە بەرزکردنەوە ١٧٥٠٠ قوروش دابین بکرێت، خەرجی رێگاش ٢٥٠٠٠ قوروش دابین بکرێت، ئەگەرچی نووسراو کراوە بەڵام لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی تاجدار چی بێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.

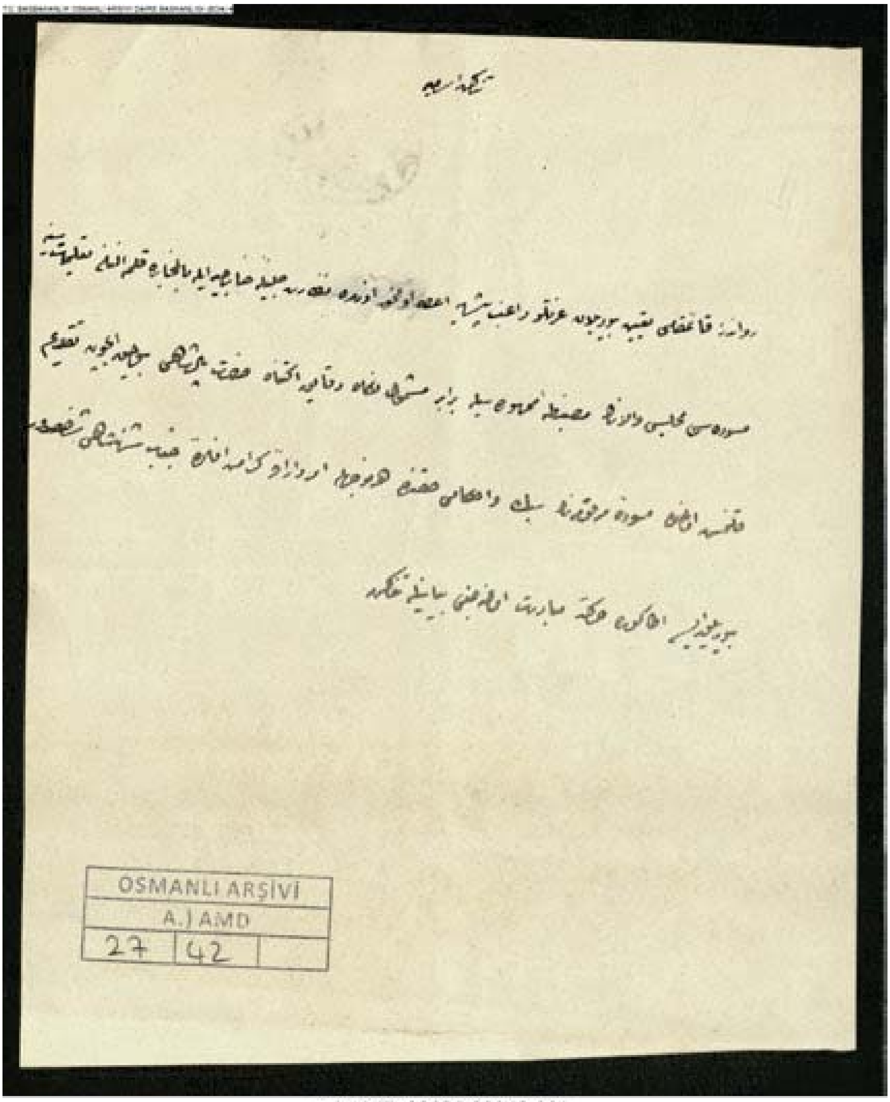
OSMANLI ARŞİVİ
A.} AMD
27 42

A.}AMD.00027.00042.001

<table>
<tr><td>A.AMD</td><td>00027.00042</td><td>27 سەفەر 1267 (1 کانوونی دووەم 1851)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نووسراوی سەدری ئەعزەم
ڕاغب پاشا لە قائیمقامیەتی ڕەواندز دامەزراوە، لەگەڵ نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار گفتوگۆ کراوە، ڕێنمایی ڕەشنووسی پاشا دراوەتە قەڵەم، لەگەڵ مەزبەتەی بە واژووی ئەنجوومەنی واڵا بەیەکەوە دراوەتە جەنابی پاشا، ڕەشنووسی ناوهاتوو و ئەحکامەکانی هەر چییەك بێت بە بڕیار و فەرمانی جەنابی شاهەنشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

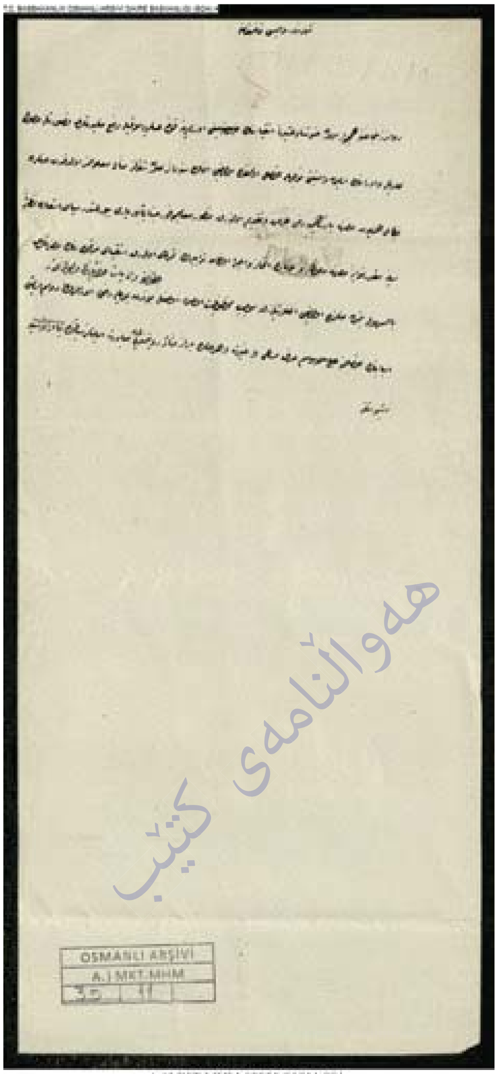

A.}MKT.MHM.00039.00011.001

هەواڵنامەی کتێب

12 موحەڕڕەم 1268 (7 تشرینی دووەم 1851)	00039.00011	A.MKT.MHM
بۆ قائیمقامیەتی والی شارەزوور بەهۆی چەتەکانی عەشیرەتی خۆشناو، هێزی سەربازی بۆ سانجەقی ڕەواندز ڕەوان کراوە، تا ئاسایش و ئەمنیەتی ناوچەکە بپارێزن، نووسراویش بۆ ئەم مەبەستە هاتووە، دوای ئەمەش نووسراوی جەنابی پاشا ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بە تێروانین لە ئاماژەکانەوە ئامادەکاری کراوە و سوودی هەبووە، زیانەکانی چەتەکان بە ئاسانی کۆتایی هاتووە، تا جەنابی والی پاشا دەگاتە شوێنەکە ئاوا بەم شێوەیە ئاسایش بەرقەرار بکرێت و بپارێزرێت.		

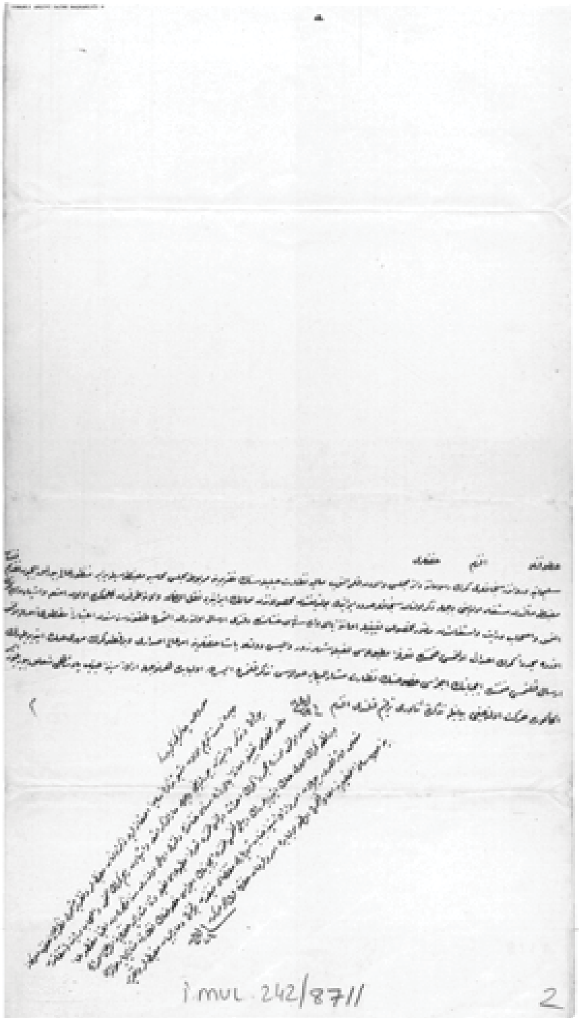

İ.MVL.00242

<table dir="rtl">
<tr><td>İ.MVL</td><td>00242.008711</td><td>23 شەوال 1268 (10 ئاب 1852)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
ڕسوماتی گومرگی سەنجەقەکانی سلێمانی و ڕەواندز لە ئەنجوومەنی والا دراوەتە قەڵەم لەگەڵ ڕاپۆرتی نەزارەتی دارایی شکۆدار و مەزبەتەی ئەنجوومەنی ژمێریاری بەرز کراوەتەوە و بە گوێرەی ناوەڕۆکی مەزبەتەکە سانجەقەکانی ناوهاتوو کەوتوونەتە سەر سنووری ئێران، ئەم داهاتەی گوازراوەتەوە بۆ ئێران و ئەم کەلوپەلەی لەوبەر دێت ڕەسمی گومرگ وەردەگیرێت، بۆ ئەمەش فەرمانبەری تایبەتی دەست پاك دامەزرێن و دەفتەری گومرگ ڕەوان بکرێت، لە ساڵی ١٢٦٩ ەوە بە شێوەیەکی یەکلایی کەرەوە حەواڵە کراوە، دووبارە ڕووداوی گومرگ نوێ بۆتەوە، فەرمانی عالی بۆ جەنابی پاشا والی شارەزوور ڕەوان کراوە و پارچەیەك نووسراوی مۆرکراوی گومرگ ڕەوان کراوە، ئەگەرچی نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو ڕەوان کراوە، بەڵام لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

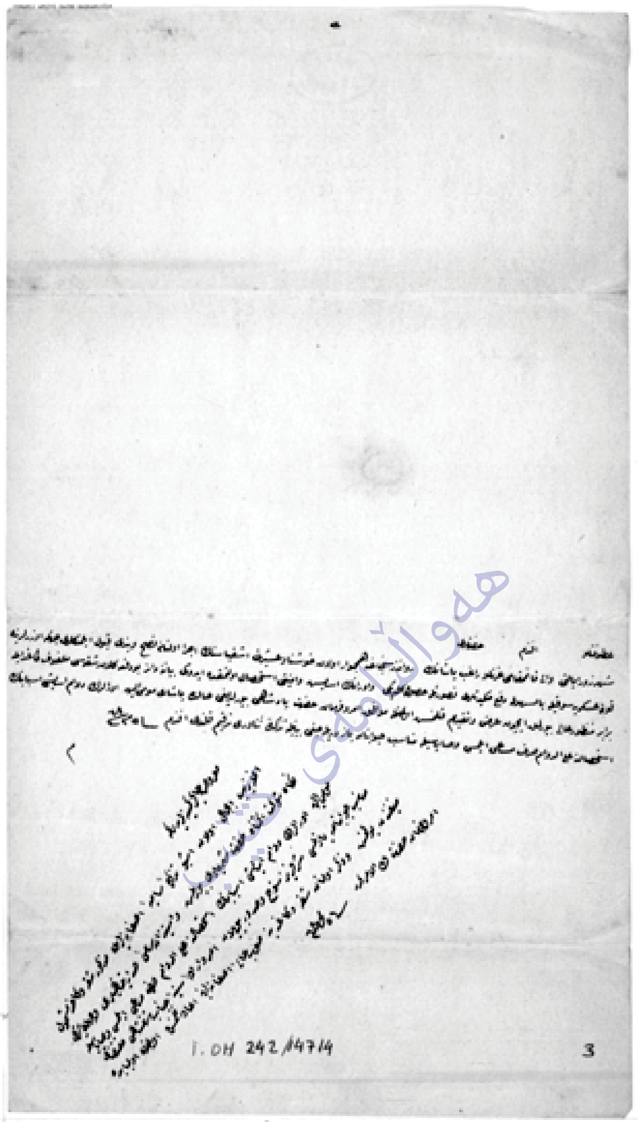

İ.DH.00242

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>00242.014714</td><td>5 موحەررەم 1268 (31 تشرینی یەکەم 1851)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
قائیمقام ڕاغب پاشا والی ئەیالەتی شارەزوور ئامۆژگاری چەتەکانی عەشیرەتی خۆشناوی دراوسێی سانجەقی ڕەواندزی کردووە، بەڵام ئەمانە گوێرایەڵ نەبوونە، ناردنی هێزی سەربازی بۆ ناوچەکە ئاسان بووە و ئاسایش بەرقەرار بووە، نووسراوی هاوپێچ پێشکەشی عالی کراوە، جەنابی پاشا بریار و فەرمان دەربکات، تا ئاسایشی ناوچەکە هەمیشە بەردەوام بێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

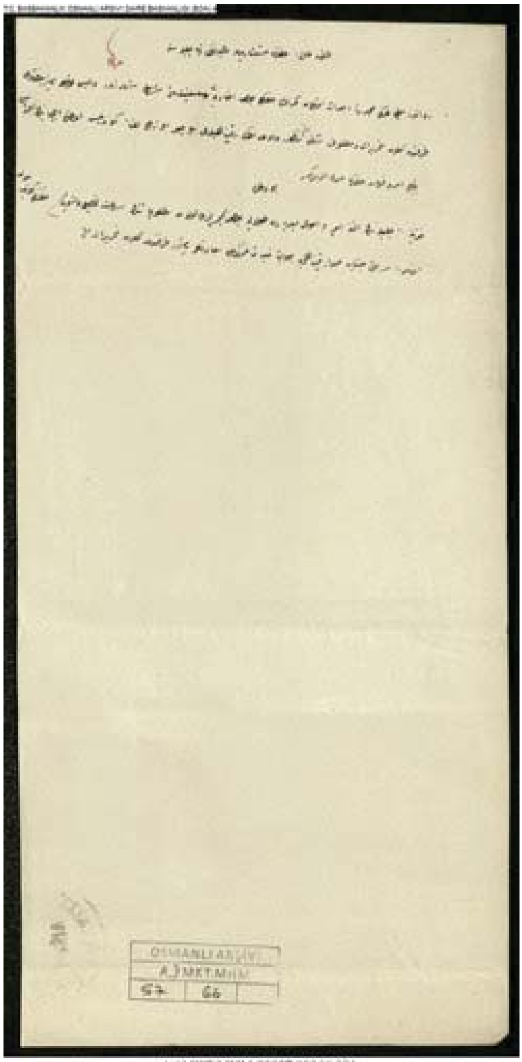

A.}MKT.MHM.00057.00066.001

A.MKT.MHM	00057.00066	1 زیلحیجە 1269 (5 ئەیلوول 1853)
لایەنی عالی جەنابی ڕاوێژکار بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار سەر لە نوێ بابەتی گومرگ لە سانجەقی ڕەواندز نوێ بۆتەوە، لەسەر هەندێك ووتەش لەلایەن والی شارەزوور جەنابی پایەبەرزی پاشا نووسراو و هاوپێچ هاتووە، لەسەر فەرمانی پەیوەندیداری نەزارەتی والای پایەبەرز هاوپێچ ڕەوان کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.		

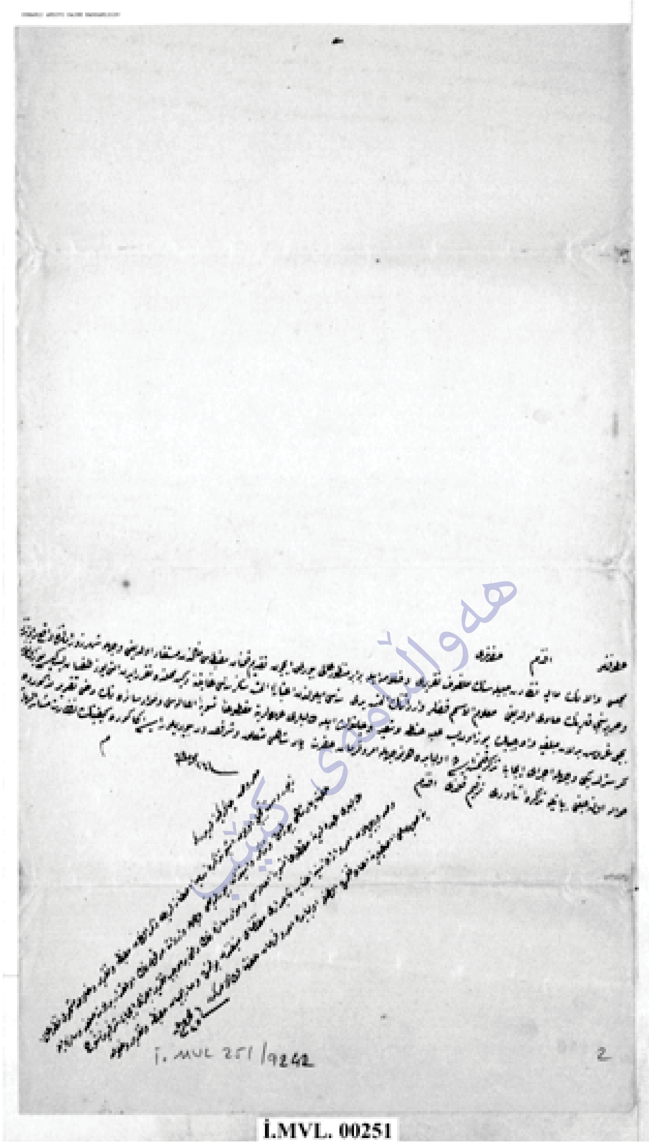

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00251.009242</td><td>24 موحەررەم 1269 (7 تشرینی دووەم 1852)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
ڕاپۆرت و پوختەی ئەنجوومەنی والا و نەزارەتی دارایی شکۆدار بەیەکەوە بۆ عالی بەرز کراوەتەوە، ئەم مەزبەتەی پێشکەش کراوە تێدا روون بۆتەوە، داهاتی قەزایەکانی سانجەقی ڕەواندز و حەریر سەر بە ئەیالەتی شارەزوور کە ناویان هاتووە، بە گوێرەی ڕاپۆرتی خۆجێی لە ئەیلوولی ١٢٦٧ تا کۆتایی ١٢٦٨، بری ٦٩٥ کیسە و ١٣٠ و نیو قوروش شوێنگرەوەی دیاریکراو و ٣١١٥ عولبە گەنم و جۆ و چەڵتوك دراوەتە داواکراوان هەروەها کەلوپەلی گشتی لە ڕاپۆرتی ناوهاتوو نیشان دراوە کە چۆن ڕێك بخرێت، بەڵام لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمانی جەنابی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت و دەدرێتە نەزارەتی ناوهاتوو، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

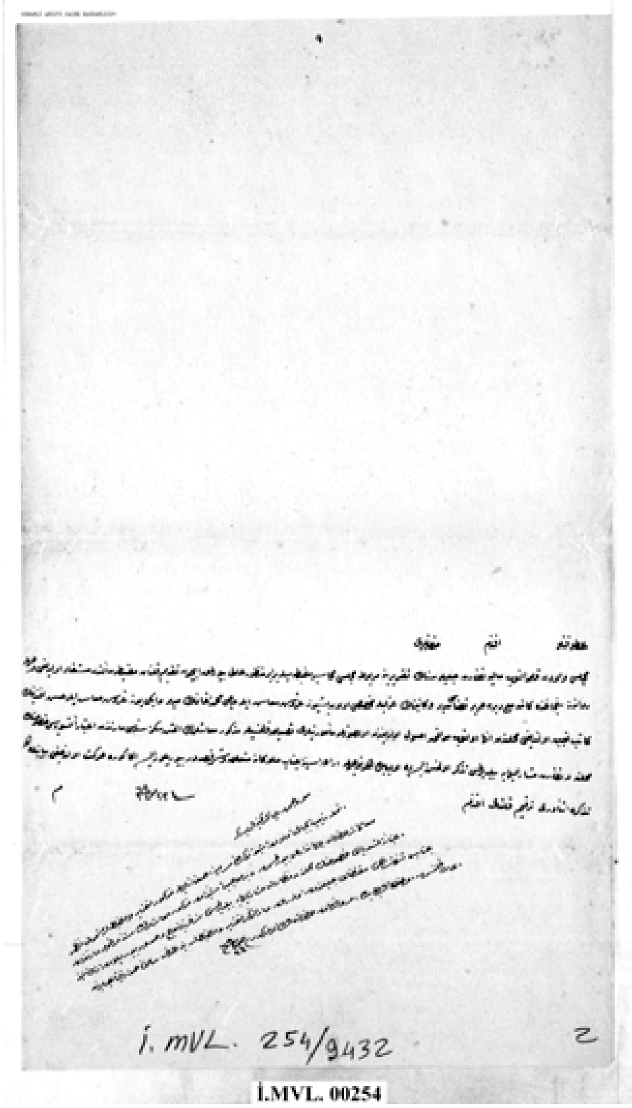

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00254.009432</td><td>23 سەفەر 1269 (6 کانوونی یەکەم 1852)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
نووسراو لە ئەنجوومەنی واڵا دراوەتە قەڵەم لەگەڵ ڕاپۆرتی نەزارەتی دارایی و مەزبەتەی ئەنجوومەنی ژمێریاری پێشکەش کراوە تا بۆ عالی بەرز بکرێتەوە، لە مەزبەتەکە هاتووە، بەڕێوەبەر و کاتیبی سانجەقی ڕەواندز لەگەڵ قەزای دیرە حەریر دوور خراونەتەوە، بۆیە حاجی محەمەد ئاغا بە مووچەی ٥٠٠ قوروش وەکو بەڕێوەبەر و حەسەن ئەفەندی بە مووچەی ٢٠٠ قوروش وەکو کاتیب دامەزراون، بە پەسەند کردنی ئەرکەکەیان مووچەکانی باسکراو لە مارتی ١٢٦٨ هەژمار بکرێت، بە نەزارەتی ناوهاتوو ڕاگەیەندراوە، بەڵام لەم بابەتەدا جەنابی ملوکانە بە فەرمانی پاشا چ بفەرموێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

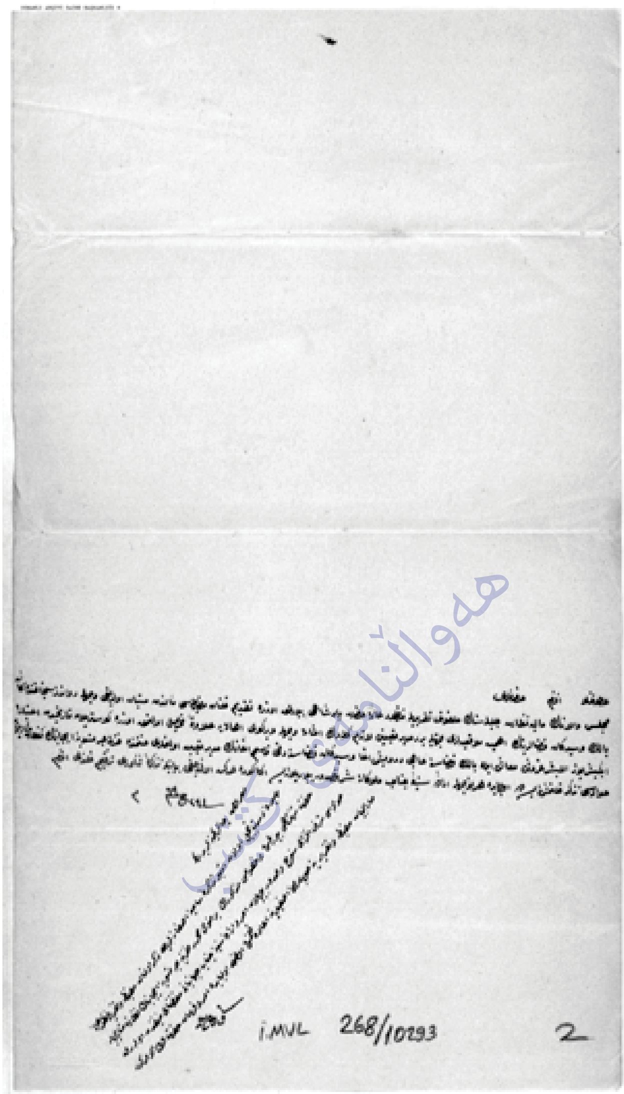

İ.MVL.00268

İ.MVL	00268.010293	24 جەمادی کۆتایی 1269 (4 نیسان 1853)
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم نووسراوی ئەنجوومەنی واڵا و ڕاپۆرتی نەزارەتی دارایی شکۆدار و مەزبەتەی ئامادەکراو پێشکەشی جەنابی پاشا دەکرێت، بە گوێرەی مەزبەتەکە قەزاکانی باڵەك و سیدەکانی سەر بە سانجەقی ڕەواندز ستراتیژیە، بۆ هەر یەکەیان بەڕێوەبەرێك دامەزرێت، باجیش خراونەتە سەر شانی دانیشتوان، لە مێژووی دەست نیشان کراودا بە دابین کردنی ٢٥٠ قوروش مووچە بۆ هەر یەکە لە حاجی دەرویش ئاغا لە قەزای باڵەك و قاسم ئاغا لە قەزای سیدەکان وەکو بەڕێوەبەر دامەزرێن، نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو ڕەوان کراوە تا لە خەزینە ڕێك بخرێت، بەڵام جەنابی ملوکانە بە فەرمانی پاشا چ بفەرموێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.		

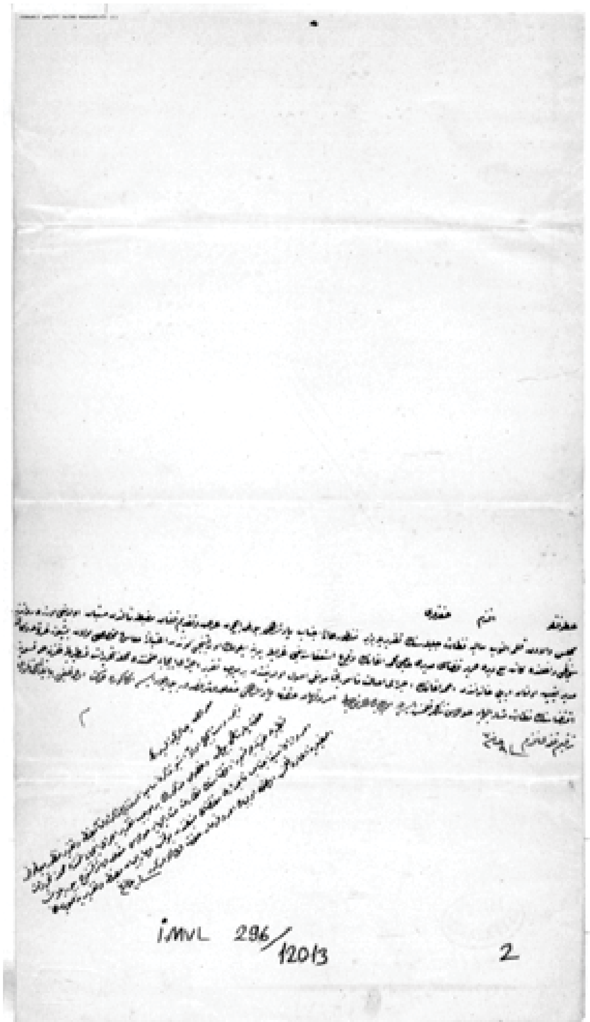

İ.MVL.00296

İ.MVL	00296.012013	9 جەمادی یەکەم 1270 (7 شوبات 1854)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
نووسراو لە ئەنجوومەنی والا دراوەتە قەڵەم لەگەڵ راپۆرتی نەزارەتی دارایی مەزبەتە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، تا بۆ جەنابی پاشا بەرز بکرێتەوە، بە گوێرەی مەزبەتەکە حاجی محەمەد ئاغا بەرێوەبەری قەزای دیرە حەریر سەر بە سانجەقی رەواندز لە ئەرکەکەی بووردراوە و لە کارەکەی دوورخراوەتەوە، لە شوێن ئەو لە ١٥ ئەیلوولەوە بە مووچەی ٥٠٠ قوروش ئەحمەد ئاغا خانەدانی هەولێر بە وەکالەت دامەزراوە، ئەرکەکەشی بە گونجاو زانراوە، بە گوێرەی راپۆرت نووسراو بۆ ناوچەکە رەوان کراوە، بۆ ئەوەی لە خەزینە رێك بخرێت نووسراو لە نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، بەڵام جەنابی پاشا بریار و فەرمان چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

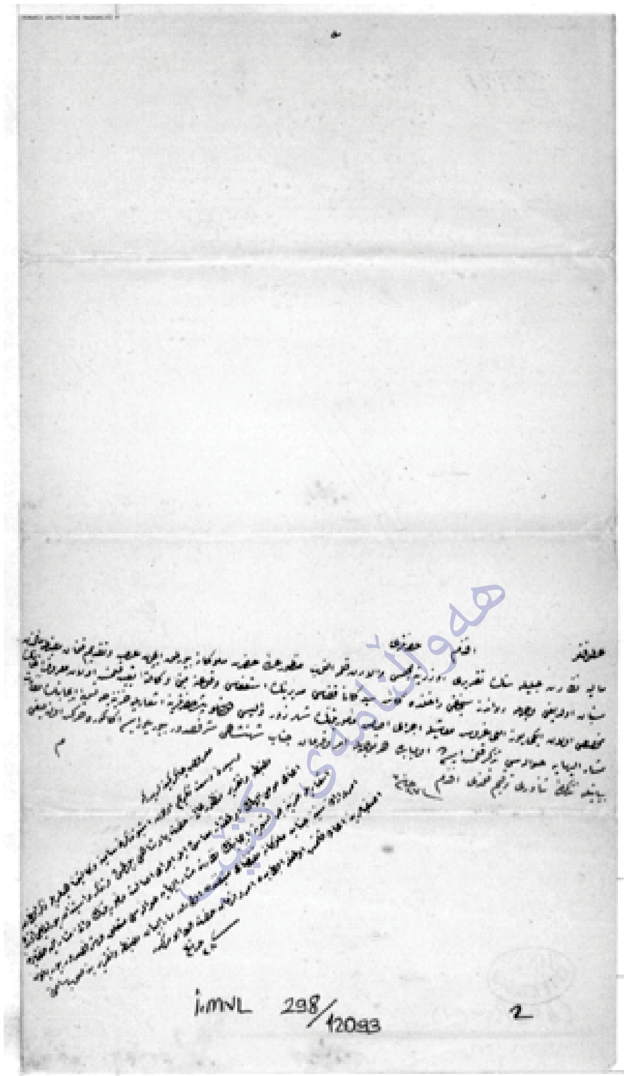

İ.MVL.00298

27 جەمادی یەکەم 1270 (25 شوبات 1854)	00298.012093	İ.MVL
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم لەسەر ڕاپۆرتی نەزارەتی دارایی شکۆدار لە ئەنجوومەنی والا دراوەتە قەڵەم، بۆ فەرمانی جەنابی ملوکانە مەزبەتە ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بە گوێرەی مەزبەتەکە بەڕێوەبەری قەزای سیدەکانی سەر بە سانجەقی ڕەواندز دوور خراوەتەوە و بووردراوە، بە وەکالەت مەعروف ئاغا بە مووچەی ٢٥٠ قوروش دامەزراوە، ئەرکەکەشی بە گونجاو زانراوە، بە ئاماژەی جەنابی والی شارەزوور نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، تا لە خەزینە جێبەجێ بکرێت، لەم بابەتەدا جەنابی شاهەنشا بڕیار و فەرمانی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.		

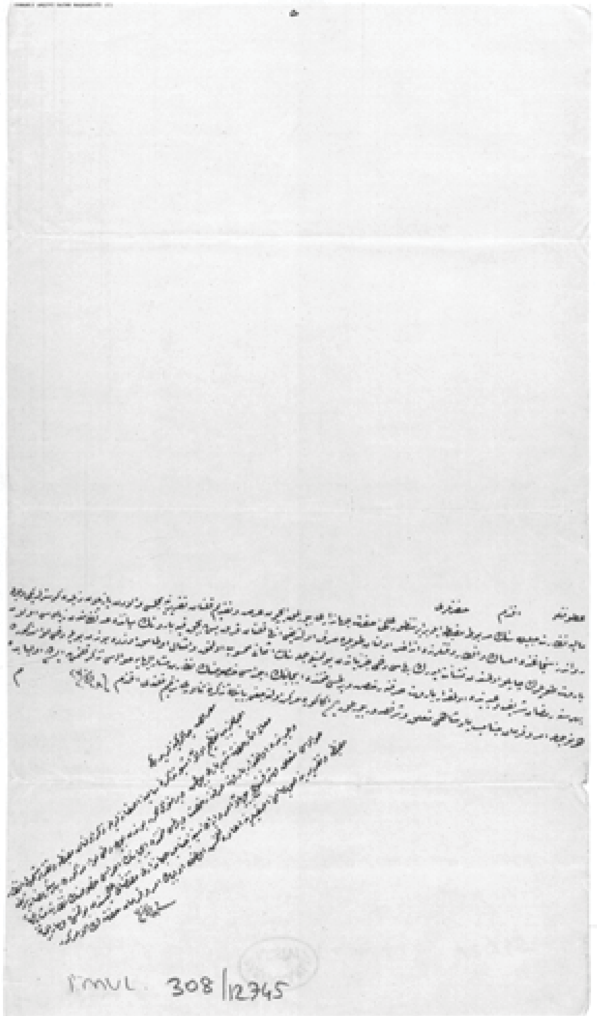

İ.MVL.00308

<table>
<tr><td>18 ڕەمەزان 1270 (14 حوزەیران 1854)</td><td>00308.012745</td><td>İ.MVL</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
بۆ دەرچوونی فەرمانی جەنابی جیهاندار مەزبەتەی نەزارەتی دارایی شکۆدار لەگەڵ راپۆرت رادەگەیەندرێت و پێشکەش دەکرێت، هاوپێچیش لە ئەنجوومەنی والا نووسراوەتەوە، بە گوێرەی نووسراوەکان لە کاتی ئیمساك و ئیفتاری رۆژانی رەمەزان ئەم تۆپانەی لە سانجەقی رەواندز دەتەقێنرێن بری ٤٥ و نیو باروت خەرج کراوە، بەڵام لە سنووری نیزام دەرچووە و بە زیادە خەرج کراوە، باروتی تۆپەکان گەورەیە و بەهاکەی گرانترە، بە گشتی هەشت یەك هەژمار کراوە، بۆ ئەوەی دووبارە نەبێتەوە لەمەودوا لە لیوای ناوهاتوو هەموو ساڵ لە مانگی رەمەزانی شەریف و جەژندا بری باروتەکە مۆڵەتی پێ بدرێت، بۆ جێبەجێ کردنی نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، بەڵام لەم بابەتەدا جەنابی پاشا بە بریار و فەرمان چ بفەرمووێت جێبەجێ بکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

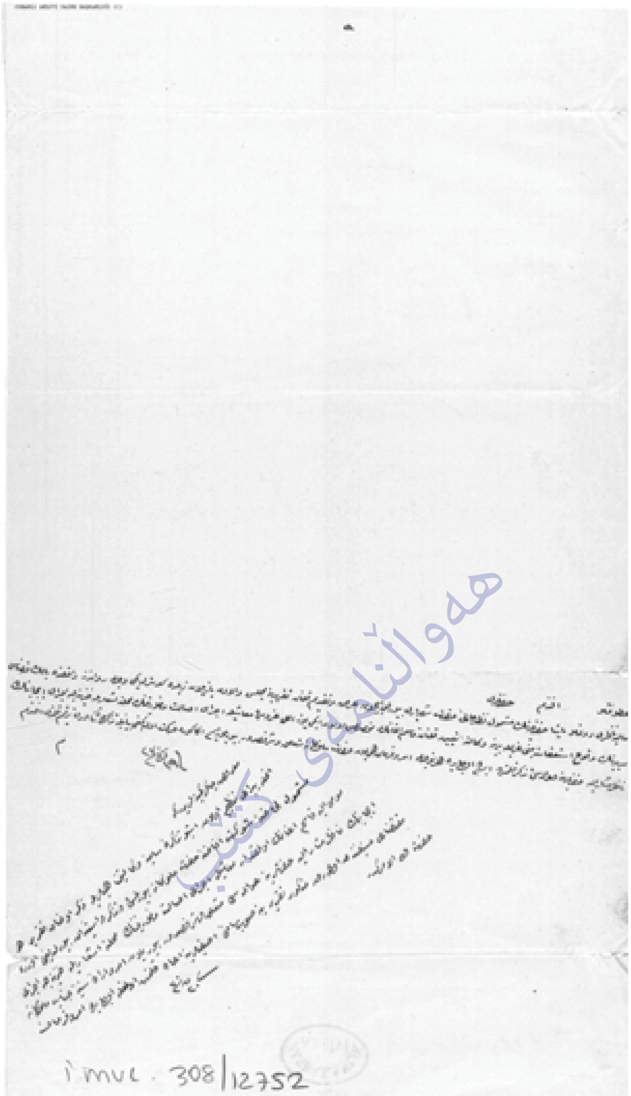

هەواڵنامەی کتێب

İ.MVL	00308.012752	19 ڕەمەزان 1270 (15 حوزەیران 1854)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لەسەر فەرمانی نازری دارایی جەنابی پاشا ڕاپۆرت ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، هاوپێچ لە ئەنجوومەنی والا نووسراوەتەوە، بەڕێوەبەری قەزای باڵەك سەر بە ڕەواندز بووردراوە و دوور خراوەتەوە، لە شوێن ئەو قاسم ئاغا بە ٢٥٠ قوروش مووچە دامەزراوە، بە ئاماژەی یاسای خۆجێی لە خەزینە نووسراو بۆ جەنابی نازری ناوهاتوو بەرز کراوەتەوە، تا کارەکە جێبەجێ بکرێت،بەڵام لەم بابەتەدا جەنابی ملوکانەی هومایۆن بڕیار و فەرمانی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

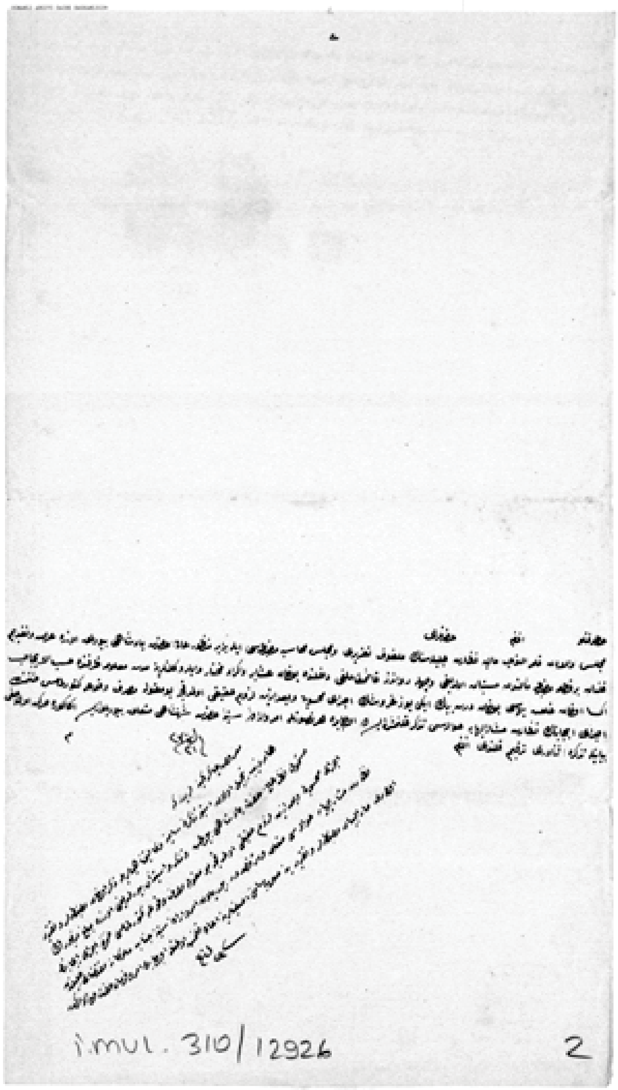

İ.MVL.00310

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00310.012926</td><td>21 شەوال 1270 (17 تەمموز 1854)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
نووسراوی ئەنجوومەنی والا دراوەتە قەڵەم، ڕاپۆرتی نەزارەتی دارایی شکۆدار و مەزبەتەی ئەنجوومەنی ژمێریاری بەیەکەوە ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، تا بدرێتە جەنابی پاشا، بە گوێرەی مەزبەتە دەردەکەوێت لە قائیمقامیەتی ڕەواندز بری ٤٢٠٠ قوروش بۆ بەهای جلەکانی موختاری عەشیرەت و کوردەکان هەژمار کراوە، دوای مۆڵەت و دوای خەرج نەکردنی خەرجیەکە، نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، بەڵام جەنابی شاهنشا بریار و فەرمانی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، دوای ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

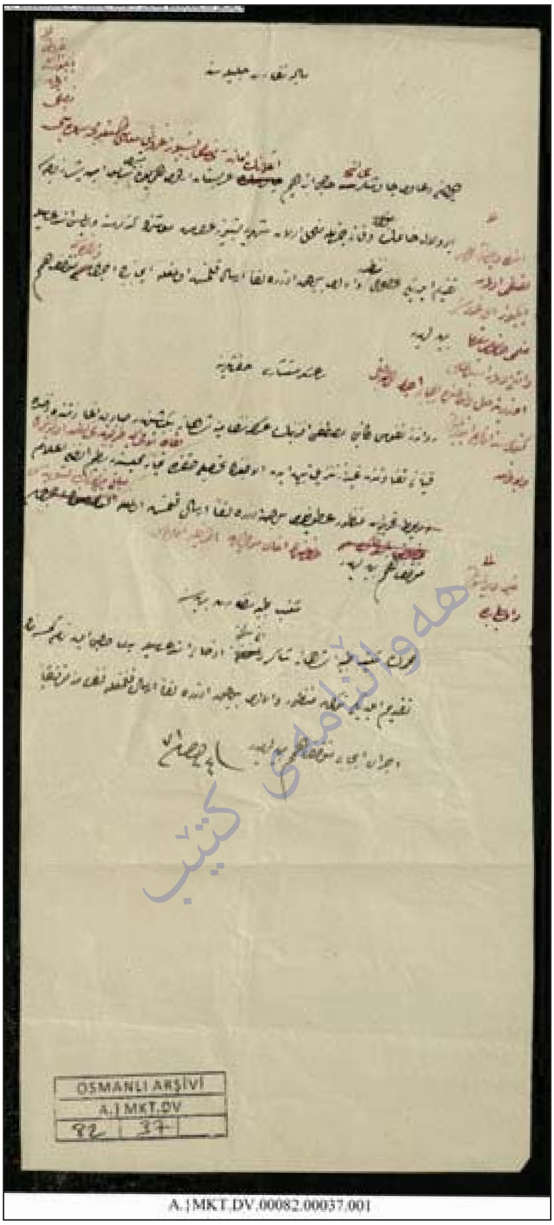

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.DV	00082.00037	24 زیلقەعدە 1271 (8 ئاب 1855)
جەنابی ڕاوێژکاری سەر عەسکەر نرخی داهاتی ئەم زەخیرەی لەلای سادق ئاغایە وەرگیراوە، بەڵام لەلایەن بینباشی سەربازی نیزامیەی شاهانە مستەفا ئەفەندی کاتیبی ناسنامەی ڕەواندز سەرپێچی کراوە، ئەم ئیعلامەی لە ئەنجوومەنی بازرگانی ڕێکخراوە و نێردراوە، بۆ ڕێکخستنی داهاتەکە و وەرگرتنی هیممەت بکرێت.		

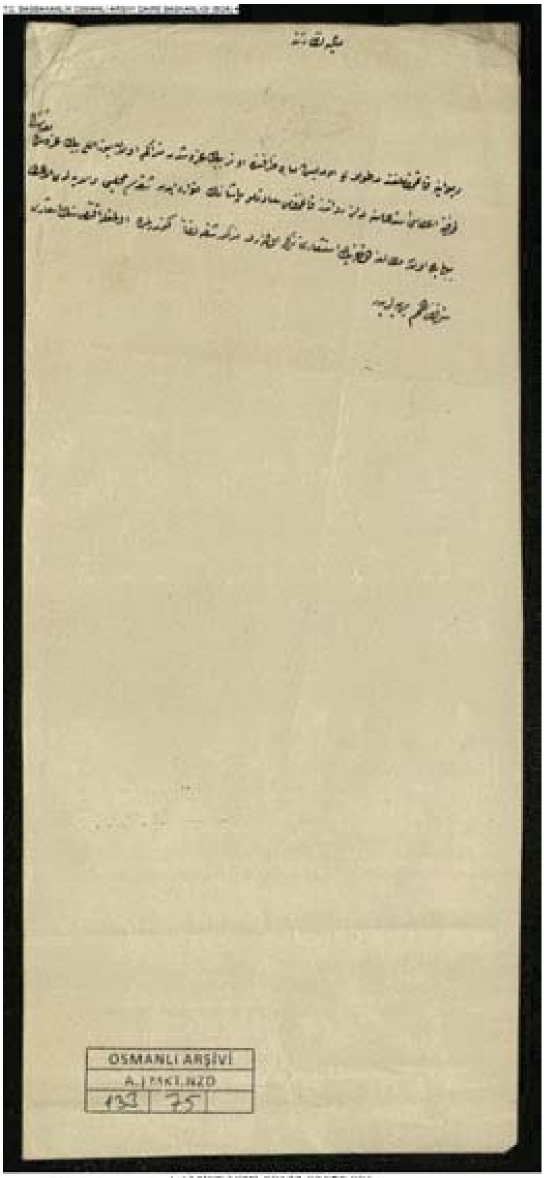

A.}MKT.NZD.00133.00075.001

A.MKT.NZD	00133.00075	29 جەمادی یەکەم 1271 (17 شوبات 1855)
نەزارەتی دارایی قائیمقامی ڕەواندز میری میرانی پاشا کە لە قائیمقامیەتی دیوانیە بووە، مانگانە مووچەکەی ١٠٠٠٠ قوروش بووە و مووچەی ١٥ مانگی وەرنەگرتووە، بە کۆکراوەیی بۆتە ١٥٠٠٠٠ قوروش، ناوبراو داوای کردووە پارەکەی پێ بدرێت، نووسراوەکە هاتووە و لە ئەنجوومەنی والا پێی دەدرێت، خوێندنەوە بۆ ئاماژەی دەوڵەت کراوە، نووسراوی ناوهاتوو ڕەوان کراوە.		

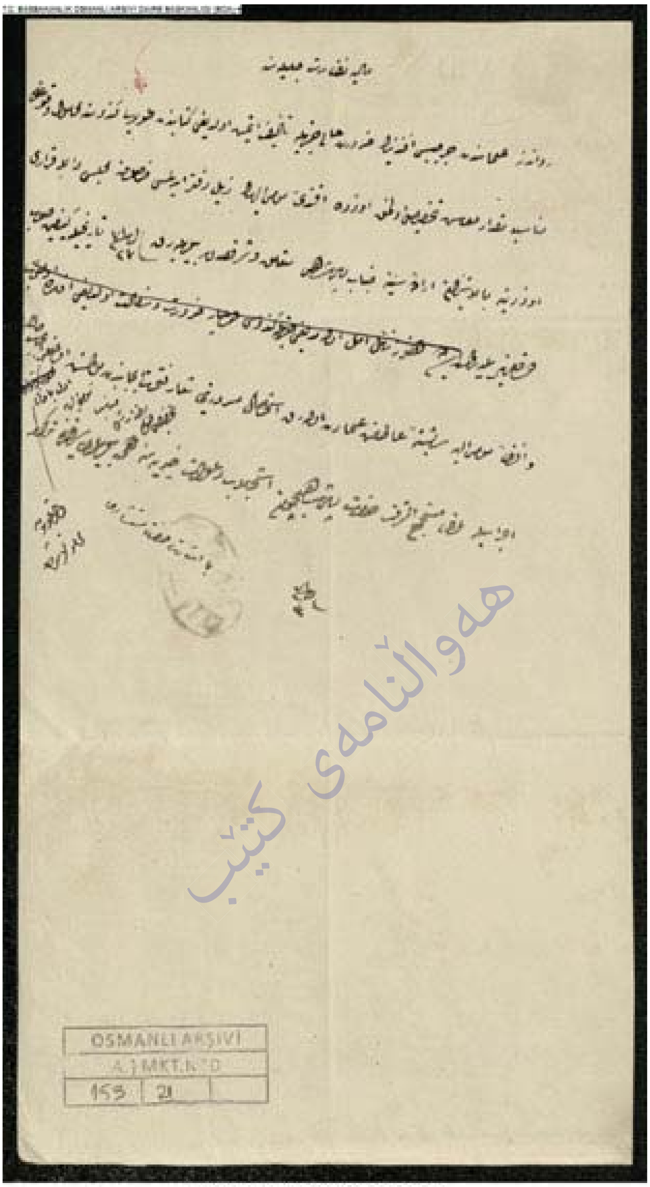
OSMANLI ARŞİVİ
A.}MKT.NZD
159 21

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.NZD.00159.00021.001

3 زیلحیجە 1271 (17 ئاب 1855)	00159.00021	A.MKT.NZD
نەزارەتی دارایی شکۆدار زانای ڕەوانـدز جەرجیـس ئەفەنـدی بژێوی ئابووری خراپـە، لەبەر ئـەوەی دوو کتێبی نووسـیوە، مووچەیەکی گونجاوی بـۆ دابیـن بکرێـت، لەسـەر بڕیـاری ئەنجوومەنـی والا جەنابـی پاشا بـە فەرمانـی پاشا ڕەزامەنـدی نیشـان داوە و لـە ٢٧ شـەوال ١٢٧١ بـە سـەروو ڕاگەیەنـدراوە، ناوبـراو شایسـتەیە و یەکێکـە لـە زانـاکان، بۆیـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێت.		

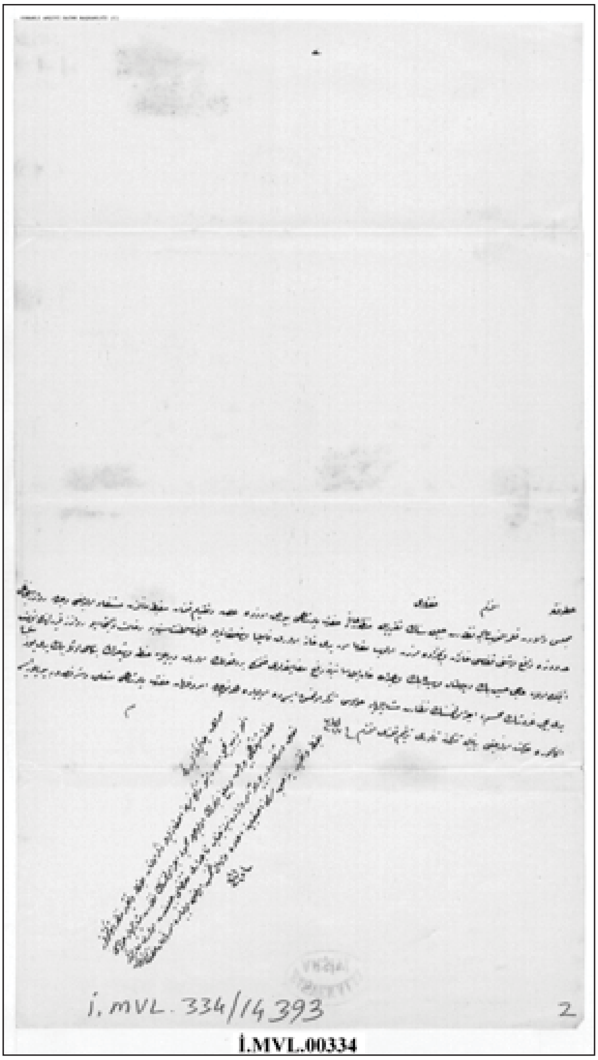
i. MVL. 334/14393 2
İ.MVL.00334

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00334.014393</td><td>17 شەوال 1271 (3 تەمموز 1855)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
نـووسراو لـە ئەنجوومەنـی والا دراوەتـە قەڵـەم لەگـەڵ راپۆرتـی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار مەزبەتـە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە تـا بدرێتـە جەنابـی پاشـا، لـە ناوەرۆکـی مەزبەتەکـە دەردەکەوێـت، ١٧ خانـە لـە خانـەدان و بەگزادەکانـی قـەزای ئوشـنی سـەر بـە سـنووری سـانجەقی ڕەوانـدز ملکەچـی خۆیـان بـۆ حکوومەتـی عوسـمانی راگەیانـدووە و بـە هاتنیـان لـە گوندەکانـی ڕەوانـدز نیشـتەجێ بوونـە، هەروەهـا بـۆ دوورخسـتنەوەی کێشـەی حاجـی حوسـێن بـەگ و میـر سـوڵتان و سـەید بـەگ و عەبدوڵـڵا خـان بەهـای ئـەم گەنـم و جۆیـەی دەدرێـت بـە ١٧٠٧ و نیـو قـوروش هەژمـار کـراوە، نـووسراو بـۆ نەزارەتـی ناوهاتـوو نێـردراوە، بـەڵام لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمانـی جەنابـی پاشـا چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.</td></tr>
</table>

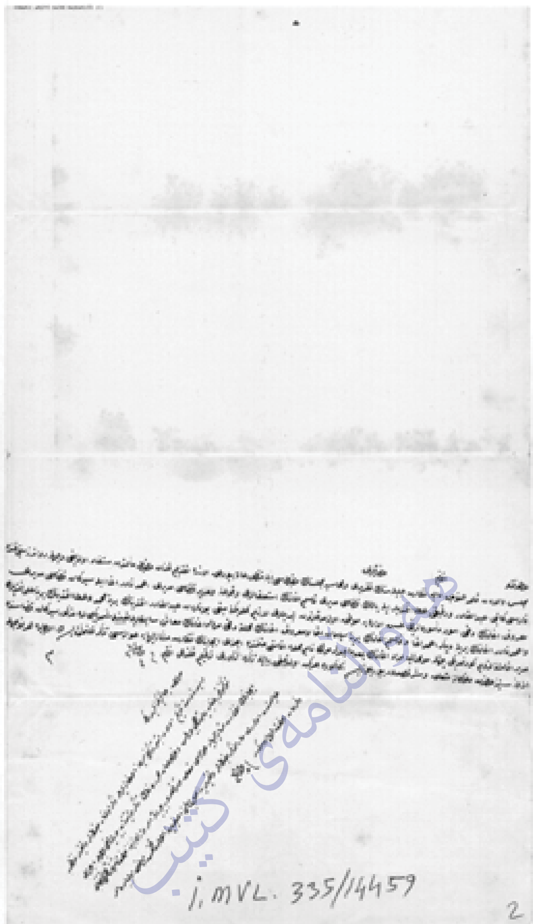

İ.MVL.00335

İ.MVL	00335.014459	4 زیلقەعدە 1271 (19 تەمموز 1855)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
نــووسراو لــە ئەنجوومەنــی واڵا دراوەتــە قەڵــەم لەگــەڵ ڕاپۆرتــی نەزارەتــی دارایــی شــكۆدار و مەزبەتــەی ئەنجوومەنـی ژمێریـاری ڕاگەیەنـدراوە و پێشـكەش كـراوە تـا بدرێتە عالی، لـە مەزبەتەكـە ڕوون بۆتـەوە عەبدولقادر ئەفەنــدی كاتیبــی فارســی ســانجەقی ڕەوانــدز و عەتــا ئەفەنــدی هاوەڵــی لەگــەڵ قاســم ئاغــا بەڕێوەبــەری قـەزای باڵـەك بـووردراون، ئەحمـەد نـادر ئاغـا بەڕێوەبـەری قـەزای حەریـر و مەعـروف ئاغـا بەڕێوەبـەری قـەزای سـیدەكان لـە ئەركەكەیـان سـەركەوتوو نەبوونـە، بۆیـە گۆڕینەوەیـان پێویسـتە، محەمـەد ئەفەنـدی لـە شـوێنی عەبدولقـادر ئەفەنـدی و عەتـا ئەفەنـدی لـە شـوێنی عەلـی ئەفەنـدی و ئەحمـەد ئاغـا لـە شـوێنی ئەحمـەد نـادر ئاغـا و سـلێمان ئاغـا لـە شـوێنی قاسـم ئاغـا و مـەردان ئاغـا لـە شـوێنی مەعـروف ئاغـا بـە مووچەی پێشـوویان دادەمەزرێـن، حاڵـی حـازر بـە گرنـگ نەزانـراوە بەڕێوەبـەر لـە قـەزای سـیدەكان جێگیـر بكرێـت، بۆیـە مـوراد ئاغـا لـە جۆلەمێـرگ جێگیـر بكرێـت، نـووسراو بـۆ نەزارەتـی ناوهاتـوو كـراوە تـا جێبەجـێ بكرێـت، لـەم بابەتـەدا جەنابـی ملوكانـە بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ بكرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو كـراوە ئەفەنـدم.

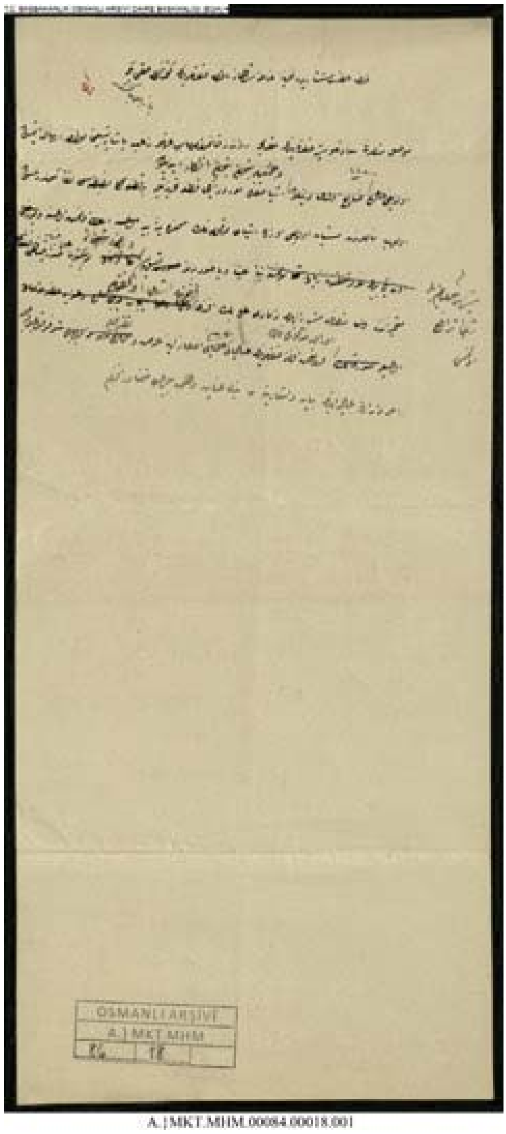

A.{MKT.MHM.00084.00018.001

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00084.00018</td><td>13 جەمادی کۆتایی 1272 (20 شوبات 1856)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە لایەنی جەنابی ڕاێژکار بۆ جەنابی کەتهودا حەقی بەگ نازری خەزینەی تایبەتی شاهانە
موتەسەرفی موسڵ میری میران جەنابی پاشا قائیمقامی رەواندزی رادەستی راغب پاشا کردووە و بۆ ئەم لایەنەی ناردووە، لە بارەی ئەم کەلوپەلانەی کە وون بووە، بە تەواوەتی رەتی کردۆتەوە، بۆ ئەمەش دوو پارچە نووسراو و مەزبەتەیەك رەوان کراوە، کەلوپەلی ناوهاتوو دەست بە دەست دراوە، وەکو خۆی یاخود بە شوێنگرەوە یاخود شەرعەن بدرێتەوە، بە گوێرەی نامەی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لەلایەن عەلی بەگ ئەفەندی زاوای ناوبراو داوا کراوەتەوە، نووسراوی ناوهاتوو دراوەتە جەنابی عالی و پێشکەشی کراوە، بریار و فەرمانی عالی راگەیەندراوە و ئاماژەی پێکراوە، هیممەت بکرێت ئەفەندم.</td></tr>
</table>

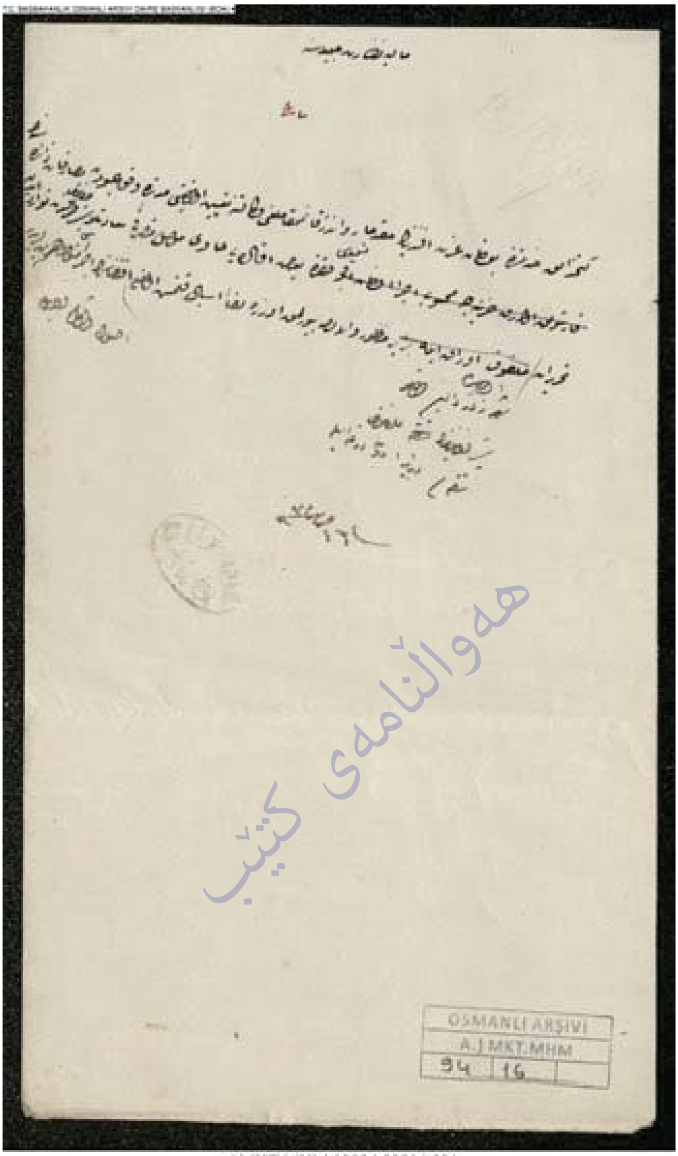

A.}MKT.MHM.00094.00016.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00094.00016</td><td>16 سەفەر 1272 (28 تشرینی یەکەم 1855)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
بە نازناوی کەتهودا عیززەت ئەفەندی بە وەکالەت لە قائیمقامیەتی ڕەواندز دامەزراوە، بۆ ڕێکخستنی خەرجی لە فەرمانگەی خەرجی نووسراوی موتەسەرفی موسڵ هاتووە، نووسراوی والی شارەزوور لەگەڵ دەفتەر بەیەکەوە بۆ والا بەرز کراوەتەوە، بۆ جێبەجێ کردنی هیممەت بکرێت.</td></tr>
</table>

A.}MKT.NZD.00169.00048.001

<table>
<tr><td>A.MKT.NZD</td><td>00169.00048</td><td>22 سەفەر 1272 (3 تشرینی دووەم 1855)</td></tr>
<tr><td colspan="3">موشیرەتی تۆپخانەی عامیرە
ماوەیەک پێش ئێستا موراد ئەفەندی پزیشکی موسڵ مانگانە بە موچەی ١٠٠٠ قوروش مۆڵەتی وەرگرتووە و چۆتە دەرسەعادەت، لەم ماوەیەدا لەوێش نەخۆشی زیادی کردووە، بۆیە لەگەڵ پزیشکەکانی کەرەنتینەی موسڵ ئامادە بووە، بەڵام بەم دواییە گوازراوەتەوە ڕەواندز، ئەسعەد ئەفەندی بە مووچەی ناوهاتوو لە موسڵ دامەزرێت و لە شوێن ئەویش موراد ئەفەندی دامەزرێت، مەزبەتە لە ئەنجوومەنی موسڵ هاتووە و دراوەتە ئەنجوومەنی والا، بە گفتوگۆکردن لەگەڵ نەزارەتی مەکتەبی پزیشکی خوێندنەوەی بۆ بکرێت و جێبەجێ بکرێت، مەزبەتەی ناوهاتوو هاوپێچ بۆ عالی ڕەوان کراوە، فەرمانی ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

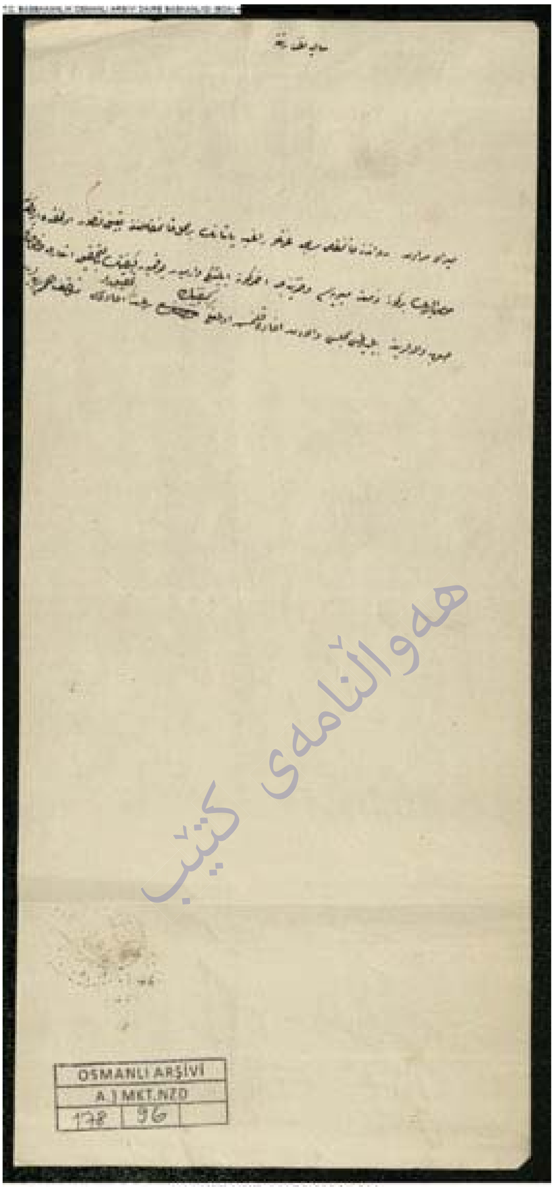

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.NZD.00178.00096.001

A.MKT.NZD	00178.00096	5 ڕەجەب 1272 (12 مارت 1856)
نەزارەتی دارایی لەوانەیە میری میران ڕاغب پاشا قائیمقامی پێشووی ڕەواندز لە قائیمقامیەتێك دامەزرێت، بۆیە زانیاری ڕەوان بکرێت ئاخۆ قەرز یا شتێکی لەسەرە یاخود نییە، بە لێکۆڵینەوە ئاماژەی پێ بکرێت، لە ئەنجوومەنی والا ئاماژەی پێکراوە و بە والاش ڕابگەیەندرێت، بە پەلە لێکۆڵینەوە بکرێت و ئاماژەی پێ بکرێت.		

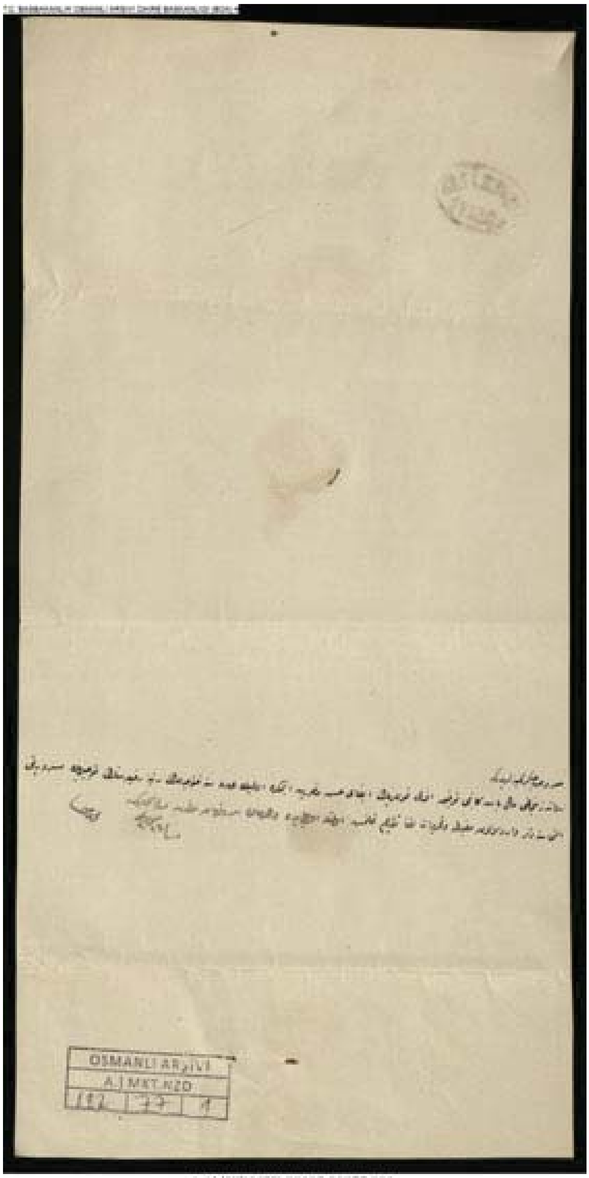

A.}MKT.NZD.00182.00077.001

<table>
<tr><td>A.MKT.NZD</td><td>000182.00077</td><td>16 شەعبان 1272 (22 نیسان 1856)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
تۆفیق ئەفەندی باش کاتیبی دارایی سانجەقی ڕەواندز کارەکانی بە باشی بەڕێوە بردووە، پلەکەی بۆ خەواجە بەرز بۆتەوە، بەمەش خۆشحاڵ بووە، ئەم مەزبەتەی هاتووە لەگەڵ تەحریرات پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

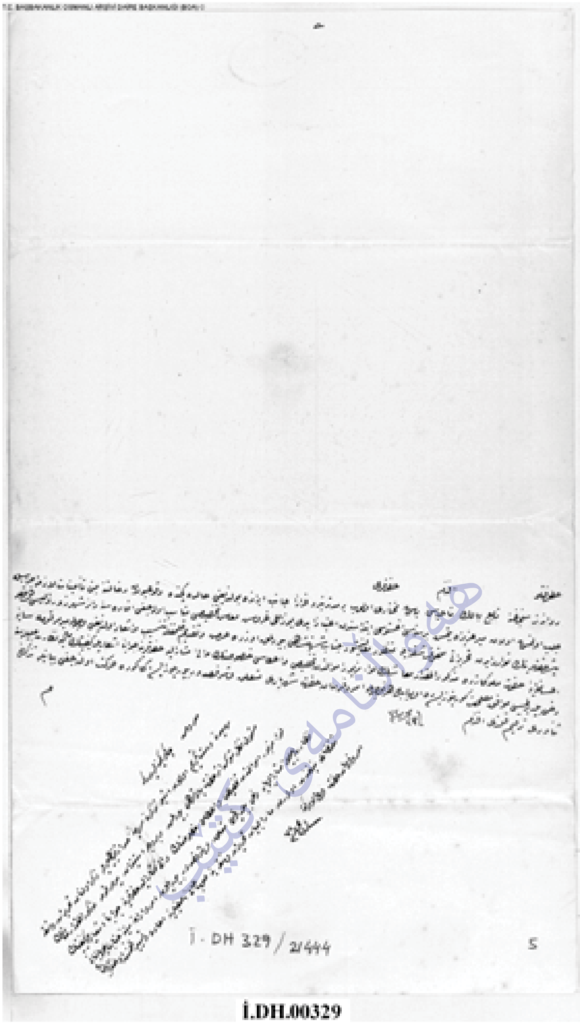

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>00329.021444</td><td>23 موحەررەم 1272 (5 تشرینی یەکەم 1855)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
باش موختاری ناحیەی باڵەك سەر بە سانجەقی ڕەواندز ماوەیەکە بۆ ئێران رایکردووە، بەڵام چەند رۆژ پێش ئێستا ملکەچی خۆی راگەیاندوە، بۆ دڵنیاییش میر عەزیز هێنراوە و بە ووتەی ئەو لە سەرەتای ئۆغستۆسی ١٢٧١ بری ٧٥٠ قوروش مووچەی بۆ دابین بکرێت، جەنابی پاشا والی شارەزوور نووسراو هاتووە و بۆ شاهەنشا بەرز کراوەتەوە و راگەیەندراوە، بۆ میری ناوهاتوو بە میهرەبانی جەنابی ملوکانە برە مووچە دیاری کراوەکە لە پارەی لیوای ناوهاتوو دابین بکرێت، بۆ جێبەجێ کردنی لە وەڵامی جەنابی والی ناوهاتوو بە نەزارەتی دارایی شکۆدار راگەیەندراوە، لەم بابەتدا بریار و فەرمانی جەنابی شەهریار چی بێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

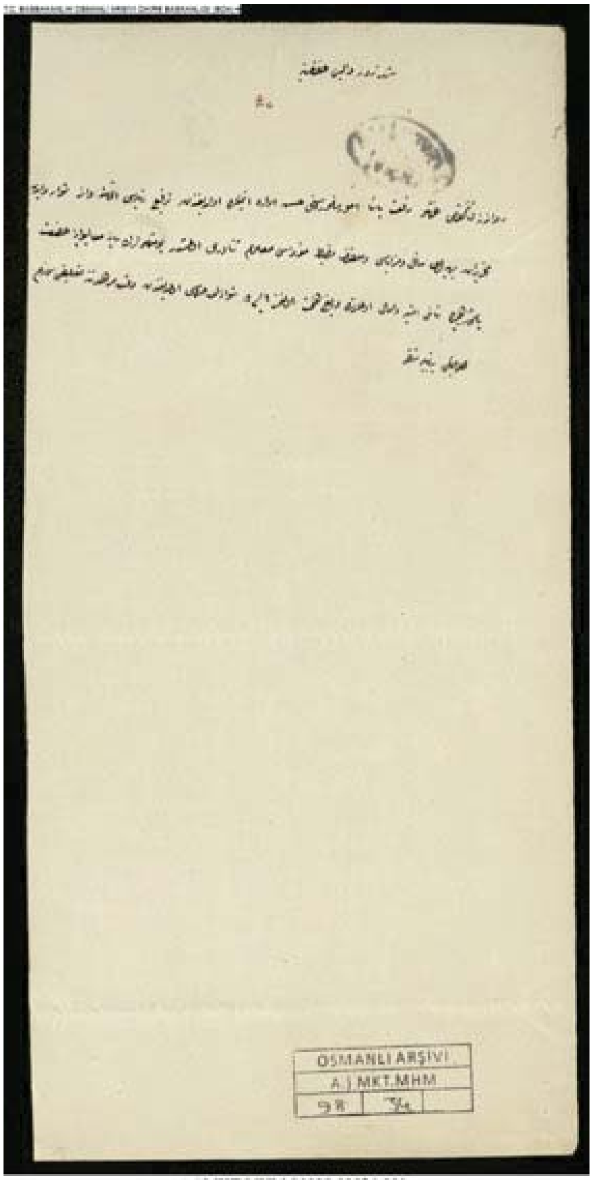

A.}MKT.MHM.00098.00034.001

A.MKT.MHM	00098.00034	**16 موحەڕڕەم 1273 (16 ئەیلوول 1856)**

جەنابی والی شارەزوور
ڕەفعەت پاشا قائیمقامی ڕەواندز ئەرکەکەی بە شێوەیەکی ڕێکوپێك و جوان ئەنجام دراوە، بۆ بەرز کردنەوەی پلەکەی نووسراو هاتووە، لەگەڵ مەزبەتە روون بۆتەوە، ئەگەرچی لە سایەی جەنابی پاشا هیممەت کراوە، بەڵام ئێستا کاتی ئەوە نییە پێویستە ووردبین بین لەم کارە.

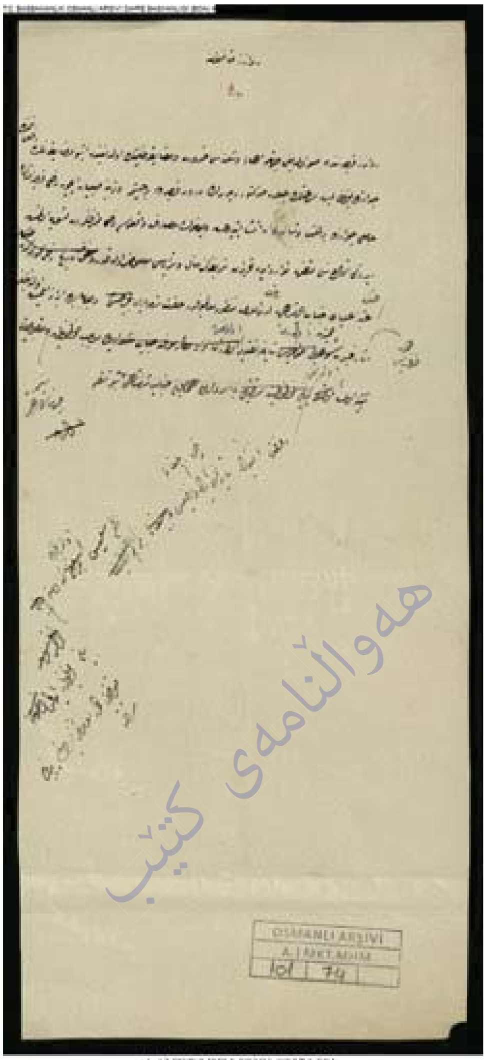

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MHM.00101.00074.001

A.MKT.MHM	00101.00074	17 ڕەبیعی یەکەم 1273 (15 تشرینی دووەم 1856)

قائیمقامیەتی ڕەواندز
لــە شــارۆچکەی ڕەوانــدز ئــاو نییــە، بۆیــە دانیشــتوان و نیشــتەجێ بــووان تووشــی تەنگانەیــی بوونەتــەوە، بــۆ ئــەوەی کۆتایــی بــەم تەنگانەییــە بهێنرێــت، لــە چیاکانــی دەوروبــەر بــە دووری ٥ کاتژمێــری ئــاو بهێنرێــت، لــە نــاو شــارۆچکەکە ســەرچاوەیەکی ئــاو و بــۆ پــەروەردەی منــداڵان لــە شــارۆچکەی ناوهاتــوو و تەنیشــت جامیــع مەکتەبێــك و شــوێنی دەســت نوێــژ شوشــتن دروســت کــراوە، بــۆ خەرجــی ئەمانــەش لەلایــەن ئێــوەوە ڕێکخــراوە و خــەرج کــراوە، بــەم نووسراوانــەی کــە هاتــووە جەنابتــان بــە ووتــەی ئێــوە خۆتــان خەرجــی دەکــەن، ئــەم هەڵوێســتەتان لەلایــەن جەنابــی پاشــاوە جێگــەی ڕێــز و پاداشــتە.

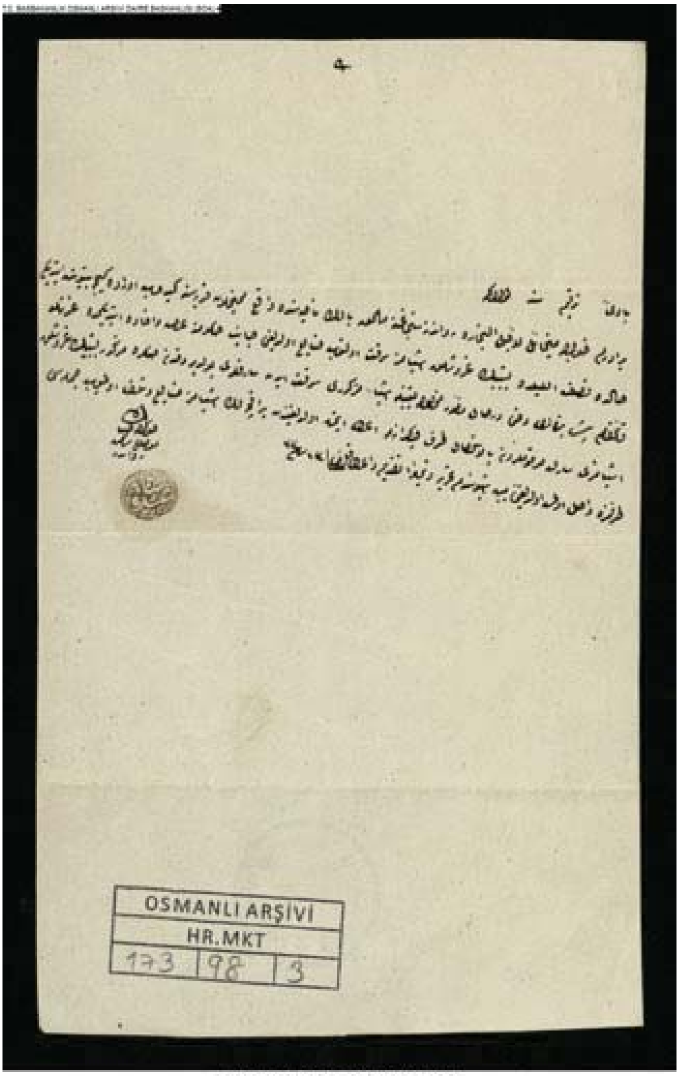

HR.MKT.00173.00098.003

HR.MKT	00173.00098	13 ڕەمەزان 1273 (7 مایس 1857)
بە مەبەستی ئەنجامدانی بازرگانی، براکەم خەواجە میکائیل چۆتە گوندی مەم خەیلانی ناحیەی باڵەك سەر بە سانجەقی ڕەواندز، بەڵام شەو بە بری ٥٠٠٠ قوروش کەلوپەلمان دزراوە، ئەوەی فەوتاوە بە لایەنی حکوومەت ڕاگەیەندراوە، قائیمقامیش بە زووترین کات فەرمانبەری تایبەتی دامەزراندوە و دزەکانی دۆزیوەتەوە و دوای ئەمەش بری ٥٠٠٠ قوروش کەلوپەلەکانمان ڕادەست کراوە، ئاقچەیەك لە کەلوپەلەکانمان کەمی نەکردووە و گشتی ڕادەستی ئێمە کراوەتەوە، ئەم نووسراوەم تۆمار کرد و پێشکەشم کرد ئەفەندم. مۆری عەبدە حەننا بەندە خەواجە حەننا موسڵی دانیشتووی ڕەواند		

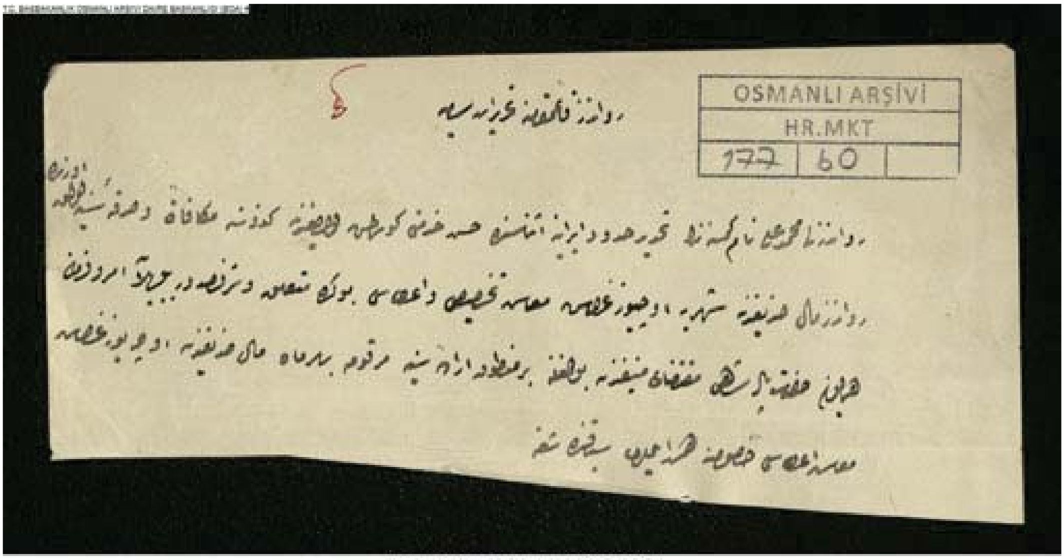

HR.MKT.00177.00060.001

هەواڵنامەی کتێب

HR.MKT	00177.00060	19 جەمادی کۆتایی 1273 (14 شوبات 1857)

نووسراوی سەدری ئەعزەم بۆ قائیمقامیەتی ڕەواندز
محەمەد عەلی ڕەواندزی لە کاتی دەست نیشانی کردنی سنووری ئێران کار و خزمەتە باشەکانی دیار بووە، لە سندوقی دارایی ڕەواندز مانگانە ٣٠٠ قوروش مووچەی بۆ دابین بکرێت، ئەمجارە بریار و فەرمانی هومایۆنی جەنابی پاشا جێبەجێ بکرێت، لە بارەی دابین کردنی مووچەی ٣٠٠ قوروش بە فەرمانی پاشا لە سندوقی دارایی هیممەت بکرێت.

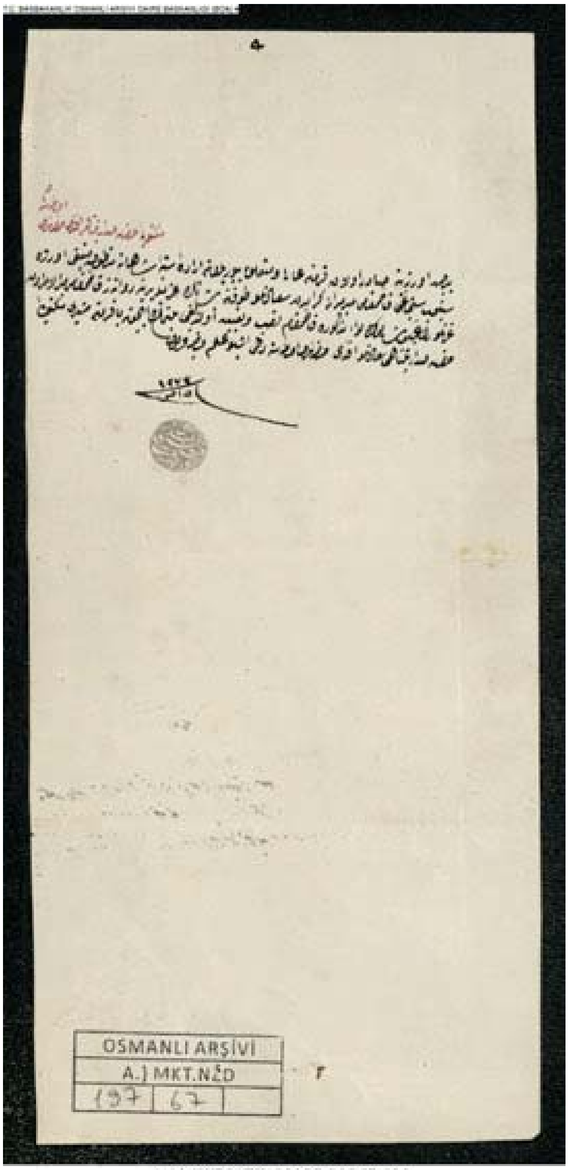

A.}MKT.NZD.00197.00067.001

A.MKT.NZD	00197.00067	15 سەفەر 1273 (15 تشرینی یەکەم 1856)
نامە بۆ ژووری جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لەسەر فەرمانی پاشای شاهانە میری میران تۆفان پاشا قائیمقامی سانجەقی سینوپ دوور خراوەتەوە و لە شوێن ئەو قائیمقامی رەواندز میری میران راغب پاشا دامەزرێت، ئەمجارە بۆ ئەوەی بزانرێت ئاخۆ لە لیوای ناوهاتوو قائیمقام دامەزرا، بە فەرمان هەواڵ و زانیاری دراوەتە ژووری موشیری جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت.		

A.}MKT.UM.00280.00054.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	00280.00054	5 ڕەمەزان 1273 (29 نیسان 1857)
جەنابی والی شارەزوور لەبەر ئەوەی جەرجیس سەبری ئەفەندی لە زاناکانی ڕەواندز و تەریقەتی عالی نەقشبەندی منداڵی زۆرە و خواردن و خواردنەوەی کەمە، بۆیە تووشی تەنگانەیی بۆتەوە، داواکاری بەرز کردۆتەوە و داوای مووچەیەکی ١٠٠ قورووشی دەکات، خۆشی لە زاناکانە و شایەنی میهرەبانیە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.		

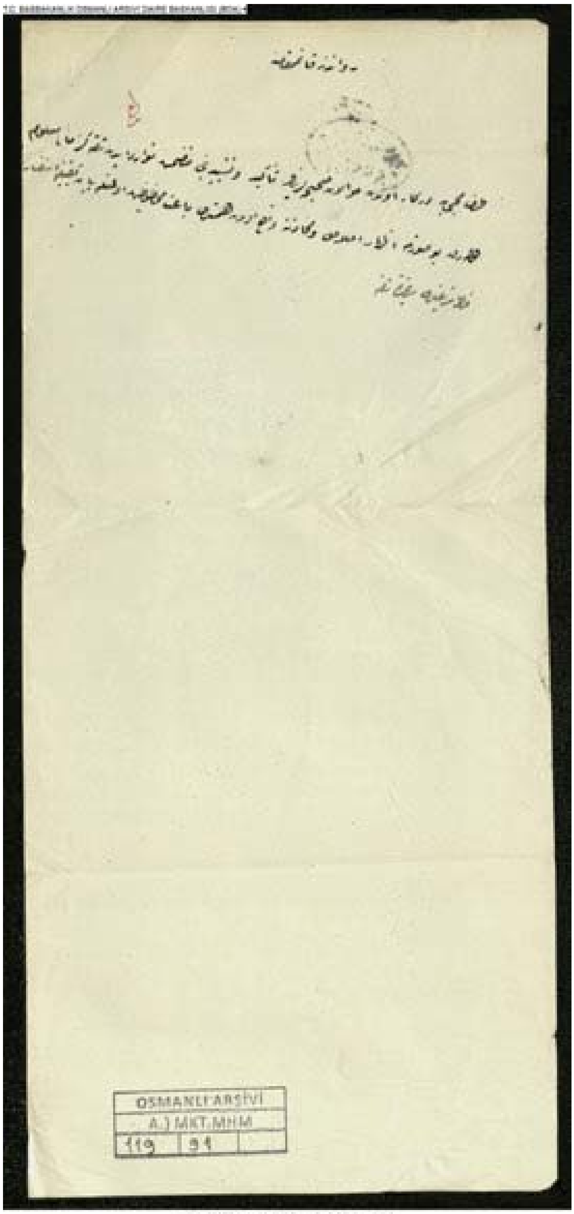

A.}MKT.MHM.00119.00091.001

A.MKT.MHM	00119.00091	**23 ڕەبیعی یەکەم 1274 (11 تشرینی دووەم 1857)**
قائیمقامی ڕەواندز لە بارەی جێگیر کردن و دووپاتکردنەوەی نووسراوی دروست هاتووە، بەم شێوەیە دڵسۆزی بەرچاوە و بە هیممەت کردن رادەگەیەندرێت و بۆ پرس کردنیش نووسراو کراوە.		

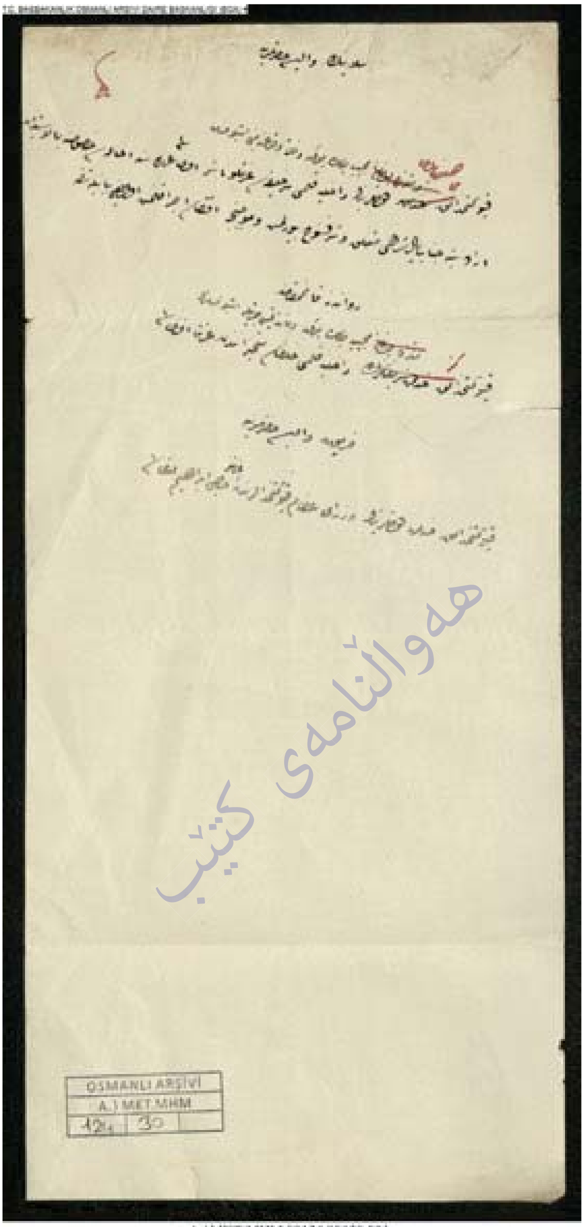

A.}MKT.MHM.00124.00030.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00124.00030	27 جەمادی یەکەم 1274 (13 کانوونی دووەم 1858)
قائیمقامیەتی ڕەواندز قەپوکەتهوداکەتـان مەجیـد بـەگ مـردووە، بۆیـە خزمەتەکـە دراوەتـە عیـززەت ئەفەنـدی لـە قەڵەمـی ناوەخـۆ.		

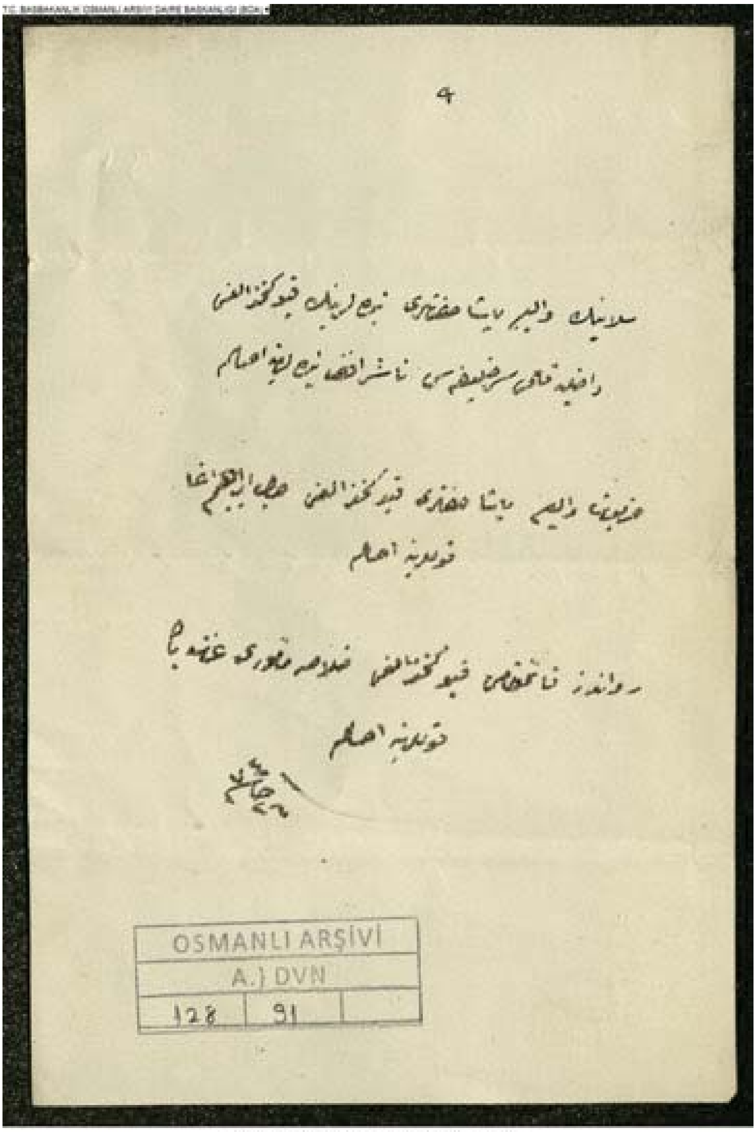

A.}DVN.00128.00091.001

A.DVN	00128.00091	26 جەمادی یەکەم 1274 (12 کانوونی دووەم 1858)
پوختـەی فەرمانبـەری قەپوکەتهودایەتـی بـۆ قائیمقامـی ڕەوانـدز عیـززەت بـەگ ڕەوان کـراوە.		

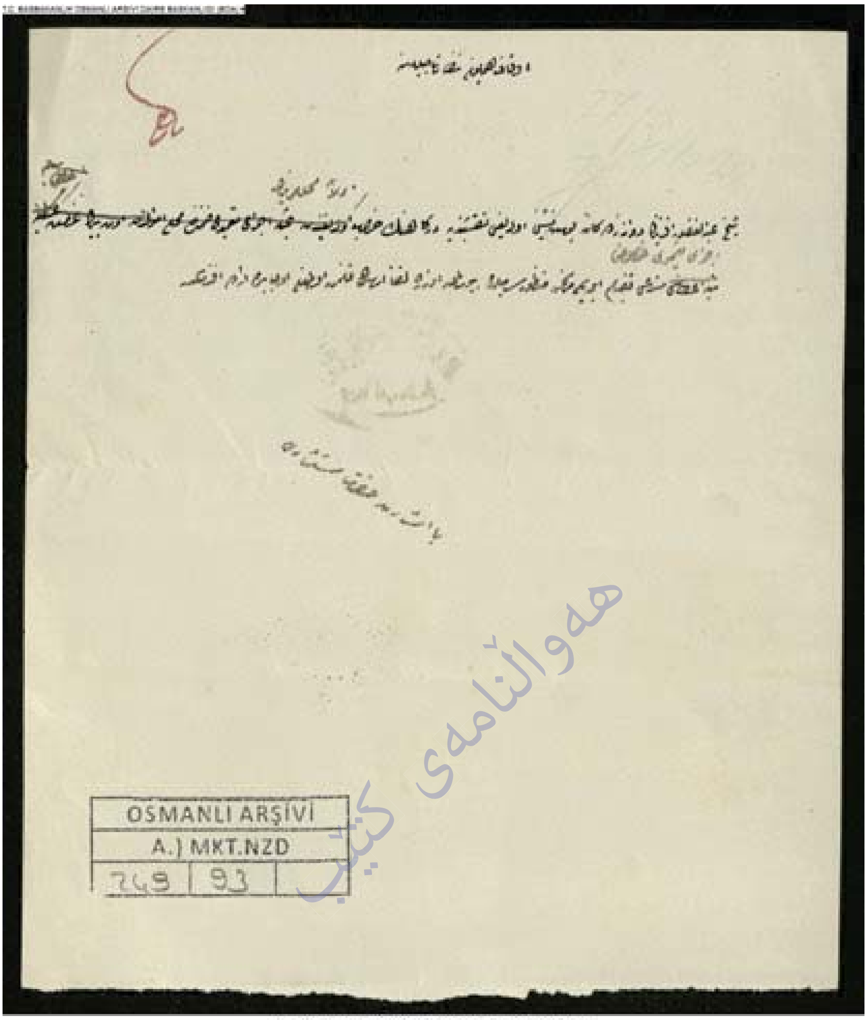
OSMANLI ARŞİVİ
A.) MKT.NZD
249 | 93

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.NZD.00249.00093.001

<table>
<tr><td>A.MKT.NZD</td><td>00249.00093</td><td>27 زیلقەعدە 1274 (9 تەمموز 1858)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ئاوقافی هومایۆنی شکۆدار
لە ڕەواندز هەندێك شوێنی تەکیەی شێخ عەبدولغەفور ئەفەندی پۆست نشینی دەرگای نەقشبەندی وێران بووە، داواکاری بەرز کردۆتەوە تا نۆژەن بکرێتەوە، لەسەر فەرمانی پاشا نووسراو بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا رای ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

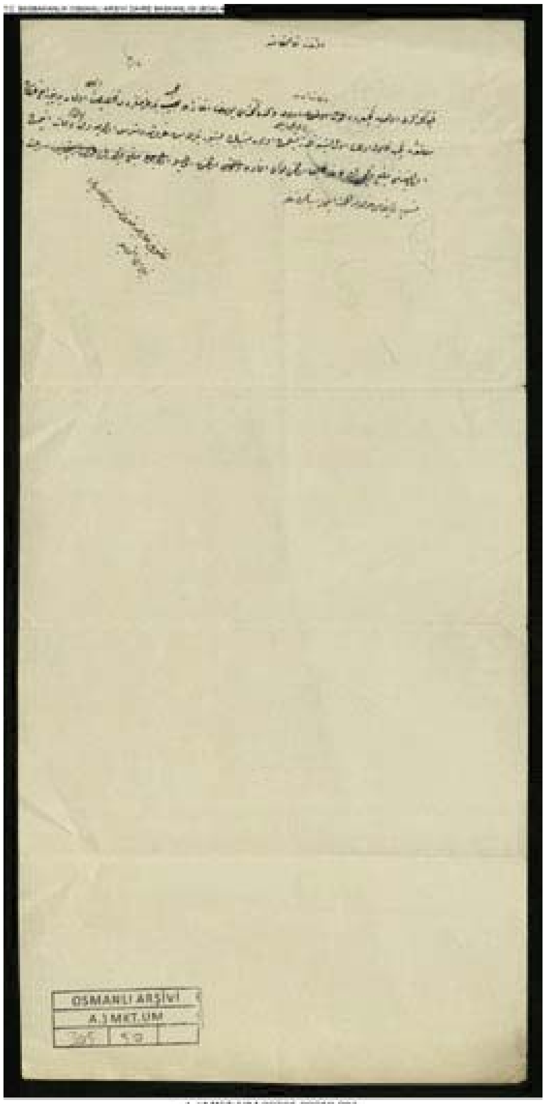
OSMANLI ARŞİVİ
A.}MKT.UM

A.}MKT.UM.00305.00050.001

<table>
<tr><th>A.MKT.UM</th><th>00305.00050</th><th>4 جەمادی کۆتایی 1274 (20 کانوونی دووەم 1858)</th></tr>
<tr><td colspan="3">قائیمقامی ڕەواندز
لە قەپوکەتهوداکانە و ماوەیەك پێش ئێستا باوکی کۆچی دوایی کردووە، بری ٧٥٠ قوروش مووچەی بۆ کەتهودا یوسف ئاغازادە مەجید بەگ دابین کراوە و حەوت مانگ و نیو کاری کردووە، بۆتە ٥٢٥ قوروش، کەچی پێش وەرگرتنی مردووە، بۆیە مووچەی ناوهاتوو بە تەواوەتی خەرج بکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش بەپەلە ڕێك بخرێت و هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی مامەڵەکە.

لە خەلیفەکانی مەکتوبی دەرەوە بەندە یوسف بەگ.</td></tr>
</table>

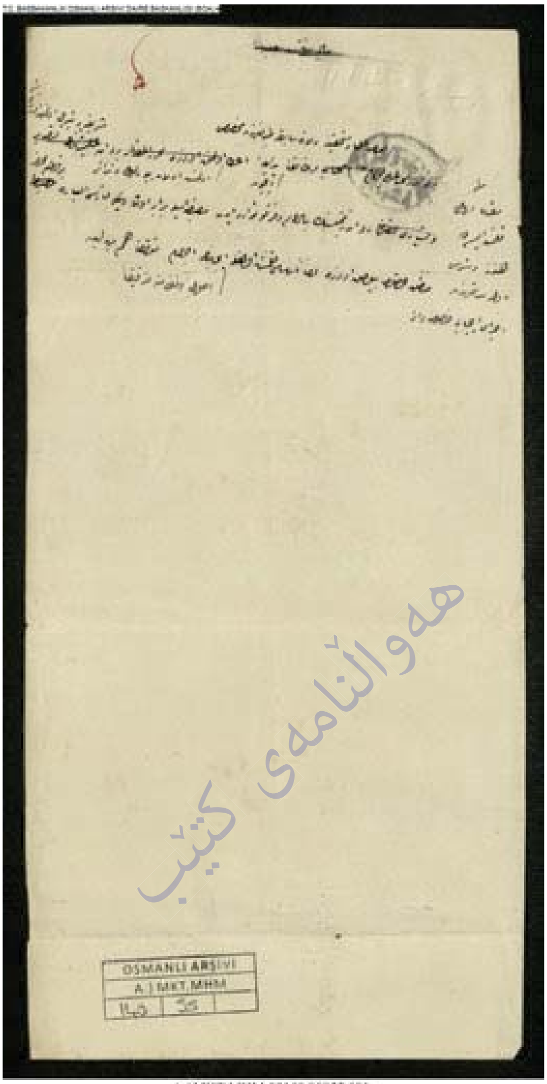

A.}MKT.MHM.00140.00055.001

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00140.00055</td><td>11 سەفەر 1275 (20 ئەیلوول 1858)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
بـۆ ئـەرك وەرگرتـن لـە سـانجەقی ڕەوانـدز بەرائەتـی شـەریفە لـە دەسـتی چەنـد زانـا و والـی پێشـوو دایـە و لەسـەر گۆڕینـە، ئەگەرچـی سـەرەتا نێـردراوە بـەڵام تـا ئێسـتا نەگەیشـتوونەتە دەسـت، بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـە دەفتـەر لـە ئەنجوومەنـی ڕەوانـدز هاتـووە، لەگـەڵ مەزبەتـە بەیەکـەوە بـە نووسـینی فارسـی ڕەوان دەکرێـت، بـە ناردنـی بـە گوێـرەی نیـزام هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.</td></tr>
</table>

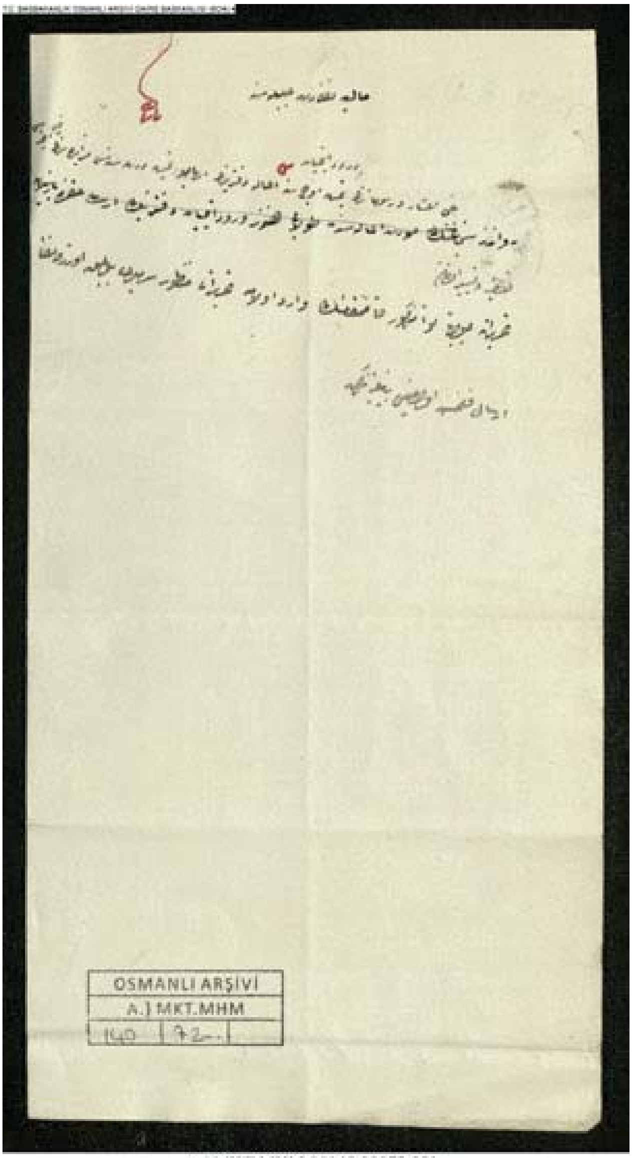

A.}MKT.MHM.00140.00072.001

A.MKT.MHM	00140.00072	17 سەفەر 1275 (26 ئەیلوول 1858)
نەزارەتی دارایی شکۆدار دە یەك و رسوماتی ساڵی ٧٣ی سانجەقی ڕەواندز نەهاتووە، دەفتەر حەواڵە ڕەوان بکرێت و موزایەدەی ساڵی ٧٤ ڕێك دەخرێت، لە وەڵامدا نووسراوی قائیمقامیەتی لیوای ناوهاتوو هاتووە و لەسەر فەرمانی سەروو ڕەوان کراوە.		

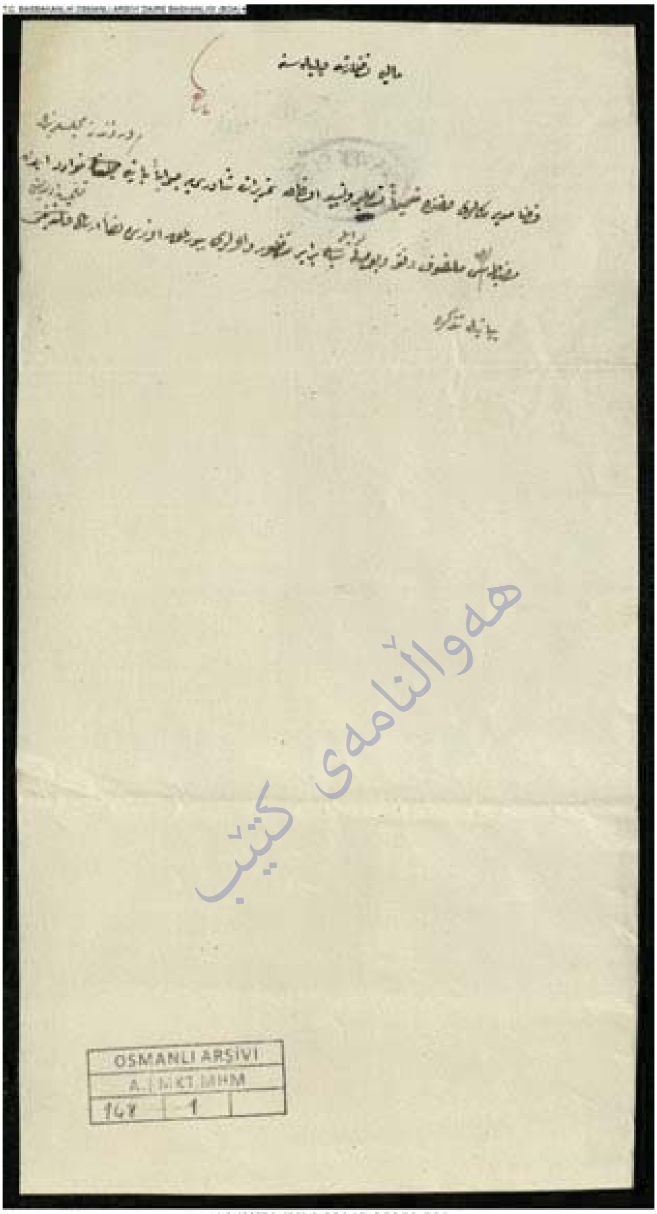

A.}MKT.MHM.00148.00001.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00148.00001	26 رەبیعی کۆتایی 1275 (3 کانوونی یەکەم 1858)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە بارەی بەڕێوەبەرایەتیەکانی قەزا، تەحریرات ڕەوان کراوە و لە ئەنجوومەنی ڕەواندز مەزبەتە هاتووە، لەگەڵ دەفتەر و پۆستەکان بەیەکەوە بۆ واڵا بەرز دەکرێتەوە.		

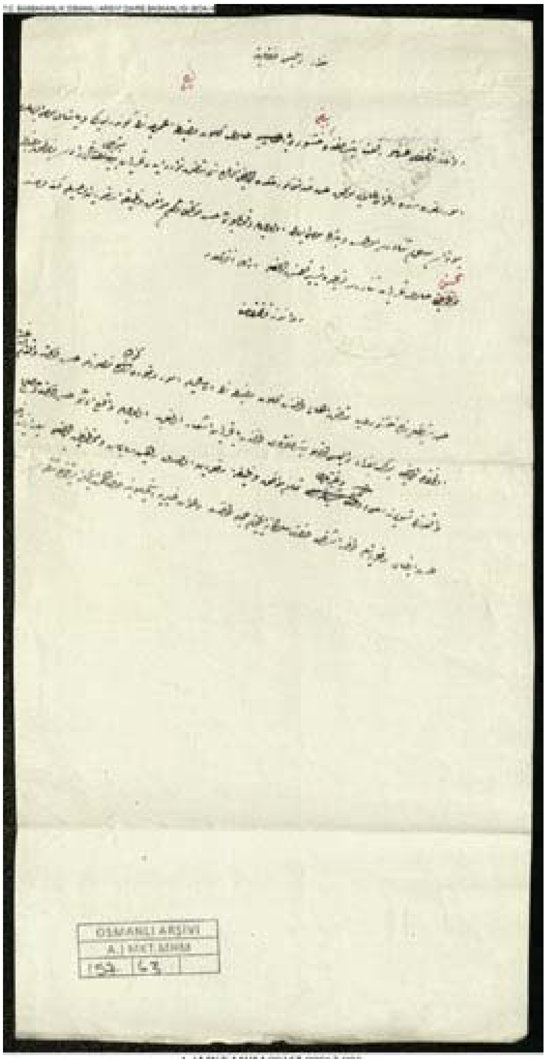

A.}MKT.MHM.00157.00063.001

A.MKT.MHM	00157.00063	28 شەوال 1275 (31 مایس 1859)

جەنابی والی بەغداد

لــە بــارەی ڕەفعــەت پاشــا قائیمقامــی ڕەوانــدز مەزبەتــەی لاری نەبــوون ڕەوان کــراوە، هەروەهــا پاشــای ناوهاتــوو لــە ئەرکەکەیــدا خزمەتــی باشــی کــردووە، بۆیــە عالــی لێــی ڕازیــە و خوازیــاری ئــەم جــۆرە کەســانەیە، نــووسراو هاتــووە، مەزبەتــەی ناوهاتــوو بــۆ پاشــای ناوهاتــوو بــاس کــراوە، فەرمــان ئەفەنــدم.

قائیمقامی ڕەواندز

لەلایـەن خەڵکـەوە مەزبەتـە هاتـووە و ڕەزامەنـدی خۆیـان بـۆ کارەکانـی ڕاگەیانـدووە، ئەمجـارە لەلایـەن جەنابـی پاشـای والـی بەغدادیـش بـە نـووسراو ئامـاژەی پێکراوە، ڕێکخسـتن و هـەوڵ و بوێری جموجۆڵـی بـاش و بەرژەوەندی ناوبــراو بــۆ ئــەرك گونجــاوە، بۆیــە لــە بەڕێوەبردنــی ئەرکەکــەی بــۆ جەنابــی ملوکانــە دوعــای خێــر بکرێــت.

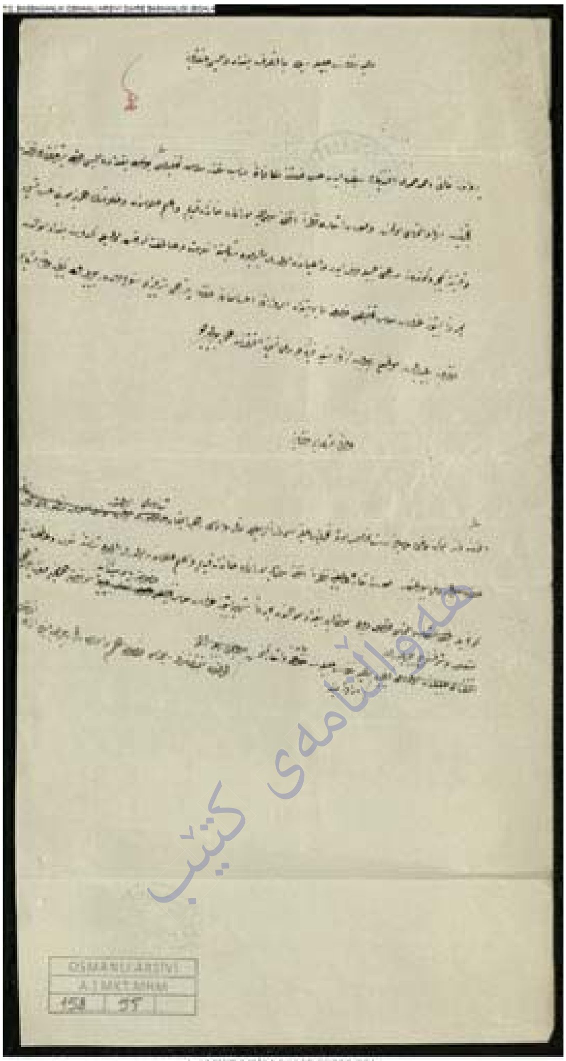

A.]MKT.MHM.00158.00055.001

A.MKT.MHM	00158.00055	10 زیلقەعدە 1275 (11 حوزەیران 1859)

نەزارەتی دارایی شکۆدار و جەنابی والی بەغداد
ئەحمەد حەمدی ئەفەندی نائیبی ڕەواندز بەهۆی کارە باشەکانی وەکو پاداشت مووچەیەکی دیاریکراو بۆی براوەتەوە، لەلایەن جەنابی پاشای والی بەغداد بە نووسراو کۆتایی بە مامەڵەکە هاتووە، بە تێروانین لە ئاماژەی بریارەکە ئەفەندی ناوهاتوو لە خانەدانی کۆنی ئەوێ و زاناکانە، بۆ جێبەجێ کردنی کاری حکوومەت شەو و ڕۆژ خزمەتی کردووە و هەوڵی داوە، هەر کارێکی پێ سپێردرابێت بە ڕێکوپێك و دڵسۆزیەوە ئەنجامی داوە، بۆیە شایەنی میهرەبانیە، لە پارەی بەغداد سەر لە نوێ ٥٠٠ قوروش مووچەی بۆ ببڕێتەوە، بە بریار و فەرمانی جەنابی پاشا ڕەزامەندی بفەرموێت، چۆنیەتی کارەکەش لەلایەن جەنابی والی ناوهاتوو ڕاگەیەندراوە، بە فەرمانی پاشا خەزینە کارەکە جێبەجێ بکات.

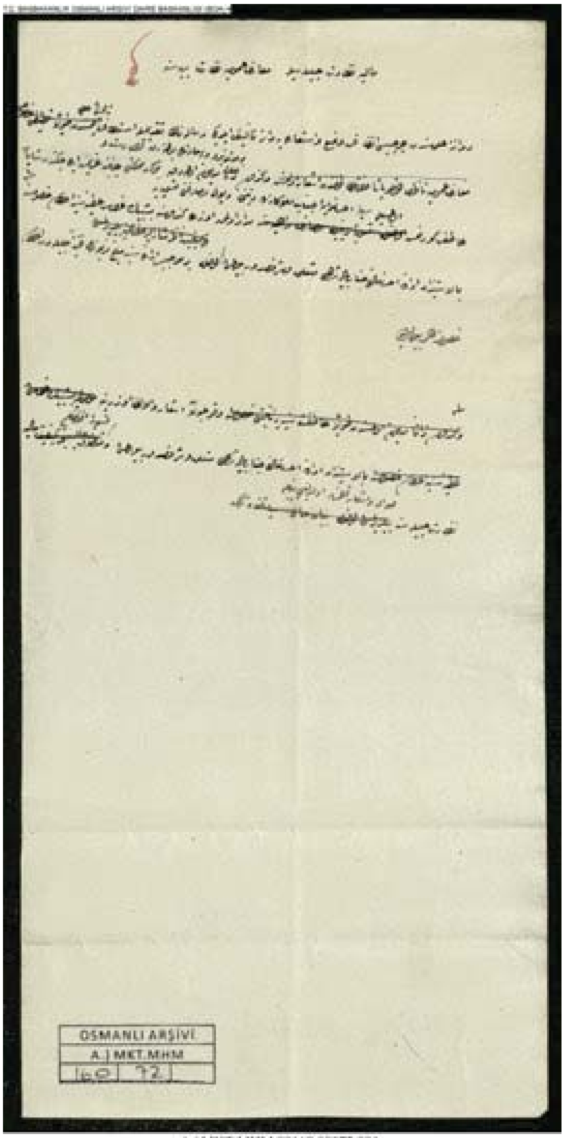

A.}MKT.MHM.00160.00072.001

A.MKT.MHM	00160.00072	19 زیلحیجه 1275 (20 تەمموز 1859)
نەزارەتی دارایی شکۆدار و نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار لە زاناکانی ڕەواندز جەرجیس ئەفەندی ریسالەیەکی لە بارەی بارودۆخی هونەر و ئیستیعارە نووسیوە و بەرزی کردۆتەوە، هەروەها خودی خۆی ماوەیەکە لە دەرسەعادەتە بەمەش زیاتر تووشی قەرزاری بۆتەوە، بۆیە ئەمجارە دەیەوێت بگەڕێتەوە مەملەکەتی خۆی، جەنابی ملوکانە قەرز و خەرجیەکەی بۆ ڕێك بخات و ٥٠٠٠ قوروشی پێ بدرێت، بۆ ئەم مەبەستە بە فەرمانی جەنابی پاشا نووسراو دراوەتە خەزینەی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.		

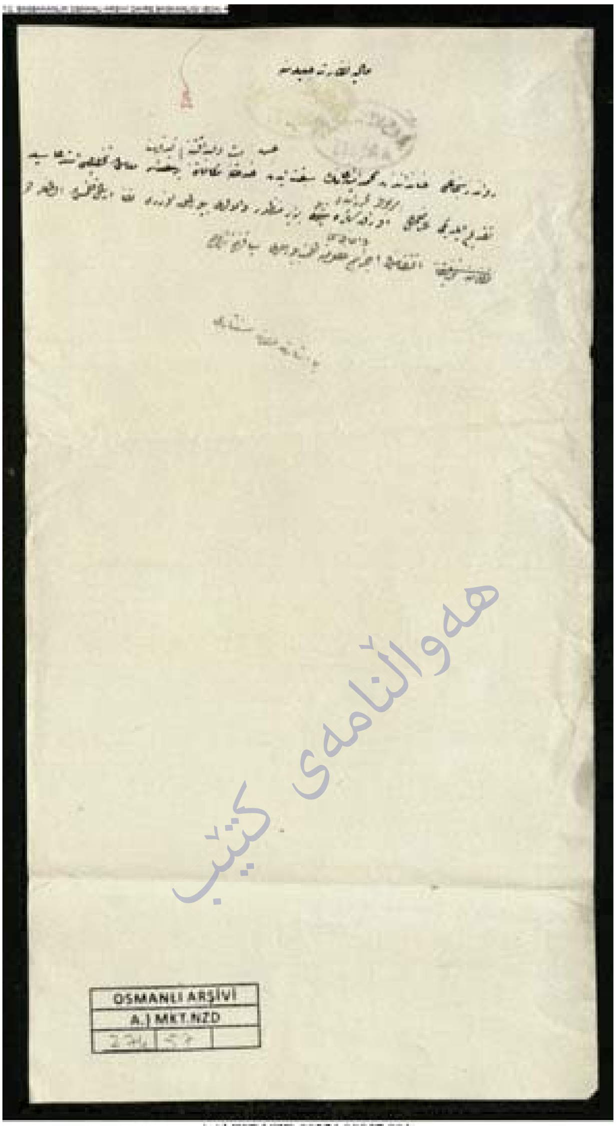

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.NZD.00274.00057.001

A.MKT.NZD	00274.00057	**8 جەمادی کۆتایی 1275 (13 کانوونی دووەم 1859)**
نەزارەتی دارایی شکۆدار بەهۆی کارە باش و خزمەتەکانی محەمەد ئەمین ئاغا خانەدانی سانجەقی ڕەواندز، ناوبراو داواکاری بەرز کردۆتەوە و داوای کردووە بڕە مووچەیەکی بۆ ببڕێتەوە، لەگەڵ ئەوراق و نووسراوەکان هاوپێچ پێشکەش کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

A.}MKT.UM.00323.00034.001

A.MKT.UM	00323.00034	17 موحەررەم 1275 (27 ئاب 1858)

والی بەغداد

بەهـۆی کارە بـاش و خزمەتـە باشـەکانی ئەحمـەد حەمـدی ئەفەنـدی نائیبـی ڕەوانـدز، نـووسراو هاتـووە تـا مووچەیەکـی گونجـاوی بـۆ ببڕێتـەوە، لەگـەڵ مەزبەتـەی ئەنجوومەنـی ڕەوانـدز و نووسراوێـك بـۆ ئەنجوومەنـی واڵا بـەرز کراوەتـەوە، ئامـاژەی پێکـراوە ناوبـراوی ئەفەنـدی شـایەنی میهرەبانیـە، بـەڵام دابیـن کردنـی پێچەوانـەی نیزامـە، بۆیـە ئەگـەر بێتـو مووچەیـەك بـێ خـاوەن بمێنێتـەوە، ئـەم کاتـە مووچەیەکـی گونجـاوی بـۆ دابیـن دەکرێـت، بـە بەرزکردنـەوەی نـووسراو فەرمـان بـۆ ئەفەندیمانـە.

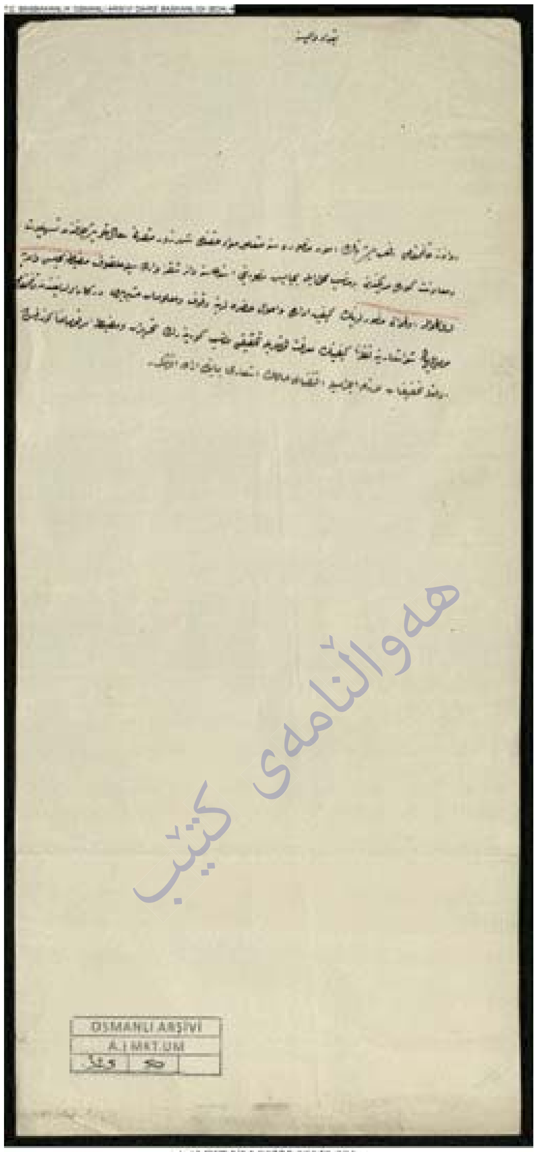

A.}MKT.UM.00325.00050.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	00325.00050	3 سەفەر 1275 (12 ئەیلوول 1858)

والی بەغداد

ڕەفعەت پاشا قائیمقامی ڕەواندز لە کاتی ئەنجامدانی ئەرکەکەی، موتەسەرفی شارەزوور هیچ ئاسانکاری و هاوکاریەکی نەکردووە، بۆیە داواکاری بەرز کردۆتەوە و داوای کردووە لە شوێنێکی گونجاو گۆرینەوەی پێ بکرێت، هاوپێچ مەزبەتەی ئەنجوومەنی واڵا ڕەوان کراوە، بە تێڕوانین لە ئاماژەی قائیمقامی ناوهاتوو بە گونجاو زانراوە لێکۆڵینەوە لە بابەتەکە بکرێت، نووسراو و مەزبەتەکەش بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، بە ئەنجامدانی لێکۆڵینەوە کارەکە جێبەجێ بکرێت، فەرمان بۆ ئەفەندیمانە.

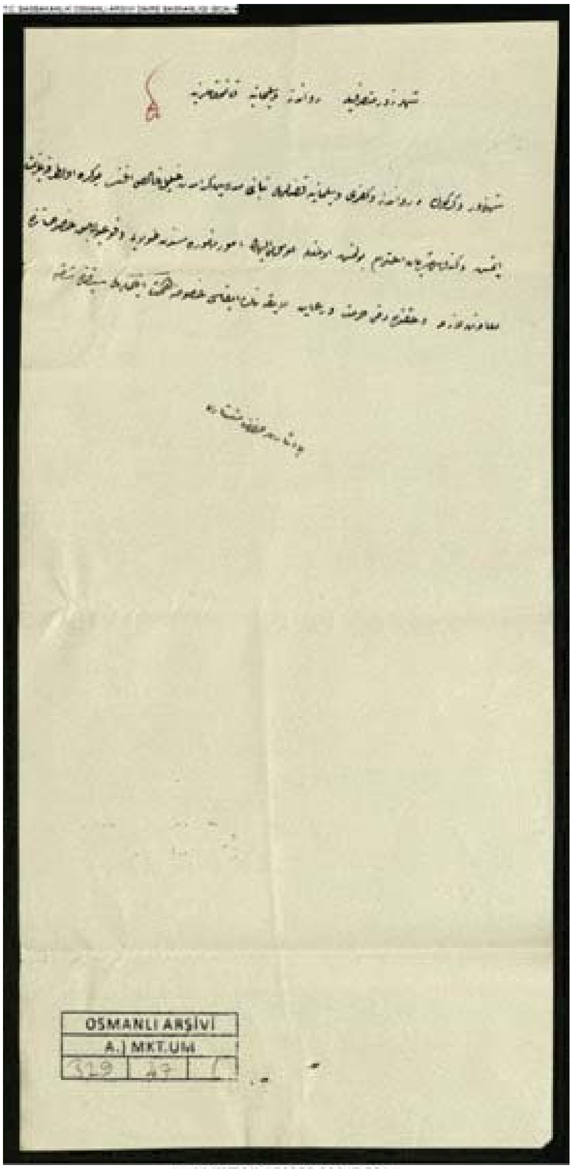

A.}MKT.UM.00329.00047.001

A.MKT.UM	00329.00047	9 رەبیعی یەکەم 1275 (17 تشرینی یەکەم 1858)
موتەسەرفی شارەزوور و قائیمقامەکانی رەواندز و سلێمانی ئەمجارە مودەریس خەلیل خاڵس ئەفەندی نائیبی قەزاکانی شارەزوور و کەرکوک و رەواندز و کفری و سلێمانی هاتۆتە ئـەم لایەنـە، خۆشی شـایەنی رێزگرتنە، بەهۆی ئەرکەکەیەوە پێویسـتە هـاوکاری بکرێت، هیممەت بکرێـت لە کارەکە.		

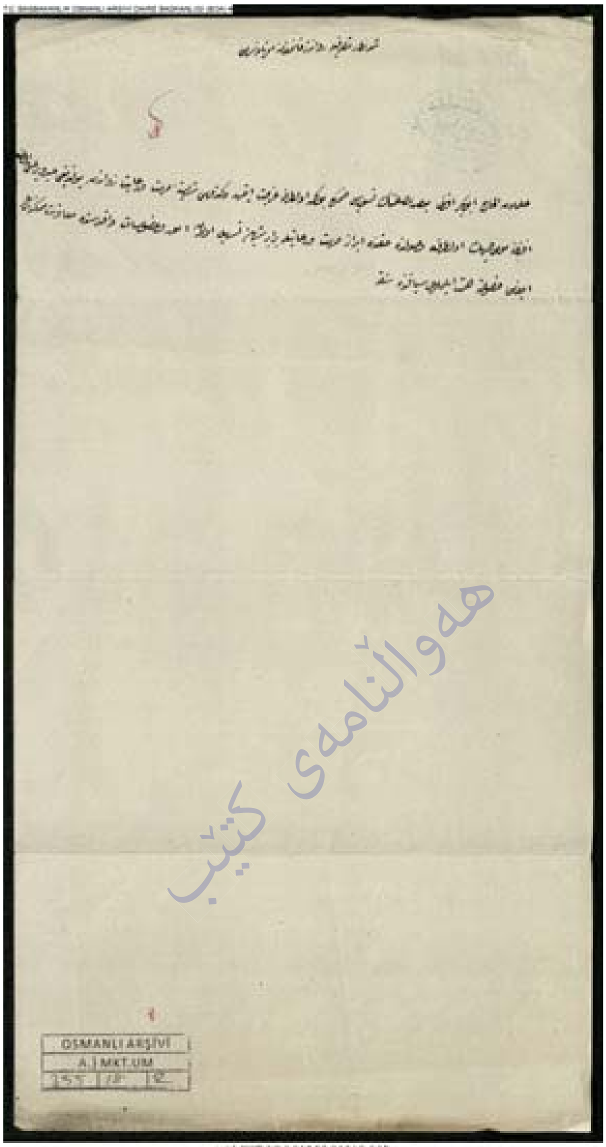
OSMANLI ARŞİVİ
A.} MKT.UM

A.}MKT.UM.00355.00018.002

هەواڵنامەی کتێب

24 زیلقەعدە 1275 (25 حوزەیران 1859)	00355.00018	A.MKT.UM

بڕیارنامەی سەدری ئەعزەم بۆ موتەسەرفی شارەزوور و قائیمقامی ڕەواندز
لە زاناکان حاجی ئەبوبەکر ئەفەندی ئەمجارە بۆ ڕێکخستنی هەندێك کار بۆ لایەکەی تر ڕۆیشتووە، خۆشی شایەنی ڕێزگرتن و بایەخدانە، ئەفەندی ناوبراو کە گەیشتە ئەوێ ڕێزی لێ بگیرێت و کاروبارەکانی ئاسان بکرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.

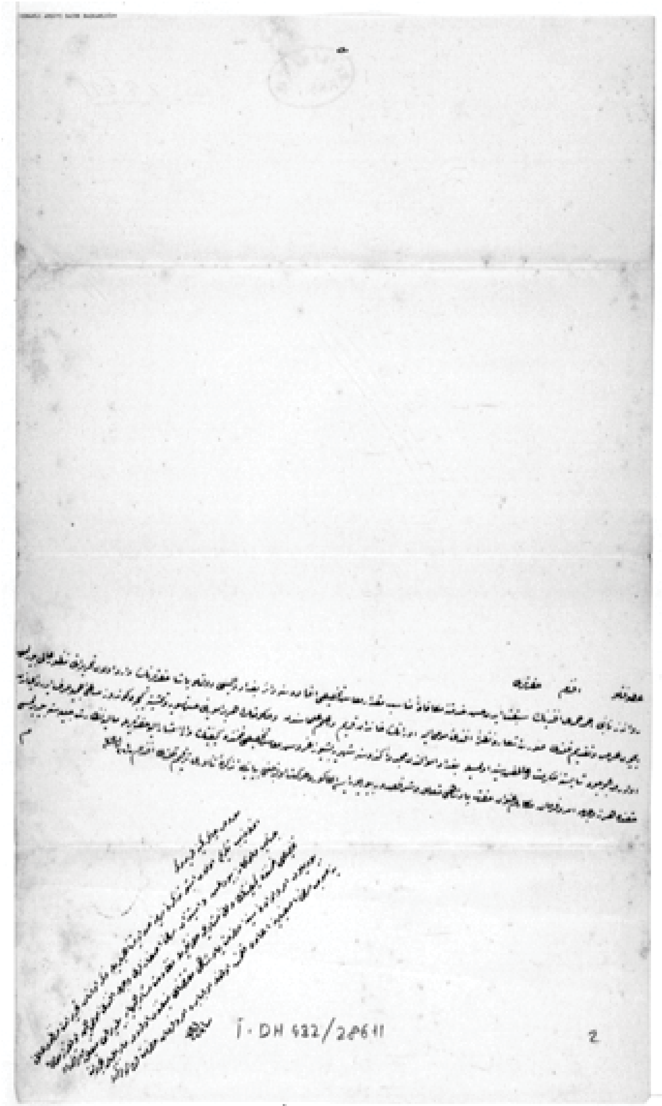

İ.DH.00432

İ.DH	00432.028611	26 شەوال 1275 (29 مایس 1859)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
ئەحمەد حەمدی ئەفەندی نائیبی ڕەواندز خزمەتی باشی کردووە و بۆ دابین کردنی بڕە مووچەیەکی گونجاو نووسراوی جەنابی پاشا والی بەغداد ڕەوان کراوە، بە تێڕوانین لە وێنەی ئاماژەکە ئەفەندی ناوبراو لە خانەدانی کۆن و زاناکانی ناوچەکەیە، هەر کاتێك حکوومەت ئەرکی هەبێت بە شەو و ڕۆژ کار دەکات و ئەرکەکە جێبەجێ دەکات، بۆیە شایستەی ڕێزگرتنە، سەر لە نوێ لە پارەی بەغداد ٥٠٠ قوروش مووچە بۆ ناوبراو دابین بکرێت، بە جەنابی والی ناوهاتوو و نەزارەتی دارایی شکۆدار ڕاگەیەندراوە، بڕیار و فەرمان هەر چییەك بێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.

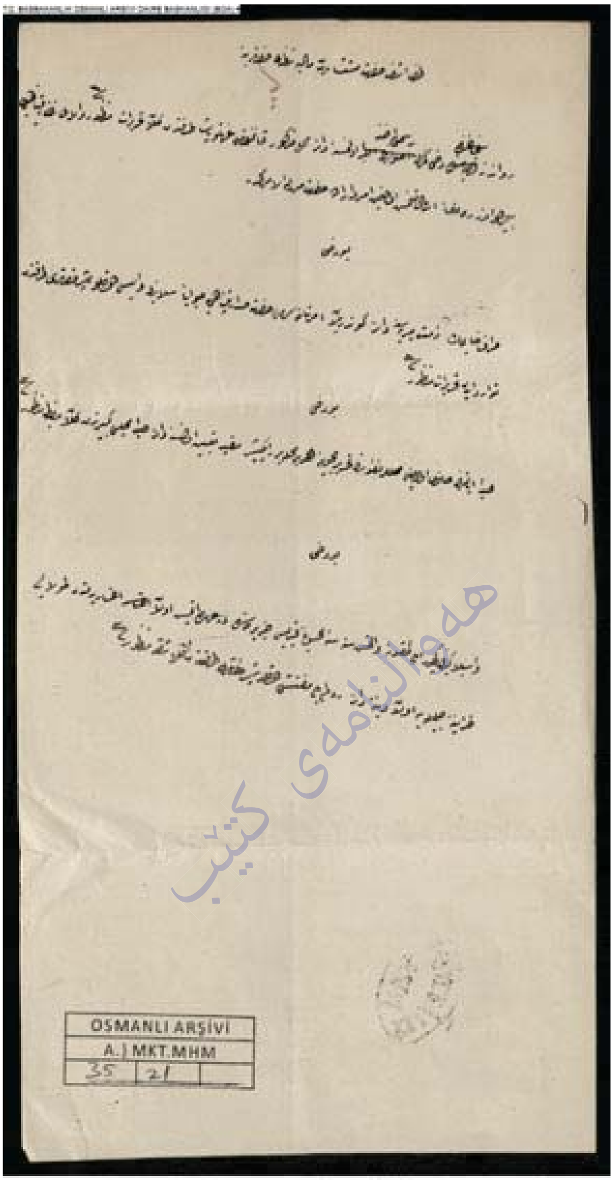

A.}MKT.MHM.00035.00021.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00035.00021	10 شەوال 1276 (1 مایس 1860)
لە جەنابی راوێژکار بۆ جەنابی نازری دارایی لــە ســانجەقی ڕەوانــدز ڕەســمی گومــرگ وەردەگیرێــت، لەلایــەن قائیمقامــی ناوهاتــووش تەحریــرات هاتــووە و بــۆ نەزارەتــی واڵا ڕەوان کــراوە، بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمانــی بەدەســتەوەیە.		

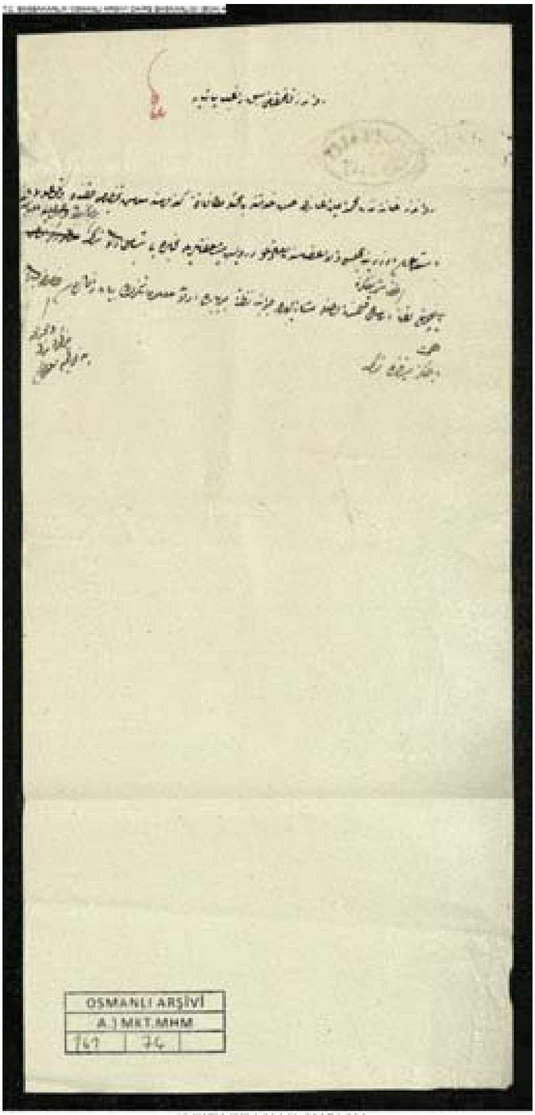

A.} MKT.MHM.00161.00074.001

A.MKT.MHM	00161.00074	10 موحەڕرەم 1276 (9 ئاب 1859)
قائیمقامی پێشووی ڕەواندز ڕاغب پاشا بـە هـۆی کار و خزمەتـە باشـەکانی محەمـەد ئەمیـن ئاغـا لـە خانەدانـی ڕەوانـدز، داواکاری دابیـن کردنـی مووچـە و پاداشـت کردنـی بـەرز کراوەتـەوە، گفتوگـۆی جەنابـی دەرویـش پاشـا ئەندامـی ئەنجوومەنـی واڵا لەگـەڵ نـووسراو و ئەوراقـەکان بـۆ بەرێزتـان بـەرز کراوەتـەوە، بـە تێروانیـن لـە وەڵامـی ناوبـراو لـەم بابەتـەدا، ئـەم زانیارییـەی کـە هەتانـە هیممـەت بکرێـت لـە ڕاگەیاندنـی، هەروەهـا ئەوراقەکانیـش ڕەوان بکرێتـەوە.		

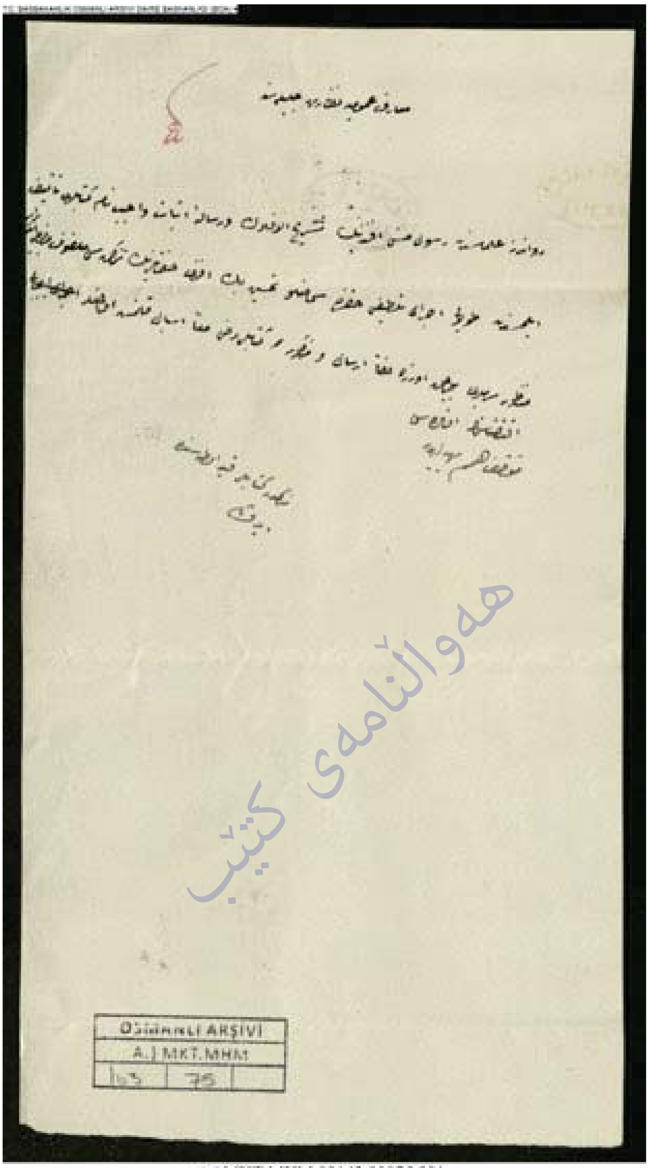

A.}MKT.MHM.00163.00075.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00163.00075	24 موحەررەم 1276 (23 ئاب 1859)
نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار لە عولەماکانی ڕەواندز ڕەسول حەسەن ئەفەندی کتێبی بە ناوی (تشریح الافلاك و رساله اثبات واجب)ی نووسیوە، بۆیە بە پێویست زانراوە پاداشت بکرێت، نووسراوی جەنابی تەحسێن بەگ ئەفەندی لەگەڵ مەزبەتەی سەروو دەرچووە، هەروەها پەرتوکی ناوهاتوو بەرز کراوەتەوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.		

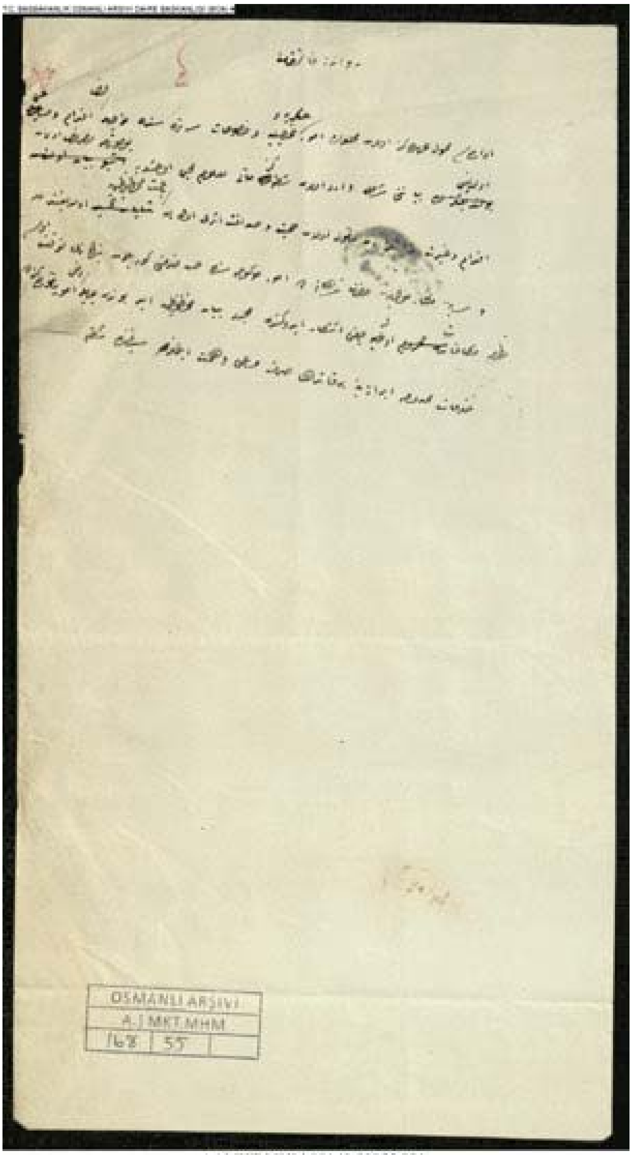

A.}MKT.MHM.00168.00055.001

A.MKT.MHM	00168.00055	28 ڕەبیعی یەکەم 1276 (25 تشرینی یەکەم 1859)
قائیمقامی ڕەواندز کارگێڕیەکەی حەواڵەی ئێوە کراوە، لە بارەی کاروباری سەربازی و داهات و تایبەتمەندییەکانی دیکەی ناوچەکان نووسراوی ئێوە هاتووە و تێدا ڕوون بۆتەوە، دڵسۆزی ئێوە جێگەی ڕێزە و خزمەتە باشەکانت جێگەی پاداشت کردنن، لەگەڵ ڕاگەیاندنی جێبەجێ دەکرێت و لە کاروباری ئەرکەکانت زیاتر بێت و بەردەوام بن.		

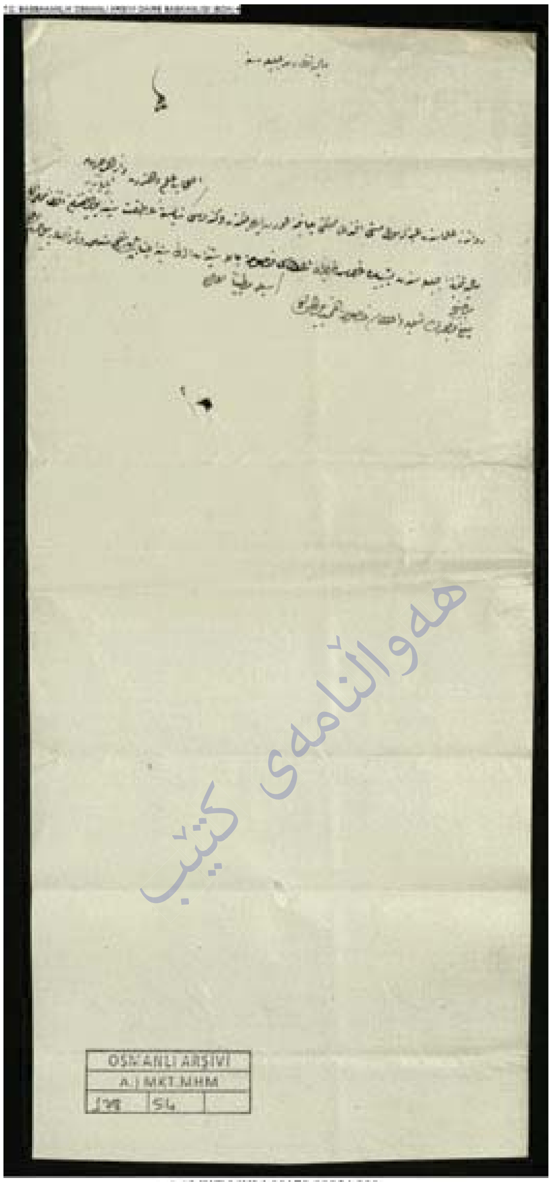

A.}MKT.MHM.00178.00054.001

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00178.00054</td><td>12 شەعبان 1276 (5 مارت 1860)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
عەبدولرەسول موستی ئەفەندی لە زاناکانی ڕەواندز و خاوەنی زانست دەیەوێت بگەڕێتەوە مەملەکەتی خۆی، ناوبراو لە خەزینەی دارایی شکۆدار ٥٠٠٠ قوروش خەرجی ڕێگای بۆ خەرج بکرێت، بۆ ئەمەش بە فەرمانی جەنابی پاشا ڕەزامەندی نیشان دراوە، هیممەت بکرێت لە خەرج کردنی بڕە خەرجی دیاریکراو و پێی بدرێت.</td></tr>
</table>

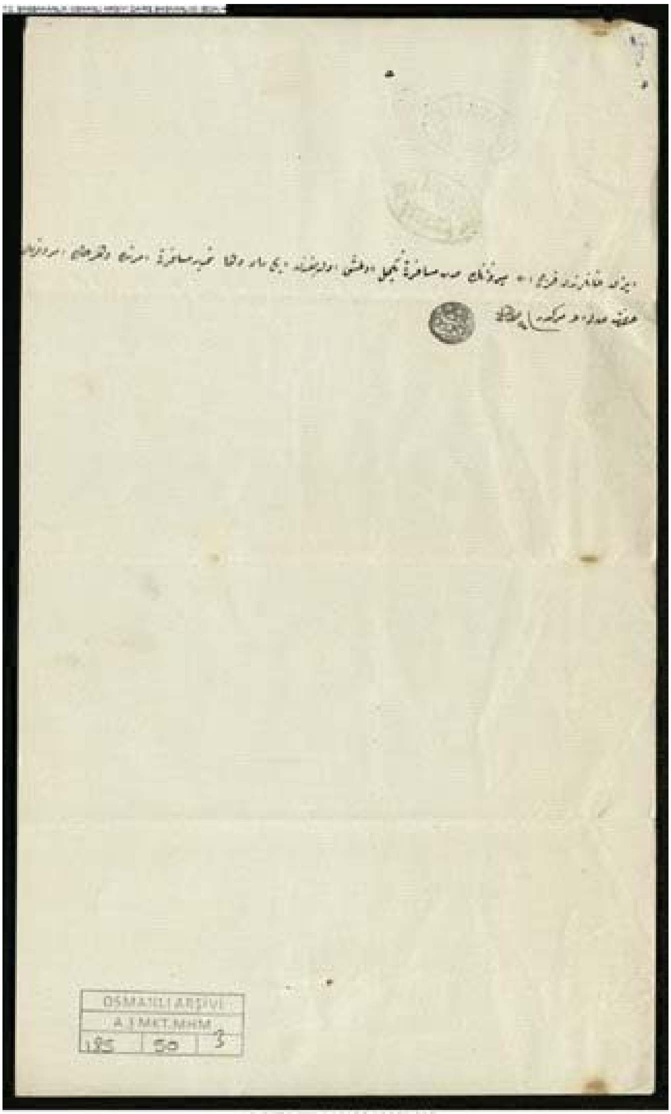

A.}MKT.MHM.00185.00050.003

A.MKT.MHM	00185.00050	9 سەفەر 1276 (7 ئەيلوول 1859)
لە خانەکانی ئێران فەرەجوڵڵا میرزا ماوەی گەشتەکەی تەواو بووە، دەیەوێت ماوەی مۆڵەتەکەی بۆ دوو مانگی تر درێژ بکاتەوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. مۆری عەبدە ڕەفعەت ئەحمەد		

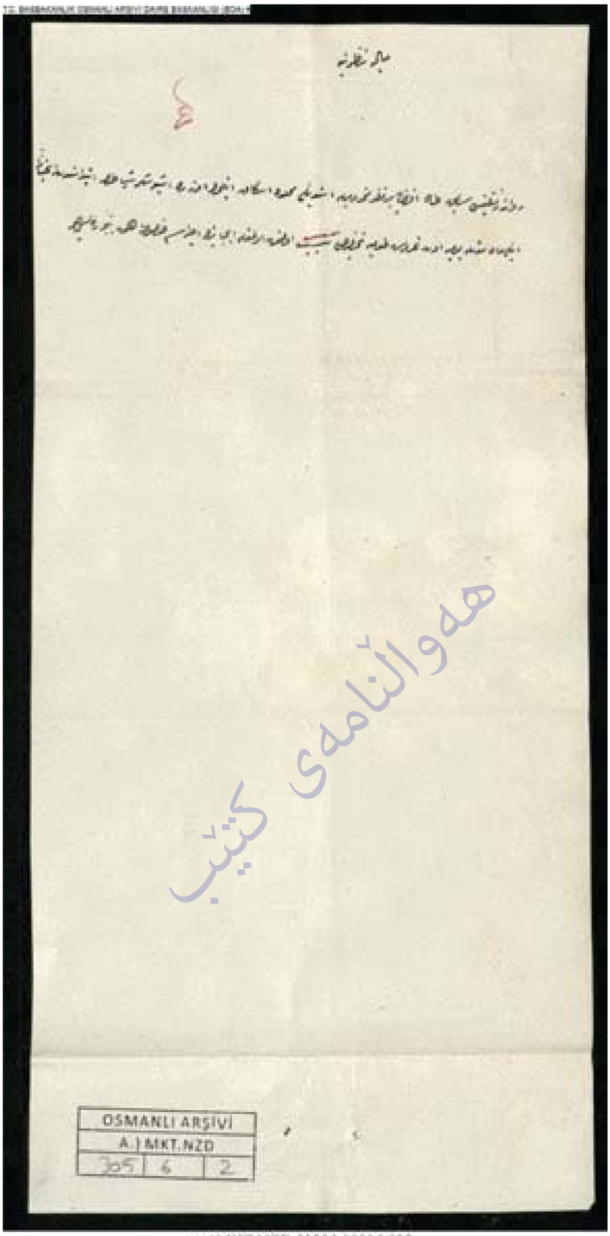

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.NZD.00305.00006.002

A.MKT.NZD	00305.00006	20 ڕەجەب 1276 (12 شوبات 1860)
نازری دارایی تەها ئەفەندی موفتی پێشووی ڕەواندز لەگەڵ کوڕێکی خەریکە لە گەرەکێك نیشتەجێ دەبێت، لە ٨ شوباتەوە بۆ ماوەی دوو مانگ ڕۆژانە ١٠ قوروش بۆ خۆراکی ڕۆژانەی دابین کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی هیممەت بکرێت.		

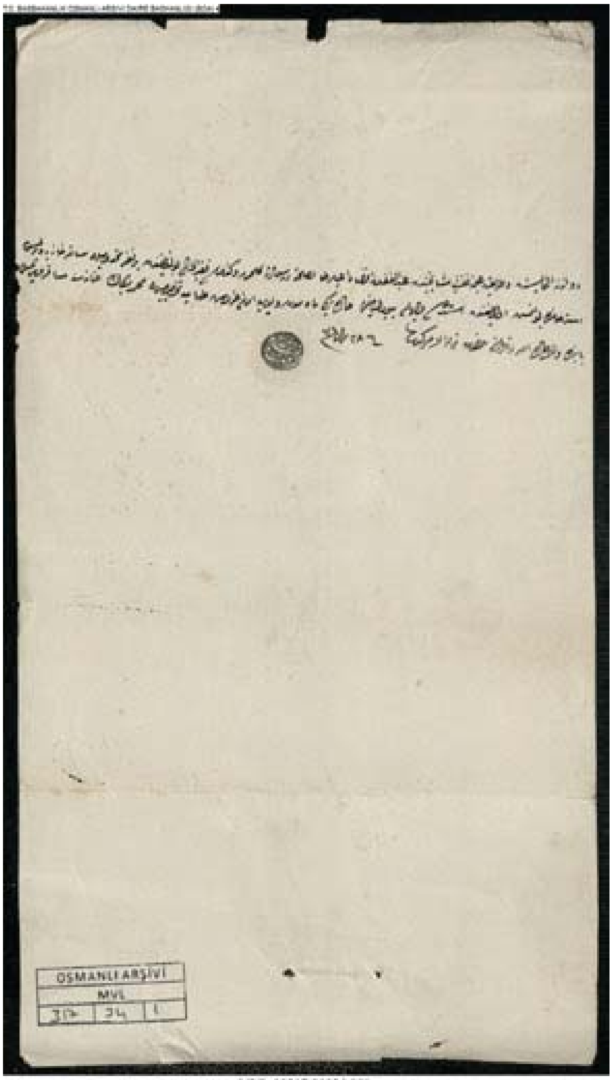

MVL.00317.00034.001

<table>
<tr><td>MVL</td><td>00317.00034</td><td>28 ڕەبیعی یەکەم 1276 (25 تشرینی یەکەم 1859)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لـە دانیشـتوانی ڕەوانـدز و شـێخەکانی تەریقەتـی نەقشـبەندی عەبدولغەفـور ئەفەنـدی بـۆ دوعـا کـردن هاتۆتـە دەرسـەعادەت، لەبـەر ئـەوەی هـەژارە، لەگـەڵ کوڕەکـەی لـە میوانخانەیـەك دابنرێت و بۆ مـاوەی ٢ مانگیـش ڕۆژانە ١٠ قوروشـی پـێ بدرێـت تـا خـۆراك بـۆ خـۆی دابیـن بـکات، هـەر بـۆ ئـەم مەبەسـتە ناوبـراو و کوڕەکـەی ڕەوانـی میوانخانـەی محەمـەد بـەگ بکرێـت، بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
مۆری عەبدە ئەحمەد ڕەفعەت</td></tr>
</table>

A.}MKT.UM.00409.00062.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	00409.00062	19 زیلقەعدە 1276 (8 حوزەیران 1860)
قائیمقامیەتی ڕەواندز محەمەد ئەمین ئاغا لە خانەدانی ڕەواندز داواکاری بەرز کردۆتەوە، بە گوێرەی داواکاریەکە بە سەنەد محەمەد خانی ئەفەندی ٥٢٠٠٠ قوروشی لەسەرە و لە دانەوەی سەرپێچی کردووە، بۆ وەرگرتنەوەی برە پارەی باسکراو بە شەرع و ئەنجوومەن خوێندنەوەی بۆ کراوە و لە بارەی دانەوەی هیممەت بکرێت.		

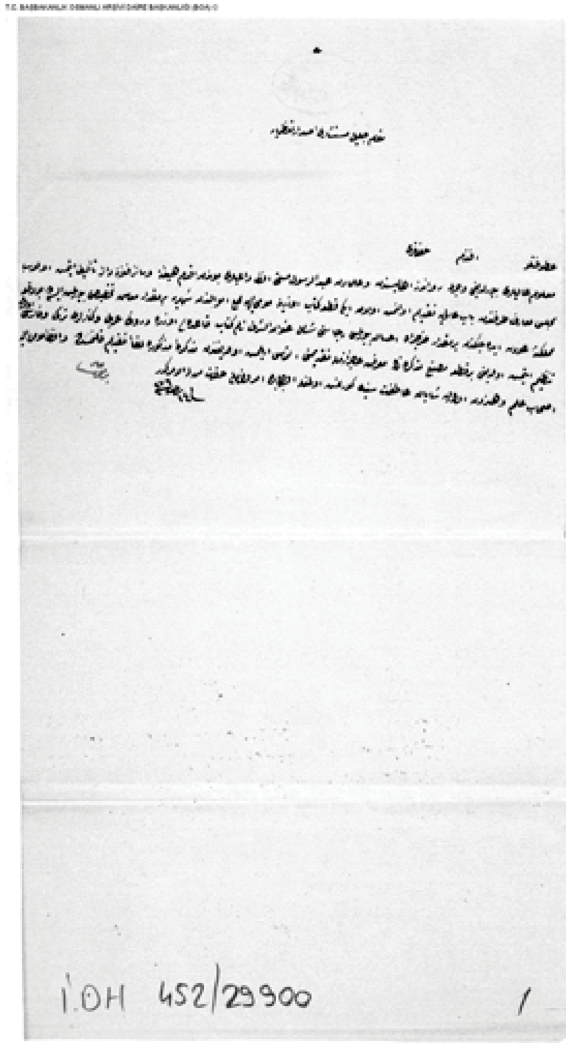

İ.DH.00452

İ.DH	00452.029900	14 رەجب 1276 (6 شوبات 1860)

پایەی راوێژکاری سەدارەتی پیرۆزی شکۆدار
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
عەبدولرەسول موستی ئەفەندی لە زانا و دانیشتوانی رەواندز دوو کتابی نووسیوە و پێشکەشی ئەنجومەنی مەعاریفی کردووە، ئەویش پێشکەشی بابی عالی کردووە، ئەگەر چی ناوبراو داوای کردووە مانگانە لە پارەی ناوەخۆ برێك مووچەی بۆ دابین بکرێت، بەڵام ئەمجارە ناوبراو دەگەرێتەوە مەملەکەتی خۆی داوای کردووە خەرجی رێگای بۆ خەرج بکرێت، ناونیشانی کتێبەکەی بە ناوی (عنوان الشرف) و ناوەرۆکەکەی بە زمانی عەرەبی و پەراوێزەکانی بە زمانی تورکی و فارسی نووسراوە، ئەم کتێبەی بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، دەریدەخات ناوبراو خاوەنی زانست و زانیارییە، بۆیە شایەنی رێزگرتن و بەزەیی هاتنەوەیە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.

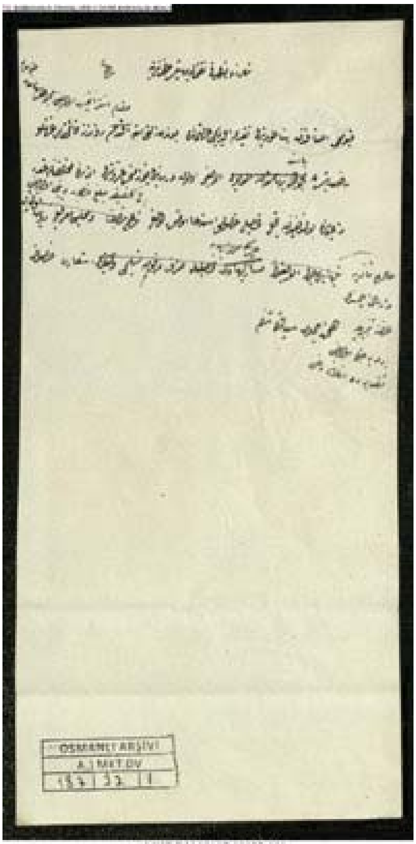
A.]MKT.DV.00187.00032.001

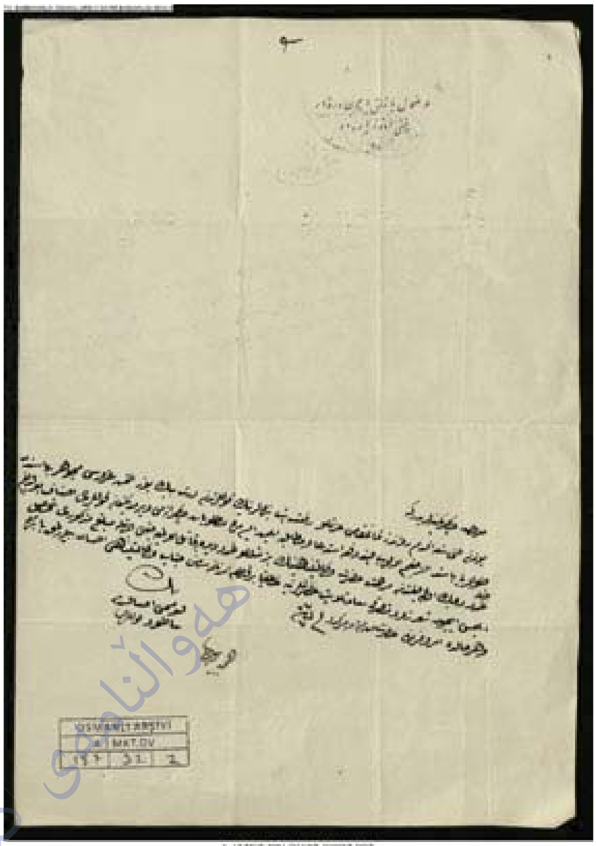
A.]MKT.DV.00187.00032.002

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.DV	00187.00032	6 شەوال 1277 (17 نیسان 1861)
جەنابی موتەسەرفی شارەزوور تەقیەددین پاشا داواکاریەك لەلایەن زێرنگر پەناتورین بەرز کراوەتەوە، تێدا ئاماژەی پێکراوە پێش ٦ ساڵ لەمەوبەر رەفعەت پاشا بە سەنەد ٤١٦٠ قوروش زێری لێکریوە، لە دانەوەی پارەکە غەدری لێکراوە، لە راستییدا برە پارەی ناوهاتوو بۆتە قەرز بۆیە لە دانەوەی پارەکە ئاگادار کردنەوە بدرێت.		

A.MKT.DV	00187.00032	7 شەوال 1277 (18 نیسان 1861)
راگەیەندراوی بەندەمانە پێش ٦ ساڵ لەمەوبەر قائیمقامی رەواندز رەفعەت پاشا لە بەندەکەی ٤١٦٠ قوروش زێری کریوە، چەند جارێك بە سەنەد داوای پارەکەم کردووە، کەچی ناوبراو نەیداوە، بەمەش غەدرم لێ دەکرێت، بە میهرەبانی جەنابی پەیوەندیداری وەکالەت کەسێکی وەکو ئێمە غەدری لێ نەکرێت، بۆ وەرگرتنی پارەکە جەنابی پاشای موتەسەرفی شارەزوور بە بریارنامەی سەدری ئەعزەم بفەرمووێت، لە هەر حاڵەتێك بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. لە پیشەگەرانی زێرنگران بەندە بیاتور		

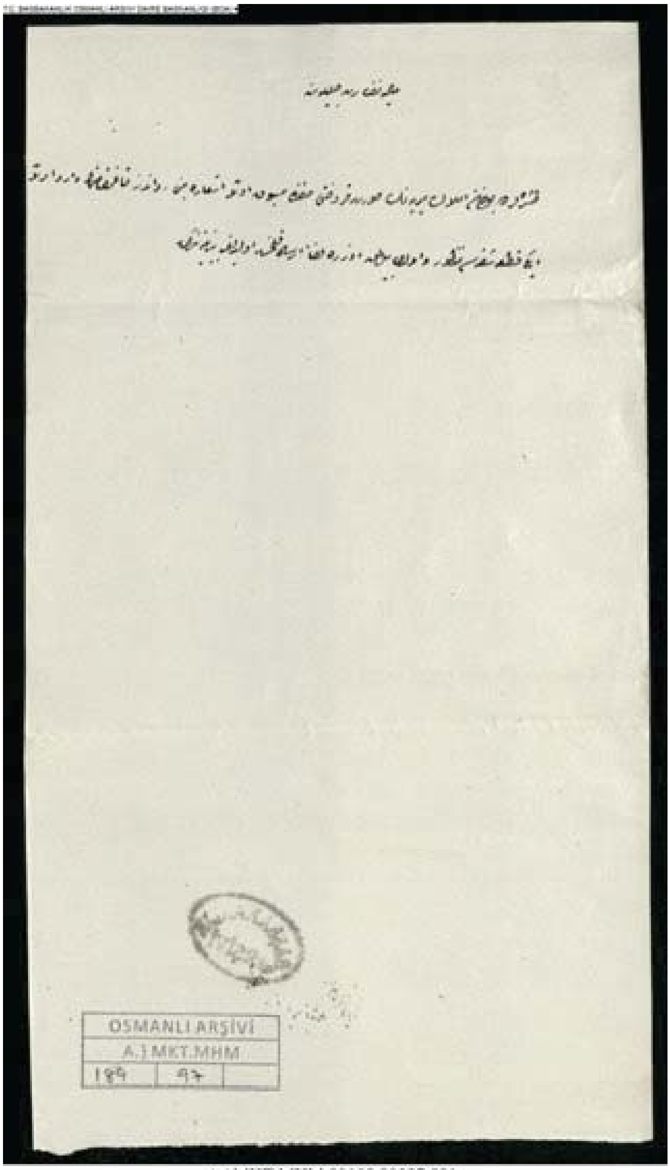

A.}MKT.MHM.00189.00097.001

A.MKT.MHM	00189.00097	12 موحەرڕەم 1277 (31 تەمموز 1860)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە شار ئەملاکی میری هەیە و لە بارەی فرۆشتنی ئەم مولکانە پێشووتر ئاماژەی پێکراوە، دوو پارچە نووسراوی قائیمقامی ڕەواندز هاتووە، بە فەرمانی واڵا هاوپێچ ڕەوان کراوە، بە ڕاگەیاندنیشی نووسراو کراوە.		

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MHM.00190.00005.001

A.MKT.MHM	00190.00005	12 موحەررەم 1277 (31 تەمموز 1860)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە بارەی دەستکەوتنی باجی دە یەکی ساڵی ٧٦، وەڵامی نووسراوی پێشوو ڕەوان کراوە و نووسراو لەلایەن قائیمقام ڕەفعەت پاشاش هاتووە، هەروەها لەسەر فەرمانی واڵا هاوپێچ پێشکەش کراوە.		

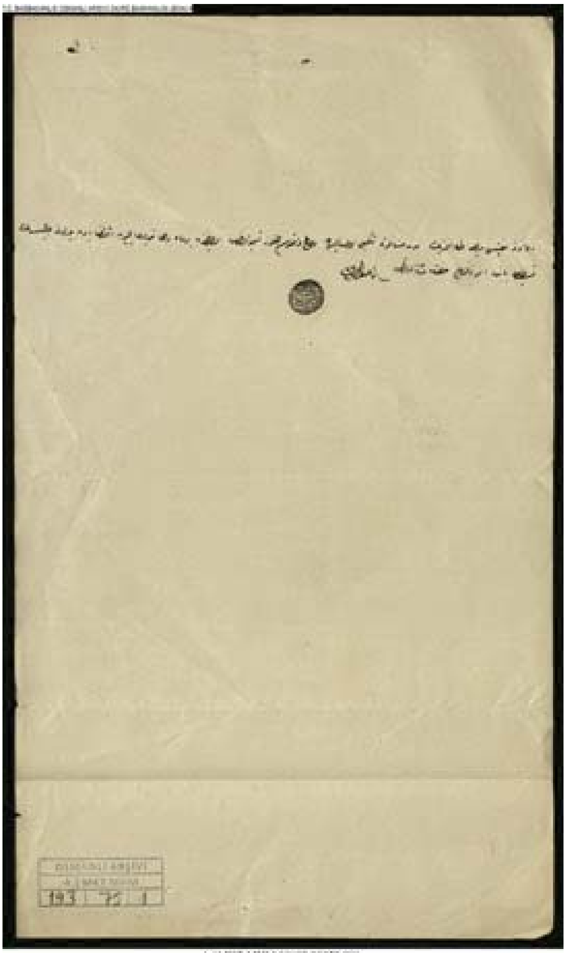
A.}MKT.MHM.00193.00075.001

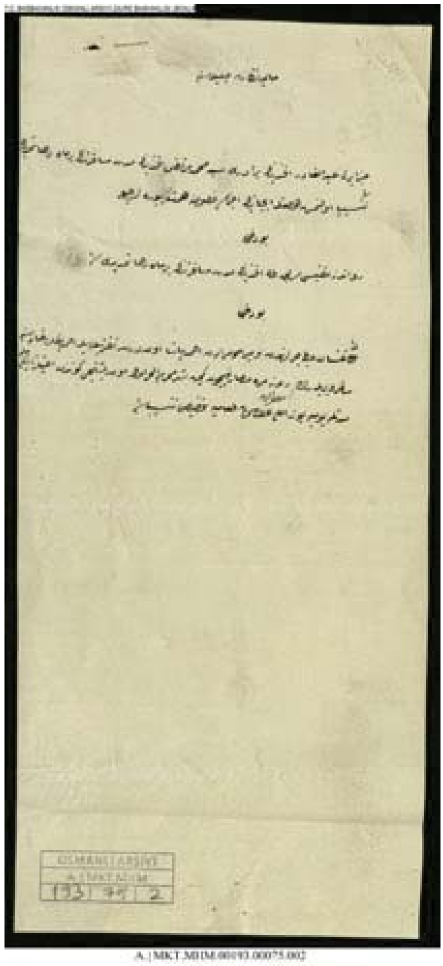
A.}MKT.MHM.00193.00075.002

5 سەفەر 1277 (23 ئاب 1860)	00193.00075	A.MKT.MHM
ئەگەرچی ماوەی مۆڵەتی تەها ئەفەندی موفتی پێشووی ڕەواندز تەواو بووە، بەڵام هێشتا کارەکەی تەواو نەبووە، بۆ ئەوەی مانگێکی تریش ماوەکەی درێژ بکاتەوە، بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. مۆری عەبدە ئەحمەد ڕەفعەت		

14 سەفەر 1277 (1 ئەیلوول 1860)	00193.00075	A.MKT.MHM
نەزارەتی دارایی شکۆدار بەهۆی گەشت کردنی تەها ئەفەندی موفتی پێشووی ڕەواندز، مانگێك لە مۆڵەتەکەی درێژ بکرێتەوە.		

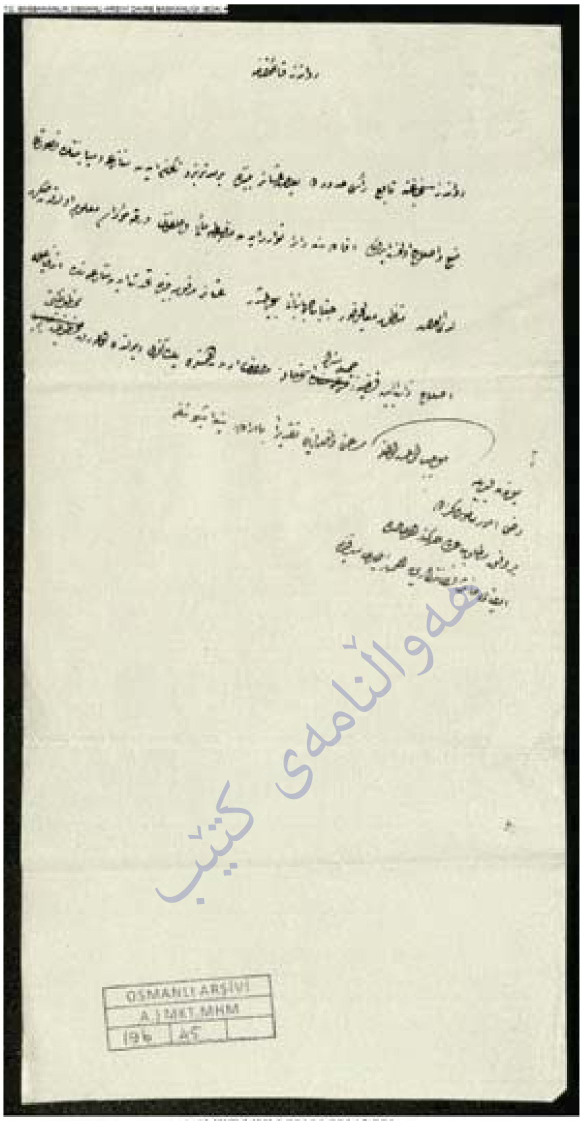

A.}MKT.MHM.00196.00045.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00196.00045	11 رەبیعی یەکەم 1277 (27 ئەیلوول 1860)
قائیمقامی ڕەواندز ماوەیەکە لە نێوان هەندێك عەشیرەتەکانی سەر سنووری سانجەقی ڕەواندز ناکۆکی دروست بووە، بەڵام ڕێگری کراوە و چاکسازی لە نێوانیان ئەنجام دراوە، لە مەزبەتەی هاتوو ئەم بابەتە ڕوون بۆتەوە، بە ڕاگەیاندنی جەنابی جیهانشا باسکراوە کە لە نێوان عەشیرەتەکانی ناوهاتوو ناکۆکی دروست بوو و لەلایەن هیممەتکەران چاکسازی کراوە، لەمەودوا لەم ئەرکانەی کە وەریدەگرن بە فەرمانی عالی دەبێت.		

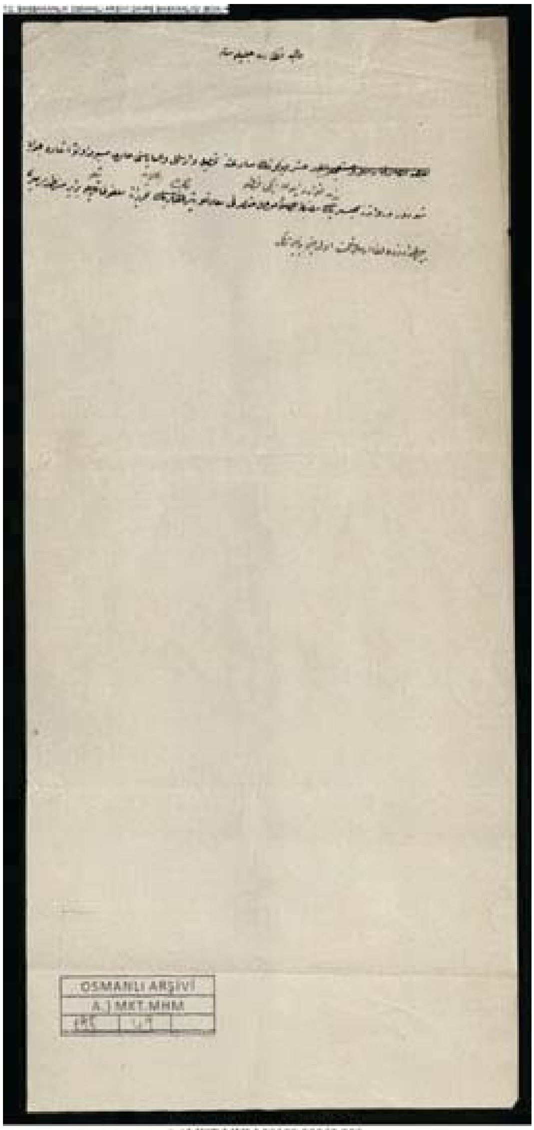
OSMANLI ARŞİVİ
A.}MKT.MHM

A.}MKT.MHM.00198.00049.001

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00198.00049</td><td>9 ڕەبیعی کۆتایی 1277 (25 تشرینی یەکەم 1860)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
لە بارەی کۆکردنەوە و ناردنی باجی دە یەك، وەڵامی ئاماژەی پێشوو ڕەوان کراوە، هەروەها لە ئەنجوومەنی شارەزوور و ڕەواندز دوو پارچە مەزبەتە و نووسراوی موتەسەرفی موسڵ هاتووە، لەسەر فەرمانی سەدری ئەعزەم هاوپێچ ڕەوان کراوە.</td></tr>
</table>

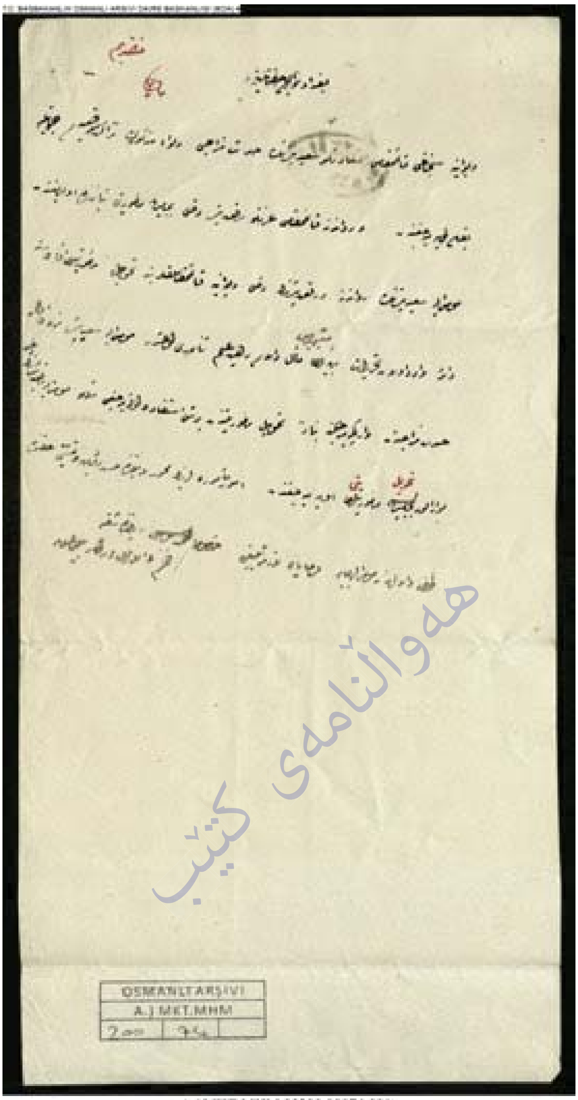

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MHM.00200.00074.001

A.MKT.MHM	00200.00074	11 جەمادی یەکەم 1277 (25 تشرینی دووەم 1860)

جەنابی والی بەغداد
بەهۆی مەزاج و هەستیاری لیوای ناوهاتوو گونجاو نییە سەعید پاشا قائیمقامی سانجەقی دیوانیە بمێنێتەوە، هەروەها قائیمقامی ڕەواندز ڕەفعەت پاشا بە نیازە گۆڕینەوەی پێ بکرێت، سەعید پاشا لە ڕەواندز و ڕەفعەت پاشا لە دیوانیە گۆڕینەوەیان پێ بکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش تەحریرات بەرز کراوەتەوە، سەعید پاشا بەهۆی مەسەلەی مەزاجیەوە گۆڕینی هیچ سوودێکی نابێت، دەبێ واز لەم مەزاجەی بێنێت و گواستنەوەی بۆ ئێرە هیچ گونجاو نابێت، بۆ باشتر کردنی کارەکە و چاککردنەوەی بارودۆخەکە لە لایەنی والا داواکراوە ئامۆژگاری پێویست بدرێتە ناوبراو.

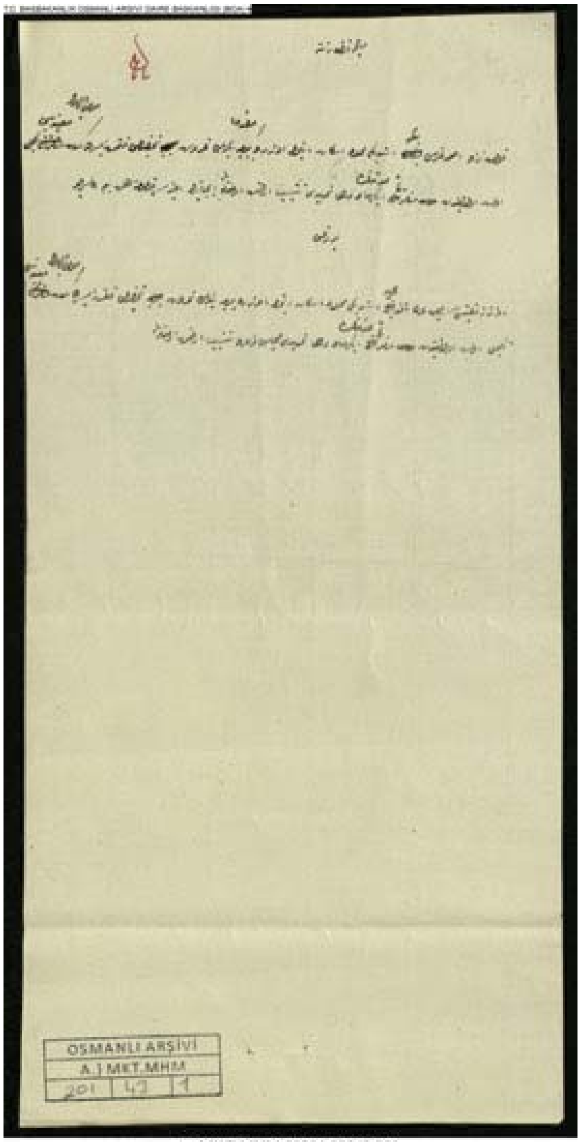

A.}MKT.MHM.00201.00043.001

A.MKT.MHM	00201.00043	18 جەمادی یەکەم 1277 (2 کانوونی یەکەم 1860)
نەزارەتی دارایی تەها ئەفەندی موفتی پێشووی ڕەواندز بە ئارەزووی خۆی لە گەرەکێك نیشتەجێ دەبێت و ڕۆژانە ٢٠ قوروشی بۆ خەرج کراوە، هەروەها ماوەی مۆڵەتی ناوبراو تەواو بووە، لە ئەنجوومەنی والا جێگیر کراوە کە دوو مانگی تر مۆڵەتی پێ بدرێت.		

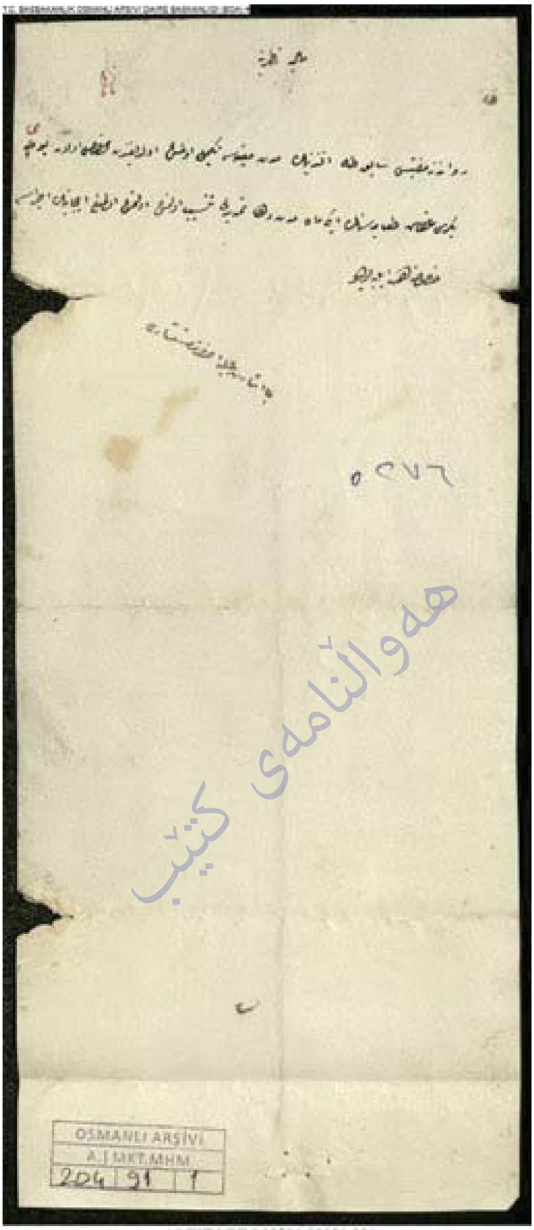

A.}MKT.MHM.00204.00091.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00204.00091</td><td>24 جەمادی کۆتایی 1277 (7 کانوونی دووەم 1861)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نازری دارایی
ماوەی دیاریکراوی تەها ئەفەندی موفتی پێشووی ڕەواندز تەواو بووە، برە پارەی ڕۆژانەی کە ٢٠ قوروشە بۆ خۆراکی ناوبراو تەرخان کراوە، دوو مانگی دیکە بۆی درێژ کراوەتەوە، جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

A.}MKT.MHM.00221.00079.001

A.MKT.MHM	00221.00079	30 زیلقەعدە 1277 (9 حوزەیران 1861)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە زاناکانی ڕەواندز پیر محەمەد ئەفەندی مردووە، مووچەکەی و برە گەنمەکەی کە بێ خاوەن ماوەتەوە، باوکی داوای کردووە، لەسەر فەرمانی واڵا بەرز کراوەتەوە، بە میهرەبانی پاشا برە مووچەیەکی گونجاو بۆ ناوبراو دابین بکرێت.		

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MHM.00223.00029.001

A.MKT.MHM	00223.00029	15 زیلحیجە 1277 (24 حوزەیران 1861)
جەنابی تەقیەددین پاشا موتەسەرفی شارەزوور لەسەر دەستگیر کردن و دادگایی کردنی جەنابی ئیسماعیل پاشا و هاوبەشانی نووسراو لە سەرەتایی زیلقەعدەوە لە قائیمقامی رەواندز رەفعەت پاشا هاتووە و هاوپێچ بەرز کراوەتەوە، بە لێکۆڵینەوە لە بەراییەکان ئاماژەی پێ بکرێت و هیممەت بکرێت.		

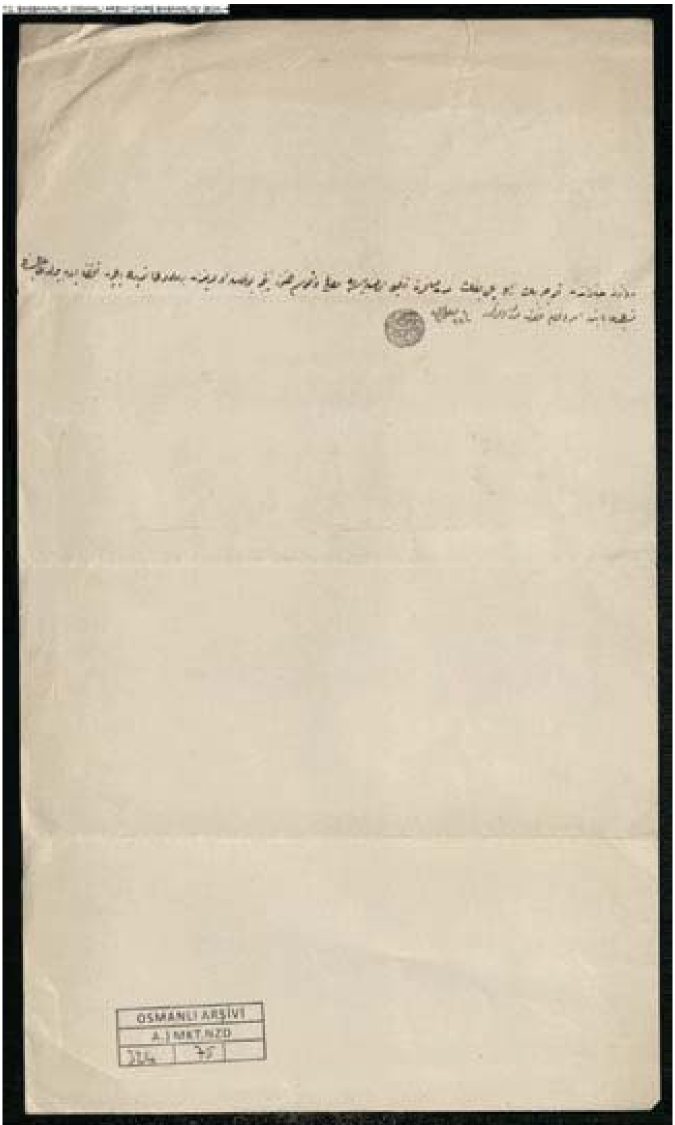

A.}MKT.NZD.00324.00075.001

A.MKT.NZD	00324.00075	27 سەفەر 1277 (14 ئەیلوول 1860)

ئەگەرچی ماوەی گەشتەکەی قوجە بەگ زادە یەحیا بەگ خانەدانی ڕەواندز تەواو بووە، بەڵام لەبەر هەندێك بەرژەوەندی هێشتا ئەنجامەکەی دەست نەکەوتووە، بۆ ئەوەی مانگێکی تر مۆڵەتەکەی درێژ بکرێتەوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
مۆری عەبدە ئەحمەد ڕەفعەت

A.}MKT.NZD.00331.00073.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD	00331.00073	4 جەمادی یەکەم 1277 (18 تشرینی دووەم 1860)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە خانەدانی ڕەواندز باوکی یەحیا بەگ ڕۆژانە و ساڵیانەی وەرگرتووە، دوای مردنی باوکی، یەحیا بەگ داوای کردووە ڕۆژانەکە و ساڵیانەکەی باوکی کە بێ خاوەن ماوەتەوە بۆ ئەو دابین بکرێت، یاخود لە بەرامبەر ئەوەدا مووچەیەکی بۆ ببڕێتەوە، لەم داواکاریەی کە بەرزی کردۆتەوە لەگەڵ نووسراو بۆ والا بەرز دەکرێتەوە، بە تێڕوانین لە وێنەی داواکاریەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

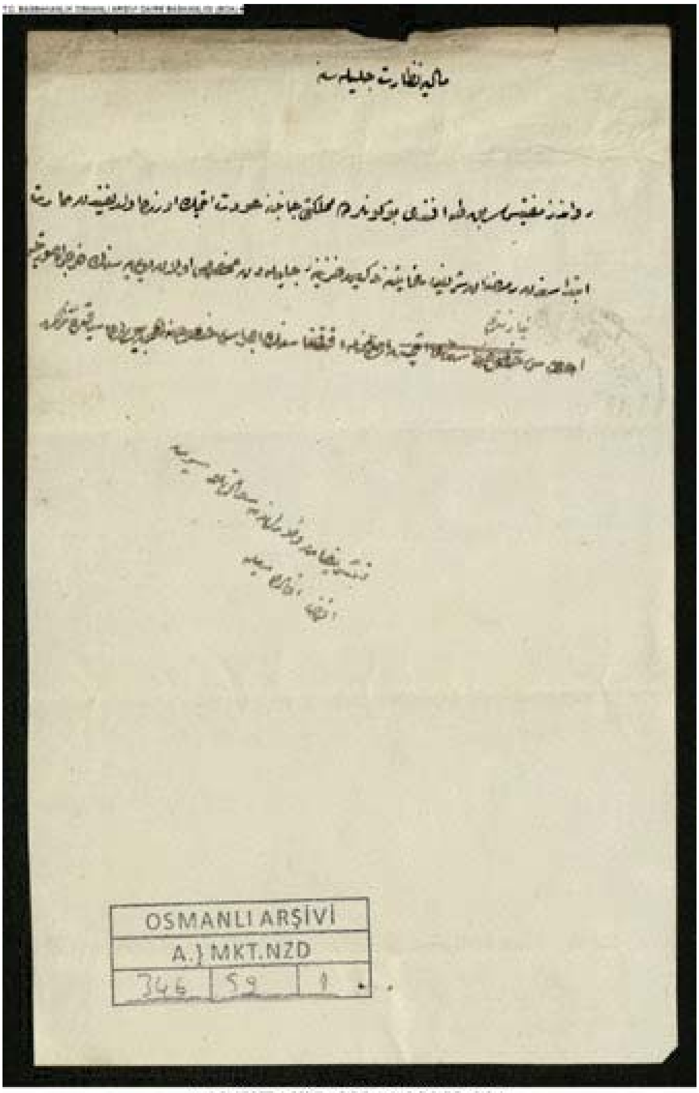
OSMANLI ARŞİVİ
A.} MKT.NZD
346 | 59 | 1

A.}MKT.NZD.00346.00059.001

<table>
<tr><td>A.MKT. NZD</td><td>00346.00059</td><td>9 رەمەزان 1277 (21 مارت 1861)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
لەم ڕۆژانەدا تەها ئەفەندی موفتی پێشووی ڕەواندز بە نیازە بگەڕێتەوە مەملەکەت، ئەم ڕۆژانەی لە سەرەتای مارت تا کۆتایی ڕەمەزانی شەریف لە خەزینەی شکۆدار دابین کراوە بە شێوەی خەرجی ڕێگا بۆی دابین بکرێت، بۆ جێبەجێ کردنی نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

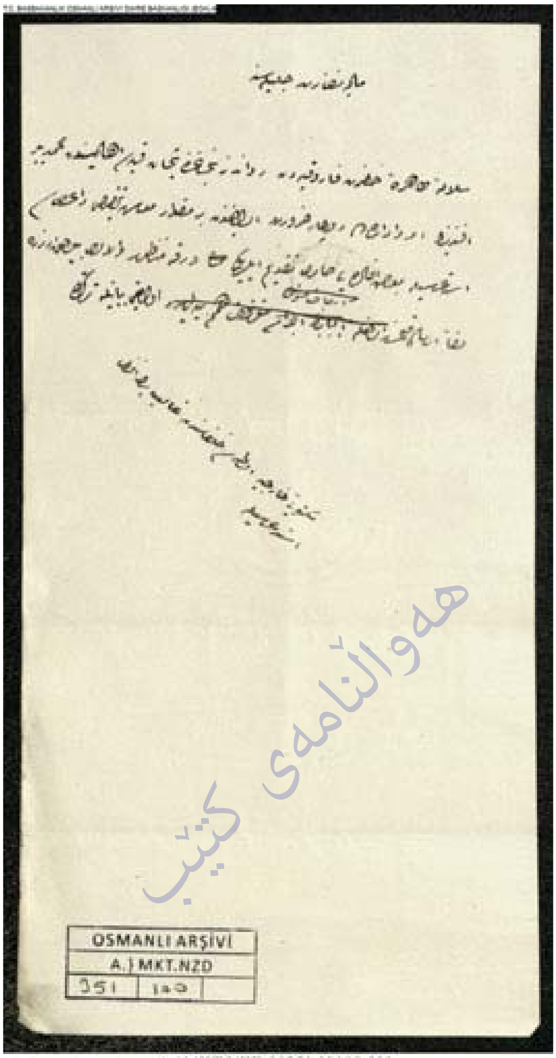

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.NZD.00351.00100.001

A.MKT.NZD	00351.00100	1 زیلقەعدە 1277 (11 مایس 1861)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە بنەماڵەی پاك، محەمەد پیر ئەفەندی دانیشتوی گوندی شیمان سەر بە سانجەقی ڕەواندز دووچاری تەنگانەیی بۆتەوە، داواى کردووە بڕێك مووچەی گونجاوی بۆ ببڕێتەوە، داواکاریەکە لەگەڵ نووسراو بۆ واڵا بەرز کراوەتەوە. لەگەڵ داواکاری غالب بەگ ئەفەندی نامەی ژووری دەرەوە.		

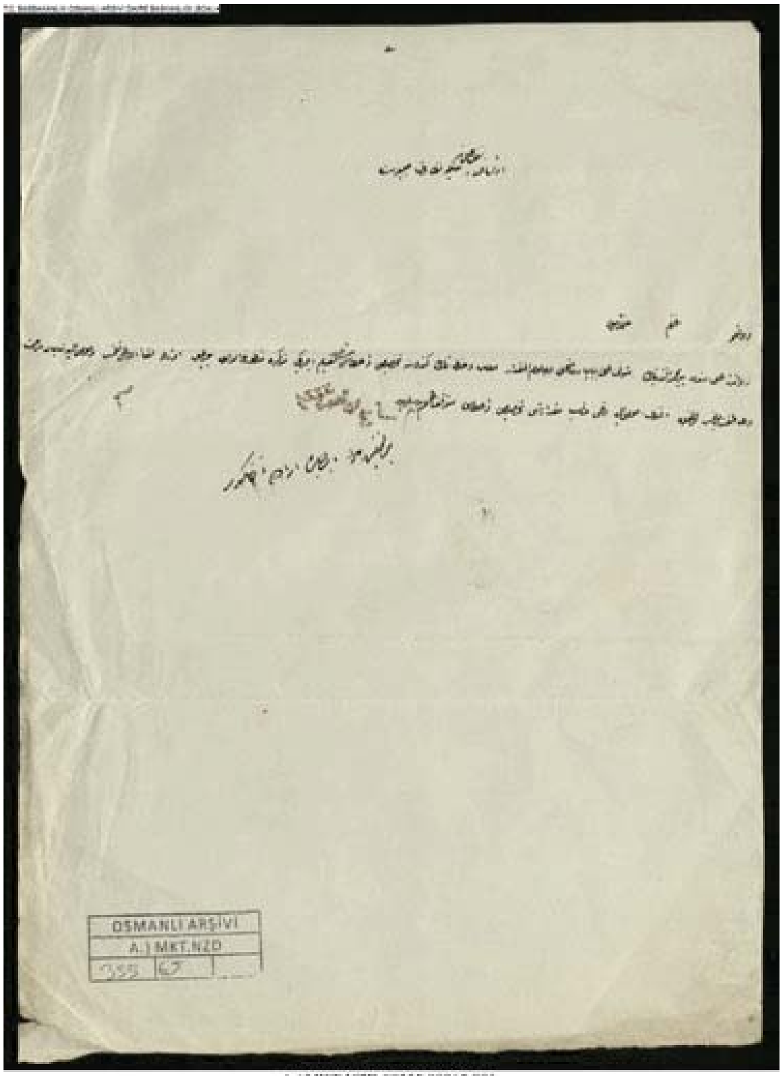

A.}MKT.NZD.00355.00065.001

<table>
<tr><td>A.MKT.NZD</td><td>00355.00065</td><td>30 زیلقەعدە 1277 (9 حوزەیران 1861)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ئاوقافی هومایۆنی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
داواکاری لەلایەن زانای ڕەواندز پیر محەمەد ئەفەندی بەرز کراوەتەوە داوای کردووە ئەم برە مووچەی و گەنمەی لە عەلی باوکی ماوەتەوە، بۆ ناوبراو دابین بکرێت، داواکاریەکە بەرز کراوەتەوە، ناوبراو شایەنی ڕێزگرتن و میهرەبانیە، هیممەت بکرێت لە خەرج کردنی مووچەیەکی گونجاو بۆ ئەفەندی ناوبراو، لەم بابەتەدا بریار بۆ ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

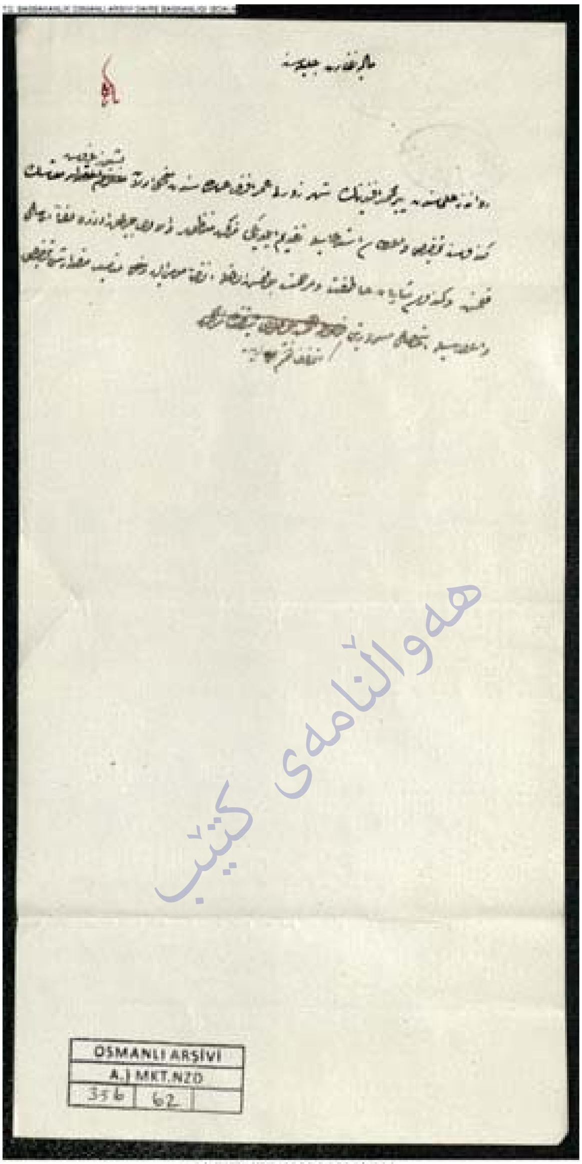
OSMANLI ARŞİVİ
A.} MKT.NZD
356 62

A.}MKT.NZD.00356.00062.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD	00356.00062	18 زیلحیجە 1277 (27 حوزەیران 1861)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە عومەر ئەفەندی شارەزووری ٥٠٠ قوروش مووچە ماوەتەوە، داواکاریش لەلایەن زانای ڕەواندز پیر محەمەد ئەفەندی بەرز کراوەتەوە و داوای کردووە، ئەم بابەتە بۆ والا بەرز کراوەتەوە و شایەنی میهرەبانی و بەزەییە، هیممەت بکرێت تا بڕە مووچەی ناوهاتوو دابین بکرێت.		

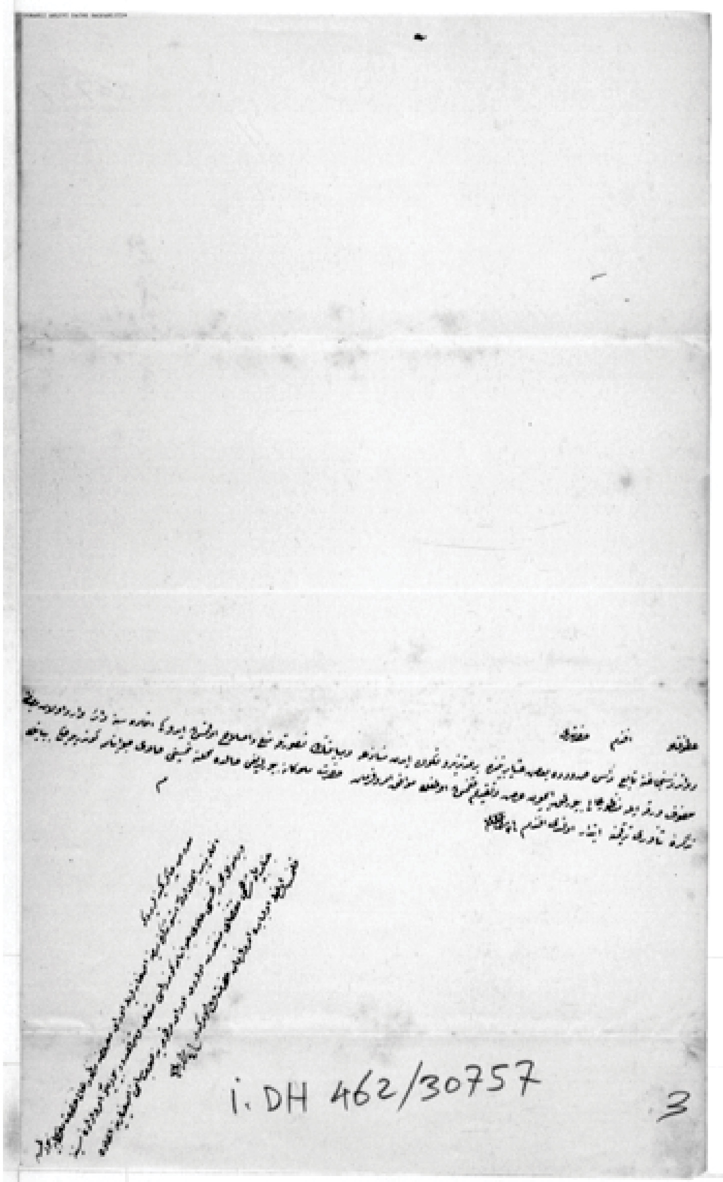
i. DH 462/30757
3

İ.DH.00462

İ.DH	00462.030757	3 ڕەبیعی یەکەم 1277 (19 ئەیلوول 1860)

جەنابی بەمیهرەبانی ئەفەندم
ماوەیەکە لەسەر سنووری سانجەقی ڕەواندز لە نێوان عەشیرەتەکاندا ناکۆکی دروست بووە، ئەم ناکۆکیە چۆن قەدەغەکراوە و ڕێگەی لێگیراوە و چاکسازی کراوە لە مەزبەتە باسکراوە، لەگەڵ هاوپێچ بۆ عالی بەرز کراوەتەوە، بە ڕاگەیاندن و پێشکەش کردنی بریار و فەرمان بۆ جەنابی ملوکانەیە، بەم وەڵامنامەیەی کە ڕەوان دەکرێت نووسراو کراوە ئەفەندم.

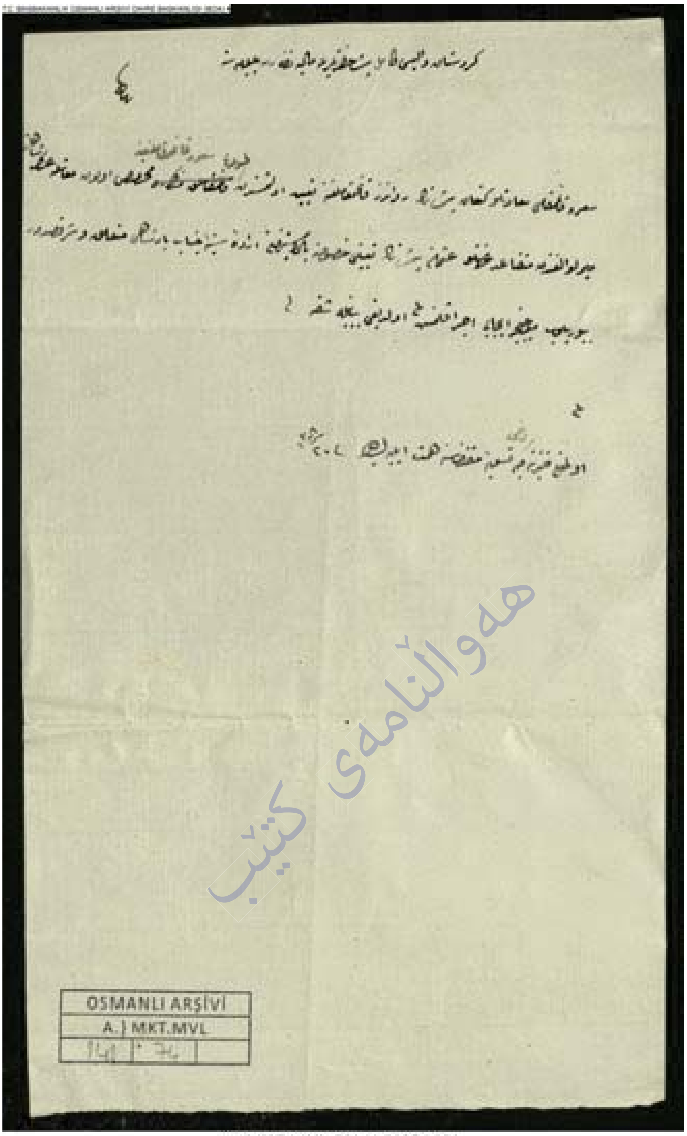
OSMANLI ARŞİVİ
A.} MKT.MVL

A.}MKT.MVL.00141.00074.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.MVL</td><td>00141.00074</td><td>20 شەعبان 1278 (20 شوبات 1862)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی کامل پاشا والی کوردستان و نەزارەتی دارایی شکۆدار
کەنعـان پاشـا قائیمقامـی سـەعرد لـە قائیمقامیەتی ڕەوانـدز دامـەزراوە، بۆیە لە قائیمقامیەتی سـەعرد بـە مووچەی دابینکـراو عوسـمان پاشا لە سـەربازی شـاهانە میری لیوای خانەنشـین کـراو دامەزرێـت، بە فەرمانی پاشـای جەنابی پاشـا فەرموویەتـی، بـە گوێـرەی ئەمە جێبەجـێ بکرێت.لە خەزینەی شـاهانە هیممەت بکرێت لـە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

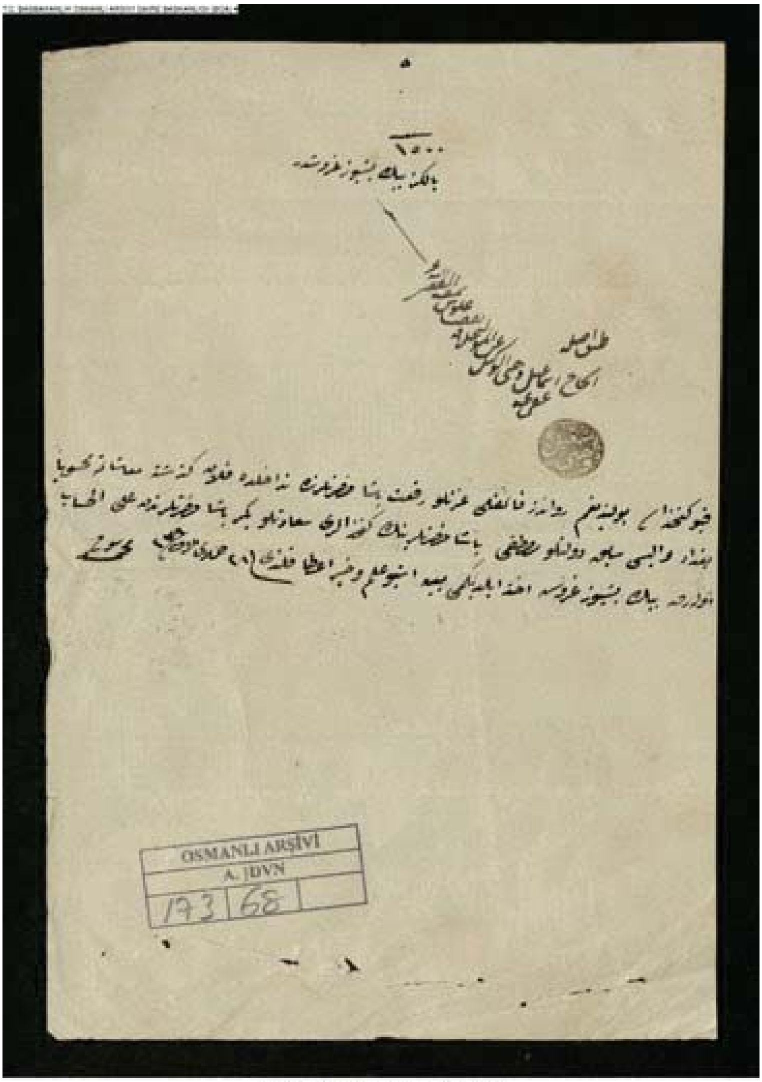

A.}DVN.00173.00068.001

A.DVN	00173.00068	28 جەمادی یەکەم 1278 (1 کانوونی یەکەم 1861)
١٥٠٠ تەنیا هەزار و پێنج سەد قوروشە ئەم کاتەی کە کەپوکەتهودا بووم، جەنابی ڕەفعەت پاشا قائیمقامی ڕەواندز دەستیوەرداوەتە مووچەکەم، بە هەژمار کردن کەتهودای والی پێشووی بەغداد جەنابی مستەفا پاشا بە ناوی جەنابی بەکر پاشا ١٥٠٠ قوروشی لە ناوبراو بردووە، ئەم هەواڵە ڕاگەیەندراوە و ڕەوان کراوە. سولی محەمەد		

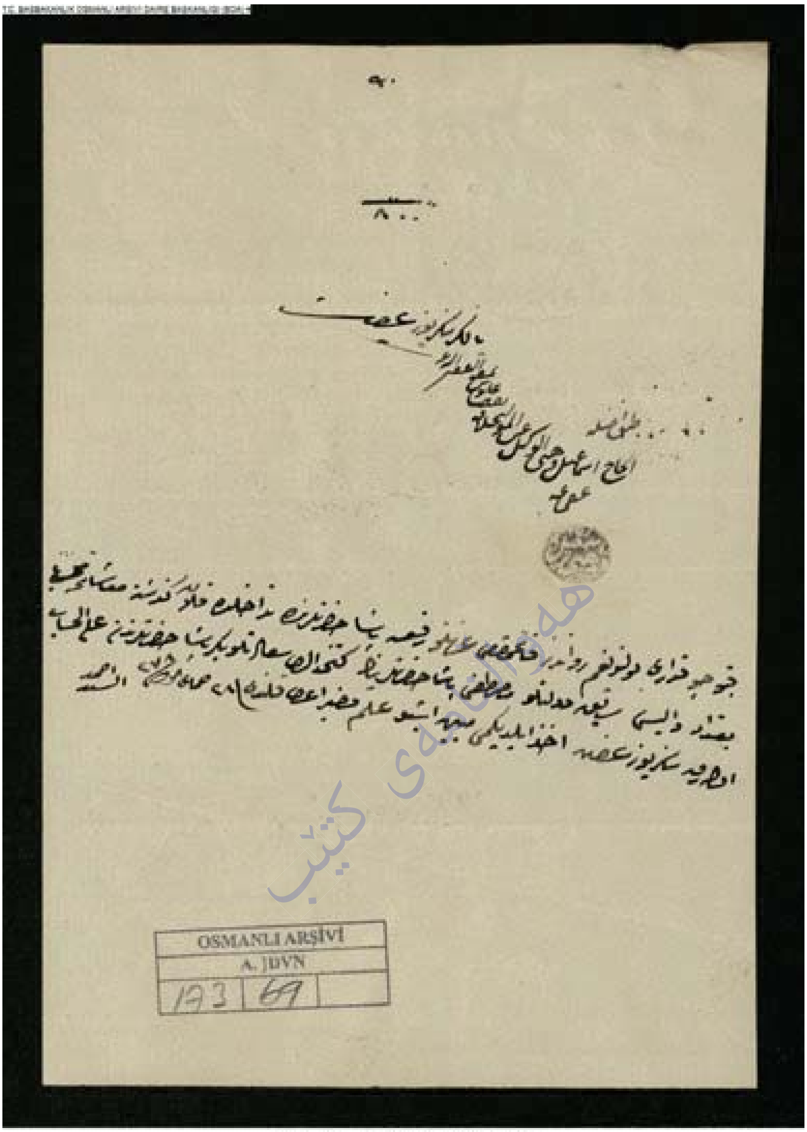
OSMANLI ARŞİVİ
A. }DVN
173 69

A.}DVN.00173.00069.001

A.DVN	00173.00069	28 جەمادی یەکەم 1278 (1 کانوونی یەکەم 1861)
جەنابی ڕەفعەت پاشا قائیمقامی ڕەواندز مووچەکەمی هەژمار کردووە و دەستیوەرداوەتە مووچەکەم، لەلایەن کەتهودای والی بەغدادی پێشوو جەنابی پایەبەرز مستەفا پاشا بە ناوی جەنابی بەکر پاشا هەژمار کراوە و ڕوون بۆتەوە ناوبراو ٨٠٠ قوروشی بردووە، ئەم هەواڵە پێتان ڕاگەیەندراوە. ئەلسەیدئەحمەد		

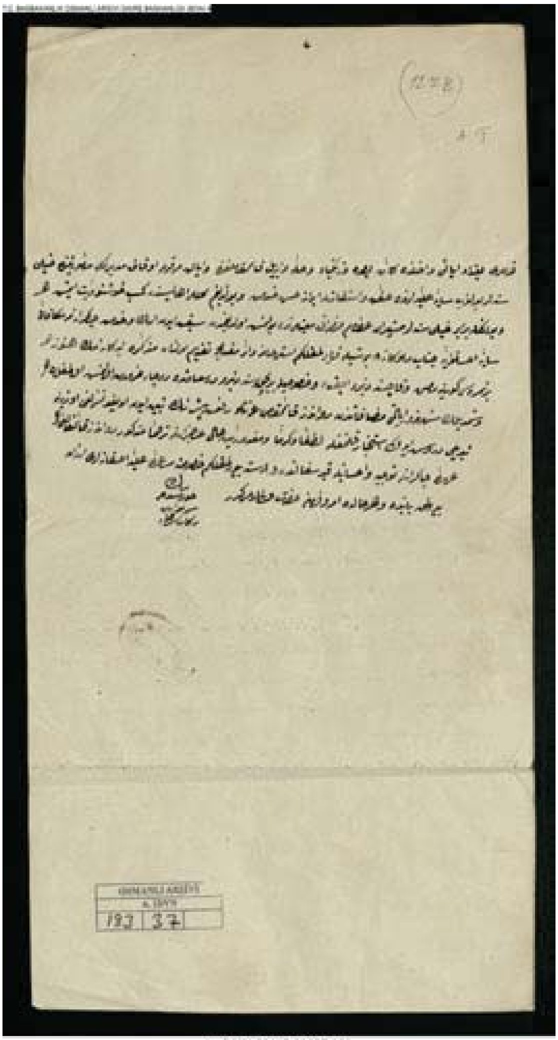

A.}DVN.00183.00037.001

<table>
<tr><td>A.DVN</td><td>00183.00037</td><td>29 زیلحیجه 1278 (27 حوزەیران 1862)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لەلایەن بەندەتان سەنەدێکی زۆر لە بەسرا و زەنگئاباد و حیللە و هەولێر و بەڕێوەبەرایەتی ئاوقافی ئەیالەتی بەغداد دۆزراوەتەوە، ئەم شوێنانەی کە من لێی جێگیر بوومە و خزمەتم کردووە، جێگەی ڕەزامەندی دانیشتوانەکەی بووە، لەگەڵ ئەمەش سەنەدێکی زۆریشم لەلای جەنابی موشیرەتەکان دۆزیوەتەوە، کەچی پاداشت نەکراووم، نووسراو بەرز کراوەتەوە تا ئێستا هیچ ئەنجامێکی نەبووە، چەند ساڵێکیشە لە دەرسەعادەت تووشی تەنگانەیی بۆمەتەوە، حاڵی حازریش ڕەفعەت پاشا قائیمقامی ڕەواندز سەر بە ئەیالەتی شارەزوور سەرپێچیەکانی ئاشکرا کراوە، بۆیە گۆڕینەوەی دروستە، بە تکا و میهرەبانیەوە و بەزەییتان بە مەغدوری بەندەتان بێتەوە، ئەرکی قائیمقامیەتی ڕەواندز بدەنە من، بەمەش لە سەفالەت ڕزگارم دەبێت، بە هەر شێوەیەك بێت بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
بەندە خورشید سەر لیوای روکابی شاهانە</td></tr>
</table>

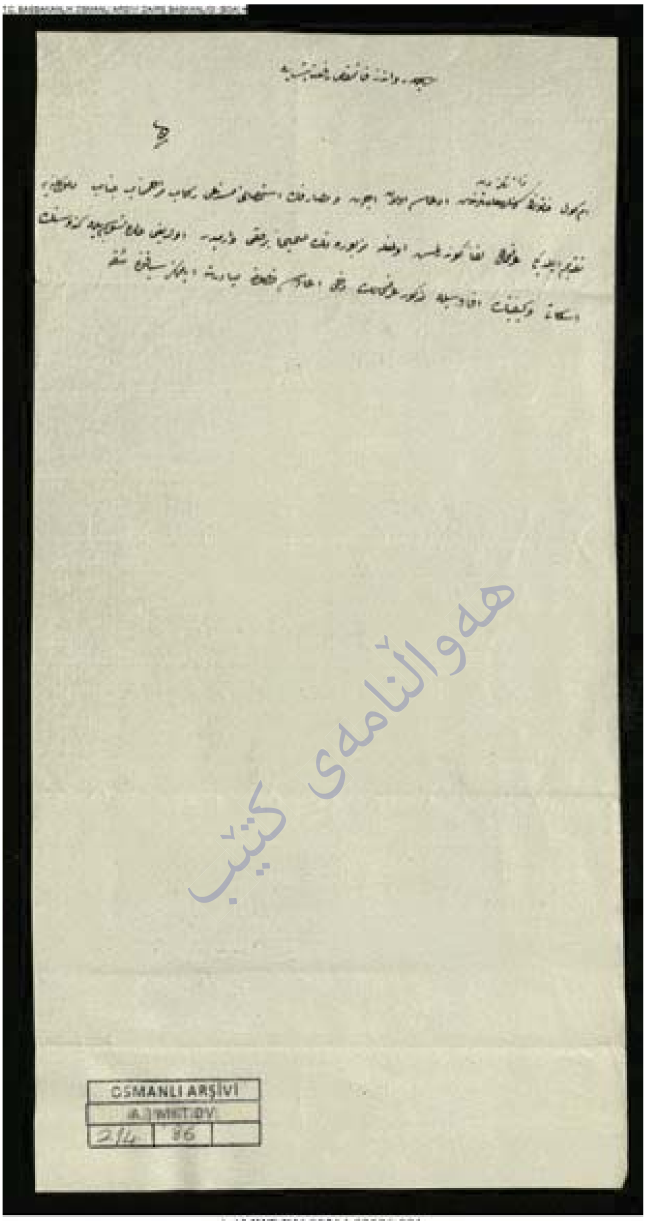

A.}MKT.DV.00214.00086.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.DV	00214.00086	29 جەمادی کۆتایی 1278 (1 کانوونی دووەم 1862)
قائیمقامی ڕەواندز ڕەفعەت پاشا ئوم گوڵ خاتوون لە ئێوە گلەیی هەیە، بۆ وەرگرتنی ئەم کرێ و خەرجییە، داواکاری بۆ جەنابی ملوکانە بەرز کردۆتەوە، ئایا ناوبراو بە راستی مافی وەرگرتنی هەیە؟، ئەگەر هەیە بۆی خەرج بکرێت و بێ دەنگ بکرێت، بۆ گەرانەوەی داواکاری ناوهاتووش نووسراو بکرێت.		

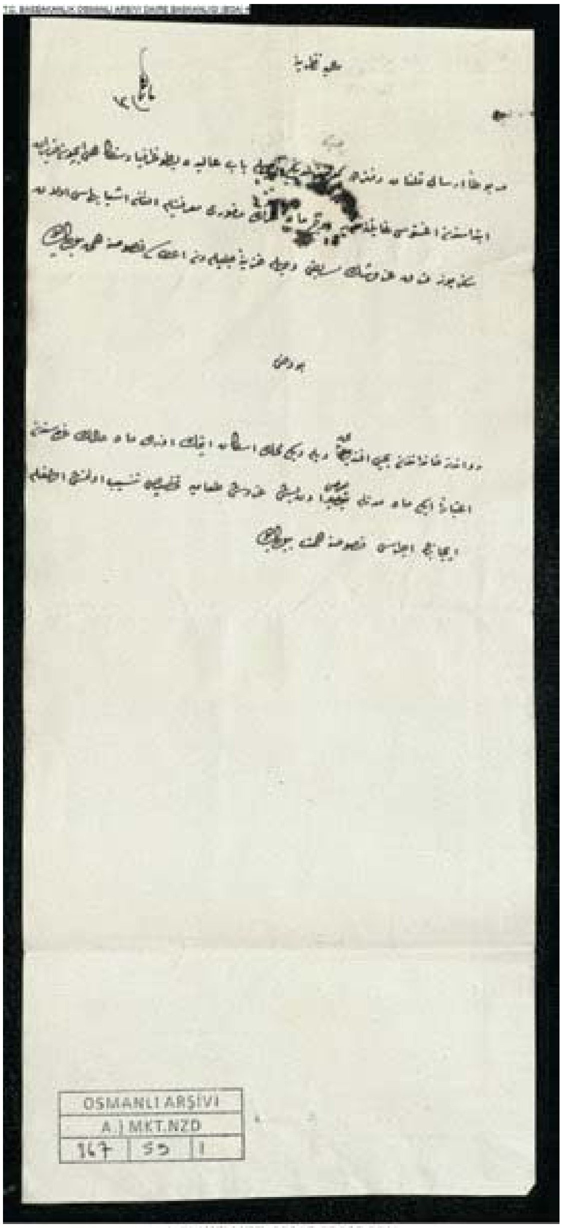

A.}MKT.NZD.00367.00059.001

A.MKT.NZD	00367.00059	16 ڕەبیعی یەکەم 1278 (21 ئەیلوول 1861)
نارزی دارایی یەحیا ئەفەندی خانەدانی ڕەواندز خەریکە لە ناوچەی دیلە دیکە نیشتەجێ دەکرێت، لە سەرەتای ئەم مانگەوە بۆ ماوەی ٢ مانگ ڕۆژانە ١٥ قوروشی پێ بدرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی مامەڵەکە.		

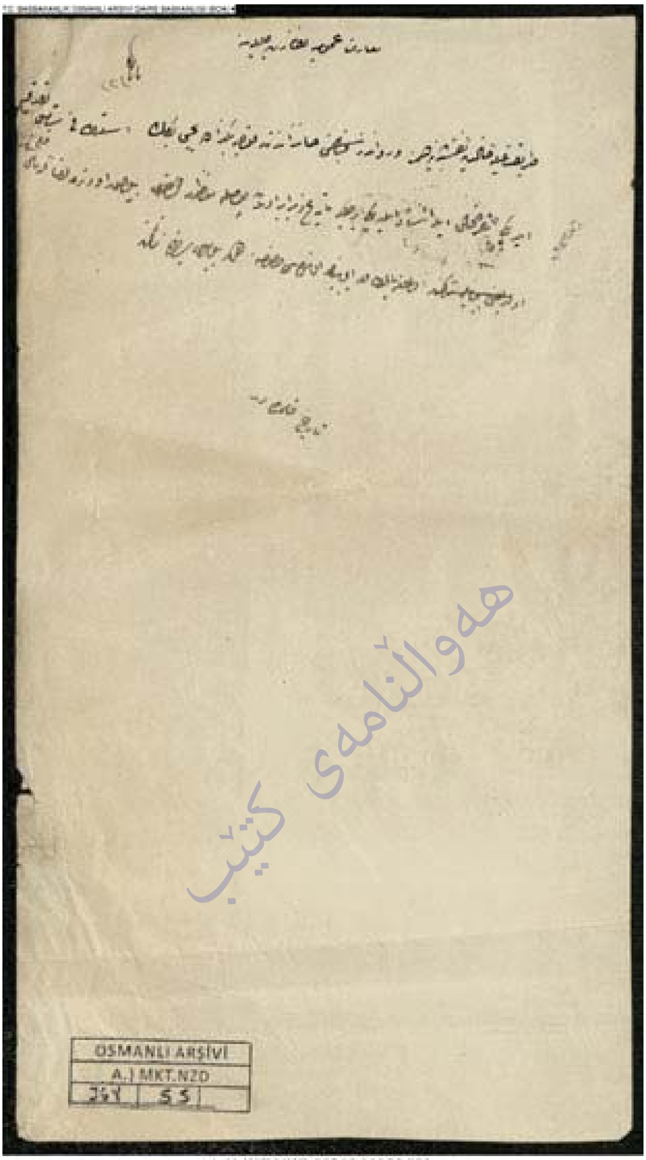

A.}MKT.NZD.00368.00055.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD	00368.00055	22 ڕەبیعی یەکەم 1278 (27 ئەیلوول 1861)
نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار قوجە بەگزادە یەحیا بەگ لە خانەدانی سانجەقی ڕەواندز و لەسەر تەریقەتی خالدیەی نەقشبەندی داواکاری بەرز کراوەتەوە، داوای بەزەیی و هاوکاری سەرووی کردووە، بەهۆی ئەم بەرگەی کە دایناوە، مێژووی بەرگەکە و پۆستە بەیەکەوە بەرز کراوەتەوە، خوێندنەوەی بۆ بکرێت و بە گوێرەی ئەو کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

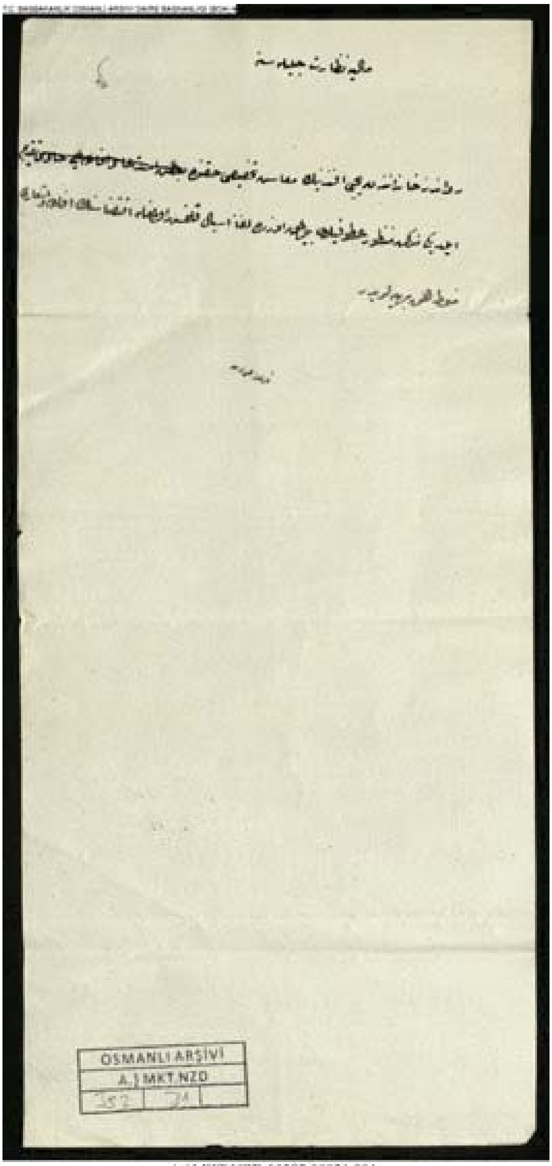

A.}MKT.NZD.00392.00031.001

A.MKT.NZD	00392.00031	8 ڕەجەب 1278 (9 کانوونی دووەم 1862)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە بارەی دابین کردنی مووچە بۆ یەحیا ئەفەندی خانەدانی ڕەواندز نووسراو بەرز کراوەتەوە، ئاماژەی پێکراوە جێبەجێ بکرێت.		

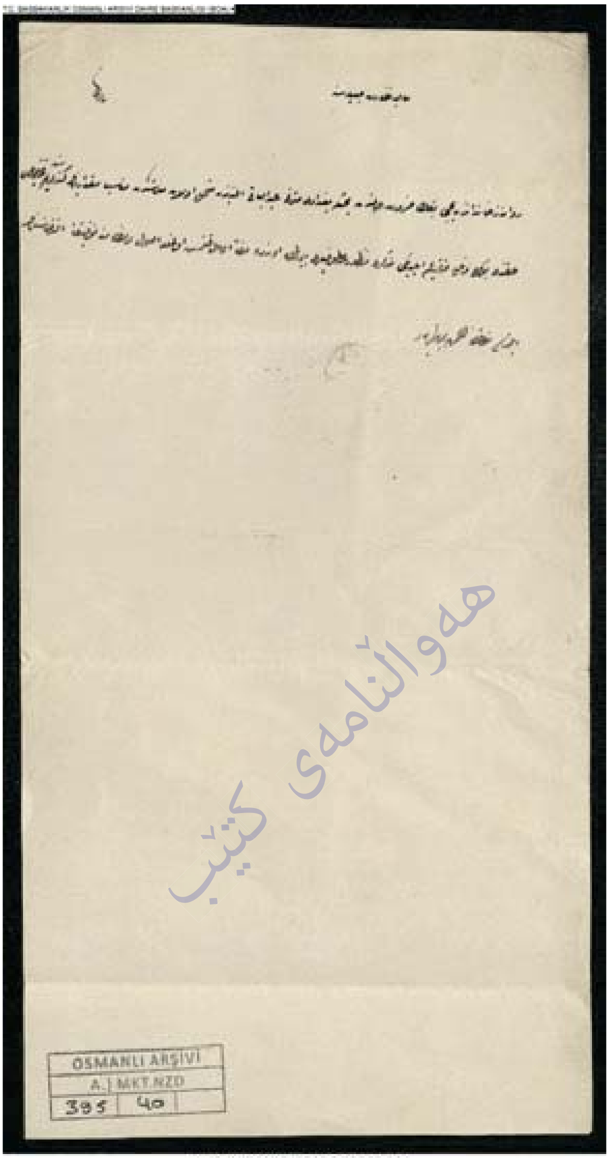

A.}MKT.NZD.00395.00040.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD	00395.00040	26 ڕەجەب 1278 (27 کانوونی دووەم 1862)
نەزارەتی دارایی شکۆدار بە هۆی تەنگانەیی یەحیا بەگ خانەدانی ڕەواندز، لە مووچەی عەبدولباقی ئەفەندی کە مردووە بڕێکی بۆ دابین بکرێت، ئەم داواکارییەی بەرز کراوەتەوە، بە گوێرەی نیزام کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

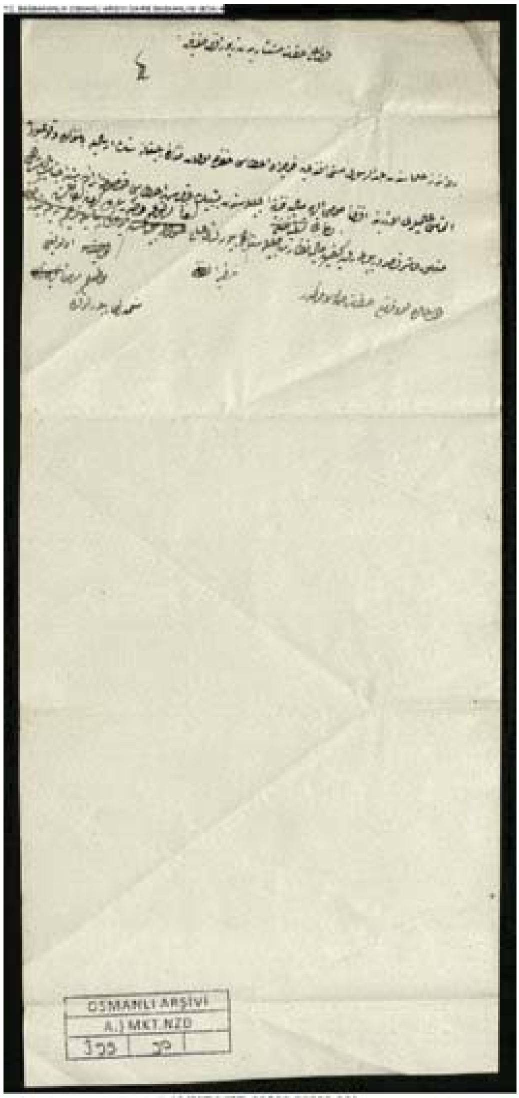

A.} MKT.NZD.00399.00090.001

A.MKT.NZD	00399.00090	14 شەعبان 1278 (14 شوبات 1862)
لە لایەنی جەنابی عالی راوێژکار بۆ جەنابی زیوەر ئەفەندی لـە بـارەی خەرج کردنی خەرجی ڕێگای عەبدولرەسـول مسـتی ئەفەنـدی زانای ڕەواندز ئـاگاداری ڕەوان کراوە، لەسـەر نووسراوی عالیش بۆ خەرج کردنی ٥٠٠٠ قوروش لە خەزینەی دارایی شـکۆدار فەرمانی پاشـای جەنابی پاشـا دەرچووە و ڕەوانـەی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار کـراوە، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئەم کەسـەیە کـە فەرمانی بەدەسـتەوەیە.		

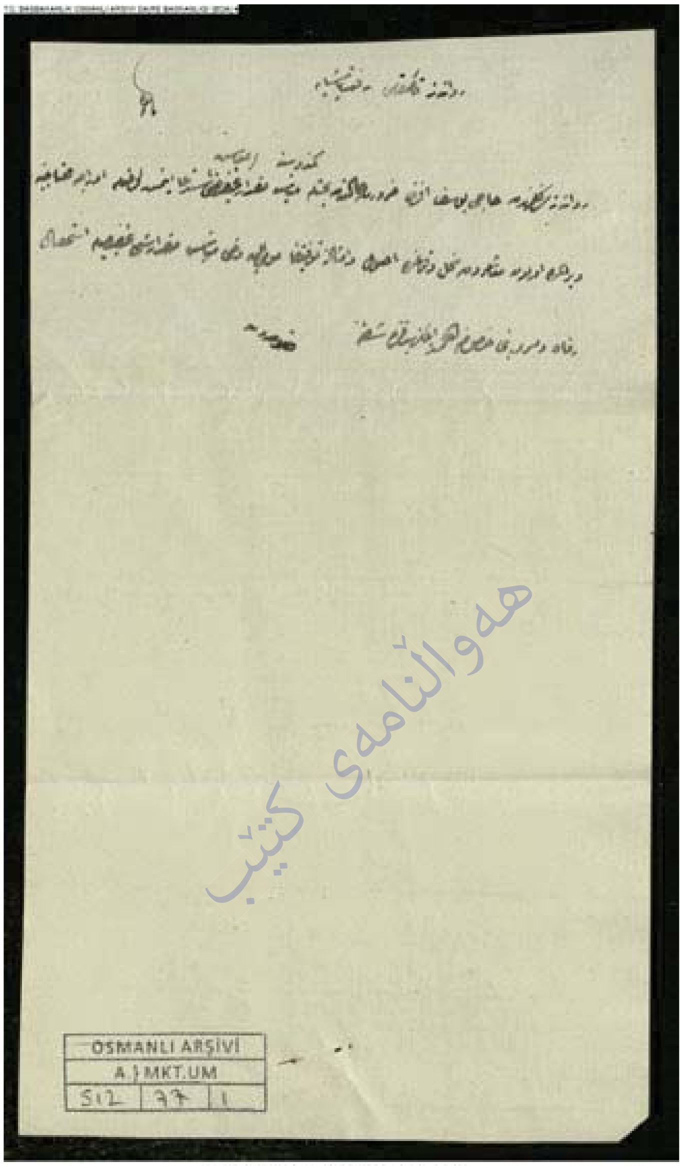

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.UM.00512.00077.001

A.MKT.UM	00512.00077	29 ڕەبیعی کۆتایی 1278 (3 تشرینی دووەم 1861)
ڕەفعەت پاشا قائیمقامی ڕەواندز لەبەر خراپی بژێوی ژیانی، حاجی یوسف ئەفەندی دانیشتوی ڕەواندز، داواکاری بەرز کردۆتەوە و داوای کردووە مووچەیەکی گونجاوی بۆ دابین بکرێت، هەر کاتێك مووچەیەك لەوێ بێ خاوەن بێ، بۆ ناوبراو دابین بکرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی مامەڵەکە.		

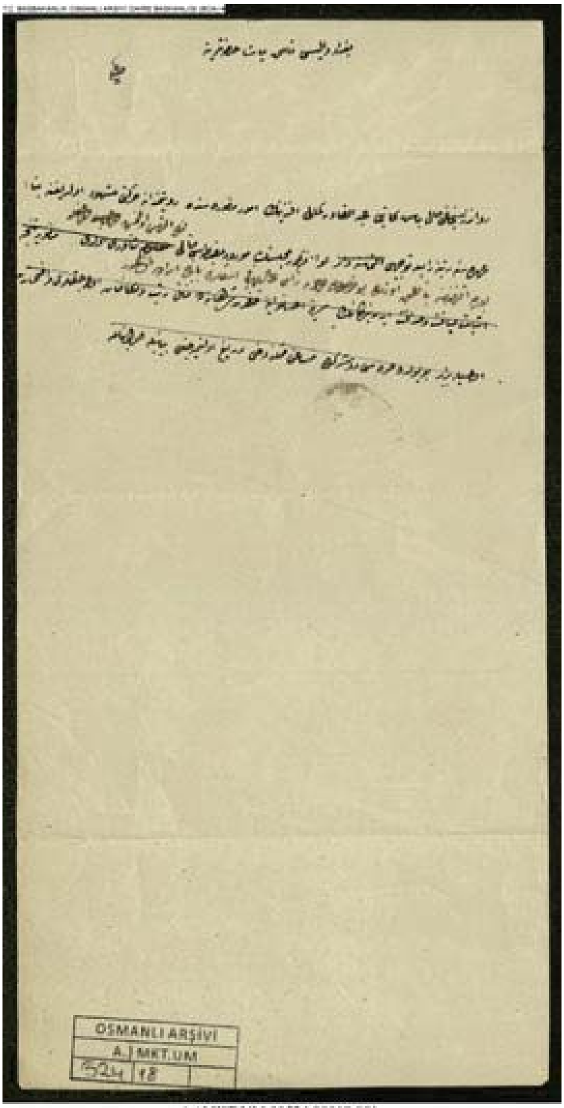

A.} MKT.UM.00524.00018.001

A.MKT.UM	00524.00018	8 جەمادی کۆتایی 1278 (11 کانوونی یەکەم 1861)
جەنابی نامق پاشا والی بەغداد عەبدولقادر کەمالی ئەفەندی باش کاتیبی دارایی سانجەقی ڕەواندز لە ئەرکەکەیدا جێگەی شایەدی دانە، بۆیە پلەکەی بۆ چوارەم پلە بەرز بکرێتەوە، لە ئەنجوومەنی لیوای ناوهاتوو مەزبەتە هاتووە، لە بابەتەکە ڕوون دەبێتەوە خەریکە جێبەجێ دەکرێت.		

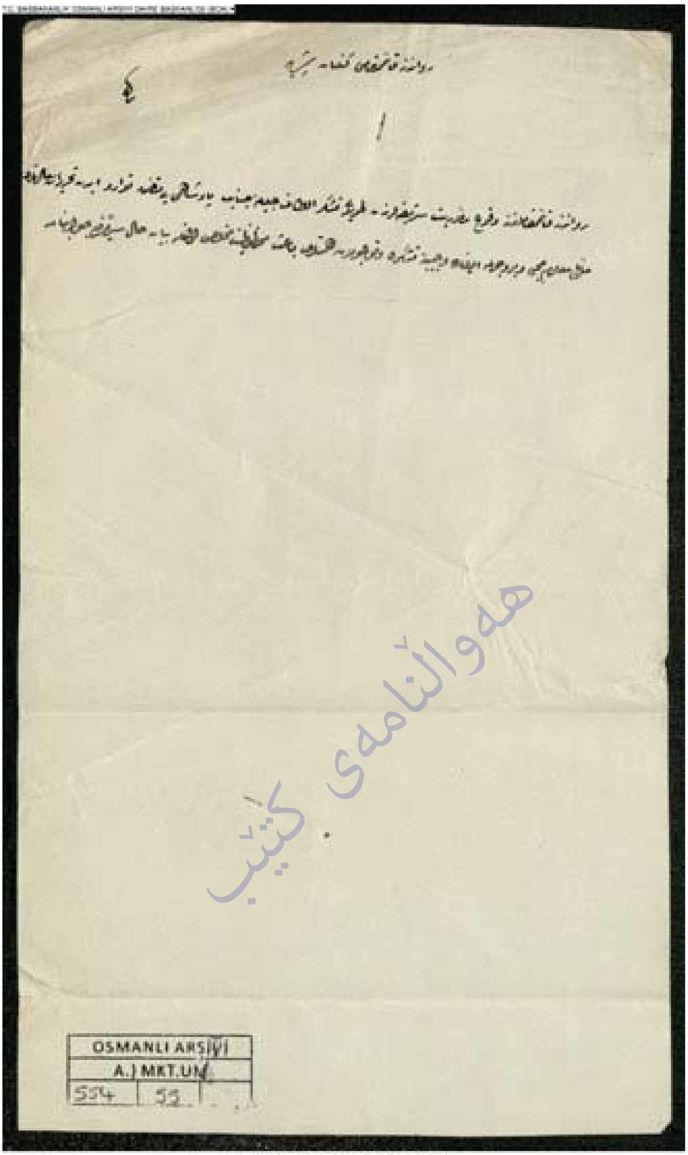

A.}MKT.UM.00554.00055.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	00554.00055	14 شەوال 1278 (14 نیسان 1862)
کەنعان پاشا قائیمقامی ڕەواندز بەهۆی کار و ئەرکەکەی لە قائیمقامیەتی ڕەواندز، نووسراوی جەنابی پاشا هاتووە تا سوپاس بکرێت، وەڵامی ئەم نووسراوە بدرێتەوە کە ڕەوان کراوە.		

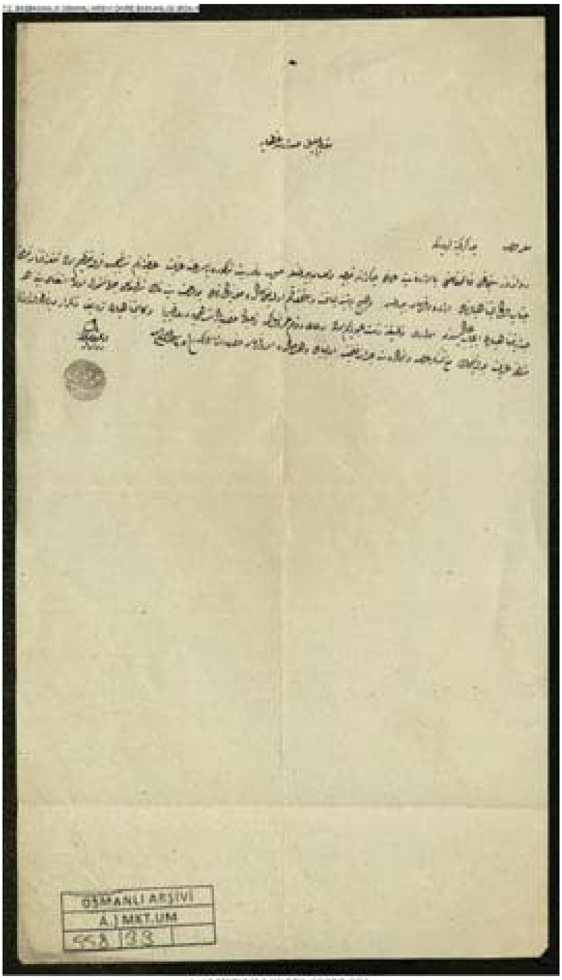

A.}MKT.UM.00558.00033.001

<table dir="rtl">
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>00558.00033</td><td>25 شەوال 1278 (25 نیسان 1862)</td></tr>
<tr><td colspan="3">پایەی سەدارەتی پیرۆزی شکۆدار
ڕاگەیەندراوی بەندە
بە فەرمانی پاشا لە قائیمقامیەتی سانجەقی ڕەواندز ئەرکم پێدراوە، بۆ ئەوەی بە پەلە بچمە سەر ئەرکەکەم، تەلەگرافنامەی پاشای جەنابی پەیوەندیداری وەکالەت بریار و فەرمان دەرچووە، ئەمە میهرەبانی و بەزەیی پەیوەندیداری سەدارەتە پێم دراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
بەندە قائیمقامی لیوای ڕەواندز
مۆری سەید عومەر فەوزی</td></tr>
</table>

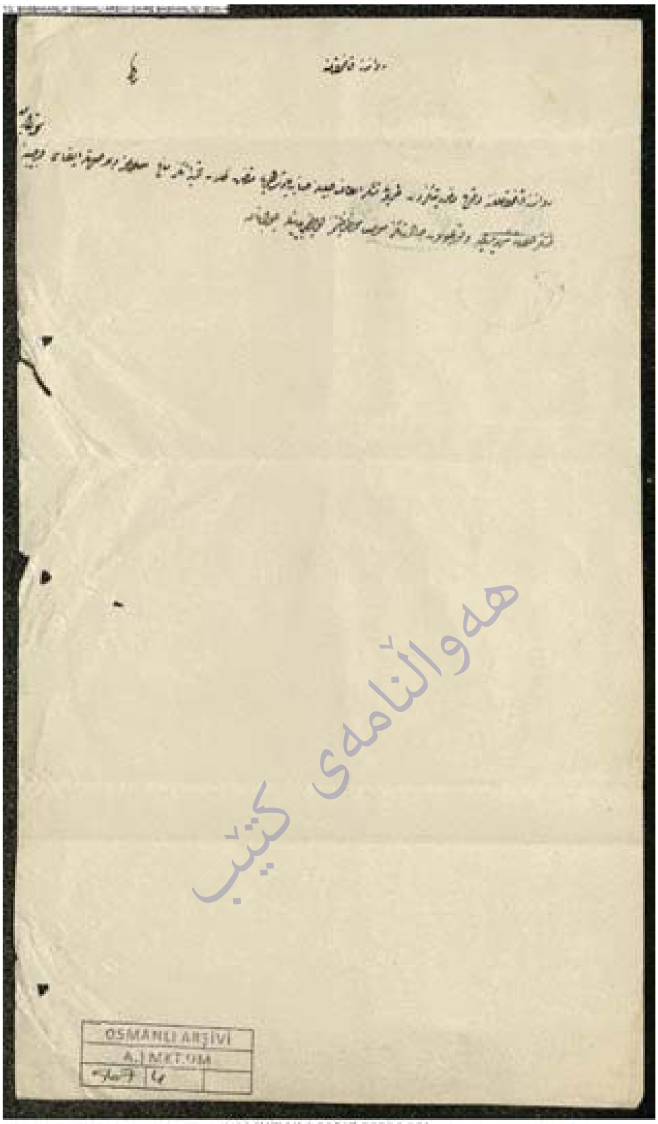

A.}MKT.UM.00567.00004.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	00567.00004	21 زیلقەعدە 1278 (20 مایس 1862)
قائیمقامی ڕەواندز جەنابی پاشا نووسراوی سوپاس و ڕێزی بۆ قائیمقامیەتی ڕەواندز ناردووە، بە راگەیاندنی وەڵام بدرێتەوە.		

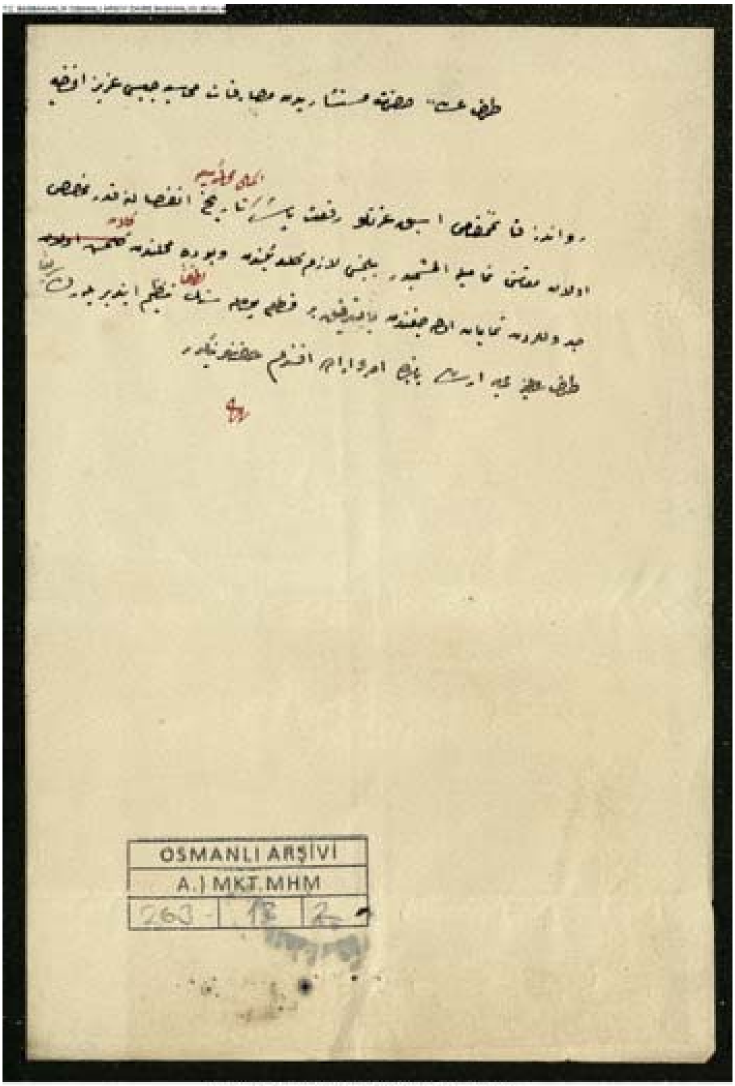

A.}MKT.MHM.00263.00018.002

22 زیلقەعدە 1279 (11 مایس 1863)	00263.00018	**A.MKT.MHM**
لایەنی عالی جەنابی راوێژکار بۆ عەزیز ئەفەندی ژمێریاری خەرجی رەفعەت پاشا قائیمقامی پێشووی رەواندز بە تەواوبوونی دادگاییەکەی تا مێژووی دابرانەکەی ئاخۆ ئەم مووچەی بۆی دابین کراوە، بە تەواوەتی وەریگرتووە و پێویستە وەریبگرێت؟، خشتەی ئەم مووچانەش لە شوێن خۆیدا هاتووە و بە وردبینی کردنی لەگەڵ پارچەیەك پۆستە ڕێکبخرێت، بە پەلە بۆ لایەنی بەندەمان رەوان بکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەفەندیمانە.		

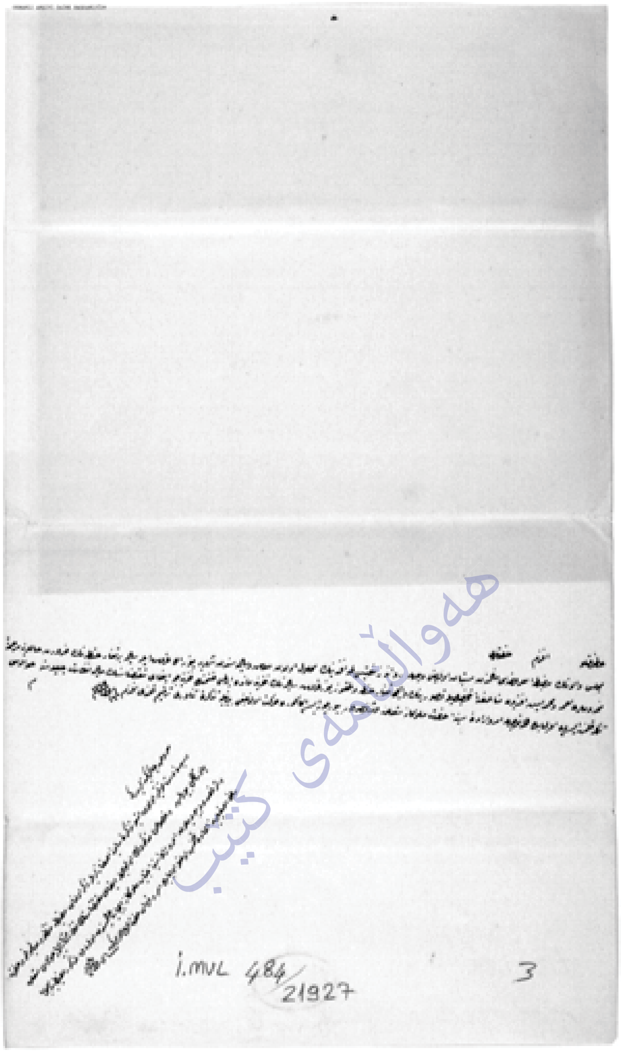

هەواڵنامەی کتێب

İ.MVL.00484

İ.MVL	00484.021927	16 زیلقەعدە 1279 (5 مایس 1863)
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم لە مەزبەتەی ڕاگەیەندراوی ئەنجوومەنی والا ڕوون دەبێتەوە مووچە و ساڵیانەی تەها ئەفەندی موفتی ڕەواندز بێ خاوەن ماوەتەوە، مانگانە مووچە و ساڵیانەکەی ١٥٠ قوروش و تەغارێك گەنم بۆ کوڕەکانی ئەحمەد ئەفەندی و محەمەد ئەفەندی دابین بکرێت، واتە دوو تەغار گەنم و ٩٠٠ قوروش ساڵیانە لە خەزینە ڕێك بخرێت، نووسراو بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار نێردراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی ملوکانە چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.		

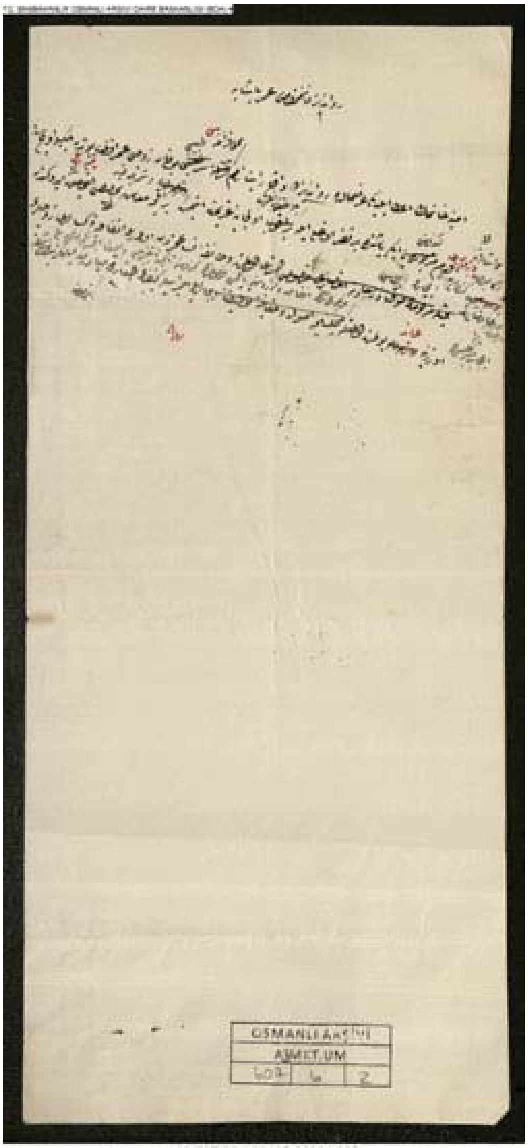

A.} MKT.UM.00607.00006.002

<table dir="rtl">
<tr><th>A.MKT.UM</th><th>00607.00006</th><th>6 ره‌بیعی كۆتایی 1279 (1 تشرینی یه‌كه‌م 1862)</th></tr>
<tr><td colspan="3">عومه‌ر پاشا قائیمقامی ره‌واندز
ئامینــه خانــم داواكاری بــه‌رز كردۆتــه‌وه، تێــدا هاتــووه هاوســه‌ره‌كه‌ی عومــه‌ر ئه‌فه‌نــدی پزیشــكی كه‌ره‌نتینــه بــووه و لــه گه‌ره‌كێكــی ره‌وانــدز بــه نــاوی رایــت دانیشــتوه، ئێســتا چۆتــه لایه‌كــی تــر و ٣ ســاڵ پێــش ئێســتا كــوڕه ته‌مــه‌ن ٢ ســاڵانه‌كه‌ی به‌بــێ نه‌فه‌قــه و بــه ته‌نیــا به‌جــێ هێشــتووه، تــا ئێســتا یــه‌ك ئاقچــه مووچــه‌ی بــۆ دابیــن نه‌كــردووه، بژێــوی ژیانیــان بــاش نییــه، بۆیــه داوای كــردووه بــه گوێــره‌ی شــه‌رع مووچه‌یه‌كــی بــۆ ببرێتــه‌وه و ناوبــراو ئــاگادار بكرێتــه‌وه، بــۆ ئــه‌م مه‌به‌ســته نــووسراو بكرێــت.</td></tr>
</table>

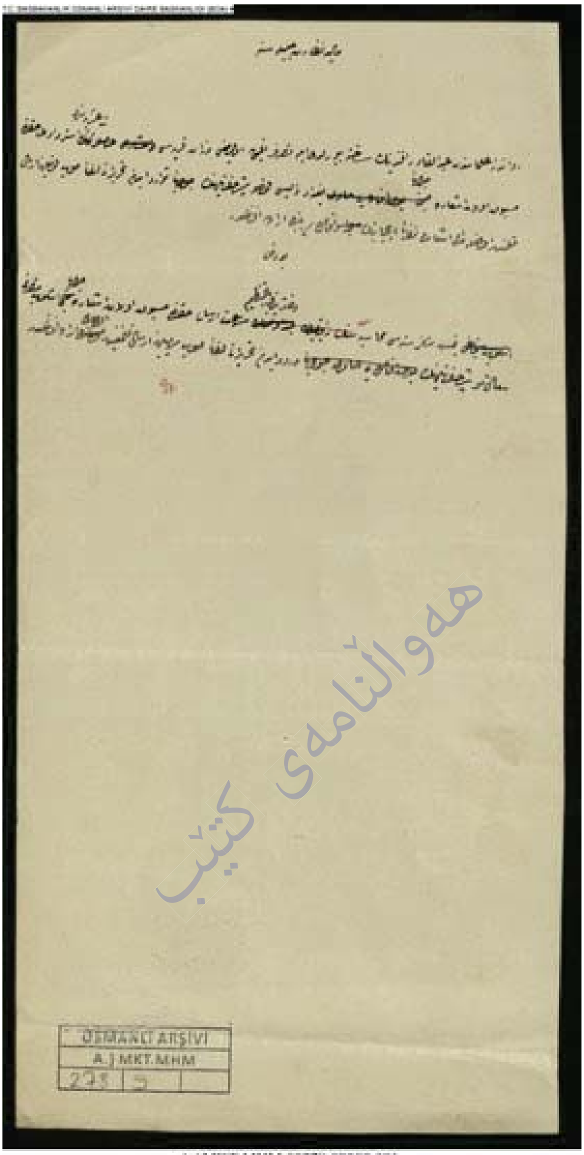

A.}MKT.MHM.00278.00009.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>A.MKT.MHM</th><th>00278.00009</th><th>10 ڕەبیعی کۆتایی 1280 (٢٤ ئەیلوول ١٨٦٣)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
عەبدولقادر ئەفەندی زانای ڕەواندز لە بەڕێوەبردنی داهاتی گوندی وەزان ساختەیی ئەنجام داوە، بۆ گەڕانەوەی داهاتی دە یەکی ئەم گوندە ئامارە ڕەوان کراوە و لە وەڵامدا جەنابی پاشای والی بەغداد نووسراوی ڕەوان کردووە، بە تێڕوانین لە ئاماژەی بابەتەکە بڕیار بۆ ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

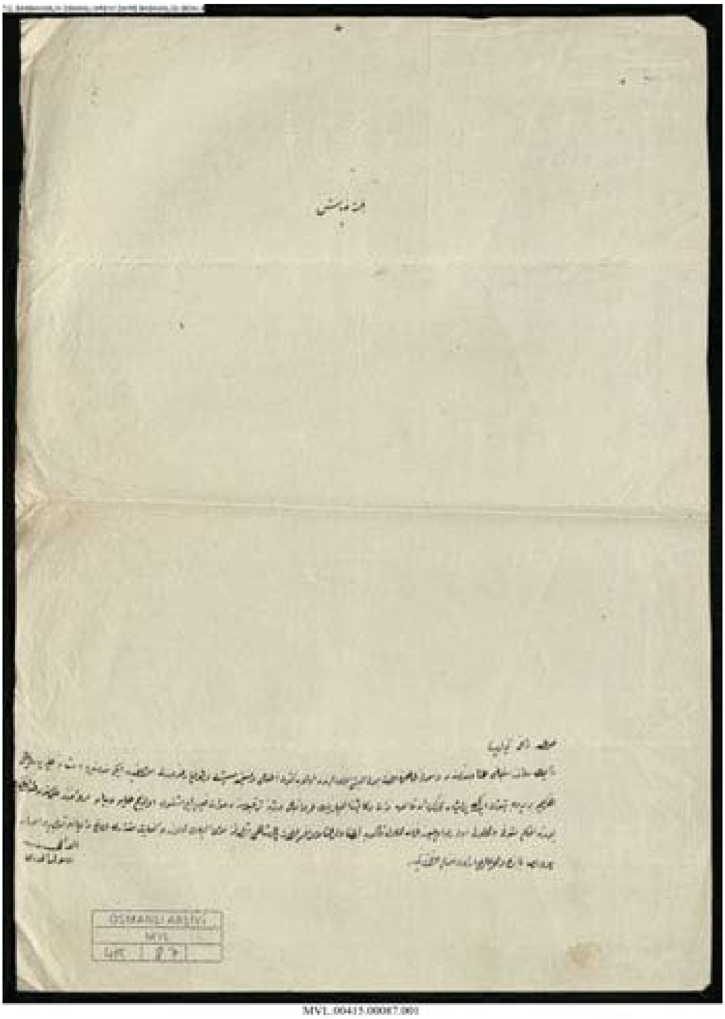

MVL.00415.00087.001

<table>
<tr><th>MVL</th><th>00415.00087</th><th>14 ڕەبیعی یەکەم 1280 (29 ئاب 1863)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
لەبەر ئەوەی زانا و مودەریس و نەوەی بنەماڵەی پاکی جەنابی بیلال حەبەشی سانجەقی ڕەواندز منداڵێکی زۆری هەیە و بژێوی ئابووری خراپە، ماوەی دوو ساڵە لە ئەستانەی عالی لە شوێنێك دەخەوێت و پەرێشانی و سەرگەردان بووە، بە خۆم بە دوعا و پارانەوە و کاری خێرخوازی سەرقاڵم، تەها ئەفەندی زانای ڕەواندز لەمەوپێش مردووە، مووچەکەی ٣٠٠ قوروش بێ خاوەن ماوەتەوە، بە میهرەبانی و بەزەیی جەنابی پاشا مووچەی ناوبراو بدرێتە من، لە هەر حاڵەتێکدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەفەندیمانە.
داواکار ڕەسول مودەریس</td></tr>
</table>

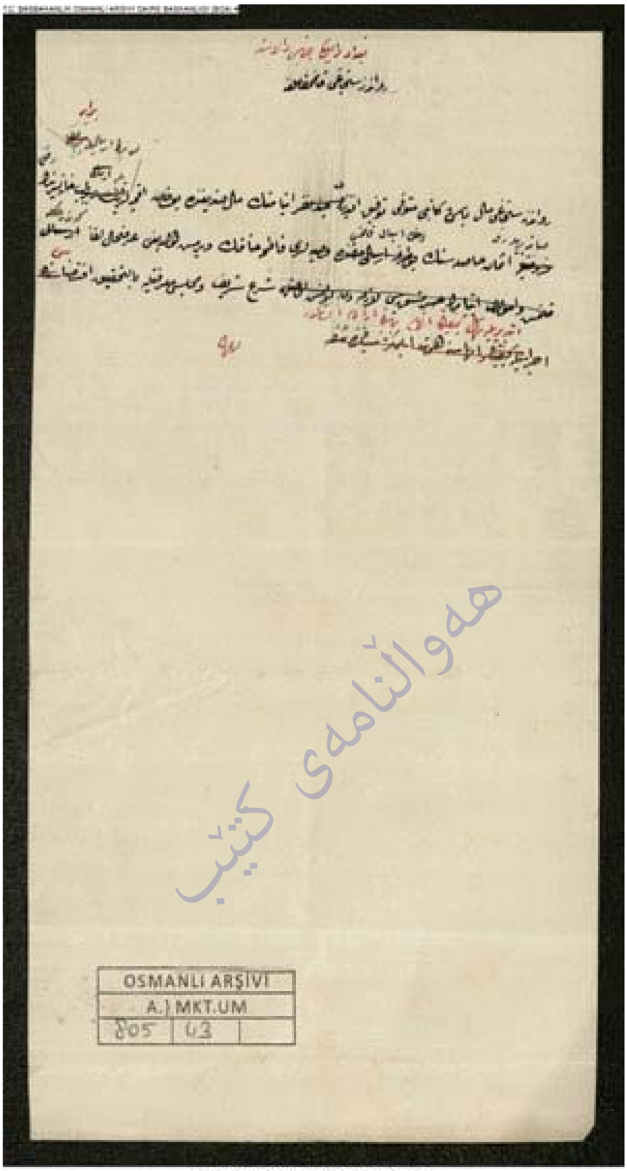

A.}MKT.UM.00805.00043.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	00805.00043	21 ڕەبیعی کۆتایی 1281 (23 ئەیلوول 1864)
بۆ لایەنی واڵای والی بەغداد تۆفیق ئەفەندی باش کاتیبی دارایی سانجەقی ڕەواندز مردووە، بۆ هەتیوەکانی ناوبراو لە سندوقی دارایی ئاقچە ڕەوان بکرێت، لەگەڵ ئەمەش بە فرۆشتنی خانوەکەیان داهاتی هەشت یەکی ناردووە، ئەم وەسیەتەی فاتیمە خان داویەتی داواکاریەکەی هاوپێچ ڕەوان کراوە، بە شەرعی شەریف و زانیاری ئەنجوومەن دوای لێکۆڵینەوە جێبەجێ بکرێت، فەرمانی ئەفەندیمانە.		

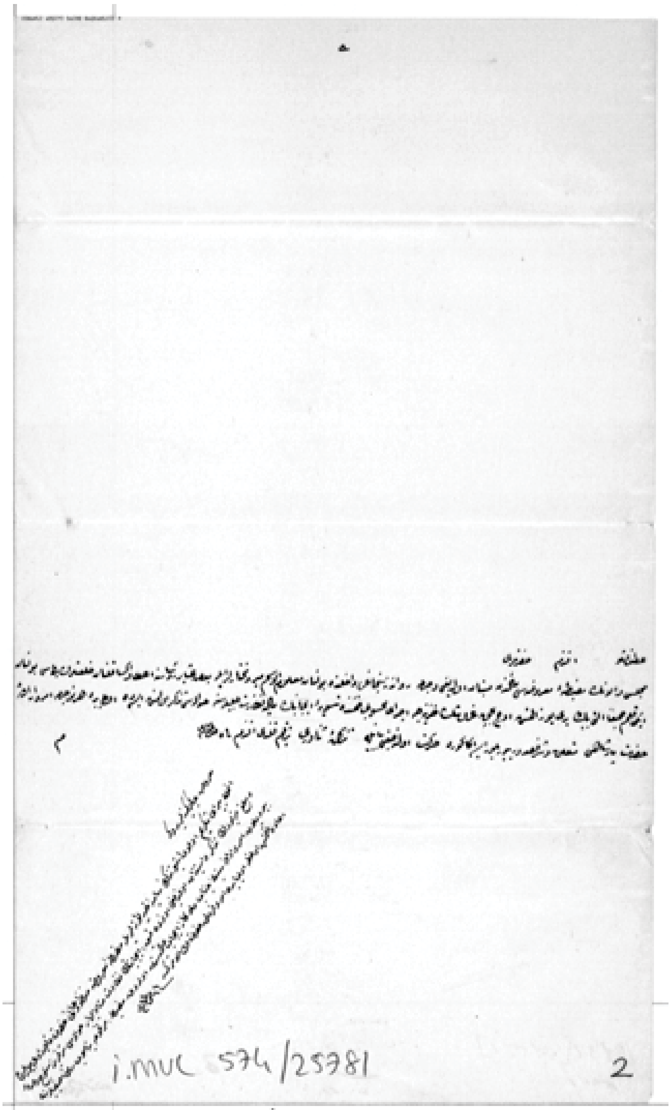

İ.MVL.00574

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00574.025781</td><td>5 سەفەر 1284 (8 حوزەیران 1867)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
مەزبەتــەی ڕاگەیەنــدراوی ئەنجوومەنــی والآ ڕوون بۆتــەوە، لــە نــاو ســانجەقی ڕەوانــدز میــر و موختــارەکان و هەندێـك سـەرۆك عەشـیرەتەکان جلـی ڕێزیـان پـێ دراوە، نرخـی جلـەکان بـە کۆکراوەیـی ٦٧٦٣ قـوروش لـە خەزینە هەژمـار کـراوە، بـۆ دابیـن کردنـی و خـەرج کردنـی نـووسراو بـۆ نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمانـی جەنابـی پاشـا هـەر چییـەك بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.</td></tr>
</table>

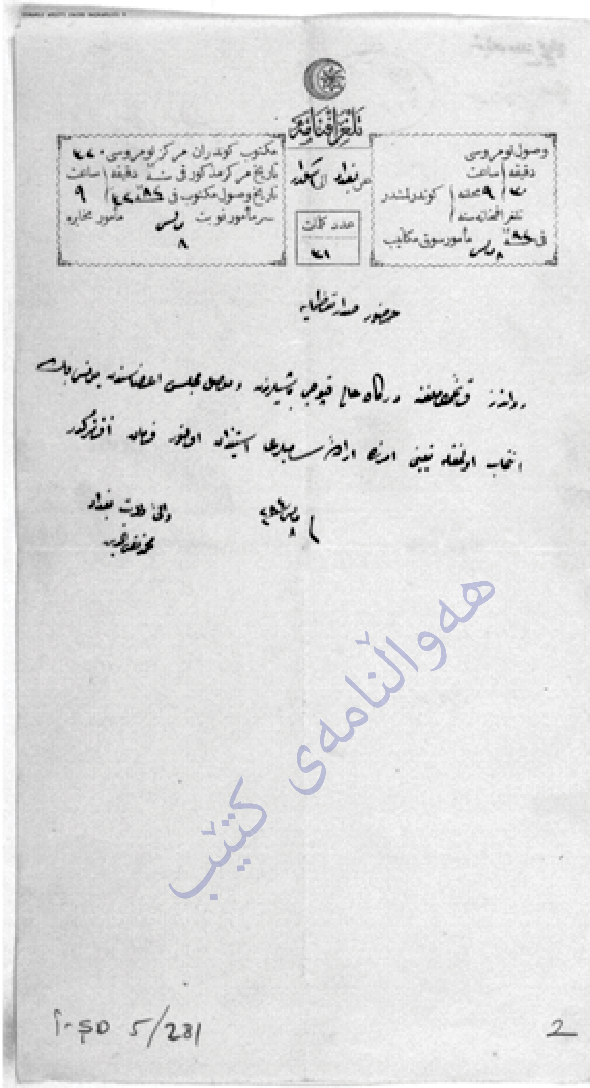
هەواڵنامەی کتێب

İ.ŞD.00005

<table>
<tr><td>İ.SD</td><td>00005.000281</td><td>27 موحەررەم 1285 (20 مایس 1868)</td></tr>
<tr><td colspan="3">تەلەگرافنامە
لە بەغداد بۆ ئوسکودار
جەنابی پیرۆزی سەدارەت
بە هەڵبژاردنی یونس بەگ قەپوچی باشی دەرگای عالی و ئەندامی ئەنجوومەنی موسڵ لە قائیمقامیەتی ڕەواندز دامەزرێت، بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی دەدرێت، فەرمانی ئەفەندیمانە.
محەمەد تەقیەددین والی ویلایەتی بەغداد</td></tr>
</table>

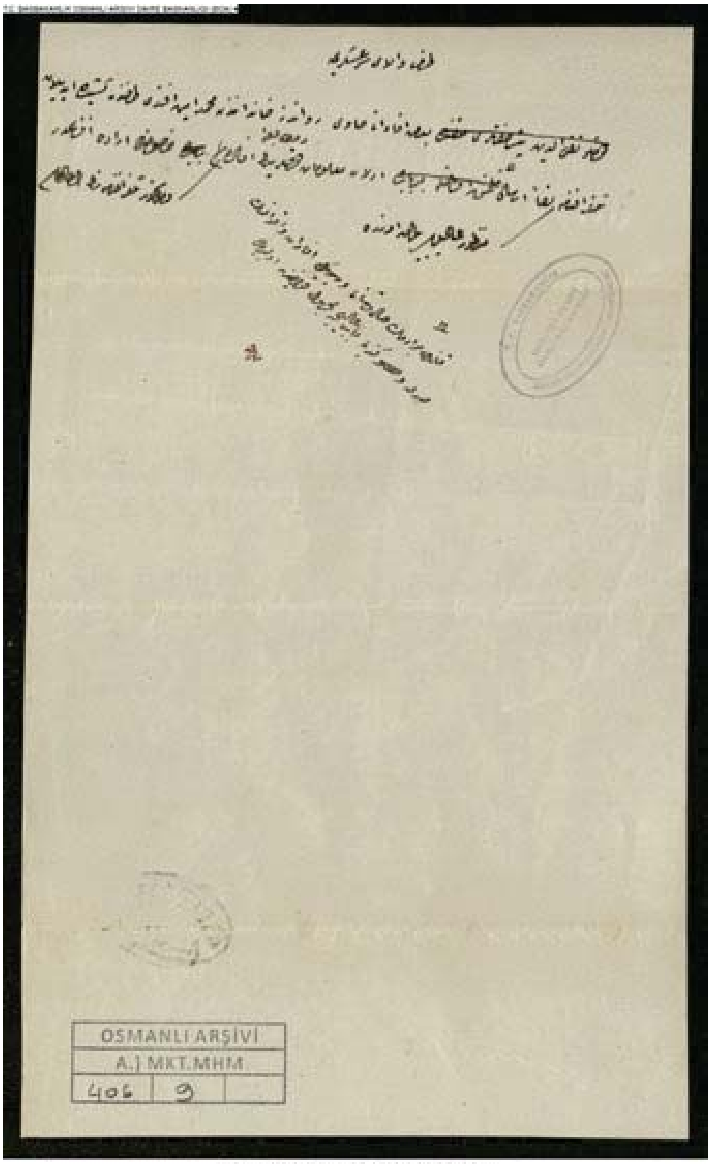
OSMANLI ARŞİVİ
A.} MKT.MHM
406 9

A.}MKT.MHM.00406.00009.001

<table dir="rtl">
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00406.00009</td><td>5 موحەررەم 1285 (28 نیسان 1868)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لایەنی واڵای سەر عەسکەر
لەلایەن محەمەد ئەمین ئەفەندی خانەدانی ڕەواندز تەلەگرافنامە هاتووە، ڕاست و دروستی بارودۆخ و ووتە و دەستەواژەی ئەم پیاوە لە بابی عالی دیار نییە، زانیاری ناوبراو خوێندنەوەی بۆ بکرێت و تەلەگرافنامەکە ڕەوان بکرێتەوە و فەرمان بۆ ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

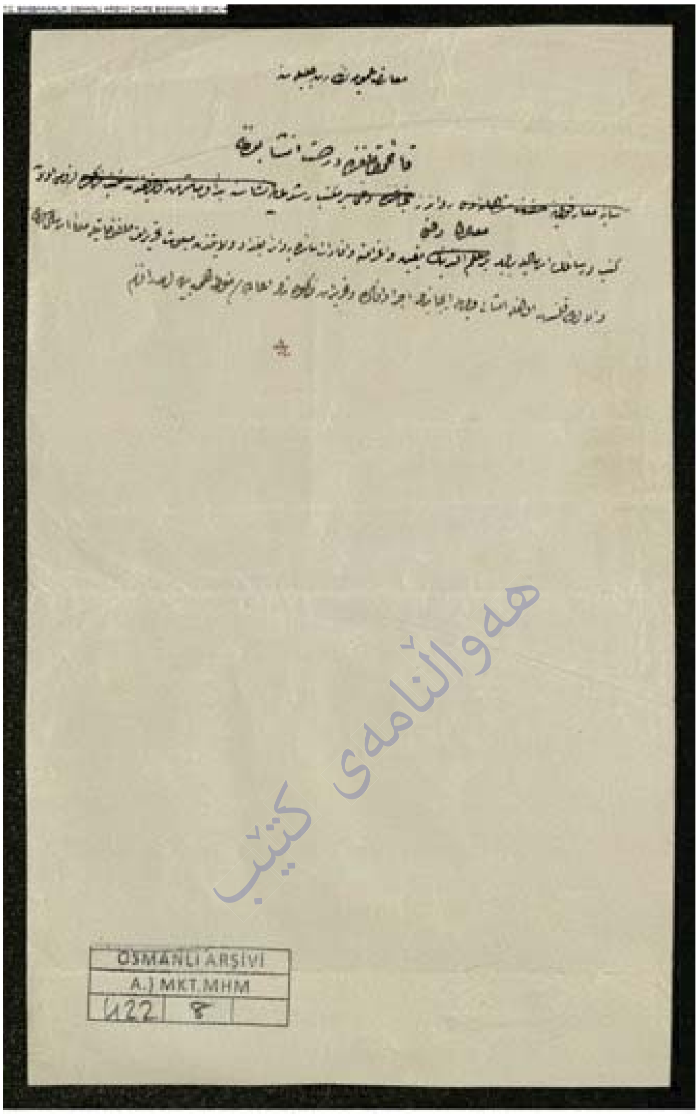

A.}MKT.MHM.00422.00008.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00422.00008	**11 جەمادی کۆتایی 1285 (30 ئاب 1868)**
نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار لە قائیمقامیەتی ڕەواندز مەکتەبی ڕوشدیە دروست کراوە، ئەوەی پێویستە لە ریسالە و پەرتوك ڕەوان بکرێت، لە ویلایەتی بەغداد نووسراو ڕەوان کراوە لەگەڵ هاوپێچ بۆ واڵا بەرز کراوەتەوە، نووسراوی ناوهاتوو ڕەوان بکرێتەوە و هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.		

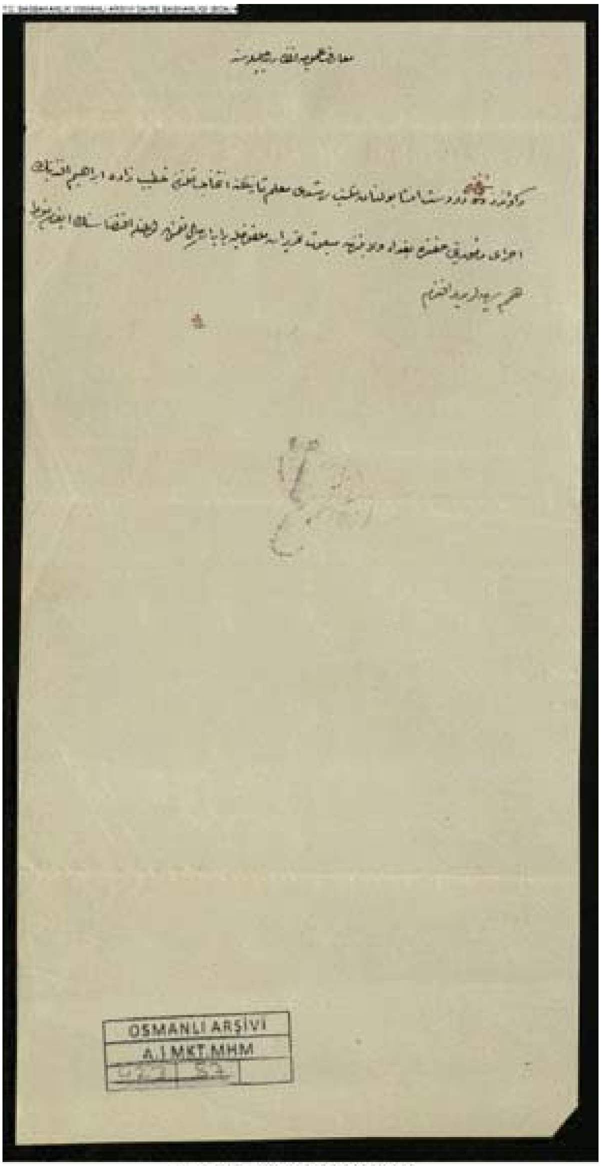

A.}MKT.MHM.00423.00087.001

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00423.00087</td><td>27 جەمادی کۆتایی 1285 (15 تشرینی یەکەم 1868)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار
لە سانجەقی ڕەواندز مەکتەبی ڕوشدیە دروست کراوە و خەتیب زادە ئیبراهیم ئەفەندی بە موعەلیمی دووەم هەڵبژێردراوە، لە بارەی دەست بە کار بوونی نووسراو لە ویلایەتی بەغداد ڕەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

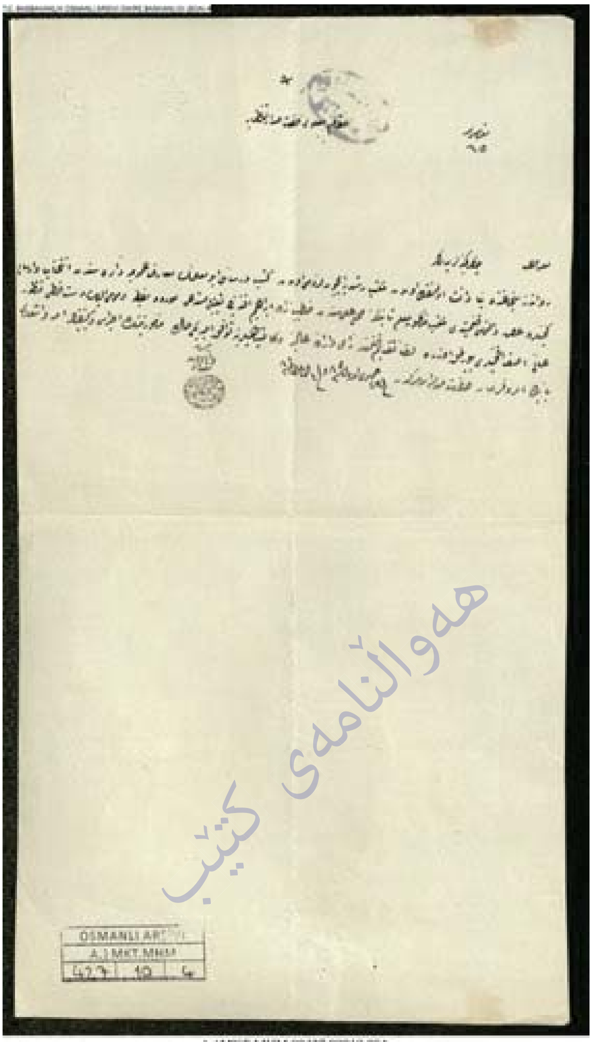

A.}MKT.MHM.00427.00010.004

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00427.00010	29 جەمادی یەکەم 1285 (17 ئەیلوول 1868)

پایەی جەنابی پیرۆزی سەدارەت
ژمارە ٦٥
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
لە سانجەقی ڕەواندز مەکتەبی ڕوشدیە دروست کراوە، لە فەرمانگەی مەعاریفی گشتی نامە و پەرتوك و موعەلیم هەڵبژێردرێت و ڕەوان بکرێت، لە ڕۆژانی ڕابردوو ڕاگەیەندرا بوو کە مەکتەبی ناوهاتوو موعەلیمی دووەم بە ناوی خەتیب زادە ئیبراهیم ئەفەندی دابمەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش مەزبەتەی ناوهاتوو و دەستوخەتی ناوهاتوو هاوپێچ پێشکەش کراوە، هەر کە پەیوەندیداری وەکالەت ڕەزامەندی نیشان دا، کارەکە جێبەجێ دەکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
مۆری والی ویلایەتی بەغداد سەید محەمەد تەقیەددین

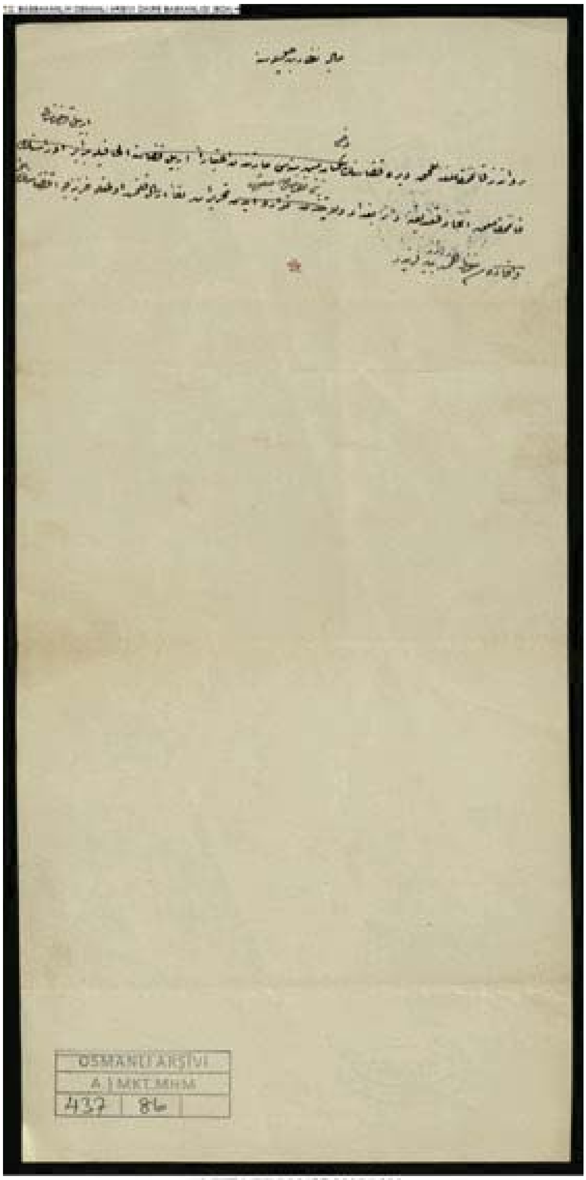
OSMANLI ARŞİVİ
A.}MKT.MHM
437 86

A.}MKT.MHM.00437.00086.001

24 زیلقەعدە 1285 (8 مارت 1869)	00437.00086	**A.MKT.MHM**

نەزارەتی دارایی شکۆدار
قـەزای دیـرە کـە سـەر بـە قائیمقامیەتـی ڕەوانـدزە دەبەسـترێتەوە بـە قائیمقامیەتـی قـەزای هەولێـر، لـە ویلایەتـی بەغـداد نـووسراو هاتـووە، لـە خەزینـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	02148.00025	27 سەفەر 1288 (18 مایس 1871)

ژمارە ٢٦
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
بــە بڕیــاری شــورای دەوڵــەت نــووسراوی پەیوەندیــداری نــەزارەت لــە مێــژووی ٢٢ موحــەرڕەم ١٢٨٨ ژمــارە ٦ هاتــووە، لەلایەنــی موســڵ و ڕەوانــدز ســەر بــە ویلایەتــی بەغــداد عەشــیرەتی هەرکــی هەمــوو ســاڵ بــۆ گەرمیــان دەچنــە ســانجەقی وان و زوڵــم و ســەرپێچی ئەنجــام دەدەن، چەندیــن گونــد وێــران دەکــەن و دانیشــتوان پەرشــوبڵاو دەکەنــەوە، بــۆ پاراســتنی دانیشــتوان و قەدەغەکردنــی ئــەم جــۆرە ســەرپێچیانە لــە هــەردوولا ئامــادەکاری پێویســت ئەنجــام بدرێــت، بــۆ جێبەجــێ کردنــی قوماندانــی فرقــەی ســەربازیەی موســڵ میــری لیــوا ئەحمــەد پاشــا لەگــەڵ موتەســەرفی موســڵ پەیوەندییــان کــردووە، ڕێگــە نەدرێــت عەشــیرەتی هەرکــی و ســورجی و ئەرتــوش بچنــە لایەنــی وان و ئێــران، لــە قــەزای عەمادیــە ســەر بــە موســڵ پردەکــەی بگیرێــت، بــۆ ئــەم دوو خاڵــە لــە چــوار بلــۆك تابورێکــی ســەربازی نیزامــی ڕەوان بکرێــت، بــۆ ئەمــەش لەشــکری چوارەمــی هومایــۆن ســەرباز ڕەوان دەکات، ئــەم تەلەگرافنامەیــەی لــە موشــیرەتی لەشــکری ناوهاتــووی شــکۆدار وەرگیــراوە و ئامــاژەی پێکــراوە، ئــەم ماوەیــە دوادەکــەون ئــەوەی ڕێکخــراوە لــە ســەرباز هــەر ئێســتا ڕەوان بکرێتــە ئــەم خاڵانــەی کــە ئامــاژەی پێکــراوە و ئــەم ســەربازانەی لــە لەشــکری چــوارەم دێــت ڕوو بکەنــە ســنووری هــەکاری، هەروەهــا پــردی ڕەوانــدز لەگــەڵ گــەرووی هەفتیــان بۆتــە دەروازەی تێپەڕبوونــی ئــەم عەشــیرەتانە، ئەویــش بگیرێــت و لــەم گەرمیانانــە نیشــتەجێ بکرێــن تووشــی پەرێشــانی و دەردەســەری نەبنــەوە، لــەم ناوچانــە هــەر شــوێنێك ئــەوان دەیانەوێــت تێــدا نیشــتەجێ بــن و مەروماڵاتەکانیــان بلەوەڕێنــن، بــۆ ئەمــەش لەگــەڵ موتەســەرفی شــارەزوور و موشــیرەتی ناوهاتــوو ڕاگەیەنــدراوە، ڕێگــەش نــەدراوە عەشــیرەتەکان لێــرە بپەڕنــەوە، لــەم بابەتــەدا بڕیــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمانــی بەدەســتەوەیە.
مۆری مدحەت والی ویلایەتی بەغداد

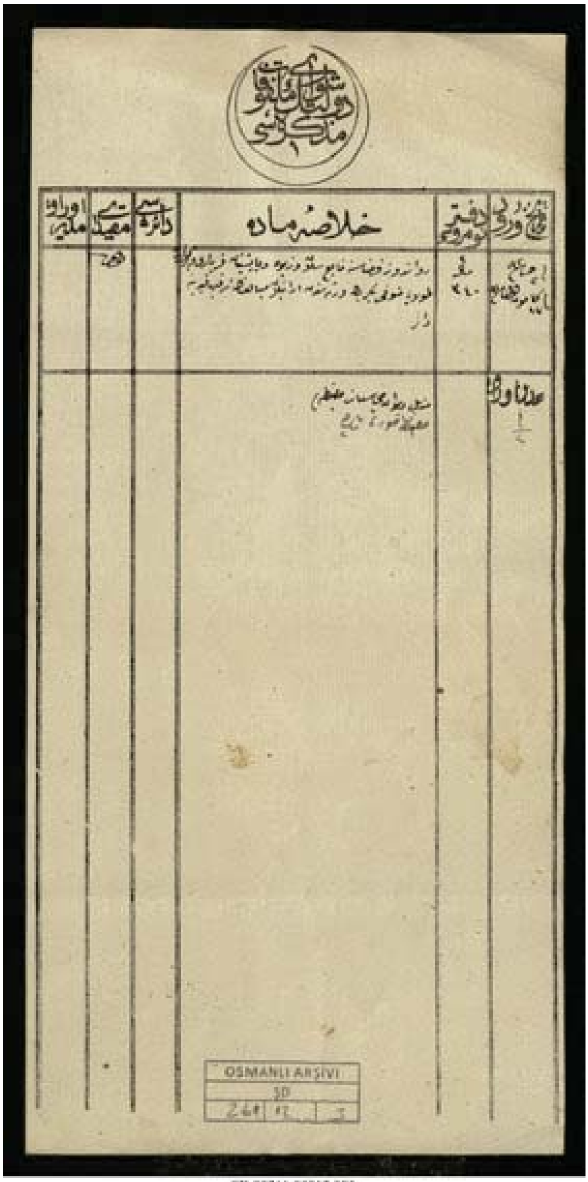

ŞD.00261.00012.003

ŞD	00261.00012	2 جەمادی یەکەم 1292 (6 حوزەیران 1875)
پوختەی بابەتەکە سەبارەت بە باجی گوندەکانی سلان و زیوە و باپشتیانی سەر بە قەزای ڕەواندز، برەکەی لە میراتی مردوو بەکر بەگ دەردەهێنرێن، تۆمار بکرێت.		

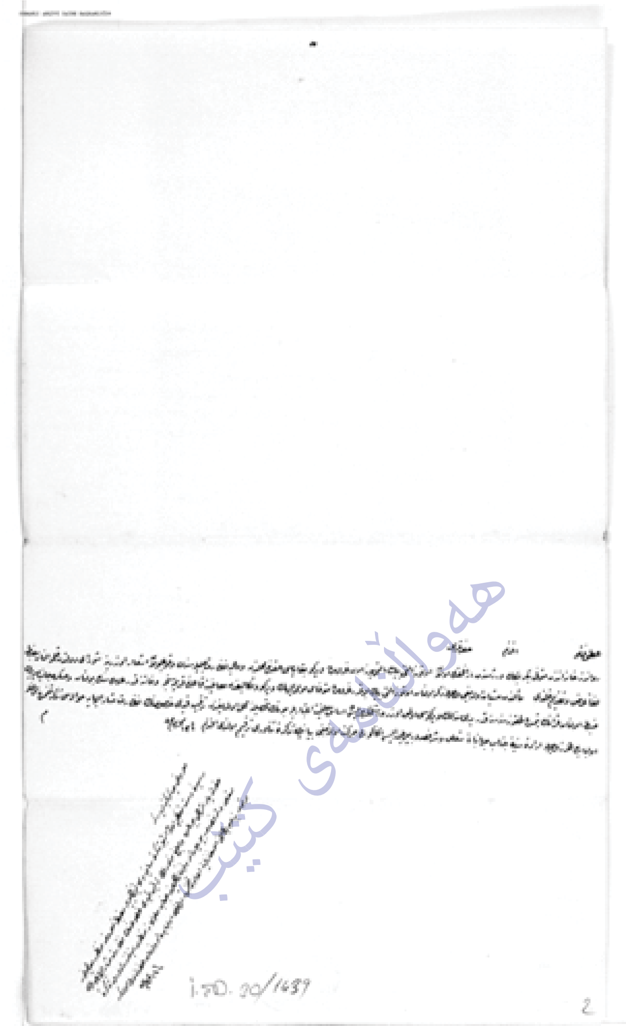

İ.ŞD.00030

İ.SD	00030.001439	13 موحەررەم 1293 (9 شوبات 1876)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لـە خانەدانـی ڕەوانـدز بەکـر بـەگ مـردووە، بـە دوای ٣٦٦١٠ قـوروش پاشـماوەی باجـی ڕەژێ دەگەڕێـن، لەسـەر ئامـاژەی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار مەزبەتـە لـە شـورای دەوڵـەت دراوەتـە قەڵـەم لەگـەڵ هاوپێـچ ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، بـە تێڕوانیـن لـە ناوەڕۆکـی بابەتەکـە دەردەکەوێـت نزیکـەی ٣٦٠٠٠ قـوروش بـاج و تەکالیفـی بـوردراوی حکوومـەت لـەلای ناوبـراو بـووە، دواتریـش لـەلای میریـەوە ئـەم گوندانـەی جێگیـر کـراوە، تا سـاڵی ١٢٧٩ باجـی ٧ سـاڵی لەسـەرە، ئەگەرچـی داواکـراوە، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی لـەم باجـە بـوردراوە وەرگرتنـی هیـچ مانایەکـی نییـە، لـە بـارەی کۆتایـی هاتـن بـە بابەتەکـە نـووسراو بـۆ نەزارەتـی ناوهاتـوو کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی جیهانـدار بـە بڕیـار و فەرمـان چـی بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.

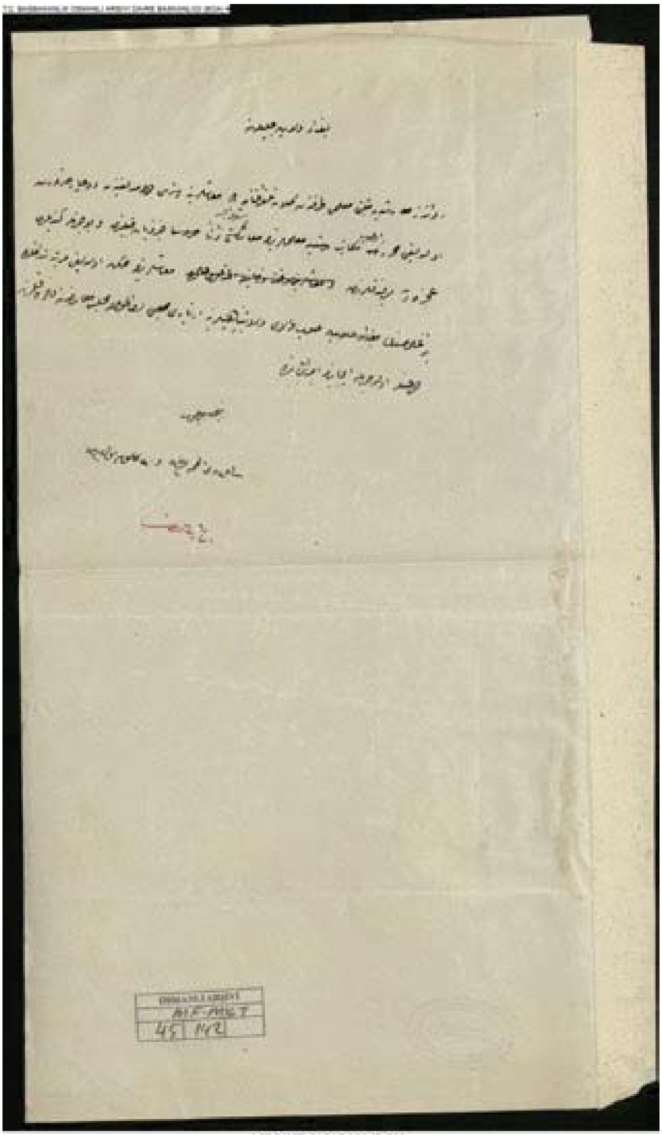

MF.MKT.00045.00142.001

<table>
<tr><td>MF.MKT</td><td>00045.00142</td><td>25 زیلحیجە 1293 (11 کانوونی دووەم 1877)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی بەغدادی شکۆدار
تەلەگرافنامە لەلایەن موعەلیمی مەکتەبی ڕوشدیەی ڕەواندز هاتووە، لە نووسراوەکانیان دەرکەوتووە مووچەکانیان وەرنەگرتووە و تووشی تەنگانەیی بوونەوتەوە، ئەگەر بکرێت مووچەکانیان بدرێت، نووسراو بۆ پەیوەندیداری ویلایەت کراوە، کارەکە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

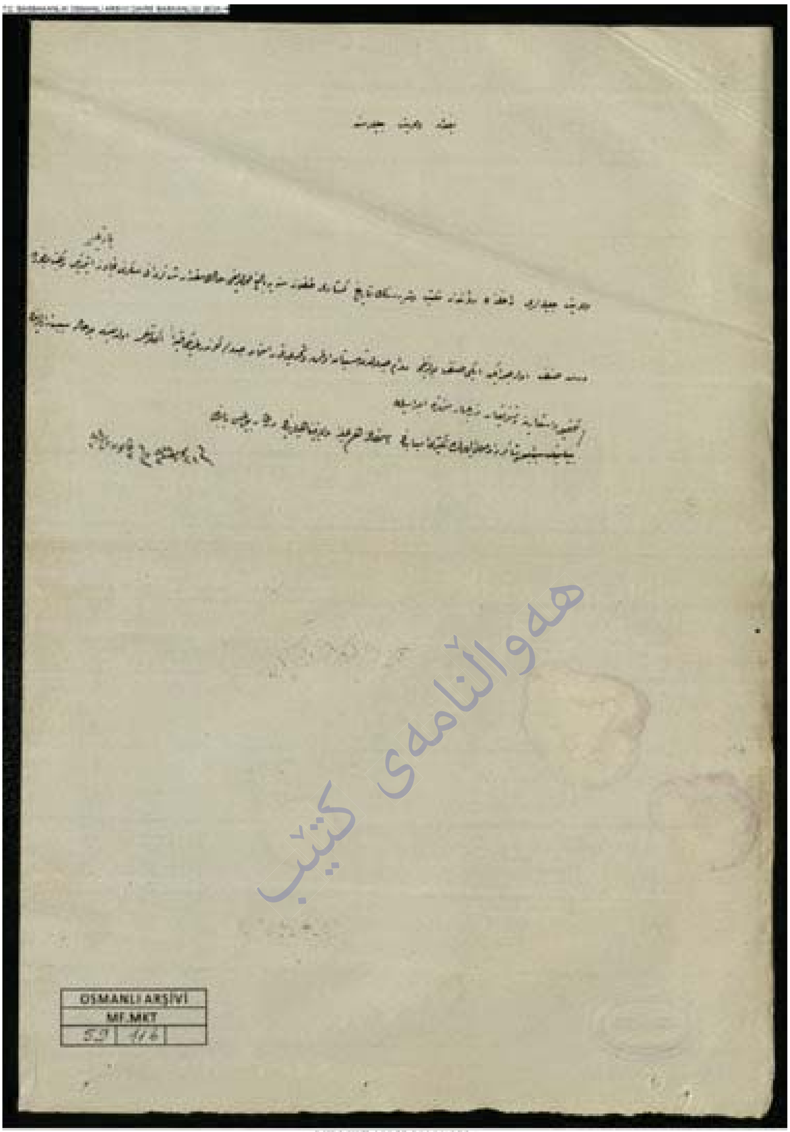

MF.MKT.00059.00116.001

MF.MKT	00059.00116	21 موحەڕڕەم 1296 (15 کانوونی دووەم 1879)

ویلایەتی بەغدادی شکۆدار
دامەزراندنی مەکتەبی روشدیەی رەواندزی ویلایەتی شکۆدار گەیشتە ٩ ساڵ، کەچی ژمارەی قوتابیانی لە ٨ قوتابی زیاتر نەبووە، هەروەها لە مەکتەبی ناوهاتوو پێویستە ٤ پۆل هەبێت، کەچی ٢ پۆل هەیە، لە خشتەکەی روون بۆتەوە، لە تۆمارەکانیش دەرکەوتووە تا ئێستا خشتەی تاقیکردنەوە رەوان نەکراوە، لێکۆڵینەوە بکرێت و ئاماژەی پێ بکرێت، ئەم هۆکارانە دەستەبەر بکرێن کە دەبنە هۆی زیاد کردنی قوتابی.

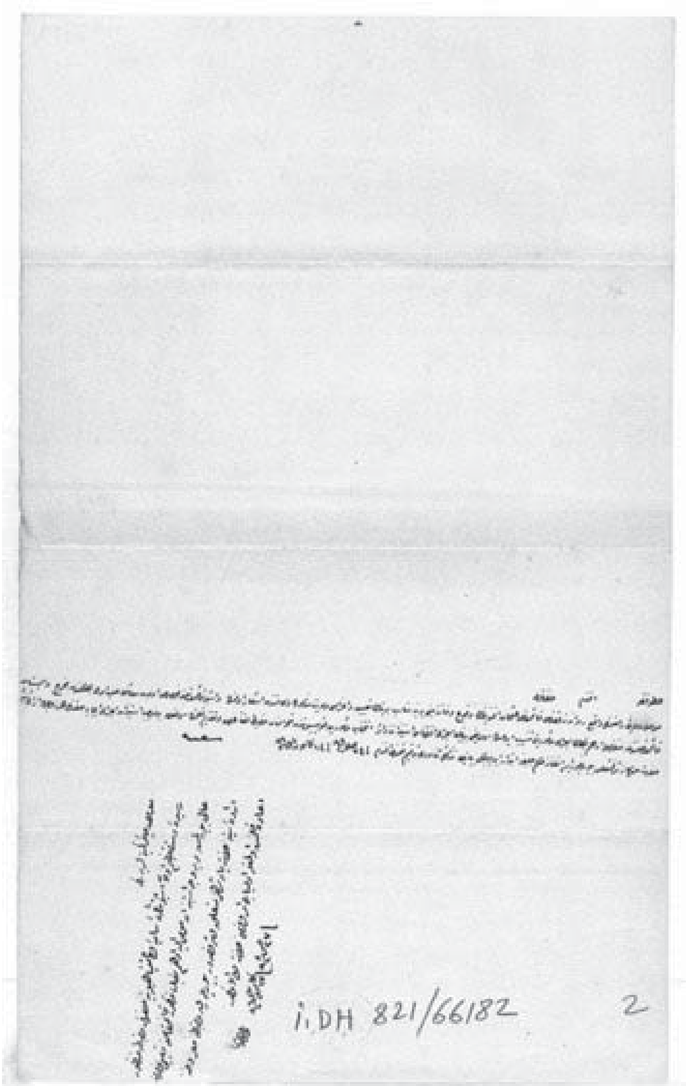

İ.DH.00821

İ.DH	00821.066182	24 سەفەر 1298 (26 کانوونی دووەم 1881)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم

لە ویلایەتی موسڵ ئاماژەی پێکراوە، عوسمان ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ مردووە و لە شوێنی کەسێکی گونجاو دادەمەزرێت، بەم مووچەی بۆ ئەم قائیمقامیەتە دابین کراوە، ئیبراهیم بەگ بەگی ئاڵای حەلەب و قائیمقامی جیابووەوە لە ئەلبیستان دادەمەزرێت، بەم ڕاگەیەندراوە ئەم مەزبەتەی لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران دراوەتە قەڵەم پێشکەش کراوە و ڕاگەیەندراوە، جەنابی ملوکانە بە فەرمانی پاشا چی بفەرمووێت ڕەزامەندی لەسەر دەدرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

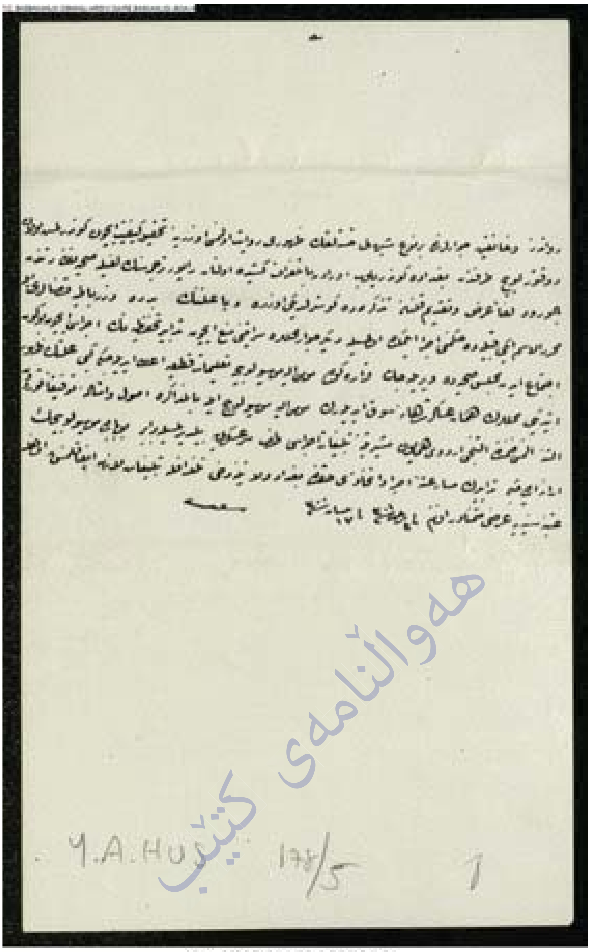
Y.A.HUS 178/5 1

Y.A.HUS.00178.00005.001

هەواڵنامەی کتێب

Y.A.HUS	00178.00005	3 رەجەب 1301 (29 نیسان 1884)

لە نێوان رەواندز و خانەقین جۆرێك نەخۆشی گوماناوی سەری هەڵداوە، بۆ لێکۆڵینەوە پزیشك لویج رەوانی بەغداد کراوە، ئەم راپۆرتەی بە تەلەگراف لەوێ رەوان کراوە و بە وەرگێرانی رەوانی نەزارەتی تەندروستی کراوە، لەسەر ئەم نووسراوەی کە نەزارەتی تەندروستی رەوانی کردووە، ئەم نەخۆشیە لە قەزاکانی بەدرە و زرباتیە لەگەڵ ئەم قەبیلانەی کە ناویان هاتووە بڵاوبۆتەوە، بۆ ئەوەی ئەم نەخۆشیە بۆ ناوچەکانی تر نەگوازرێتەوە و رێگەی لێ بگیرێت ئامادەکاری پاراستن ئەنجام بدرێت، ئەمرۆ ئەنجوومەنی تەندروستی کۆدەبێتەوە و بە گوێرەی ئەم بریارەی لە کۆبوونەوەکە دەدرێت رێنمایی دەدرێتە موسیو لویج، هەروەها ئەم شوێنانەی کە نەخۆشیەکەی تێدا بڵاوبۆتەوە سەربازی شاهانە رەوان دەکرێت، ئاگاداری دراوەتە موشیرەتی لەشکری شەشەمی هومایۆن و سەرعەسکەر، لەم بابەتەدا ئەو ئامادەکاریانەی موسیو لویج ئەنجامی دەدات، بەپەلە ئەنجام بدرێت و ئاگاداری دراوەتە ویلایەتی بەغداد.

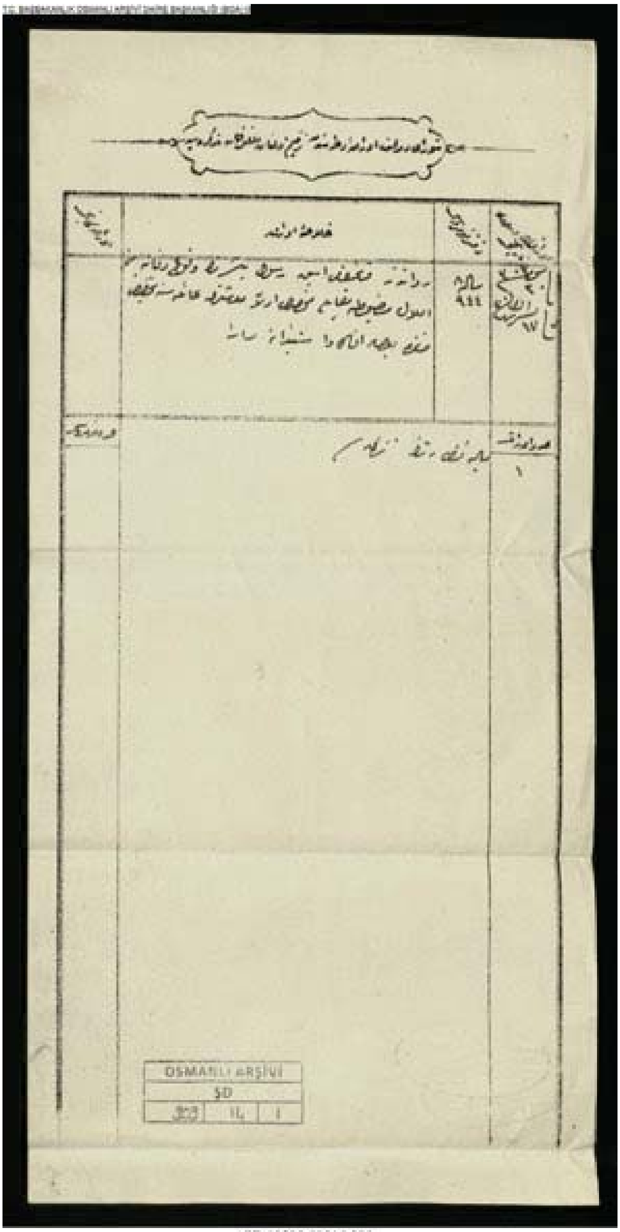

ŞD.00309.00014.001

<table dir="rtl">
<tr><td>ŞD</td><td>00309.00014</td><td>20 شەعبان 1303 (24 مایس 1886)</td></tr>
<tr><td colspan="3">پوختەی ئەوراق
دوای مردنی ڕەسوڵ پاشا قائیمقامی پێشووی ڕەواندز، لە بەرامبەر مولکە جێگیر کراوەکانی مووچەکەی بۆ خێزانەکەی دابین بکرێت.</td></tr>
</table>

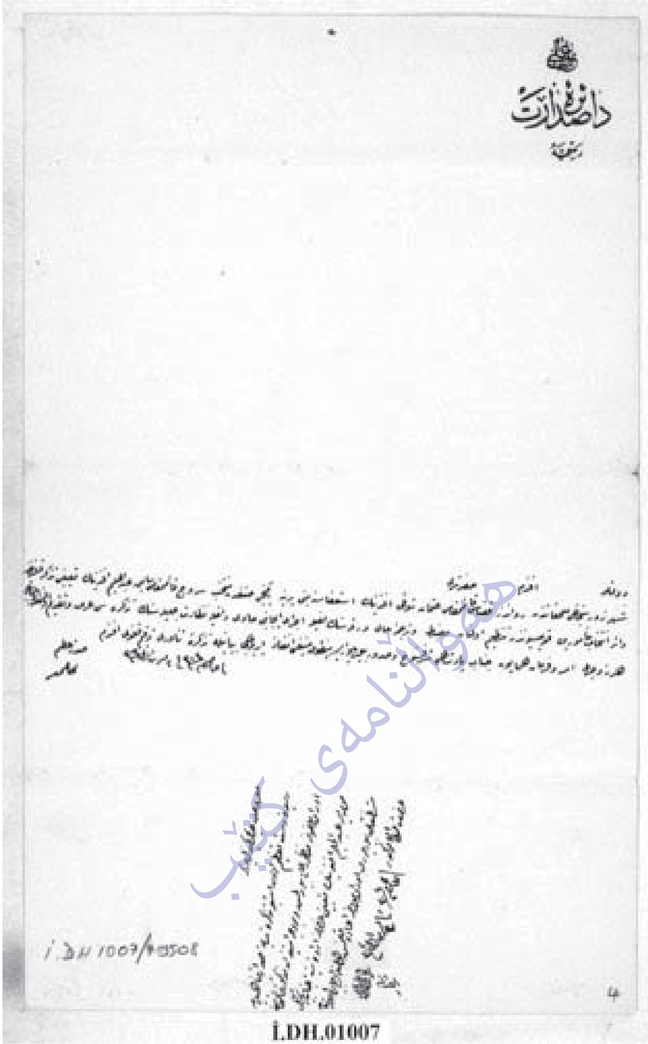
i.DH 1007/79508

İ.DH.01007

15 موحەررەم 1304 (14 تشرینی یەکەم 1886)	01007.079508	İ.DH

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
فەرمی
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
عوسمان شەوقی ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە سانجەقی شارەزوور دەست لە کار کێشانەوەی نووسیوە، بۆیە هەڵبژێردراو لە چینی دووەم عەبدولحەلیم ئەفەندی قائیمقامی پێشووی سەروج دامەزرێت بۆ ئەمەش نووسراو کراوە، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە و هاوپێچ کاغەزی وەرگێردراوی کەسێتی لەگەڵ نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بڕیار و فەرمانی هومایۆنی جەنابی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.

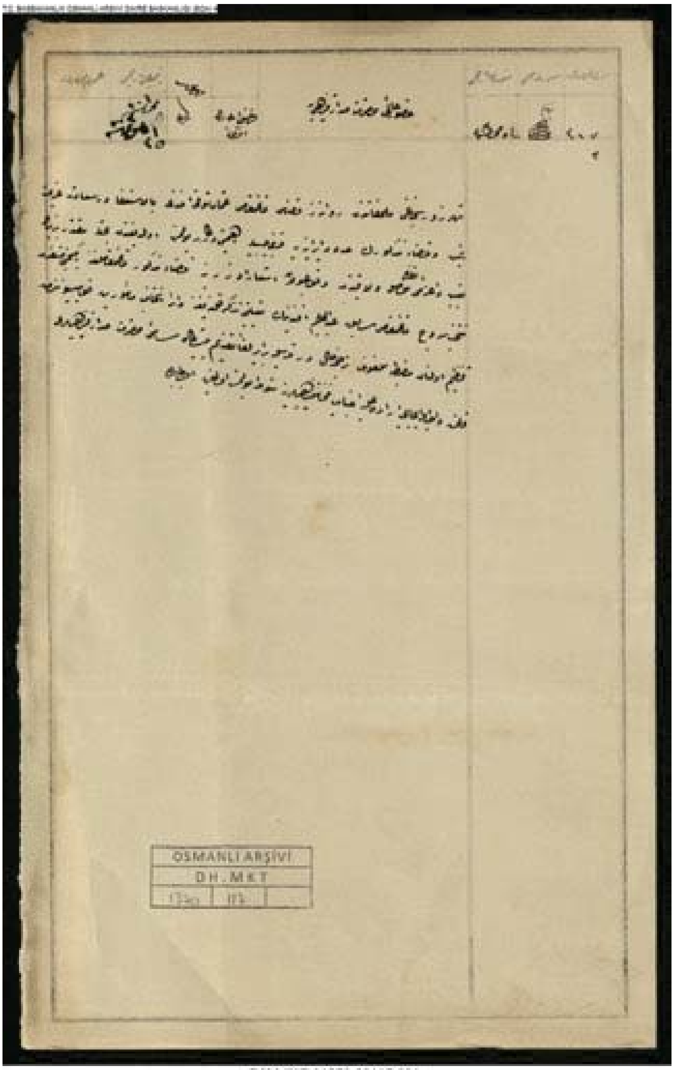

DH.MKT.01370.00117.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01370.00117</th><th>8 موحەرڕەم 1304 (7 تشرینی یەکەم 1886)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پایەبەرزی سەدارەت لایەنی عالی
عوسمان شەوقی ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە سانجەقی شارەزور بە دەست لە کار هەڵگرتن چۆتە دەرسەعادەت، لەبەر ئەوەی قەزای ناوهاتوو لە سنووری ئێران نزیکە و گرنگیەکەی بەرچاوە، بۆیە کەسێکی لێهاتوو دابمەزرێت و ڕەوانی ناوچەکە بکرێت، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی موسڵ لە قەزای ناوهاتوو عەبدولحەلیم ئەفەندی قائیمقامی پێشووی سەروج لە چینی دووەم دابمەزرێت، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە و لەگەڵ نووسراوی وەرگێردراوی کەسێتی پێشکەش کراوە، لە جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت نووسراو کراوە و جەنابی پەیوەندیداری پایەبەرز فەرمان دەربکات.</td></tr>
</table>

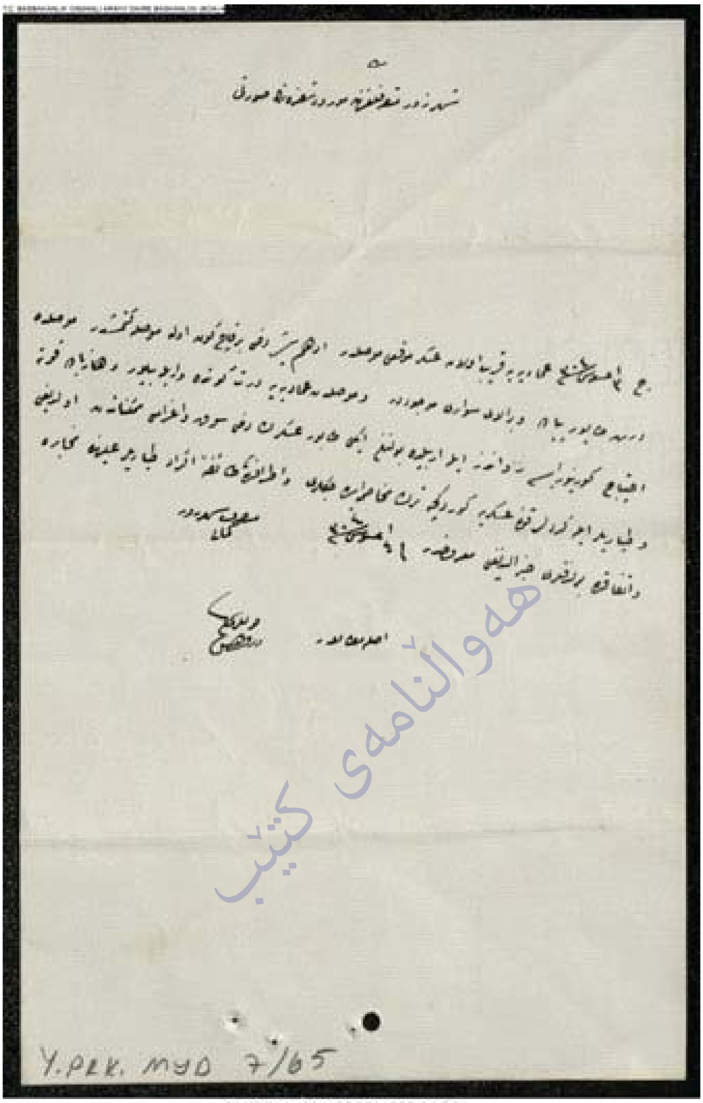

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.MYD.00007.00065.001

Y.PRK.MYD	00007.00065	**8 زیلحیجه 1305 (16 ئاب 1888)**

وێنەی ئەم شیفرەیە کە بۆ موتەسەرفی شارەزوور ڕەوان کراوە
بۆ ئەم سەربازگەیەی کە لە عەمادیە نزیکی موسڵە، چەند ڕۆژ پێش ئێستا ئەدهەم پاشا چووبووە موسڵ، لە موسڵ چوار تابوری پیادە و یەك ئاڵای سوارە بوونی هەیە و بە چوار ڕۆژ لە موسڵ دەگاتە عەمادیە، ئەگەر پێویست بە هێزی زیاتر بکات ئەوا لە ڕەواندز و هەولێر دوو تابور سەرباز ڕەوان بکرێت، هەروەها ئەگەر تەیاریەکان و کوردەکان هێزی سەربازی ببینن واز لە ناکۆکی دەهێنن، ئەم تائیفە کوردانەی لە چواردەورن لە دژی تەیاریەکان دەستیان بە هەواڵگری و ڕێککەوتن کردووە، ئەم هەواڵە ڕاگەیەندراوە.
کەمال موتەسەرفی شارەزوور

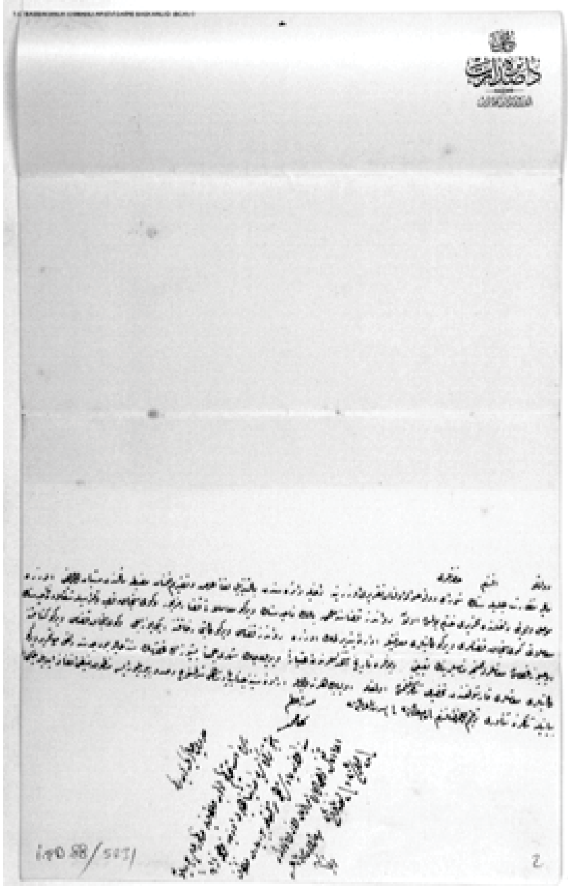

İ.ŞD.00088

27 سەفەر 1305 (14 تشرینی دووەم 1887)	00088.005231	İ.SD

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەسەر ئەم ڕاپۆرتەی لە نەزارەتی دارایی شکۆدار بۆ شورای دەوڵەت ڕەوان کراوە، لە فەرمانگەی ناوەخۆ مەزبەتە ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، ڕوون بۆتەوە لە ناحیەی باڵەك سەر بە قەزای ڕەواندزی ویلایەتی موسڵ مامەڵەی باجی قەزای ناوهاتوو و شارۆچکەی کۆی سانجەق و گوندەکانی و مامەڵەی ناحیەی شەقڵاوە و قەزاکانی کۆی سانجەق بە ڕێگەی کاتیبەکانی باج بەڕێوە دەبردرێت، بە هاوەڵی کاتیبی باجی قەزای ڕەواندز ٢٥٠ قوروش و بۆ کاتیبی باجی قەزای کۆی سانجەق ٣٠٠ قوروش مووچە لە شوێنی مەبەست دابمەزرێن، لە مێژووی دەست بەکار بوونی ئەمانە، ئەم مووچەی مانگانە وەریدەگرن دەکاتە ٥٥٠ قوروش، لە بودجەی ئەم ساڵە تۆمار دەکرێت لەگەڵ ڕاگەیاندنی تۆماری باج نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

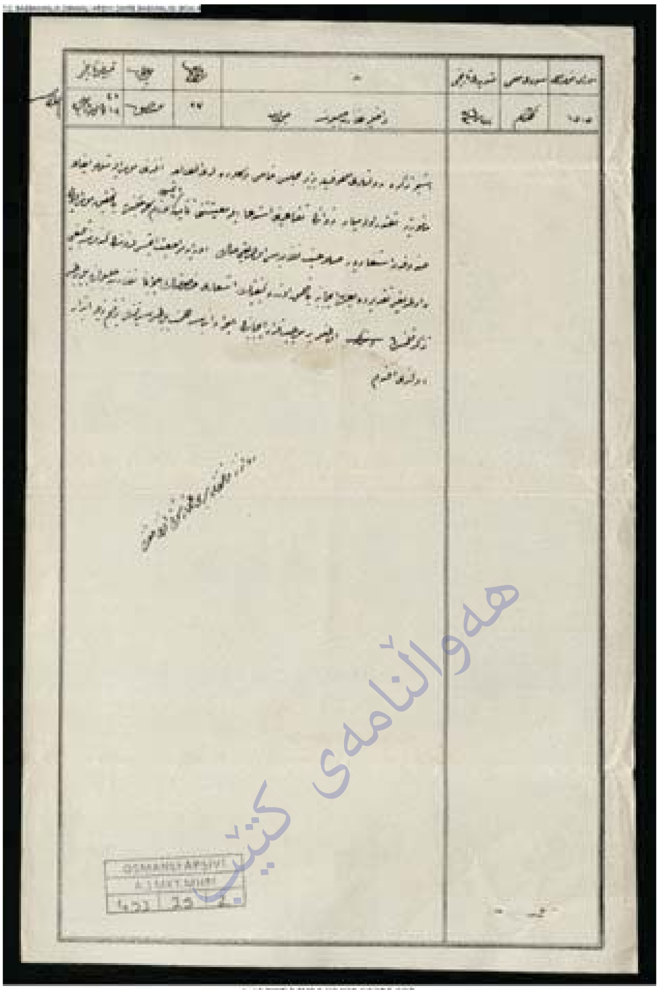

A.}MKT.MHM.00493.00025.002

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00493.00025	22 جەمادی یەکەم 1306 (24 کانوونی دووەم 1889)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵام
نـووسراوی دەوڵـەت و هاوپێچەکـەی لـە ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکارەکان خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، ئەفەنـدی ناوبـراو لـە جێبەجـێ کردنـی ئەرکەکـەی بـە توانا نییـە و داوای خانەنشـینی کـردووە، پێویسـتە بژێوی ژیانی لـە رووی ئابووریـەوە رێـك بخرێـت، بـە لێکۆڵینـەوە دەرکەوتووە ناوبـراو دەتوانێ سـوود لە داهاتی سـندوق وەربگرێـت، بەڵام پێـی رانەگەیەنـدراوە کـە سـەردانی ئـەوێ بـکات، بۆیـە چاوخشـاندنەوە بـە مامەڵەکـەی دەکرێـت، لە وەڵام نـووسراو کـراوە تـا بـە نەزارەتـی شـکۆدار رابگەیەندرێـت، بۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـە و راگەیاندنی نـووسراو کـراوە ئەفەندم.

لـە بـارەی عوسـمان شـەوقی ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی رەوانـدز.

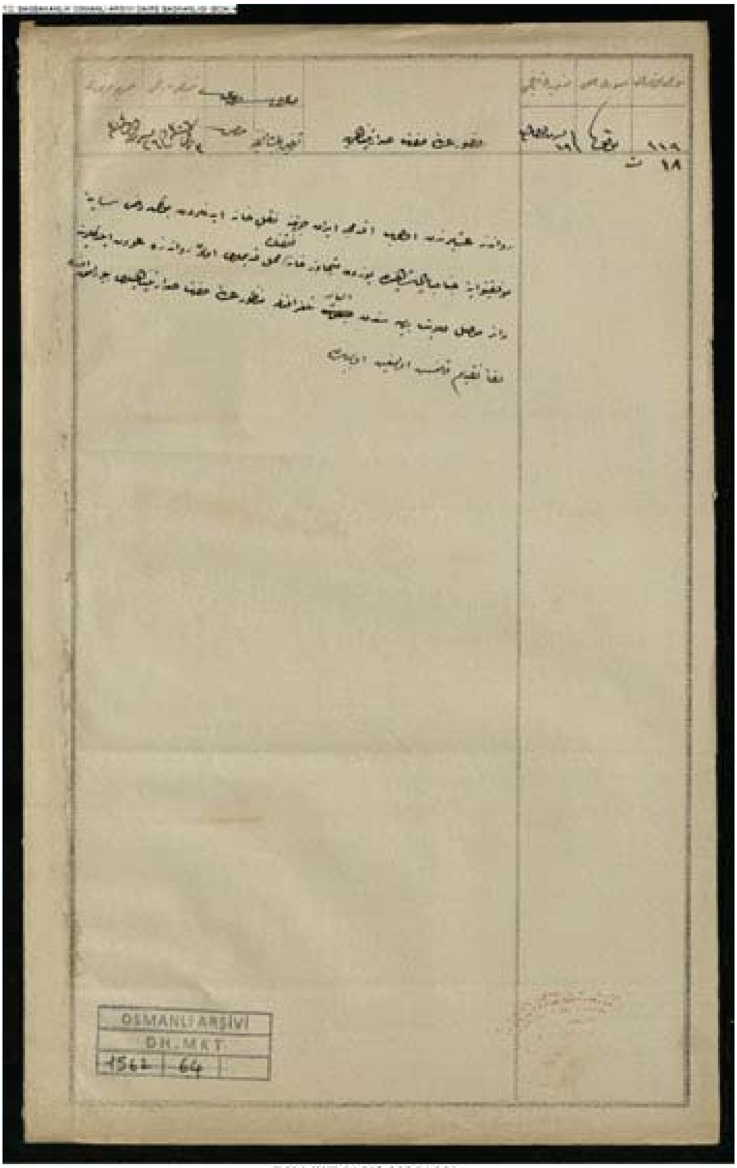

DH.MKT.01562.00064.001

DH.MKT	01562.00064	3 ڕەبیعی یەکەم 1306 (7 تشرینی دووەم 1888)
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی لە عەشیرەتەکانی ڕەواندزن و پێشتر خانەکانیان گواستۆتەوە بۆ ئێران، ئەمجارە لە سایەی جەنابی پاشا زیاتر لە ١٠٠ خانە گەڕاونەتەوە شوێنە کۆنەکانیان لە ڕەواندز، تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە، بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت بەرز کراوەتەوە.		

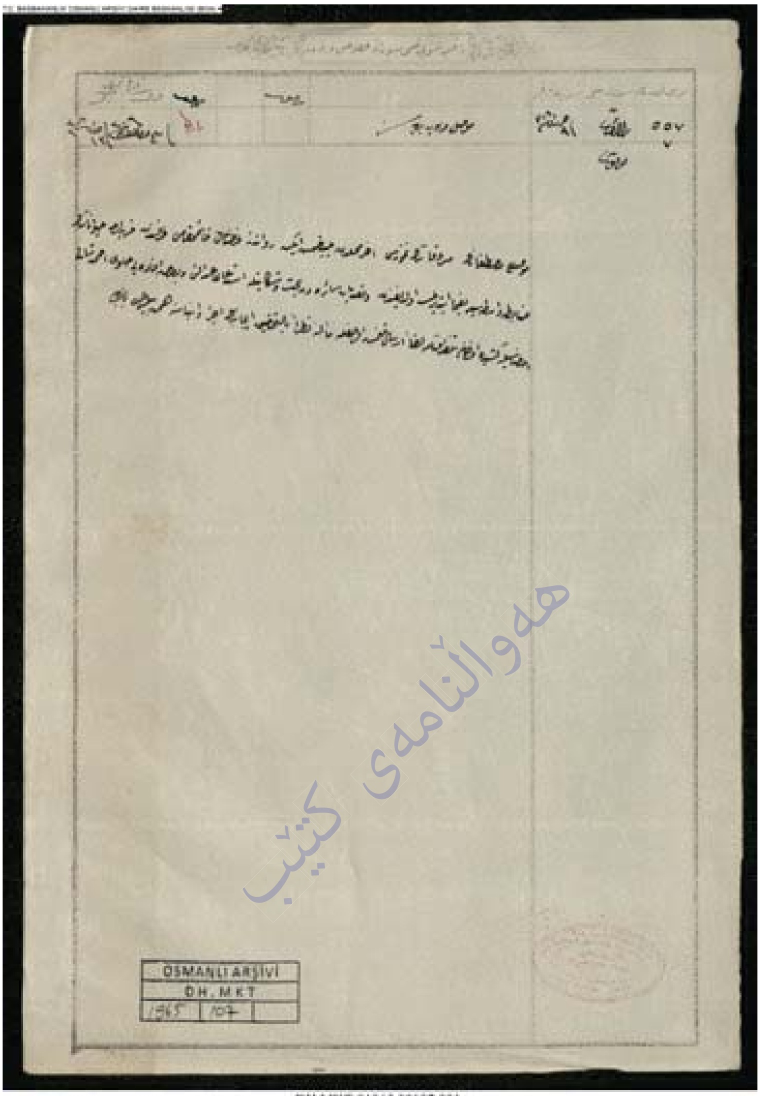

DH.MKT.01965.00107.001

DH.MKT	01965.00107	30 زیلقەعدە 1306 (28 تەمموز 1889)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز لەلایەن قائیمقامی ڕەواندز بە هاوکاری زابیتەکان ئاژەڵی گوندەکان تاڵان کراوە، هەروەها بەهۆی سەرپێچی جۆراوجۆر سکاڵای لەسەر تۆمار کراوە، بە واژووی ئەحمەد شالی تەلەگرافنامە ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت و ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت.		

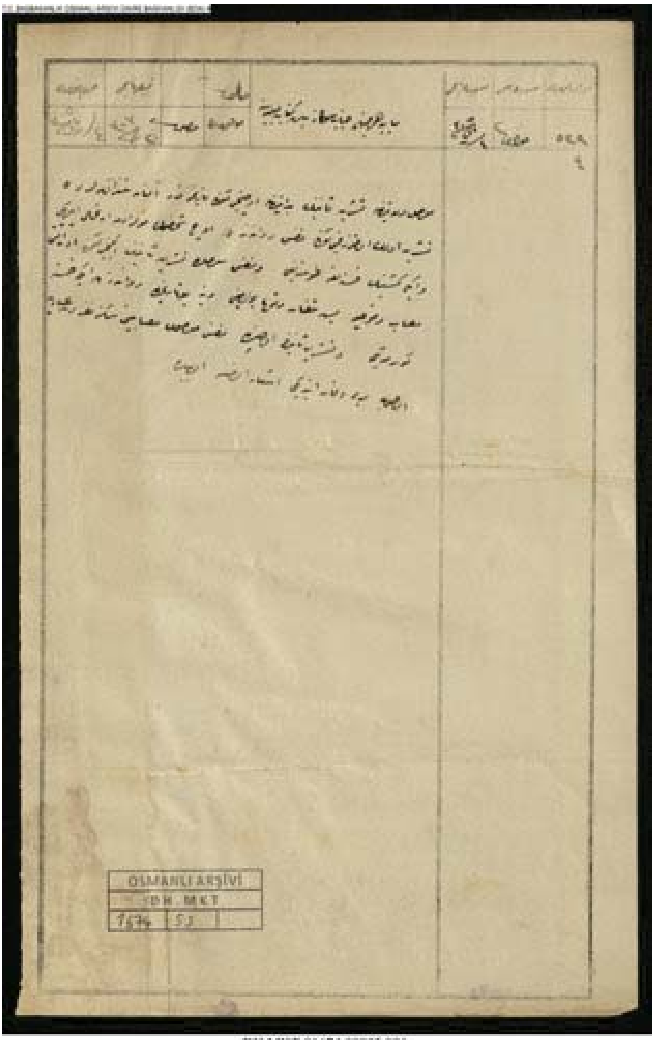

DH.MKT.01674.00053.001

DH.MKT	01674.00053	21 ڕەبیعی کۆتایی 1307 (15 کانوونی یەکەم 1889)

باش کیتابەتی مابەینی هومایۆنی جەنابی ملوکانەی شکۆدار
لە ١ تا ٣ی تشرینی دووەم لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە وەرگیراوە لە ٣٠ تشرینی یەکەم لە ڕەواندز ٣ کەس بە کۆلێرا مردووە و ٢ کەسیش تووشی نەخۆشیەکە بوونە، لە ناو موسڵیش لە ٢ تشرینی دووەم ١٦ کەس تووشبوون ٥ مردووە، دیسان لەم مێژووەدا لە ڕەواندز ٢ نەخۆش هەبووە، لە ٣ تشرینی دووەمیش لە موسڵ ٨ کەس پشکنینی بۆ کراوە و ٧ مردووە.

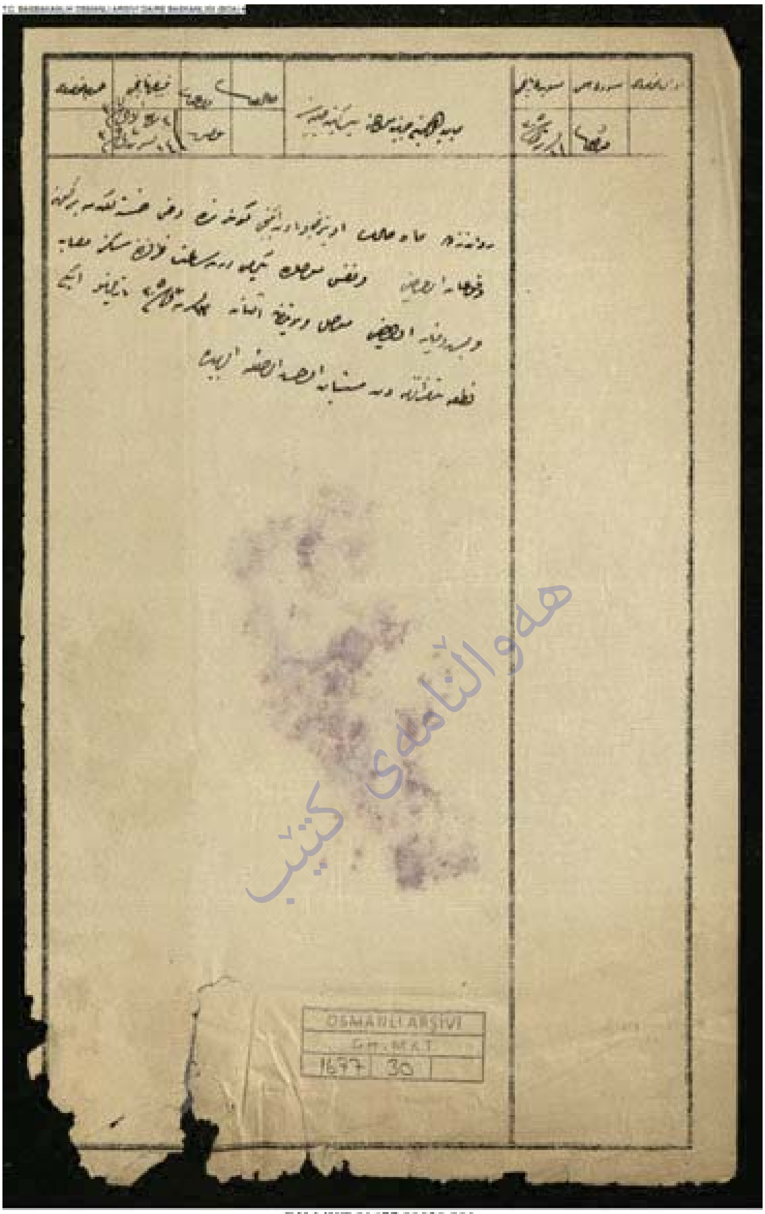

DH.MKT.01677.00030.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01677.00030	2 ڕەبیعی کۆتایی 1307 (26 تشرینی دووەم 1889)
باش کیتابەتی مابەینی هومایۆنی جەنابی ملوکانەی شکۆدار ١١-١٢ ی ئەم مانگە لە ڕەواندز نەخۆشی سەری هەڵنەداوە، لە موسڵیش لە ماوەی ٢٤ کاتژمێر ٨ تووشبوو و ٥ مردوو هەبووە، تەلەگرافنامە لە مێژووی ١٣ تشرینی دووەم ١٣٠٥ لە ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە.		

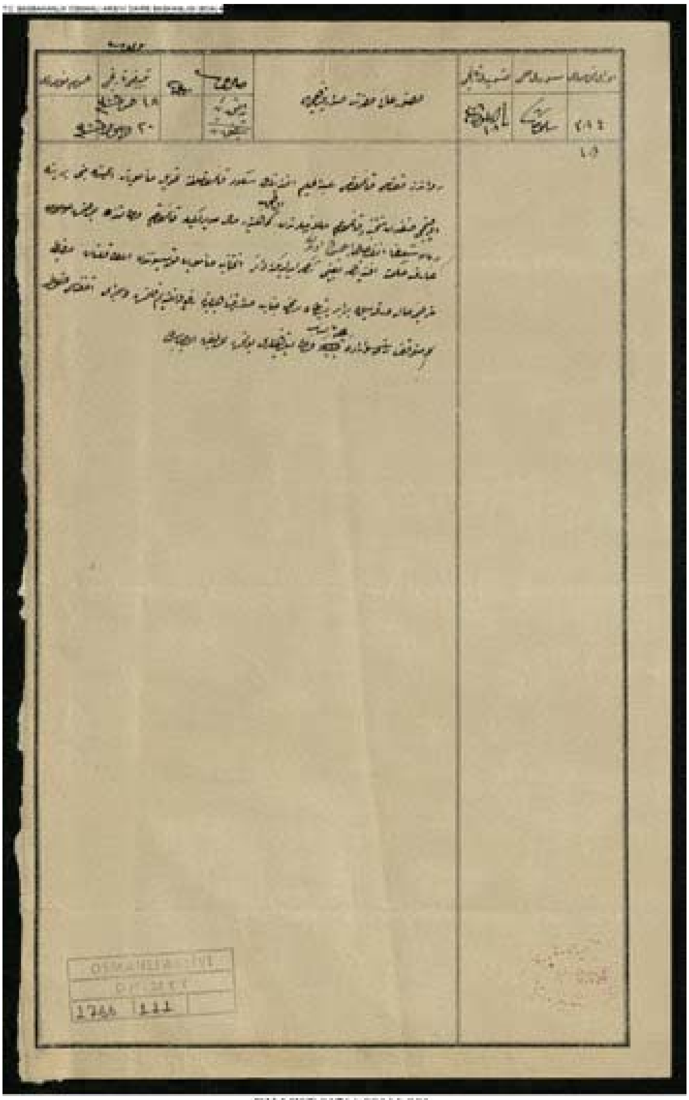

DH.MKT.01766.00111.001

<table>
<tr><td>18 سەفەر 1308 (3 تشرینی یەکەم 1890)</td><td>01766.00111</td><td>DH.MKT</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
عەبدولحەلیم ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز گوازراوەتەوە قائیمقامیەتی سکود، لە شوێن ئەو عارف حیکمەت ئەفەندی مولازمی هەڵبژێردراوە لە چینی سێیەم و بەڕێوەبەری دارایی هیندیە وەکو بریکاری قائیمقام ئەرکی هەبووە، بە دەست لە کار هەڵگرتن وازی لە ئەرکەکەی هێناوە دامەزرێت، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی پێشکەشی پەیوەندیداری سەدارەت کراوە، کارەکە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

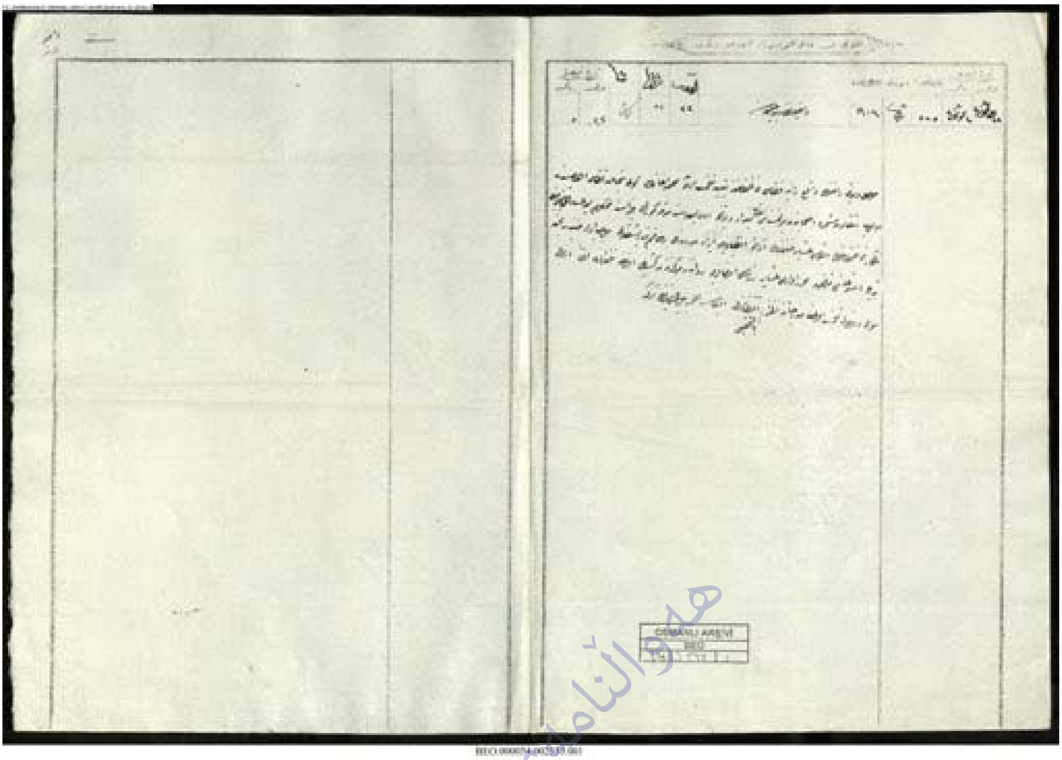
OSMANLI ARŞİVİ
BEO

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000034.002533	22 زیلحیجە 1309 (18 تەمموز 1892)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

محەمەد ئاغا لە قائیمقامیەتی قەزای ڕانیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ دامەزراوە، خۆی لە دانیشتوی قەزای کۆی سانجەقە و لەم کەسانەیە کە بە کاری چەتەیی خەریك بووە، بۆیە لە ویلایەتی بەغداد ١٥ ساڵ بە سزای سەوڵ لێدان حوکم دراوە، ئەگەر بێتو لە قائیمقامیەتی ناوهاتوو بمێنێتەوە ئەوا عەشیرەتەکان لە ملکەچی دەردەچن و لە سنووری ئێران ڕووبەڕووی تاقمێك سەرپێچی دەبینەوە، بۆ گۆڕینەوەی ناوبراو لە مەرکەزی ڕەواندوز تەلەگرافنامە بە واژووی سەرۆك عەشیرەتە ناوهاتووەکان هاتووە و بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بەراییەکان لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

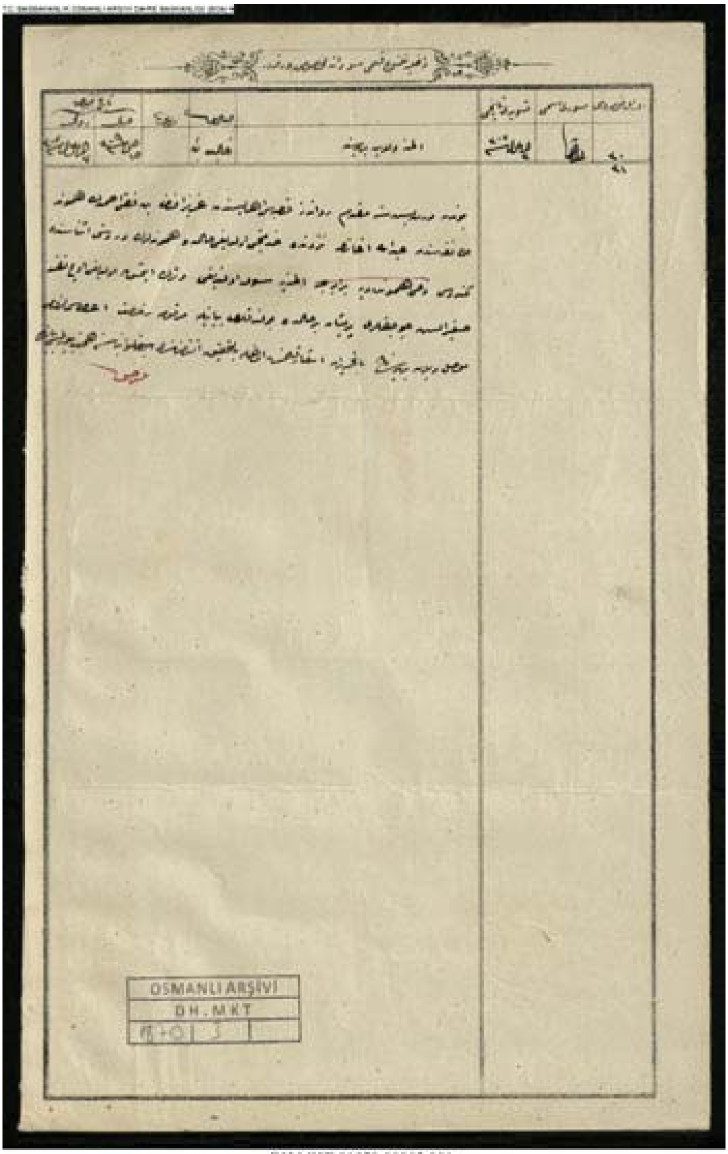

DH.MKT.01870.00003.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01870.00003</td><td>15 سەفەر 1309 (20 ئەیلوول 1891)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی ئەدەنەی پایەبەرز
پێش ٤-٥ ساڵ لەمەوبەر عەزیز ئەفەندی کوڕی فەقێ ئەحمەد دانیشتوی شارۆچکەی ڕەواندز لەلای عەبدوڵڵا ئاغا لە تائیفەی هەمەوەند بووە و خزمەتکاری بووە، لە کاتی دەستگیر کردنی هەمەوەندەکان چۆتە ئەدەنە و ٣ منداڵی بچووکی بەجێ هێشتووە، ئەمانە لە بارودۆخێکی پەرێشانن، داوای کردووە ڕێگەی پێ بدرێت بگەڕێتەوە، نووسراو لە ویلایەتی موسڵ ئاماژەی پێکراوە، دوای لێکۆڵینەوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

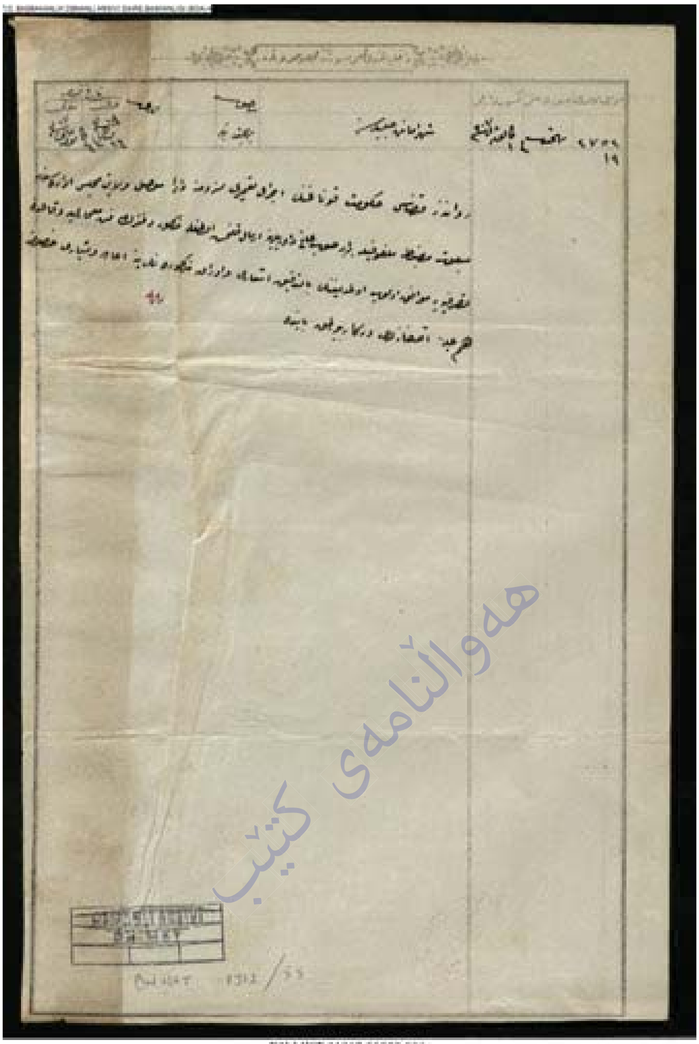

DH.MKT.01912.00088.001

هەواڵنامەی کتێب

16 جەمادی کۆتایی 1309 (17 کانوونی دووەم 1892)	01912.00088	DH.MKT

ئەمانەتی شاری شکۆدار

بۆ نۆژەنکردنەوەی قۆناغی حکوومەتی قەزای ڕەواندز مەزبەتە لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەتی موسڵ ڕەوان کراوە و بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، ووردبینی بکرێت ئاخۆ دەفتەری ناوهاتوو لەگەڵ هونەری بیناسازی و بناغەی خەرجیەکە هاوشێوەیە یاخود نا؟، ئەوراقی ناوهاتووش ڕەوان بکرێتەوە.

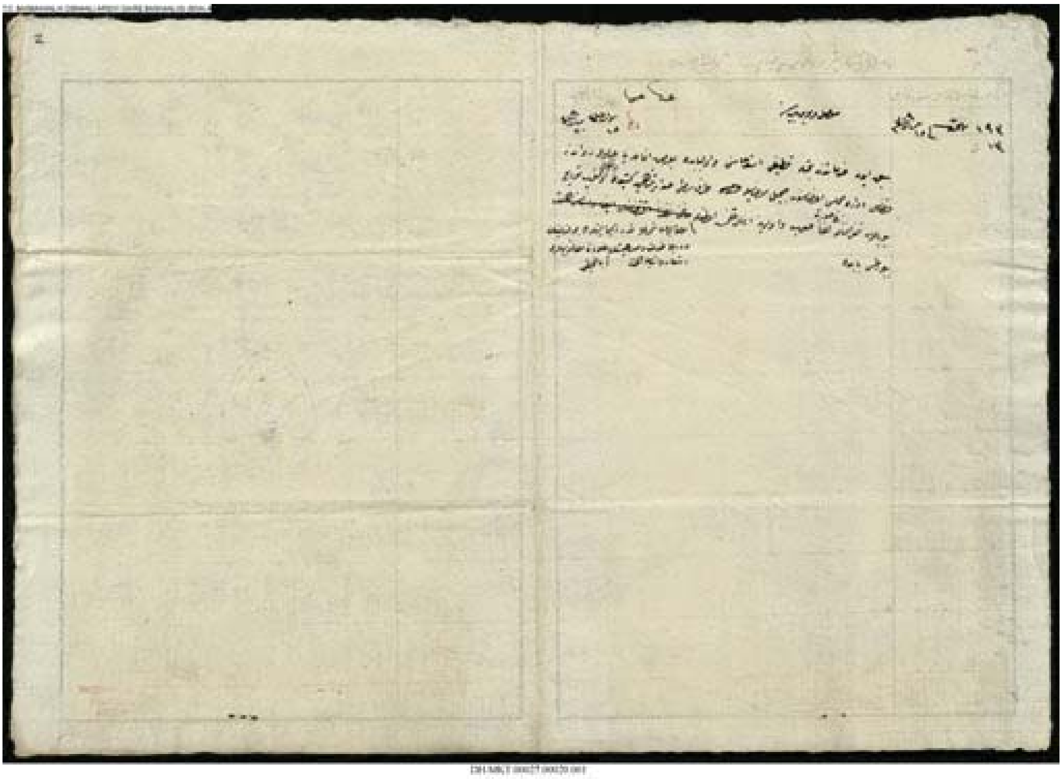

15 شەوال 1310 (2 مایس 1893)	00027.00020	DH.MKT
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز بەهـۆی خزمەتـە باشـەکانی داواکاری بەرزکردۆتـەوە و داوای پاداشـتی کـردووە، تەلەگرافنامـە بـە واژووی جەمیـل ئەندامـی ئەنجوومەنـی کارگێـری قـەزای ڕەوانـدز بـۆ لایەنـی پەیوەندیـداری سـەدارەت بەرزکراوەتـەوە، وێنەیەکـی بـۆ والا بـەرز کراوەتـەوە، ناوبـراو تاوەکـو ئێسـتا لـە کاری گـەورە بەشـداری کـردووە، لێکۆڵینـەوە لەسـەر خزمـەت و هاوکاریەکانـی کـراوە و خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، ئینجـا ئامـاژەی پێکـراوە و ڕاگەیەنـدراوە.		

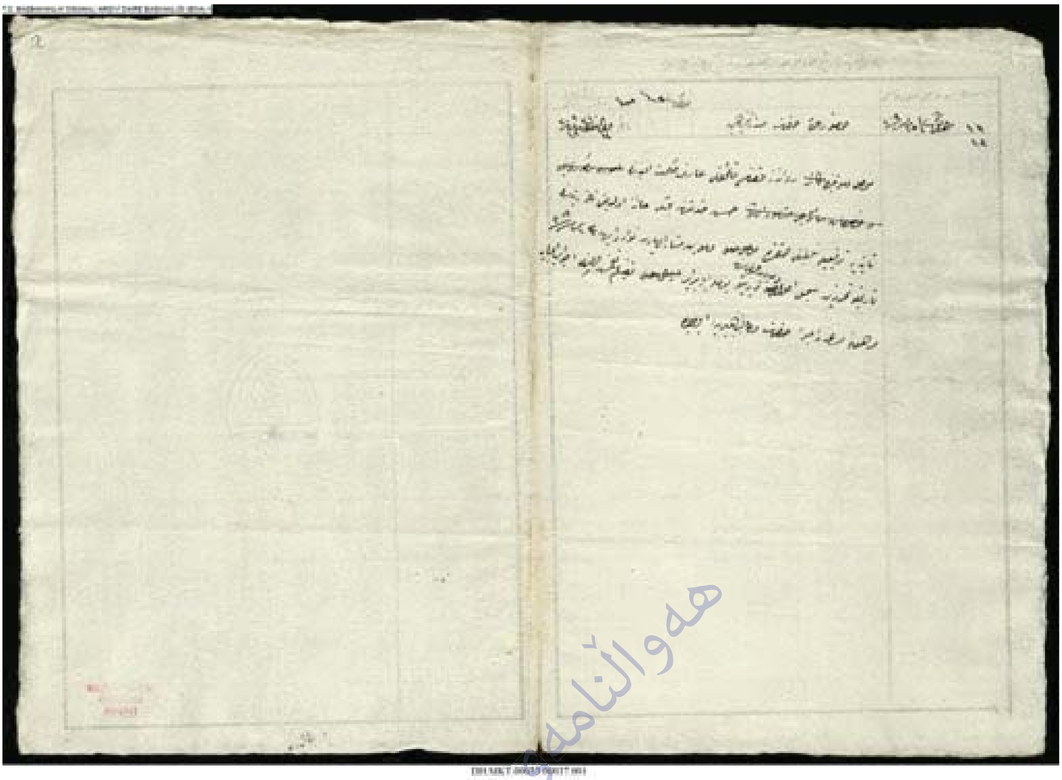

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00053.00037	14 زیلقەعدە 1310 (30 مایس 1893)
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتی لایەنی عالی بەهۆی خزمەتە باشەکانی عارف حیکمەت ئەفەندی قائیمقامی قەزای رەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ لە پلەی سێیەم بۆ پلەی دووەم بەرز دەبێتەوە، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراوی ویلایەتی ناوهاتوو لە مێژووی ١٣ نیسان ١٣٠٩ دەرچووە و لەگەڵ پۆستە دراوەتە بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆماری کەسێتی، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی و هاوکاری جەنابی پەیوەندیداری وەکالەتیشی پێویستە.		

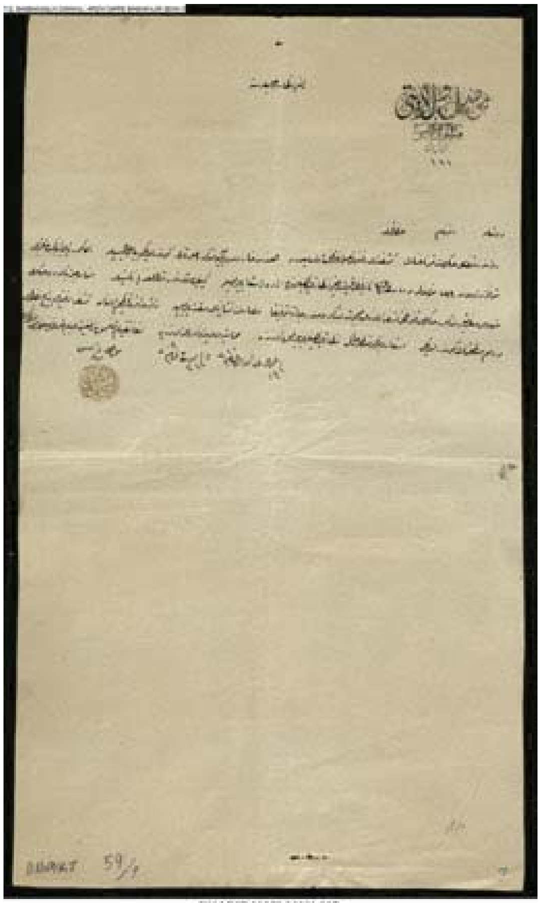

DH.MKT.00059.00001.002

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>00059.00001</th><th>14 جەمادی یەکەم 1310 (4 کانوونی یەکەم 1892)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ١٢١
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
دەفتەری دەرخستەی یەکەمی قۆناغی حکوومەتی قەزای ڕەواندز هاوشێوە نییە، بە گوێرەی وێنەی ئەم نووسراوەی کە لە ئەندازیارخانە ڕاگەیەندراوە کارەکە ئەنجام بدرێت، بە ئاماژەی پەیوەندیداری نەزارەت لە مێژووی ١٠ شوبات ١٣٠٧ ژمارە ١٣٩ بە موتەسەرفی شارەزوور ڕاگەیەندراوە، لەم وەڵامنامەیەی وەرگیراوە بە زانیاری ئەندازیاری سەربازی، نووسراوی ئەم دەرخستەی قۆناغی حکوومەتی ناوهاتوو کە ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە بەراییەکانی خەرجی دروست کردنی دیارە و لە فەرمانگە ڕێکخراوە، لەگەڵ دەفتەری دەرخستە مەزبەتەی ڕایج و نەخشەکەی ڕەوان کراوە، لەسەر فەرمانی پەیوەندیداری نەزارەت و ووتەی ژمێریاری ویلایەت پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
مۆری عوسمان کوڕی محەمەد والی موسڵ</td></tr>
</table>

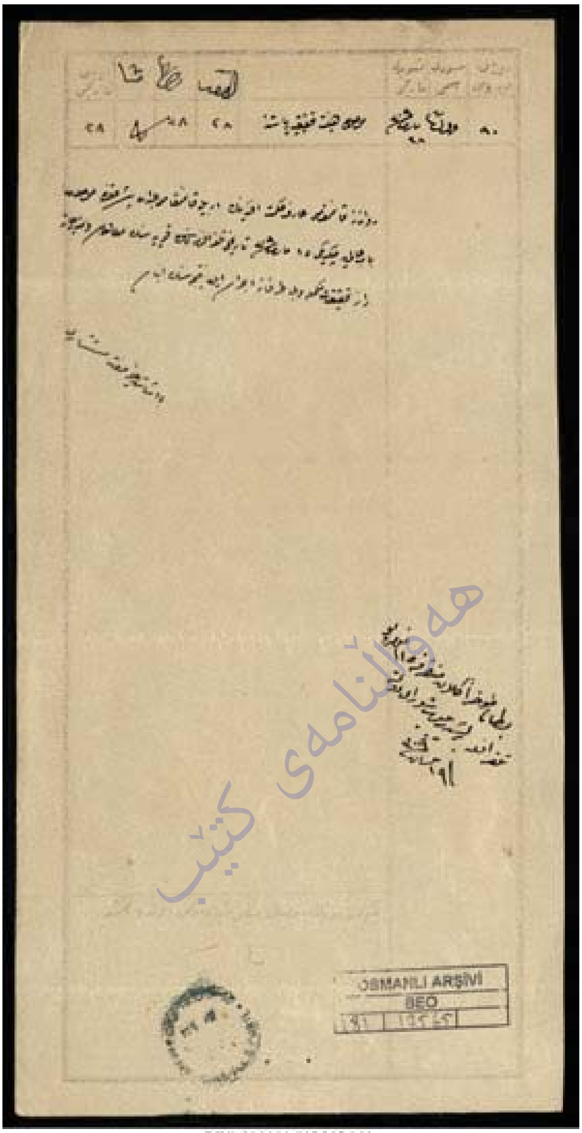

BEO.000181.013565.001

BEO	000181.013565	22 ڕەمەزان 1310 (9 نیسان 1893)
سەرۆکایەتی دەستەی لێکۆڵینەوەی موسڵ عـارف حیکمـەت ئەفەنـدی قائیمقامـی ڕەوانـدز لـە موسـڵەوە تەلەگرافنامەیەکـی لـە مێـژووی ١٥ مـارت ١٣٠٩ لـە بـارەی عەبدوڵـڵا پاشـا قائیمقامـی هەولێـر بـۆ بابـی عالـی ڕەوان کـردووە، بـە خوێندنـەوەی کۆپیەیەکـی و بەراییـەکان، لێکۆڵینەوەیەکـی بـێ لایەنـی ئەنجـام بدرێـت و ئەنجامەکـەی ڕابگەیەندرێـت.		

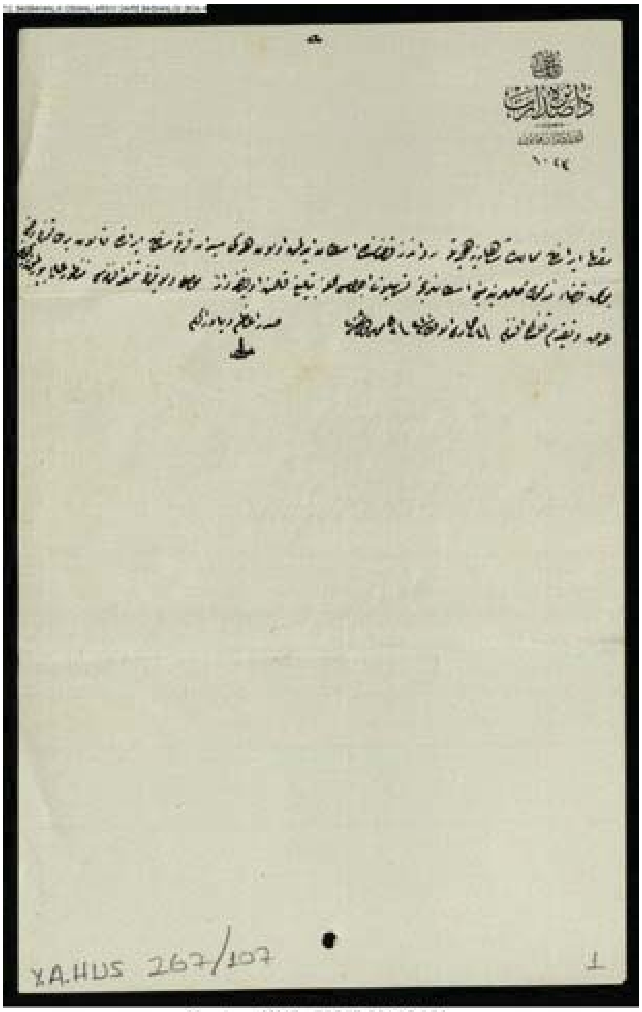

Y__A___HUS_00267.00107.001

<table>
<tr><th>Y.A.HUS</th><th>00267.00107</th><th>24 جەمادی کۆتایی 1310 (13 کانوونی دووەم 1893)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٠٢٣
سەرەتا لە ئێران بۆ مەمالیکی شاهانە هیجرەتی کردووە و لە قەزای ڕەواندز نیشتەجێ بووە، لە فرقەی هەرکی سیدان تاقمێکی فرقەکە لە ئێران ماوەتەوە، ئەمجارە ئاگاداری دراوەتە خۆجێی تا ئاسانکاری بکات لە هاتنی ئەمانە بۆ قەزاکە و نیشتەجێ کردنیان، تەلەگرافنامەی ویلایەتی موسڵ ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە.
سەدری ئەعزەم و یاوەری</td></tr>
</table>

ŞD 00342.00005.003

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	00342.00005	29 موحەررەم 1310 (23 ئاب 1892)
خشتەی پوختەی بری ڕێزکراوی کۆن و نوێی ناحیەی دیرە حەریر سەر بە قەزای ڕەواندزی سانجەقی شارەزوور ڕەوان کراوە.		

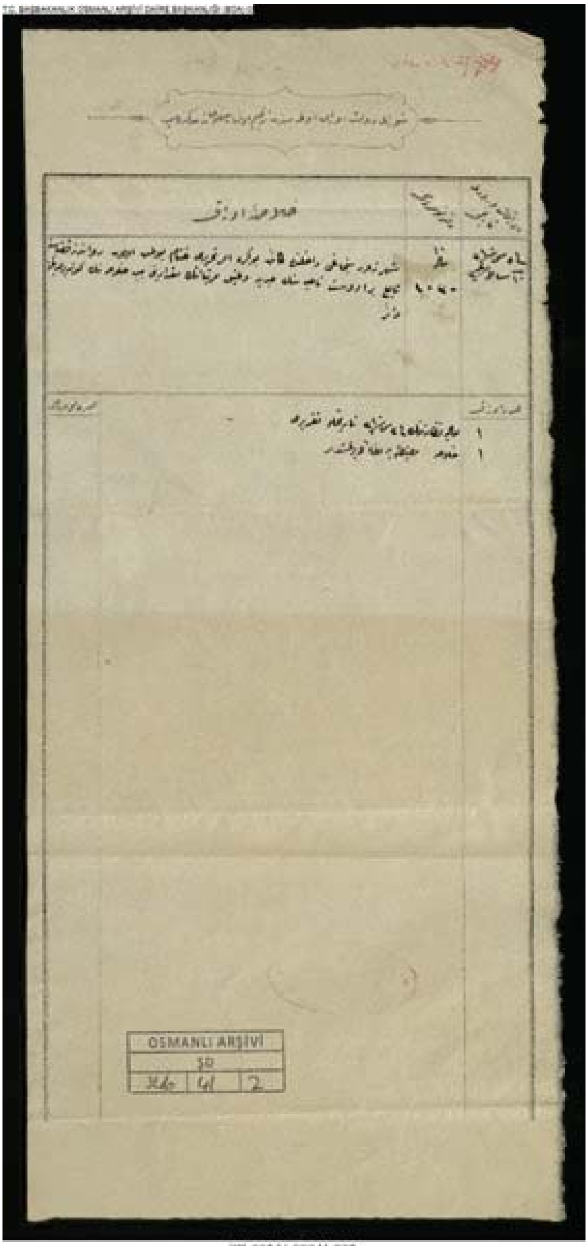

ŞD.00346.00041.002

ŞD	00346.00041	5 شەعبان 1310 (22 شوبات 1893)

پوختەی ئەوراق
ئەمجارە ناحیەی برادۆست سەر بە قەزای ڕەواندزی سانجەقی شارەزوور فەرمانی تۆماری کۆتایی هاتووە، بڕی پوختەی ڕێزکراوەکانی کۆن و نوێی ڕەوان کراوە.

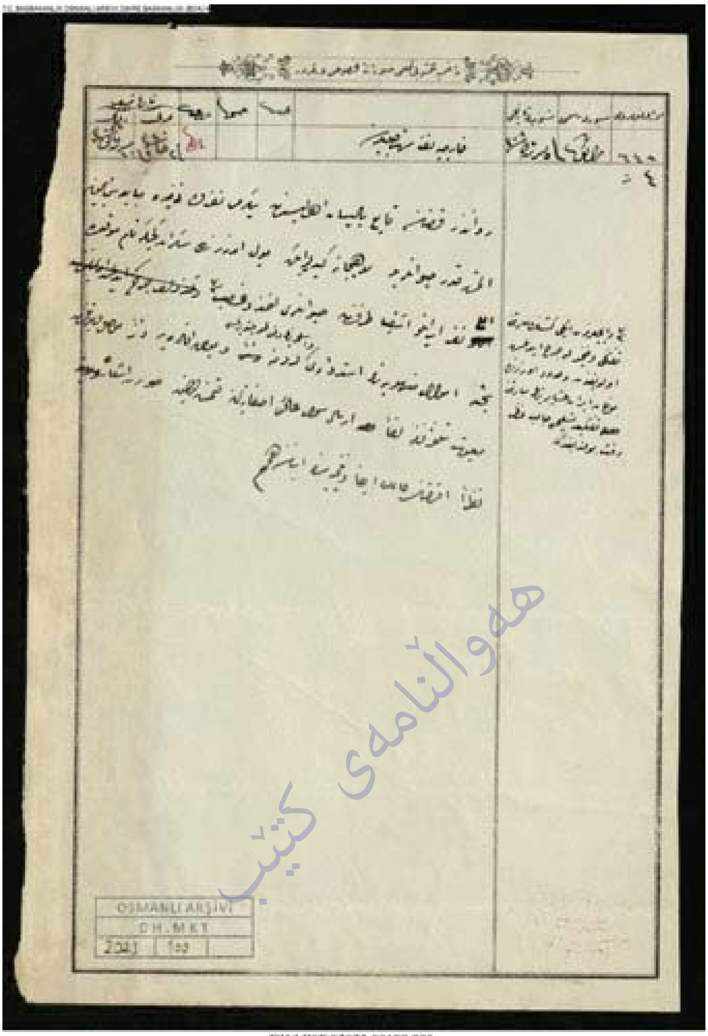

DH.MKT.02023.00100.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02023.00100	2 جەمادی یەکەم 1310 (22 تشرینی دووەم 1892)

نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار
٢٠ نەفەر لە دانیشتوانی بالیسانی قەزای ڕەواندز، بۆ فرۆشتنی زەخیرەکانیان بە ٦٠ ئاژەڵ بۆ لاهیجان بەرێکەوتوون، لەسەر ڕێگا لە شوێنێك بە ناوی سەکران کچکە لەلایەن ٥٠ نەفەری چەتەی ئێرانی ئاژەڵەکانیان تاڵان کراوە و بە تفەنگی مارتینی و خەنجەر ٢ کەسیشیان برینداز کردووە، هەروەها ڕادەست کردنی عەشیرەتە ئێرانیەکانی سەر سنوور بە تفەنگی مارتینیەوە جێگەی تێروانینە، بە پێویستیش زانراوە کەلوپەلە تاڵانکراوەکان ڕادەست بکرێنەوە و چەکەکانیش کۆبکرێنەوە، تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە و بۆ عالی بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە وێنەی ئاماژەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە و ڕاگەیاندنی ئەنجامەکەی.

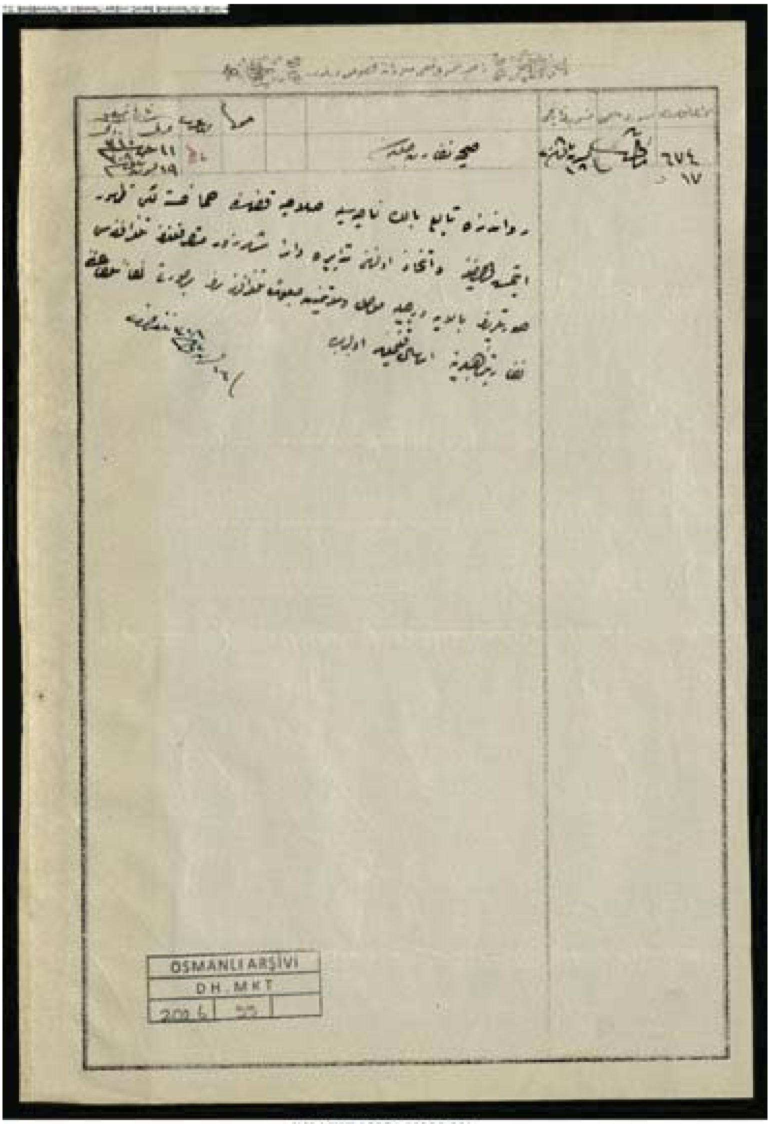

DH.MKT.02026.00095.001

DH.MKT	02026.00095	11 جەمادی یەکەم 1310 (1 کانوونی یەکەم 1892)
نەزارەتی تەندروستی شکۆدار لە ناحیەی باڵەك سەر بە ڕەواندز لەگەڵ ناحیەی سەڵاحیە نەخۆشی تای کوشندە سەری هەڵداوە، ئەم ئامادەکاریانەی کە کراوە، بە تەلەگرافنامەی موتەسەرفی شارەزوور بۆ باڵا بەرز کراوەتەوە، تەلەکرافنامەی ویلایەتی موسڵ بۆ پەیوەندیداری نەزارەت ڕەوان کراوە.		

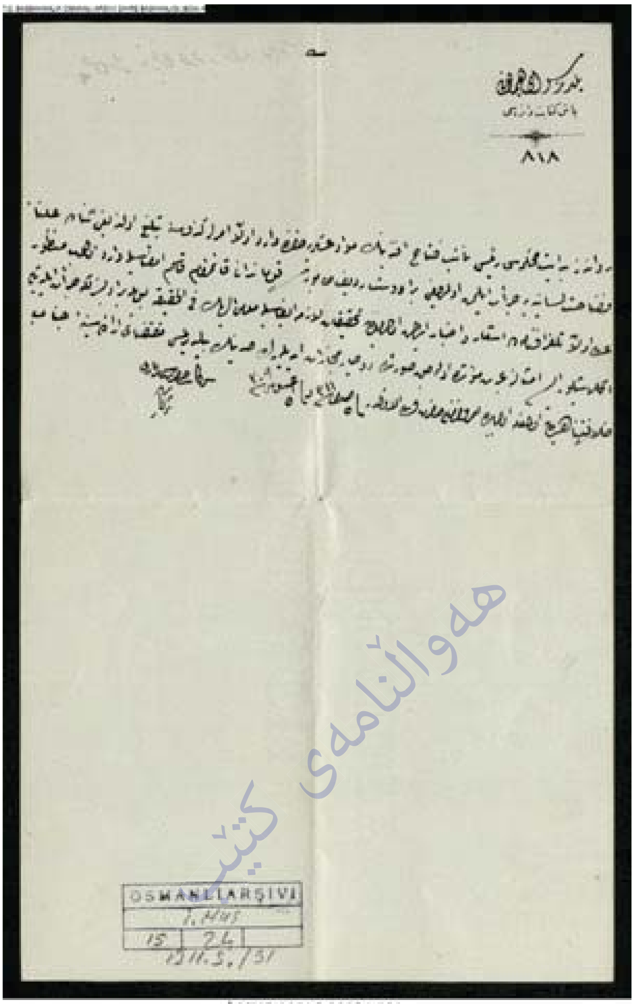

İ.HUS.00015.00024.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>İ.HUS</th><th>00015.00024</th><th>5 سەفەر 1311 (18 ئاب 1893)</th></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یلدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٨١٨
لە بابەتی سەربازی کە فەرمانی بۆ هاتووە و پێی ڕاگەیەندراوە فەتاح ئەفەندی سەرۆکی دادگای بەرایی ڕەواندز بوێری کردووە بە زمانێکی ناشیرین قسەی نەشیاو بکات، بە واژووی قائیمقام قاسم قوماندانی تابوری ڕەدیفی برادۆست تەلەگرافنامە بۆ سەروو ڕەوان کراوە، لێکۆڵینەوەی پێویست ئەنجام بدرێت و لە ڕاستییدا ئەگەر بە زمانێکی ناشیرین قسەی کردبێت، دەبێ سنووری بۆ دابنرێت، جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا بریار بدات، فەرمان و بریار بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
سورەیا جەنابی سەر کاتیبی شەهریار</td></tr>
</table>

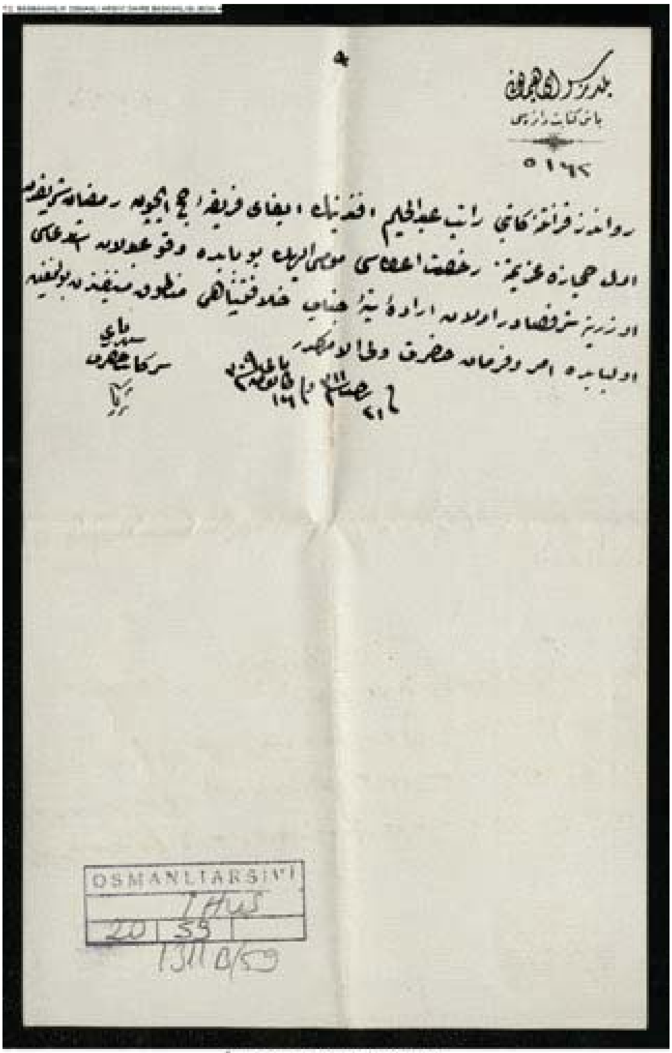

İ.HUS.00020.00059.001

<table>
<tr><td>İ.HUS</td><td>00020.00059</td><td>21 ڕەجەب 1311 (28 کانوونی دووەم 1894)</td></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٥١٦٢
بۆ جێبەجێ کردنی فەریزەی حەج عەبدولحەلیم ئەفەندی کاتیبی کەرەنتینەی ڕەواندز داوای کردووە پێش ڕەمەزانی شەریف مۆڵەتی پێ بدرێت و بەرێ بکەوێت، لەسەر داواکاریەکەی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی داوە، بریار و فەرمان بۆ ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
سورەیا جەنابی سەرکاتیبی شەهریار</td></tr>
</table>

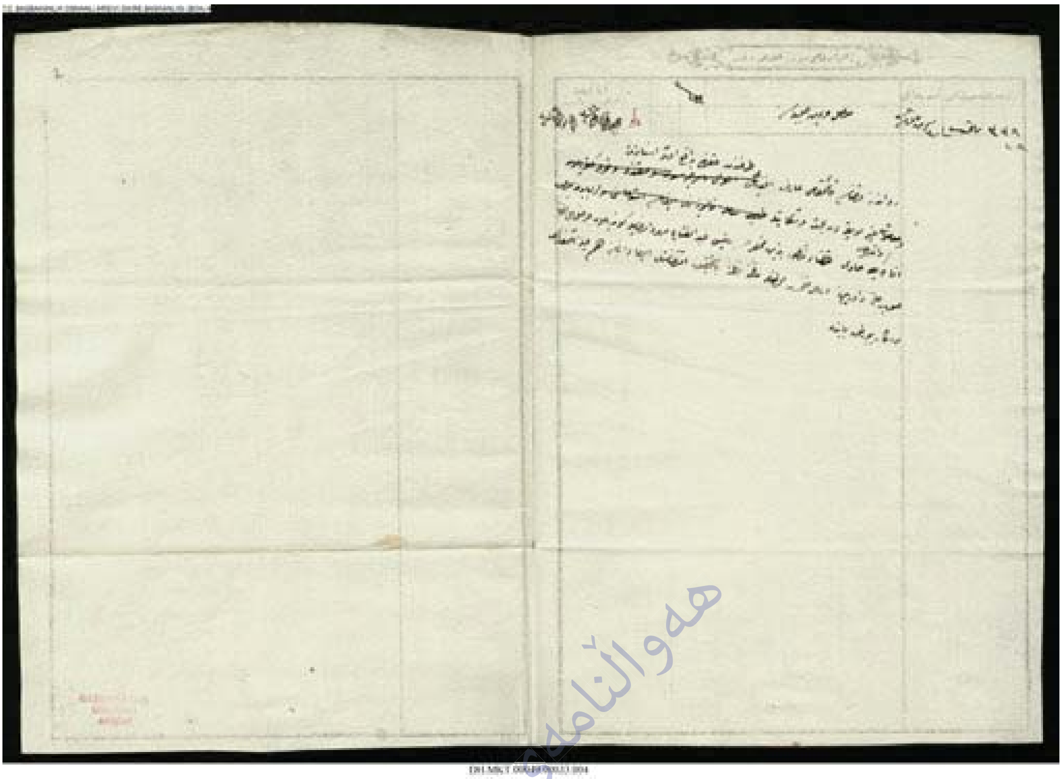

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00049.00033	3 جەمادی کۆتایی 1311 (12 کانوونی یەکەم 1893)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار ئـەم بەڵگانـەی لەسـەر عـارف ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای ڕەوانـدز هەیـە، دەرکەوتـووە مامەڵـەی نەگونجـاوی کـردووە و ئـەم سـکاڵایانەی لەسـەریەتی، عەبدولفەتـاح سـەرۆکی دادگای بەرایـی قـەزای ناوهاتـوو داواکاری بـە مـۆر و واژووی خـۆی بـەرز کردۆتـەوە و بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە لێکۆڵینـەوە بکرێـت و کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.		

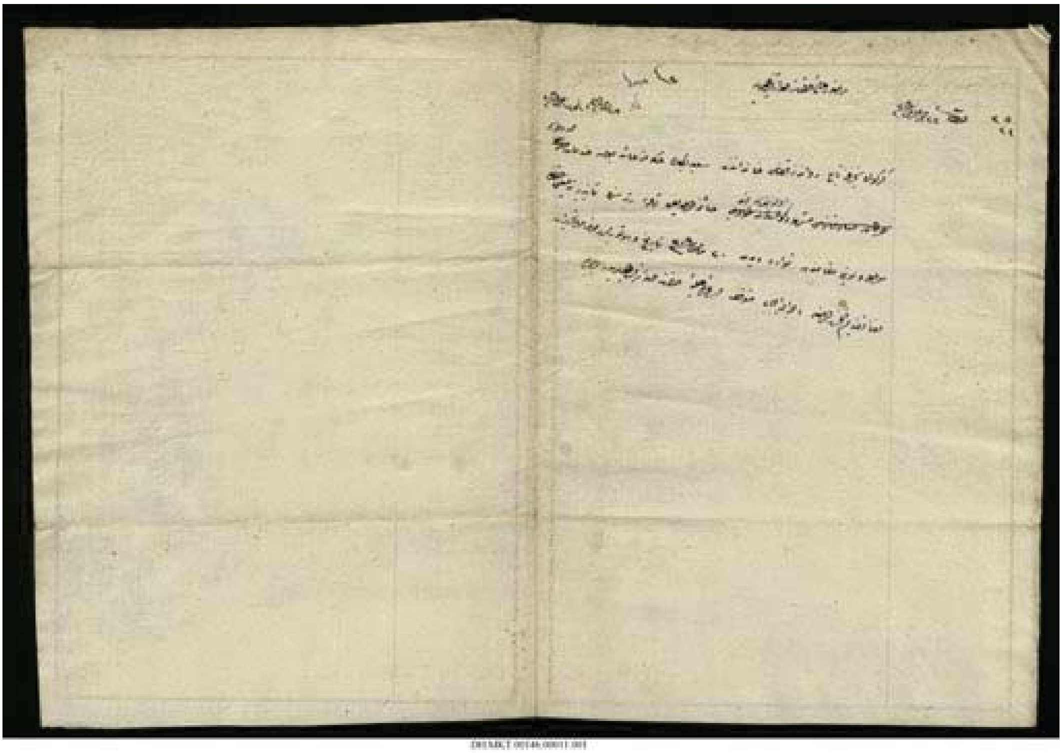

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00146.00011</td><td>27 ڕەبیعی یەکەم 1311 (8 تشرینی یەکەم 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
هەندێك لەم خزمەتانەی سەعید بەگ خانەدانی قەزای ڕەواندز سەر بە سانجەقی کەرکووك بۆ حکوومەت کردوویەتی، جێگەی شایەدیە، شایەنی ئەوەیە لە پلەی سێیەم بۆ پلەی دووەم بەرز بکرێتەوە، نووسراوی ٢٠ مایس ١٣٠٩ ژمارە ٣٥ پایەی ویلایەتی موسڵ هاتووە و پێشکەش کراوە، مامەڵەکە ڕەزامەندی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتی پێویستە.</td></tr>
</table>

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00187.00042	14 جەمادی کۆتایی 1311 (23 کانوونی یەکەم 1893)

ویلایەتی موسڵی شکۆدار
سکاڵای لەسەر حکوومەتی ڕەواندز هەیە کە مامەڵەی نەشیاوی کردووە، داواکراوە عەشیرەت و قەبیلە لە حکوومەتی ڕەواندز دابڕێندرێت و ببەسترێنەوە بە قەزای هەولێر، لەلایەن محەمەد ئاغا سەرۆکی عەشیرەتی مامال داواکاری دراوەتە بابی عالی، داواکاریەکە دووبارە دەنێردرێتەوە، بەراییەکانی جێگەی تێروانینە، بە لێکۆڵینەوە ڕاستییەکە ڕوون بکرێتەوە و ڕابگەیەندرێت.

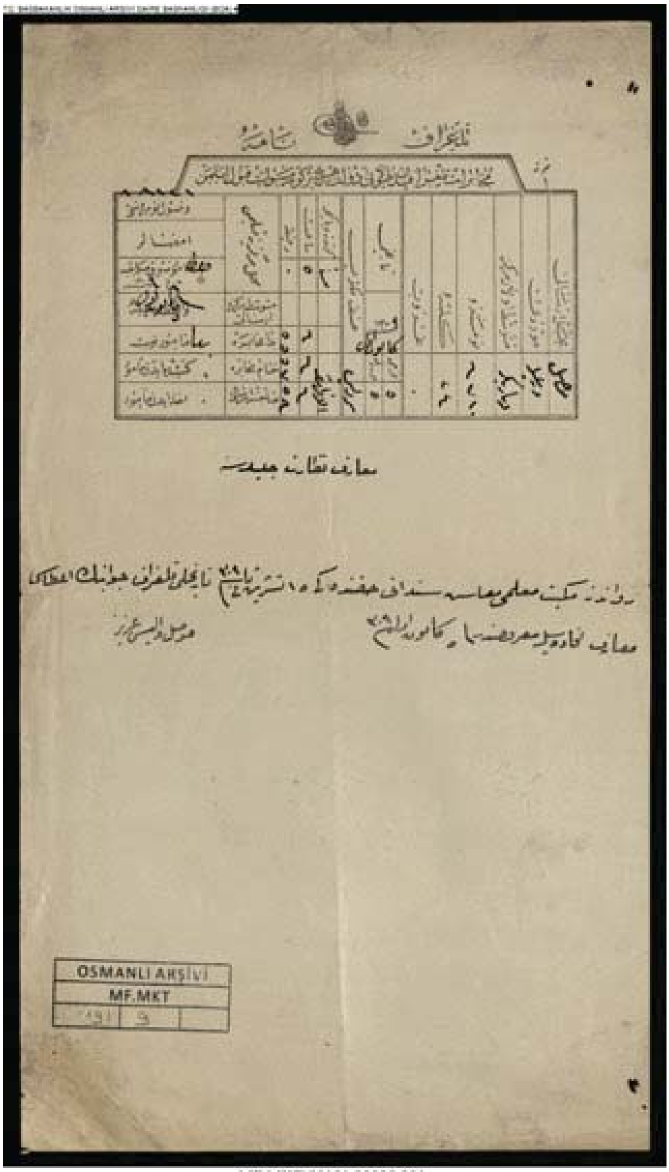

MF.MKT.00191.00009.001

<table>
<tr><td>MF.MKT</td><td>00191.00009</td><td>8 جەمادی کۆتایی 1311 (17 کانوونی یەکەم 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی مەعاریفی شکۆدار
لە بارەی سەنەدەکانی مووچەی موعەلیمی مەکتەبی ڕەواندز، بۆ وەرگرتنی وەڵامی تەلەگرافنامەی ١٥ تشرینی دووەم ١٣٠٩، بە ووتەی مەعاریف ڕاگەیەندراوە.
عەزیز والی موسل</td></tr>
</table>

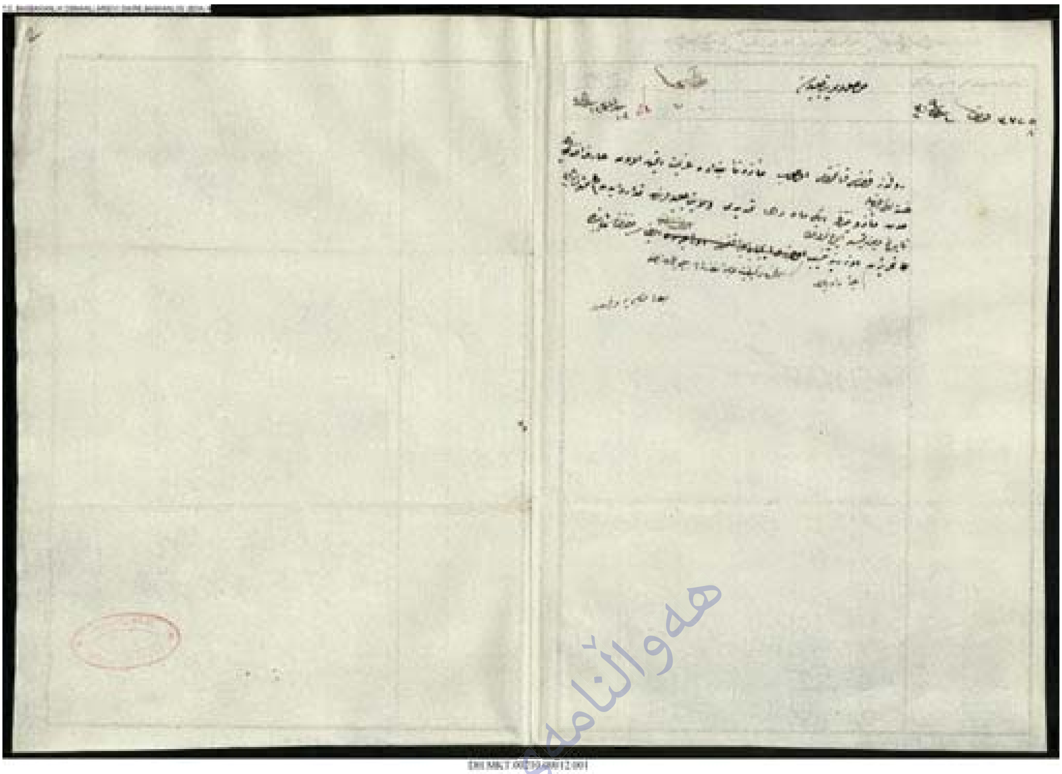

DH.MKT.00210.00012.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00210.00012	19 شەعبان 1311 (25 شوبات 1894)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار عارف ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز بووە و بە مۆڵەتی نەخۆشی چۆتە بەغداد، بۆ ئەم مەبەستە داواکراوە مۆڵەتەکەی ٢ مانگی تر درێژ بکرێتەوە، لەسەر نووسراوی مێژووی ١ کانوونی دووەم ١٣٠٩ ژمارە ١٧٣ جێگیر کراوە و لە نەزارەتی ژمێریاریش ڕەزامەندی دراوە.		

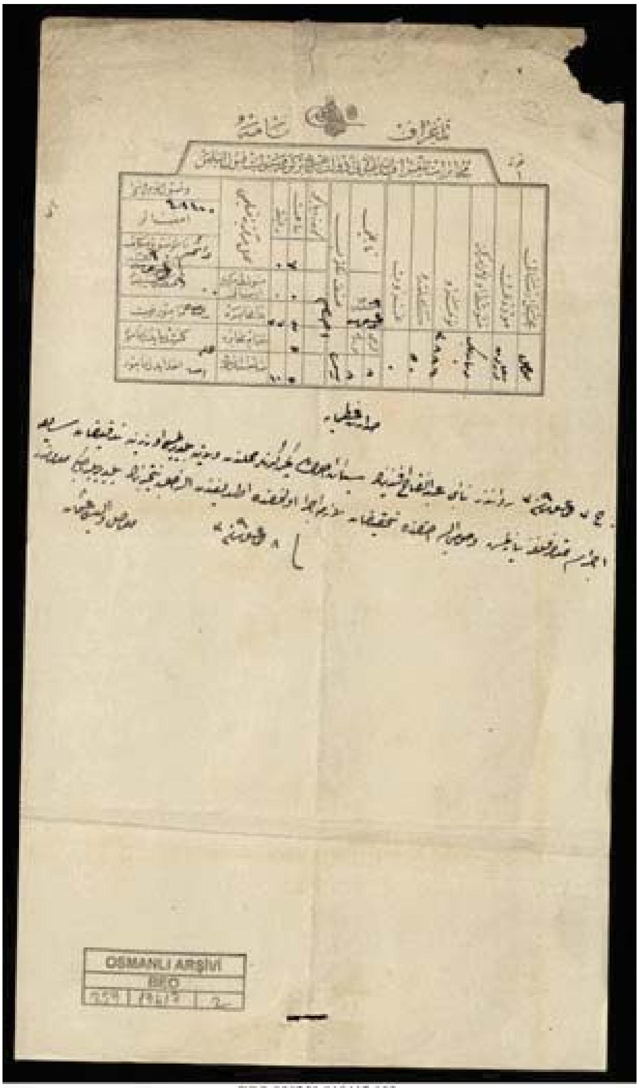
OSMANLI ARŞİVİ
BEO

BEO.000259.019417.002

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000259.019417</td><td>7 سەفەر 1311 (20 ئاب 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">سەدارەتی پایەبەرز
لە ناوچەکە زانیاری لە بارەی عەبدولفەتاح ئەفەندی نائیبی ڕەواندز بە ویلایەت ڕاگەیەندراوە، بۆ ئەنجامدانی کاری بەپەلە نووسراو بۆ موتەسەرف کراوە، لە بارەی ناوبراو لێکۆڵینەوە ئەنجام دەدرێت، ئەم ئەنجامەی وەردەگیرێت رادەگەیەندرێت.
عوسمان والی موسڵ</td></tr>
</table>

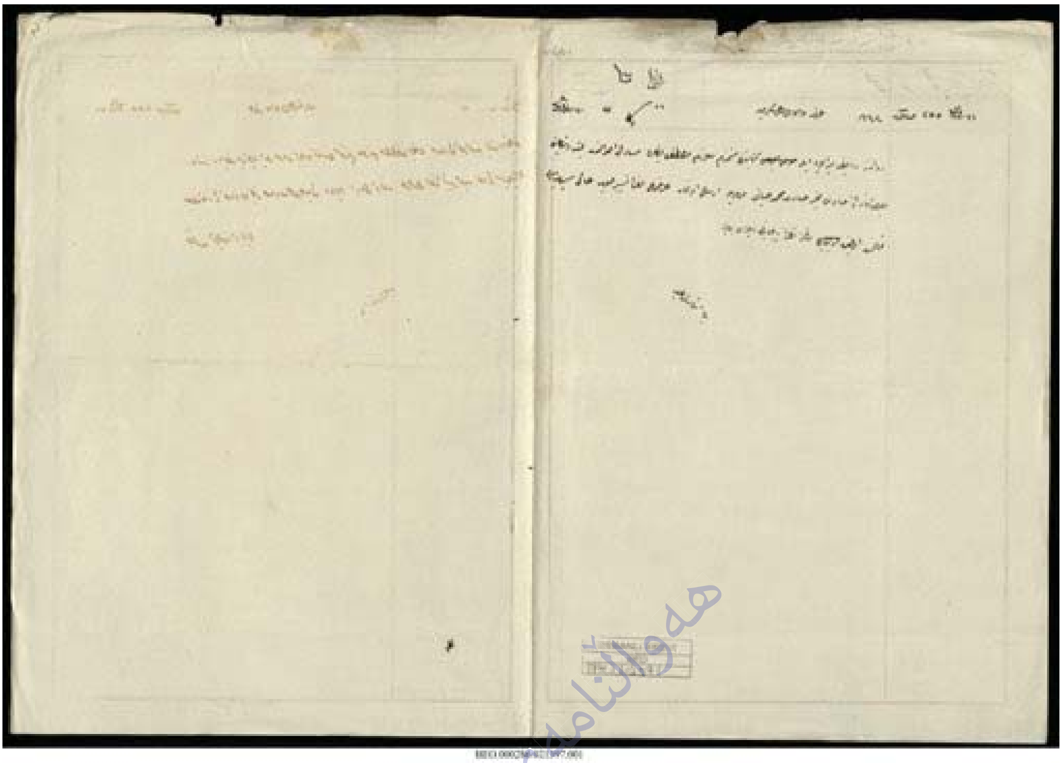

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000286.021397	21 ڕەبیعی یەکەم 1311 (2 تشرینی یەکەم 1893)
لایەنی واڵای سەرعەسکەر بە نووسراوی میری ئاڵای ڕەدیفی ڕەواندز، مولازم مستەفا بەگ کاری خراپی ئەنجام داوە، بۆیە سکاڵای لەسەر بەرز کراوەتەوە، بە واژووی هەواڵگر سادق محەمەد حەیاتی داواکاری بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بابەتەکە کێشەکە چارەسەر بکرێت.		

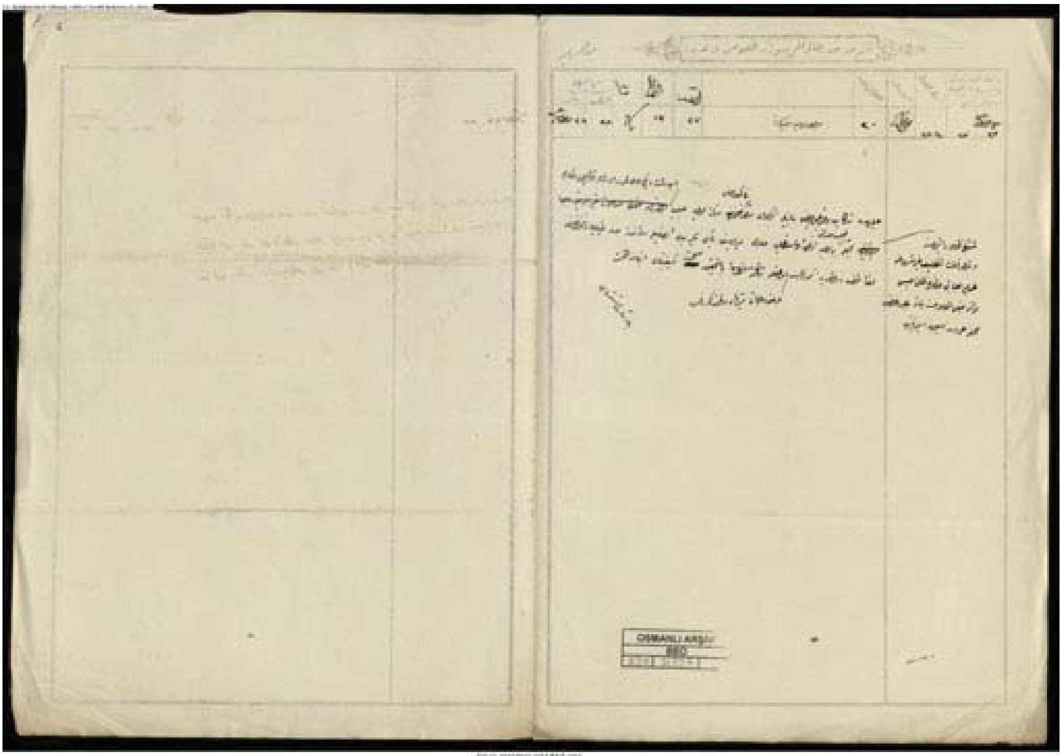

BEO	000290.021737	27 رەبیعی یەکەم 1311 (8 تشرینی یەکەم 1893)

ویلایەتی موسڵی شکۆدار
بــە بەرزکردنــەوەی ســکاڵا لــە دژی موتەســەرفی کەرکــووك، ناوبــراو هێنراوەتــە مەرکــەزی لیــوا و مــاوەی ٢ مانــگ لــەوێ ماوەتــەوە، ســکاڵانووس دیــار نەکەوتــووە و ئــەم کاتــەی موتەســەرف وەڵامــی پێشــنیاری ناشــەرعی نەداتــەوە، ئــەوا بــە زوڵــم دەخرێتــە زیندانــەوە، بۆیــە بــە بــێ مۆڵــەت بگەڕێتــەوە شــوێنی خــۆی، لــە ڕەوانــدز بــە واژووی عەلــی بــەگ ســەرۆکی میــر یوســف تەلەگرافنامــە دەرچــووە، هاوپێــچ بــۆ ســەروو ڕەوان کــراوە، بەراییەکانــی شــایەنی ووردبوونەوەیــە، بــە لێکۆڵینــەوە هیممــەت بکرێــت لــە چارەســەرکردنی بابەتەکــە.

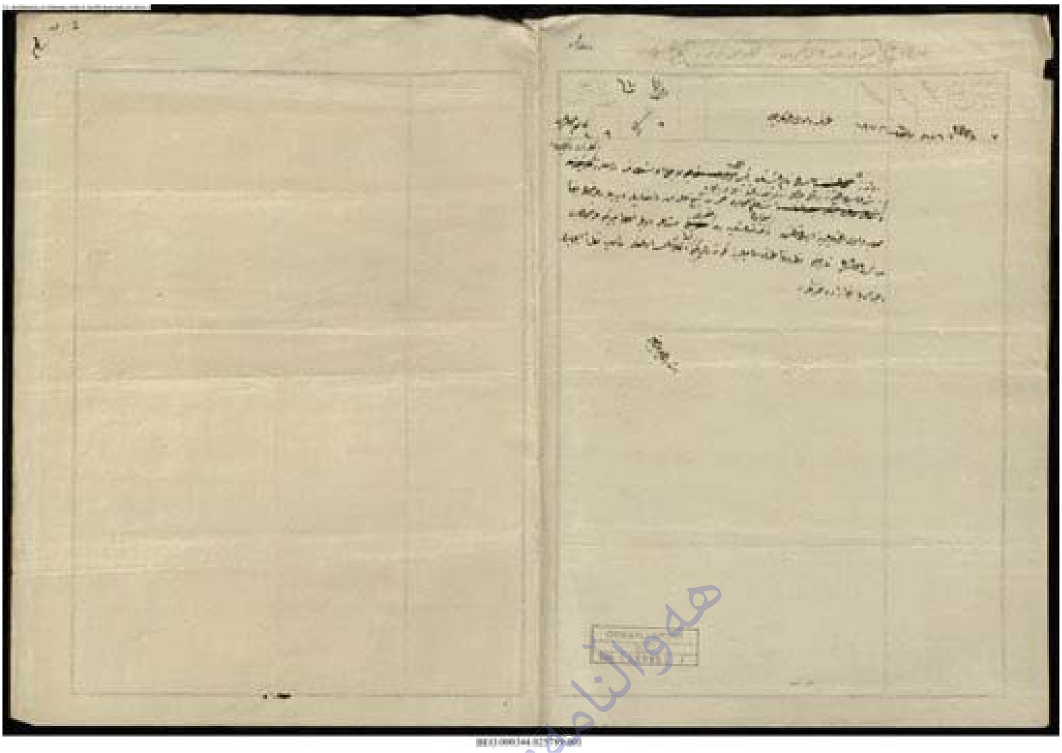

BEO.000344.025789.001

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000344.025789	8 ڕەجەب 1311 (15 کانوونی دووەم 1894)
لایەنی واڵای سەرعەسکەر سەرۆکی عەشیرەتی بامساڵە بۆ بەزەیی هاتنەوە لە ڕەواندز چۆتە دەرسەعادەت، بەڵام تا ئێستا داواکاریەکەی هیچ بەرهەمێکی نەبووە، بە واژوو و مۆری محەمەد کوڕی شێخ عەلی داواکاری بەرز کراوەتەوە و بۆ واڵای سەر عەسکەر ڕەوان کراوە، ناوبراو لە خزمەتی سەربازی داواکراوە و داواکاریەکەی لە ١٥ تشرینی دووەم ١٣٠٩ بۆ لایەنی پاشا ڕەوان کراوە، بە تێڕوانین لە بابەتەکە کارەکە جێبەجێ بکرێت، فەرمانی ئەفەندیمانە.		

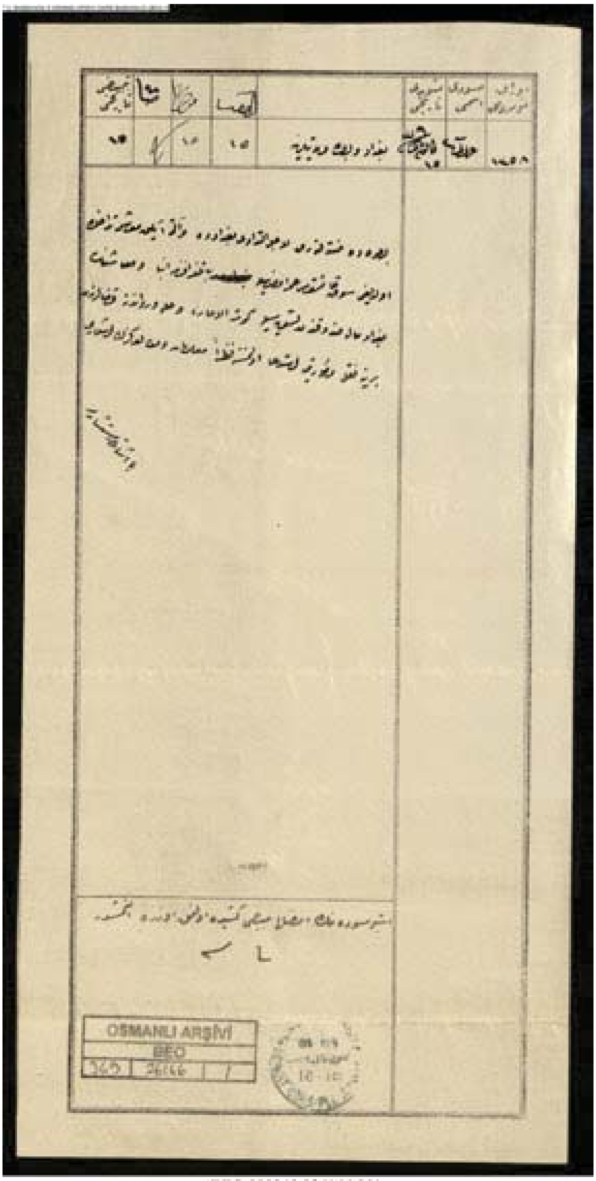

BEO.000349.026146.001

BEO	000349.026146	18 جەمادی کۆتایی 1311 (27 کانوونی یەکەم 1893)
ویلایەتەکانی بەغداد و بەسرا لە بەسرا نەخۆش کەوتووە و بۆ مەبەستی چارەسەر لە بەغدادە، مووچەی ٦ مانگی کۆبۆتەوە، بە واژووی عومەر قائیمقامی سوق تەلەگرافنامە راگەیەندراوە و مووچەکەی لە سندوقی دارایی بەغداد ڕێك بخرێت، لەگەڵ ئەمەش داواکراوە ئەرکەکەی بگوازرێتەوە بۆ یەکێك لە قەزاکانی کوتولعیمارە و حیللە و ڕەواندز، بەم تێروانینە ئاماژە بە زانیاری و خوێندنەوەتان بکرێت.		

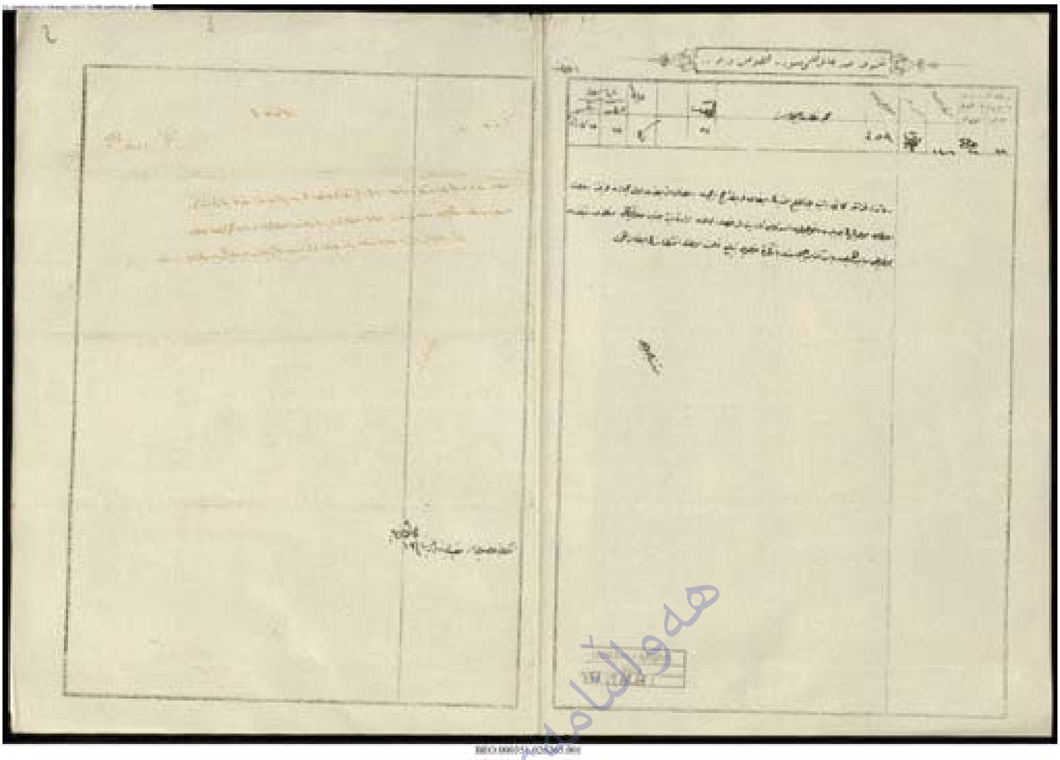

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000351.026265	22 ڕەجەب 1311 (29 کانوونی دووەم 1894)
نەزارەتی تەندروستی شکۆدار رابــت عەبدولحەلیــم ئەفەنــدی کاتیبــی کەرانتینــەی ڕەوانــدز بــۆ جێبەجــێ کردنــی فەریــزەی حــەج داواکاری بــەرز کردۆتــەوە، پێــش ڕەمەزانــی شــەریف مۆڵەتــی چــوون بــۆ حیجــازی پــێ بدرێــت، بــە فەرمانــی پاشــای جەنابــی پەیوەندیــداری خەلافــەت نــووسراوی تایبەتــی مابەینــی هومایۆنــی بــاش کیتابەتــی شــکۆدار ڕاگەیەنــدراوە، هیممــەت بکرێــت لــە جێبەجــێ کردنــی.		

BEO.000359.026922.001

<table dir="rtl">
<tr><td>BEO</td><td>000359.026922</td><td>8 شەعبان 1311 (14 شوبات 1894)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
لە بارەی لێکۆڵینەوە لە باجی ئەملاك و تەمەتتوع، لە ڕەواندز تەلەگرافنامەی بە واژووی عەبدوڵڵا بریکاری دانیشتوانی ناودەشت دەرچووە، کۆپیەیەکی بهێنرێت و خوێندنەوەی بۆ بکرێت، هەروەها لێکۆڵینەوەی پێویست بکرێت و ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

BEO.000363.027214.001

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000363.027214	15 شەعبان 1311 (21 شوبات 1894)
ویلایەتی موسڵ لە ساڵی ۱۳۰۳ فرقەی خولاوەی تۆماری باج سەردانی قەزاکانی سەڵاحیە و ڕەواندزیان کردووە، لە بارەی محەمەد ئەسعەد ئەفەندی کە لە ئامارەکەدا بووە، بە نووسراو لە نەزارەتی دارایی و ناوەخۆ داوای زانیاری کراوە، بەپەلە ڕەوان بکرێت.		

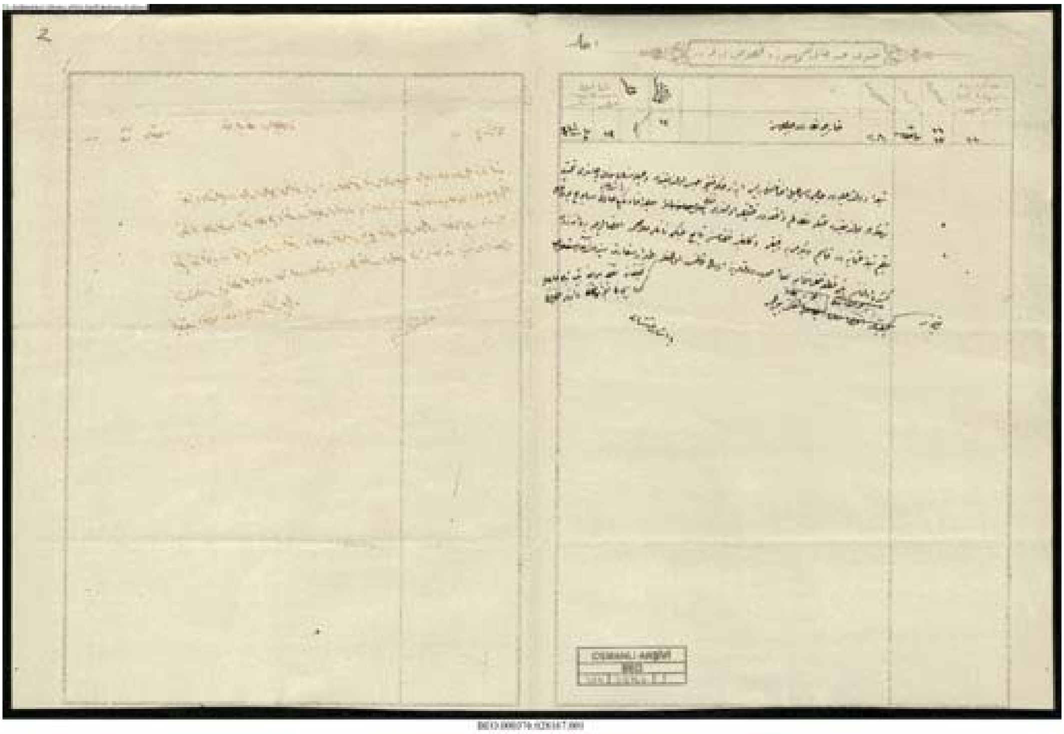

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000376.028167</td><td>13 ڕەمەزان 1311 (20 مارت 1894)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار
حاجی ئیسماعیل ئاغا هاووڵاتی دەوڵەتی عالی لە ئێران خراوەتە زیندانەوە، بە گشتی ماڵ و گیانی خراوەتە مەترسی، بۆ ئەوەی لەم زوڵمانە ڕزگاریان بێت، لەسەر هەندێك ووتە و داواکاری بە واژووی هاووڵاتی عوسمانی بە ناوی قاسم و هاوڕێیەکی کە لە ساوج بۆلاق نیشتەجێیە، لەگەڵ مەلا محەمەد لە قەزای گوڵعەنبەر تەلەگرافنامە لە ڕەواندز هاتووە و بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت و بە گوێرەی ئەنجامەکەی دەست بە کار بکرێت، بە باڵیۆزخانەی تەهران ڕابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

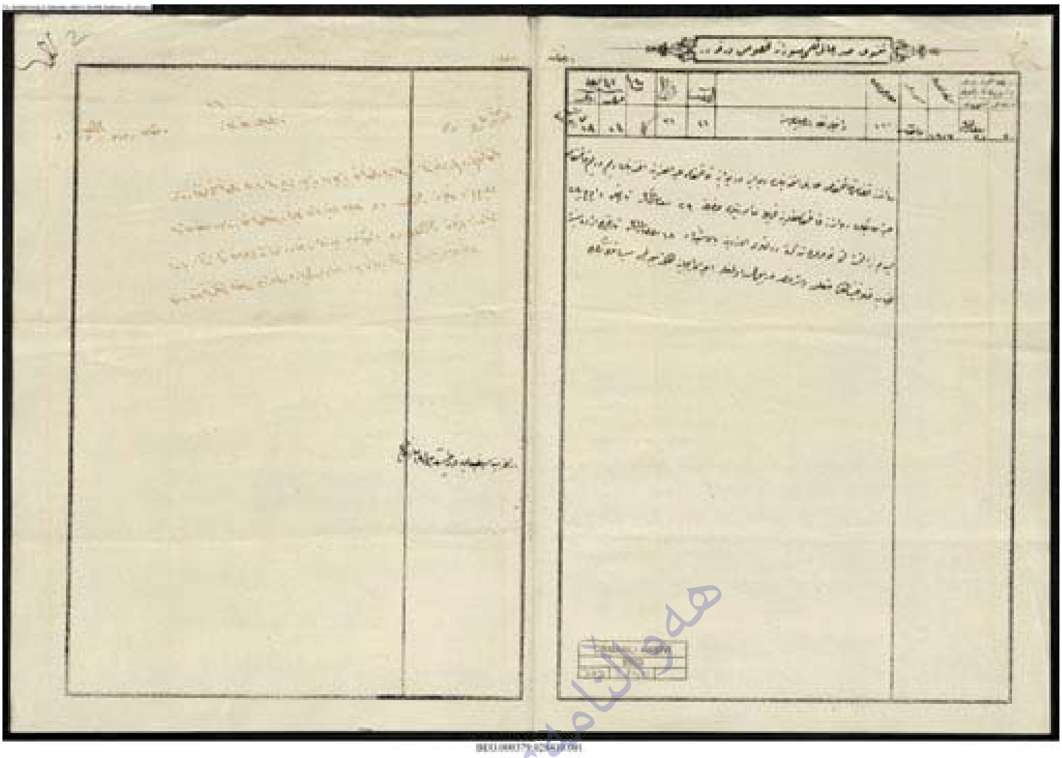

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000379.028410	21 ڕەمەزان 1311 (28 مارت 1894)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
عـارف ئەفەنـدی قائیمقامـی ڕەوانـدز لـە دیوانیـە و عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی دیوانیـە لـە دەلیـم و عەبدوڵـڵا بـەگ قائیمقامـی دەلیـم لـە ڕەوانـدز وەکـو قائیمقـام بگوازرێنـەوە و دابمەزرێـن، لەسـەر نـووسراوی ٢٩ شـەعبان ١٣١١ ژمـارە ٣٥٦٦ ی دەوڵـەت، لـە ١٨ ڕەمـەزان ١٣١١ فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت ڕەزامەنـدی نیشـان دراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

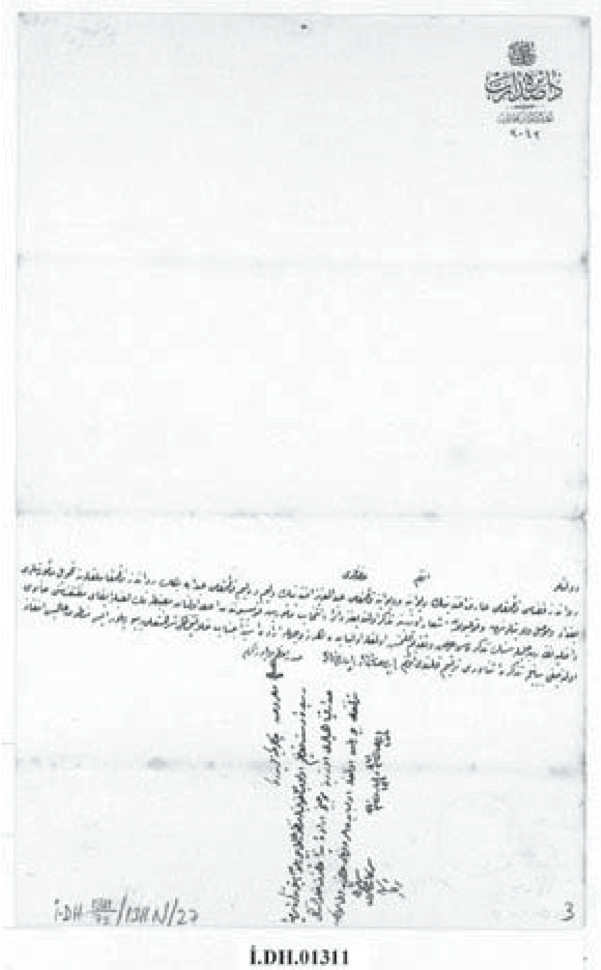

İ.DH	01311.000073	10 ڕەمەزان 1311 (17 مارت 1894)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٠٤٣
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
عـارف ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای ڕەوانـدز لـە دیوانیـە و عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی دیوانیـە لـە دەلیـم و عەبدوڵـڵا بـەگ قائیمقامـی دەلیـم لـە ڕەوانـدز وەکـو قائیمقـام ئەرکەکانیـان بگوازرێتـەوە، لەسـەر ئامـاژەی ویلایەتەکانـی بەغـداد و موسـڵ نـووسراو کـراوە، مەزبەتـە لـە قۆمیسـیۆنی هەڵبژاردنـی فەرمانبـەران دەرچـووە لەگـەڵ نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم و یاوەری

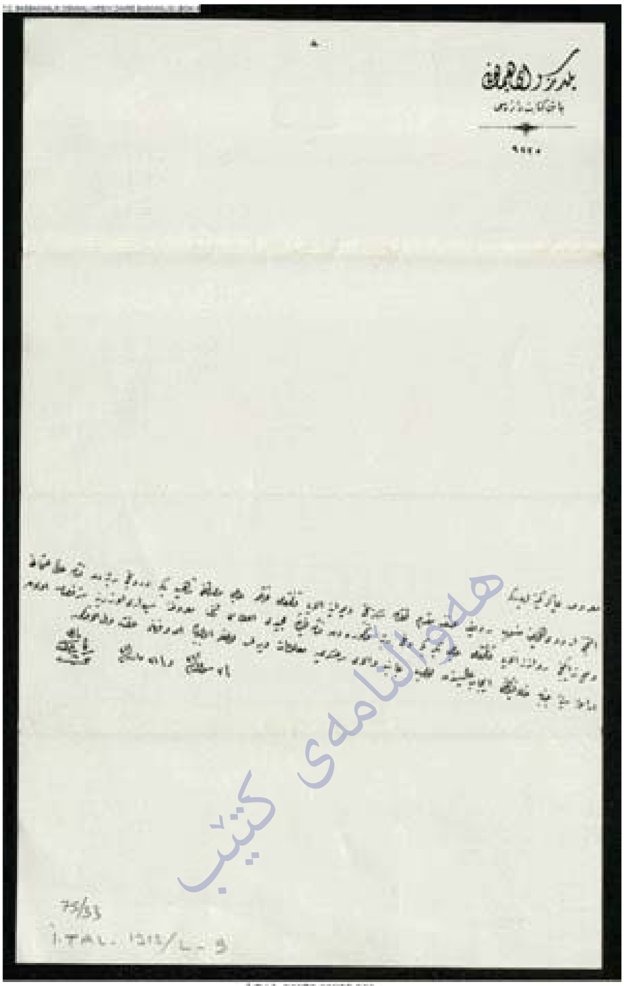

İ.TAL.00075.00033.001

İ.TAL	00075.00033	7 شەوال 1312 (3 نیسان 1895)
کۆشکی یڵدزی هومایۆن فەرمانگەی باش کیتابەت ٩٢٢٥ ڕاگەیەندراوی بەندەمانە حاجی بەکر بەگ قائیمقامی ئالآی ١٠٢ ی ڕەواندز لە پلەی چوارەم نیشانی مەجیدی پێ دەدرێت، لەسەر ڕاگەیەندراوی سپاهیدار بریار و فەرمان لەلایەن پەیوەندیداری خەلافەت دەرچووە و زانیاری دراوەتە سەر عەسکەر، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. جەنابی سەرکاتیبی شەهریار		

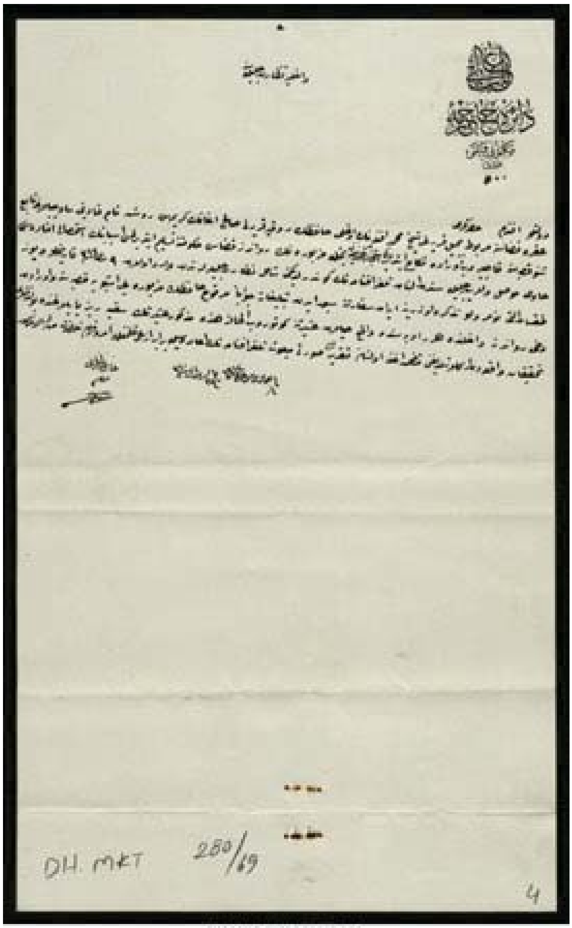

DH.MKT.00280.00069.004

DH.MKT	00280.00069	8 جەمادی کۆتایی 1312 (7 کانوونی یەکەم 1894)

بابی عالی
فەرمانگەی دەرەوە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٥٠٠
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم

حافز کوڕی شێخ محەمەد ئەفەندی لە گوندی بجیل سەر بە قەزای عەقرە هەستاوە بە هەڵگرتنی روش هاوژینی ساڵح ئاغا لە گوندی روقیە و بردویەتیە شارۆچکەی شنۆ سەر بە ساوجبۆلاق و لەوێ مارەی کردووە، بۆ ئەوەی ناوبراو رادەستی حکوومەتی قەزای ڕەواندز بکرێتەوە، تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار وەرگیراوە و ڕەوان کراوە لەسەر نووسراوی مێژووی ٩ ڕەبیعی یەکەم ١٣١٢ ژمارە ١٩٦ ی نەزارەتی شکۆدار پێشووتر ئاگاداری دراوەتە باڵیۆزخانەی ئێران، لە لێکۆڵینەوە دەرکەوتووە حافز لە ناو عەشیرەتی خەیلان ئێستا لە کوێستانی سەفیدریزە، ئەم ڕاپۆرتەی ڕەوان کراوە لەگەڵ وێنەی تەلەگرافنامەکە ڕەوان بکرێتەوە، بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.

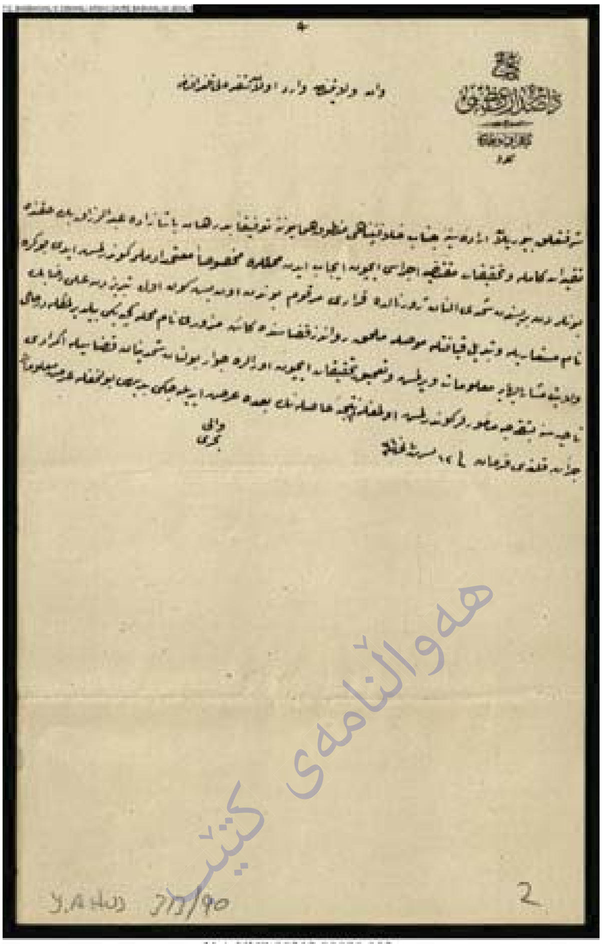

Y.A.HUS.00313.00090.002

هەواڵنامەی کتێب

25 جەمادی یەکەم 1312 (24 تشرینی دووەم 1894)	00313.00090	Y.A.HUS

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پیرۆز
ژووری تەلەگراف
تەلەگرافنامەی بە شیفرە لە ویلایەتی وان هاتووە

پشت بەستن بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت، بۆ لێکۆڵینەوە لە بەدرهان پاشازادە عەبدولرەزاق بەگ، پیاو ڕەوانی ئەم شوێنانە کراوە کە پێویستە و مەبەستە، حاڵی حازر ژورناڵێك لە یەکێك لەم پیاوانە وەرگیراوە، ڕوون بۆتەوە هەڵاتنی ناوبراو دەگەڕێتەوە بۆ ١٥ ڕۆژ پێش ئێستا، کە لە تەبریز بە ناوی عەلی ڕزا بەگ و بە گۆڕینی جلوبەرگی چۆتە ناوچەی مزوری سەر بە قەزای ڕەواندزی موسڵ، زوو زانیاری دراوەتە ویلایەتی ناوهاتوو و بۆ لێکۆڵینەوەش فەرمانبەر ڕەوانی ناحیەی ئەکرادی سەر بە قەزای شەمدینان کراوە، ئەنجامەکەی رادەگەیەندرێت، زانیاری راگەیەندرا فەرمان.
بەحری والی

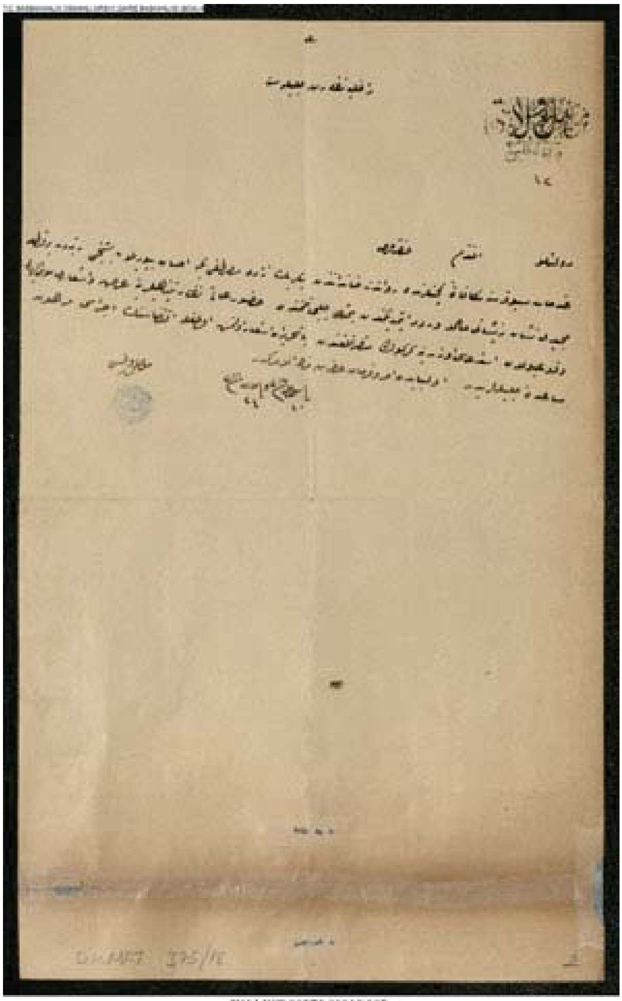

DH.MKT.00375.00018.002

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00375.00018</td><td>10 شەوال 1312 (6 نیسان 1895)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ١٢
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بەکر بەگزادە مستەفا بەگ لە خانەدانی ڕەواندز بەهۆی خزمەتەکانیەوە پاداشت کراوە و لە پلەی پێنجەم مەجیدی نیشانی پێ دراوە، بەڵام تا ئێستا پاداشتەکە نەگەیشتووە، بۆ هێنانی ئاماژە دراوەتە پەیوەندیداری نەزارەت و لەسەر داواکاری ناوبراو بە نووسراو موتەسەرفی کەرکووك ئاگادار کراوەتەوە، کارەکە جێبەجێ بکرێت، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
مۆری والی موسڵ</td></tr>
</table>

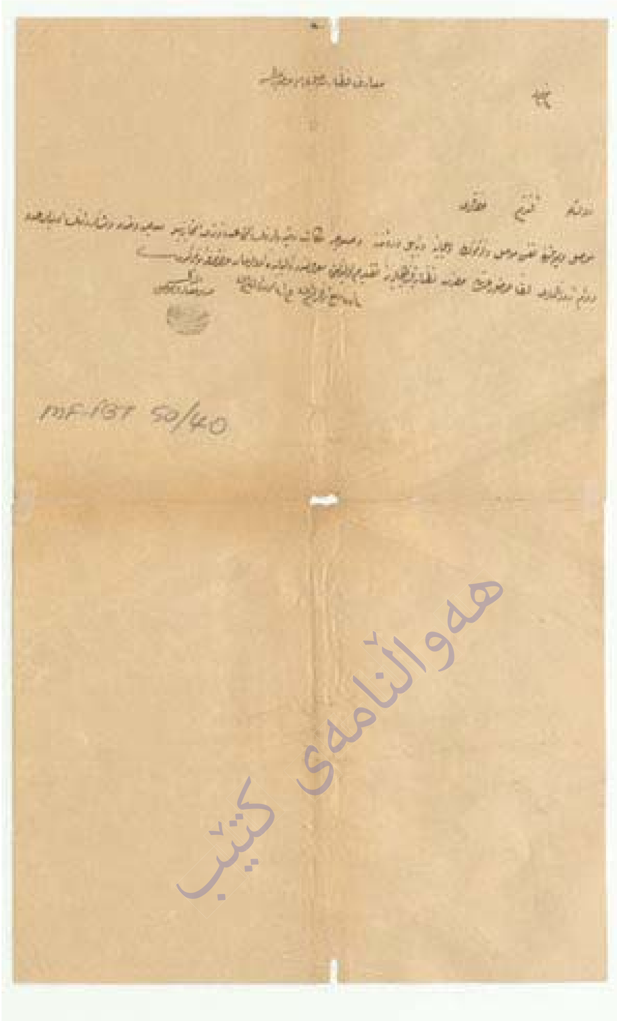
MF-İBT 50/40

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>MF.İBT</td><td>00050.000040</td><td>27 رەبیعی کۆتایی 1313 (17 تشرینی یەکەم 1895)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ژمارە ١٤
نەزارەتی مەعاریفی شکۆدار لایەنی جەنابی عالی
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە ویلایەتـی موسـڵ ٦ وەرەقـەی تاقیکردنـەوە و ١٥ ژورناڵـی زانیـاری موعەلیمـەکان و قوتابیانـی مەکتەبەکانـی روشـدیەی موسـڵ و کەرکـوك و سـلێمانی و هەولێـر و رەوانـدز و سـەڵاحیە پێشکەشـی جەنابـی پەیوەندیـداری سـەدارەت کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
بەرێوەبەری مەعاریفی موسڵ</td></tr>
</table>

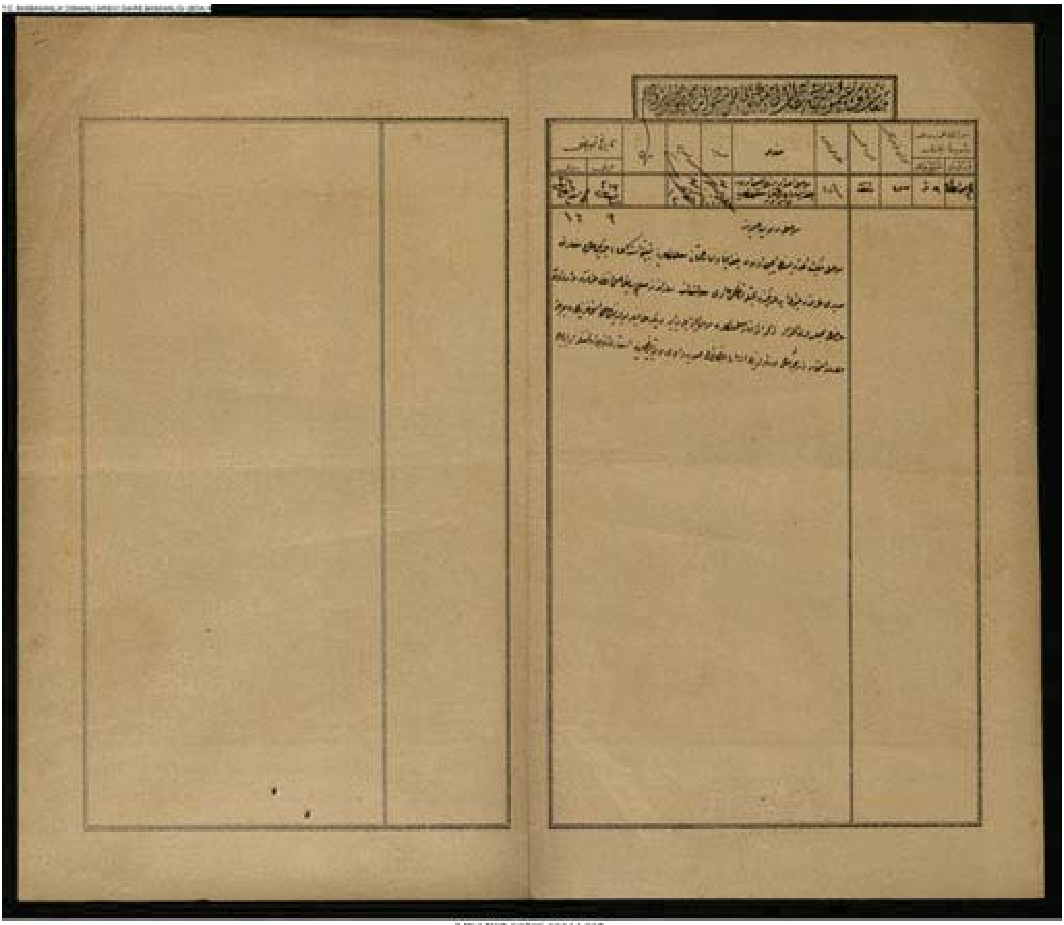

MF.MKT.00298.00044.002

MF.MKT	00298.00044	1 ره‌جه‌ب 1313 (18 كانوونی یه‌كه‌م 1895)
ویلایه‌تی موسڵی عالی مه‌كته‌بی دواناوه‌ندی موسڵ به‌ كراوه‌یی ماوه‌ته‌وه‌، داواكراوه‌ موعه‌لیمی جوگرافیا و زمانی عوسمانی دابمه‌زرێن، به‌ڵام به‌رێوه‌به‌ری مه‌عاریف ره‌زامه‌ندی نیشان نه‌داوه‌، له‌لایه‌ن عه‌لی ئه‌فه‌ندی موعه‌لیمی پێشووی ره‌واندز داواكاری بۆ ئه‌نجوومه‌ن به‌رز كراوه‌ته‌وه‌، ئه‌م موعه‌لیمه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌وانی تر به‌یه‌كه‌وه‌ تاقیكردنه‌وه‌ به‌ قوتابیانی مه‌كته‌به‌كه‌ بكه‌ن، تاقیكردنه‌وه‌ی په‌سه‌ندكراو و وه‌ره‌قه‌ی وه‌رگێردراوی كه‌سێتیه‌كان ره‌وان بكرێت، له‌سه‌ر ئاماژه‌ی واڵای په‌یوه‌ندیداری ویلایه‌ت جێبه‌جێ بكرێت.		

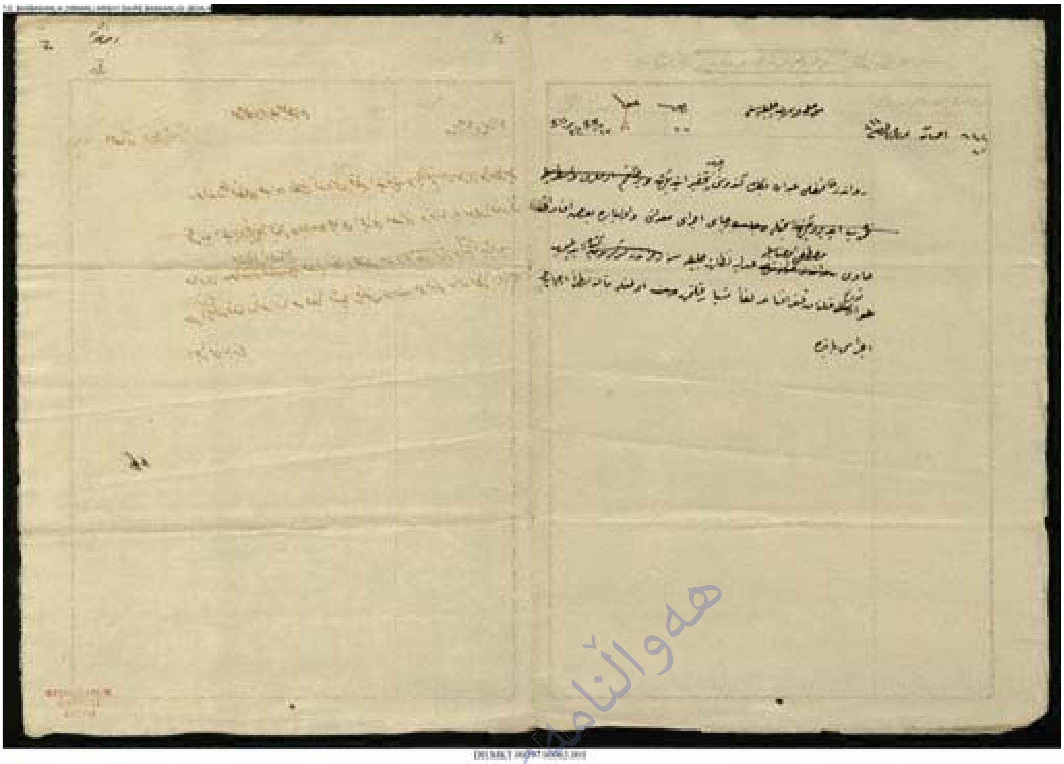

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00397.00063	22 موحەررەم 1313 (15 تەمموز 1895)
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت روشدی ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیە بۆ جێبەجێ کردنی فەریزەی حەج داوای مۆڵەتی کردووە، بەم راگەیەندراوە لە ١ کانوونی یەکەم ١٣١٦ تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ لەگەڵ نووسراو پێشکەش کراوە، پەیوەندیداری وەکالەت کارەکە جێبەجێ بکات.		

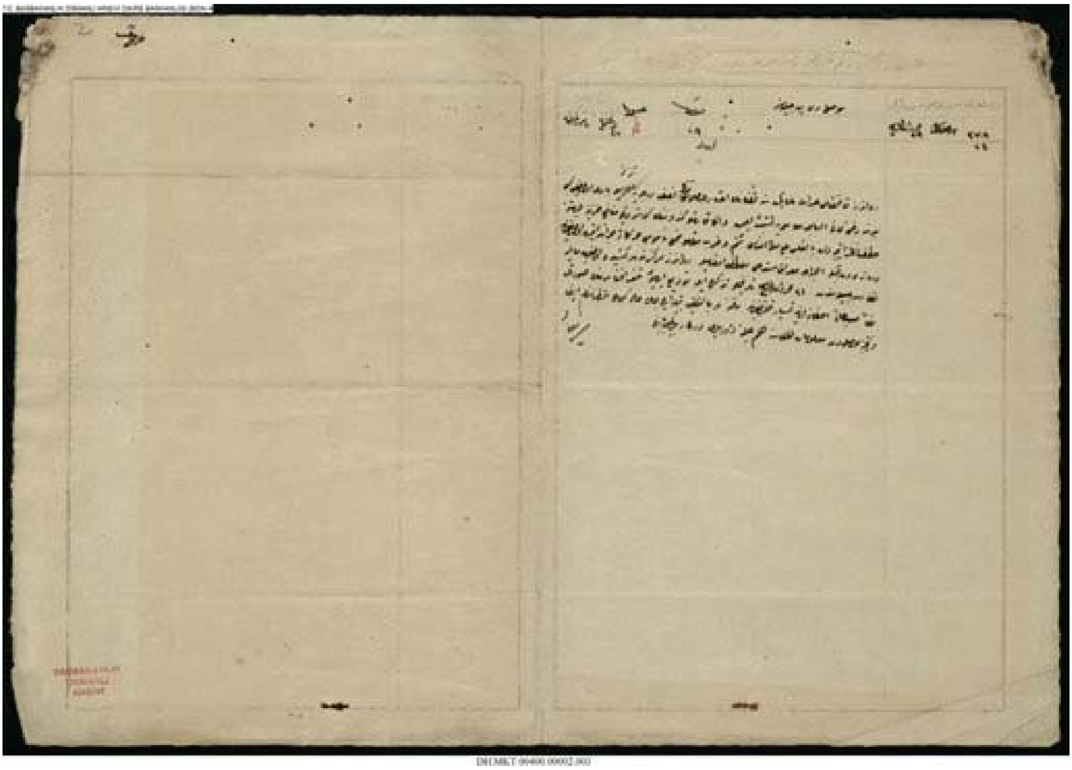

DH.MKT	00400.00002	27 موحەڕرەم 1313 (15 تەمموز 1895)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار عەبدوڵڵا بەگ قائیمقامی ڕەواندز لە ساڵی ڕابردووەوە داهاتی دە یەکی قەزاکەی بۆ کۆتا پلە دابەزاندووە و ئەم ساڵەش وەکو پێشوتر دەستپێشخەری کردووە بۆ هەمان مامەڵە، بەم کارەی بیری لە سوودی خەزینە نەکردۆتەوە و بە پێچەوانەوە بەرامبەر خەڵك کاری لێدان و سوکایەتی پێ کردن و چاوبرین لە ناموسی خەڵك کردووە، بە واژووی مستەفا تەلەگرافنامە لە مەرکەزی ڕەواندز هاتووە و لەگەڵ نووسراوی ٢١ حوزەیران ١٣١١ نەزارەتی شکۆدار ڕەوان کراوە، لێکۆڵینەوە لە بابەتەکە بکرێت، بە گوێرەی ئەنجامەکەی کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

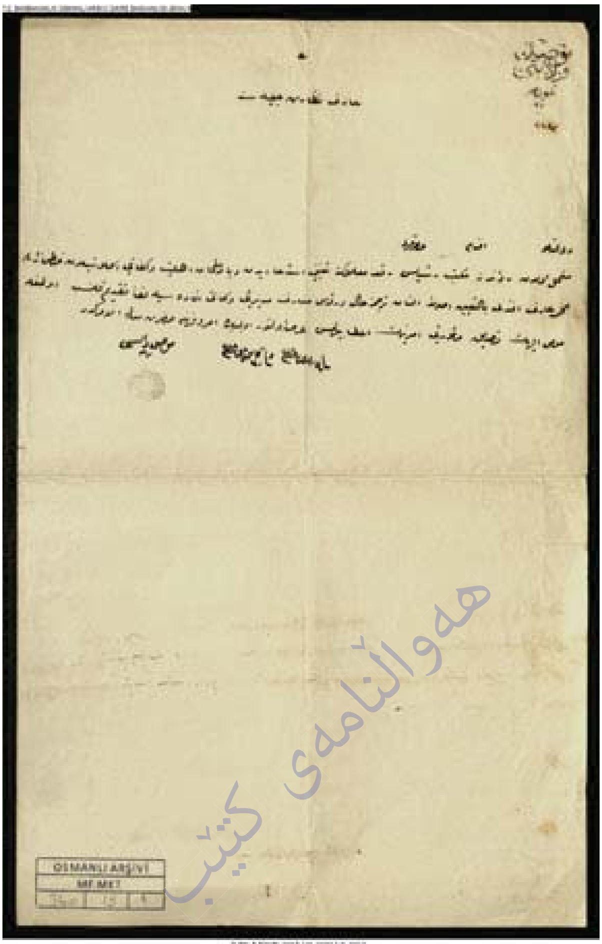

MF.MKT.00360.00013.001

هەواڵنامەی کتێب

9 ڕەمەزان 1314 (11 شوبات 1897)	00360.00013	MF.MKT

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٣١٣
نەزارەتی مەعاریفی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
مەکتەبی ڕوشدیەی ڕەواندز بەتاڵە و بۆ دامەزراندنی موعەلیم داواکاری بەرز کراوەتەوە، خەتی زادە محەمەد عارف ئەفەندی بە تاقیکردنەوە توانا و لێهاتوویی ڕوون بۆتەوە، بۆیە دامەزراوە و وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی پێشکەشی بریکاری بەڕێوەبەرایەتی مەعاریف کراوە، فەرمانی پەسەند کردنی ئەرکی ناوبراو ڕەوان بکرێت، ڕاگەیەندراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
والی موسڵ

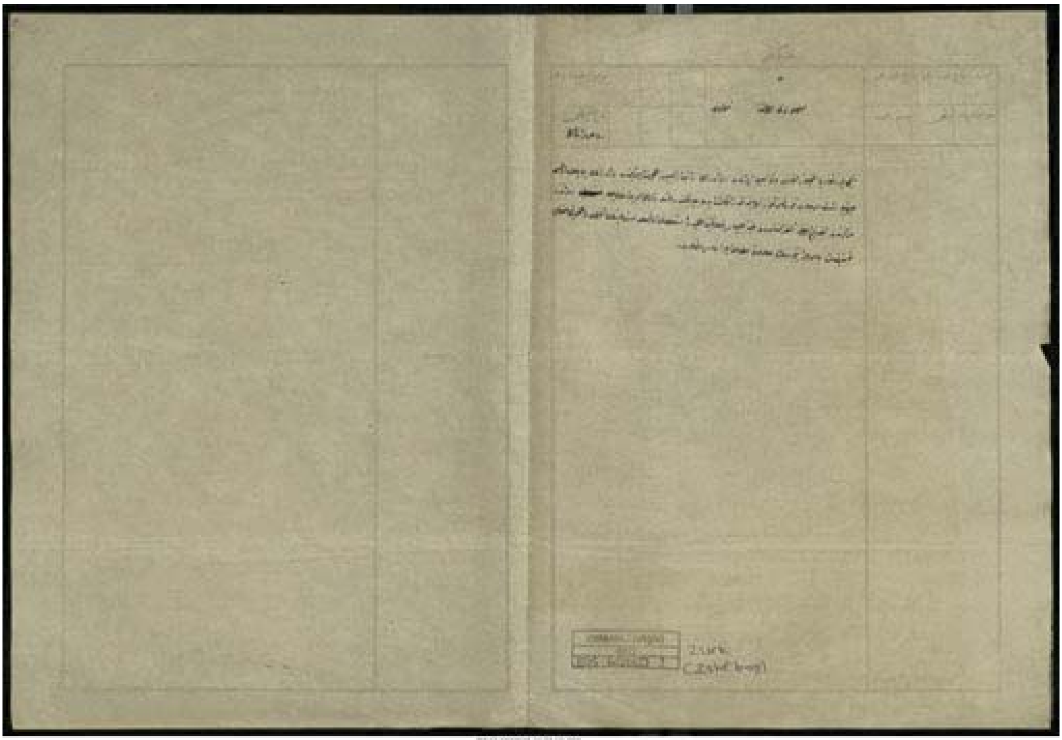

BEO	000805.060360	21 موحەڕڕەم 1314 (2 تەمموز 1896)
بریکاری والی موسڵ تەلەگرافنامە زیاتر لە ٢٠٠ خانەی خزم و نزیك لە ئێران بۆ زەوی بە مووچەی ڕەواندز هیجرەتیان کردووە، ئەوێ دەبێتە گەرمیان لە سەرمای سەخت بەبێ خانوو تا کۆتایی تەمموز لەوێ دەمێننەوە، بە واژووی کەمالەددین لە مەرکەزی ڕەواندز تەلەگرافنامە وەرگیراوە، بە میهرەبانی پەیوەندیداری خەلافەتی عەتەبەی عالیە لە بارەی کەس و ناسنامەی لێکۆڵینەوە بکرێت، ئەنجامەکەی خوێندنەوەی بۆ بکرێت و بەرز بکرێتەوە، ڕاگەیاندنی داواکراوە.		

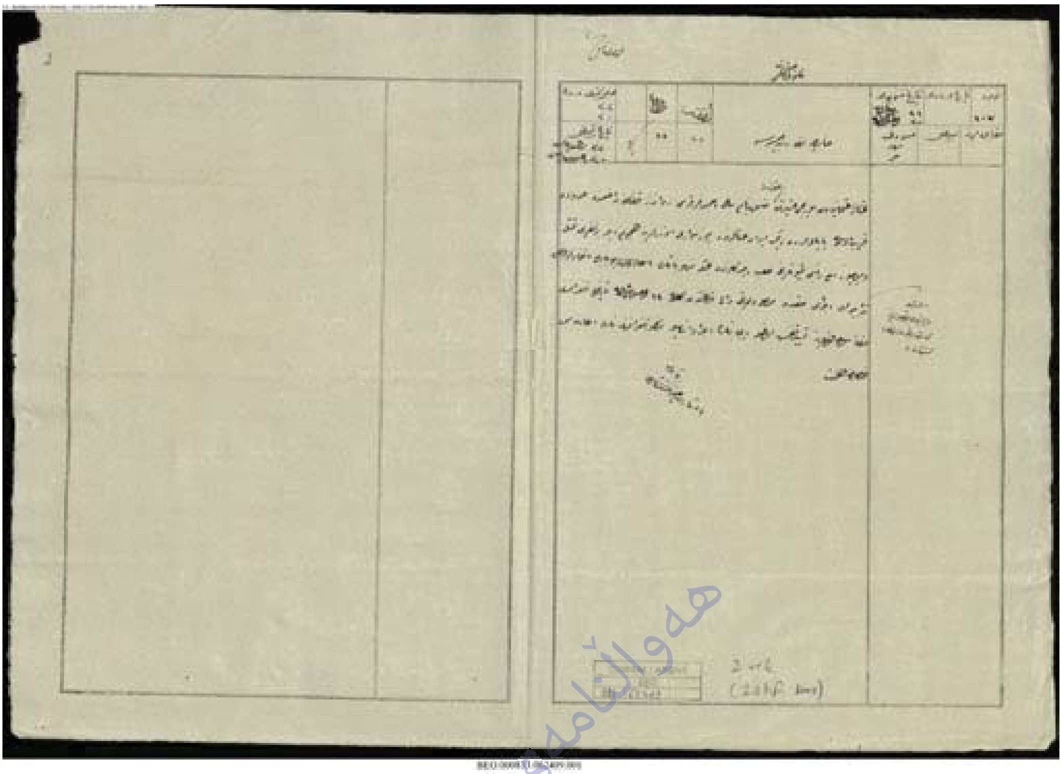

BEO.000833.062409.001

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000833.062409	22 ڕەجەب 1314 (27 کانوونی یەکەم 1896)

نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار
عەشیرەتی فرقەی ساڵ ئەحمەدی سەر بە سورجی عوسمانی لە ناو قەزای ڕەواندز لە گەرمیانی نزیك سنوور نیشتەجێن، ١٠٠ سوارەی سەربازی ئێران هێرشیان کردۆتە سەریان، یەك نەفەر کوژراوە و ٣٥٠ سەرمەڕ تاڵان کراوە، بۆ گەڕاندنەوەی تاڵانکراوەکان و ئامادەکاری بەرامبەر بەم دەستدرێژیانەی ئێران لە وەکالەتی والی ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە لە مێژووی ١٤ ئۆغستۆس ١٣١٢ هاتووە و بۆ دەوڵەت ڕەوان کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە و ڕاگەیاندنی هەروەها گەڕاندنەوەی تەلەگرافنامەکە هیممەت بکرێت.

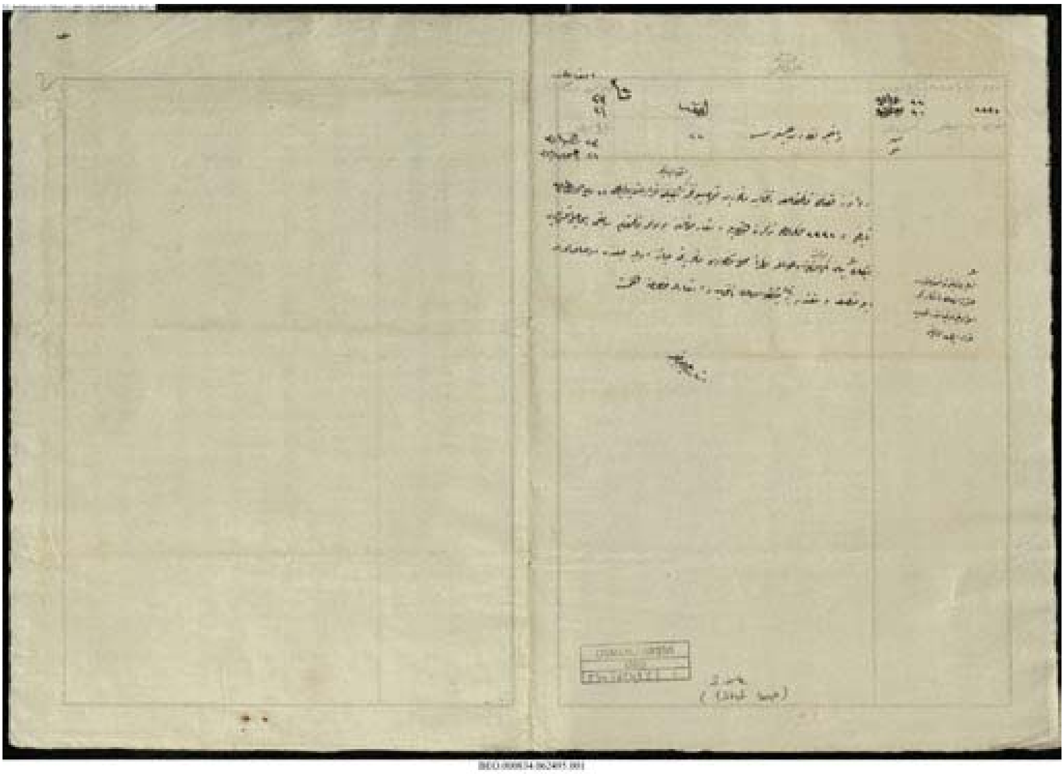

BEO.000834.062495.001

BEO	000834.062495	22 ڕەبیعی یەکەم 1314 (31 ئاب 1896)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لەلایەن قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی هەڵبژێردراو، بە قائیمقامی قەزای ڕەواندز هەڵبژێردراوە، بەڵام لە نووسراوی ١٧ ڕەبیعی یەکەم ١٣١٤ ژمارە ٢٣٣١ ئاماژەی پێکراوە، ئیسماعیل شەمسەددین بەگ قائیمقامی پێشووی بولانق لەم قائیمقامیەتانەی ئەرکی هەبووە، لە بەرامبەر عەشیرەتەکان کەمتەرخەم و کاری سەرپێچی کردووە و بەم هۆیەوە دوور خراوەتەوە، بە تێروانین لەم ڕاگەیەندراوە وەرگرتنی ئەم ئەرکە گونجاو نابێت، هیممەت بکرێت کەسێکی تری گونجاو بدۆزرێتەوە.

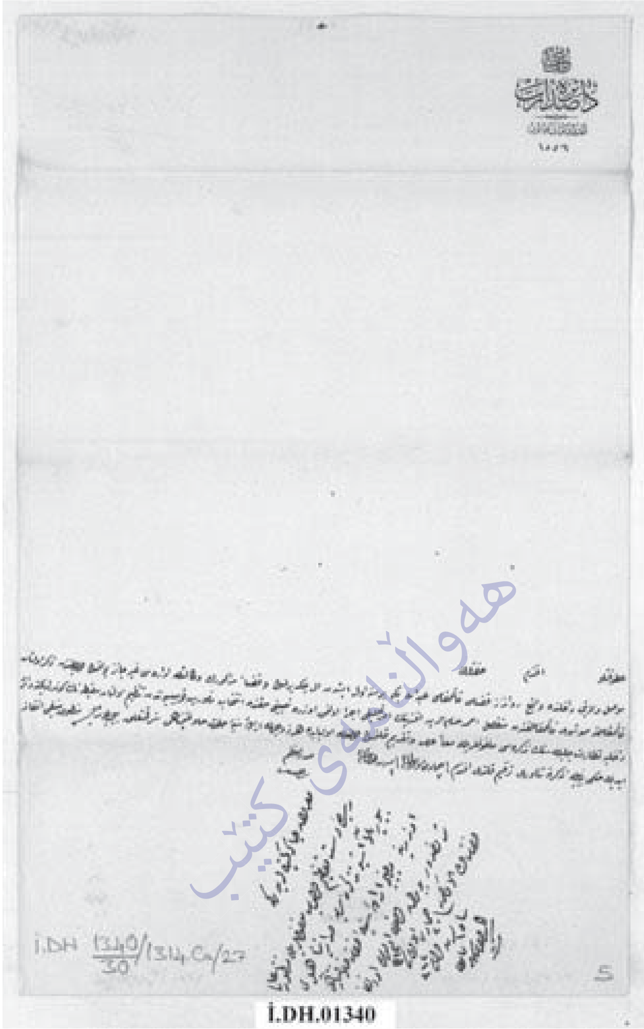
İ.DH.01340

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01340.000030</th><th>7 جەمادی یەکەم 1314 (14 تشرینی یەکەم 1896)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٥٥٦
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
ساڵێك لەمەوبەر عەبدوڵڵا بەگ قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ دەستی لە کار کێشاوەتەوە، هەروەها بە گونجاو نەزانراوە قەزاکە بە وەکالەت بەڕێوەببردرێت، بۆیە ئەحمەد حوسامەددین ئەفەندی قائیمقامی جیابووەوە لە سوشەهیر لەسەر سوێند خواردنە، بۆ دامەزراندنی مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە و نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

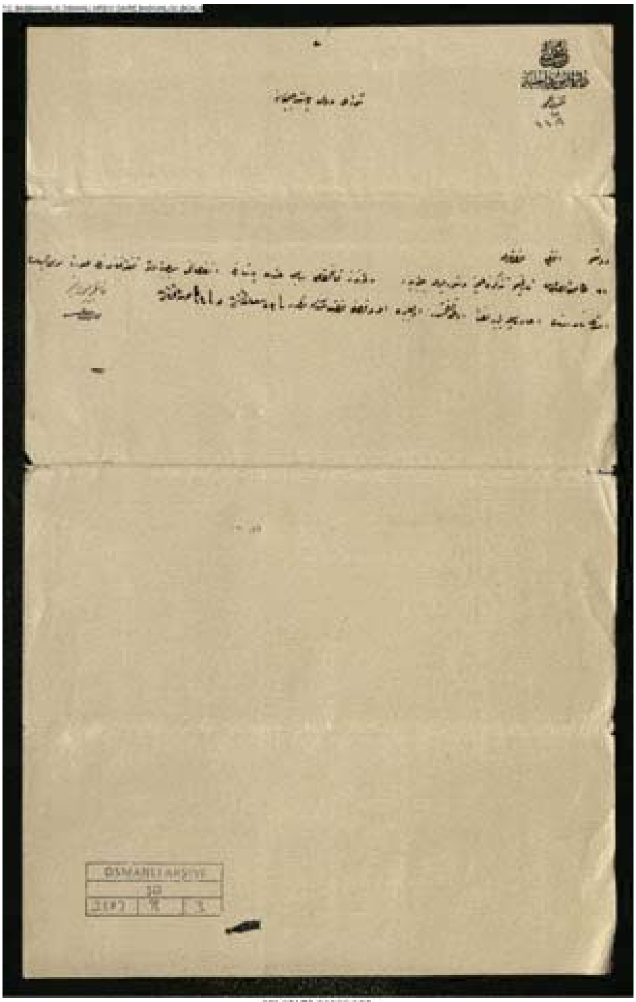

ŞD-02173.00008.003

ŞD	02173.00008	23 شەعبان 1314 (27 كانوونی دووەم 1897)

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ١١٨
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
وەڵامی نووسراوی مێژووی ٢١ کانوونی یەکەم ١٣١٢ی عالی، عەبدوڵڵا پاشا قائیمقامی پێشووی ڕەواندز دوورخراوەتەوە و وێنەی تەلەگرافنامەی دوورخستنەوەی لە ئەرکەکەی لەگەڵ داواکاری نامەی ناوبراو ڕەوان بکرێتەوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری کاروباری ناوەخۆ

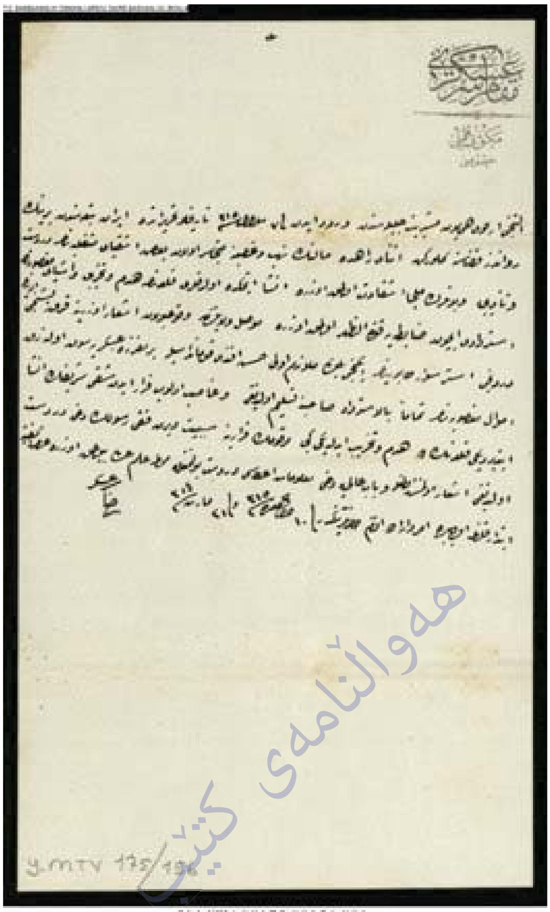

Y.MTV.00175.00156.001

هەواڵنامەی کتێب

Y.MTV	00175.00156	10 زیلقەعدە 1315 (2 نیسان 1898)

پایەی سەرعەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
لـە موشـیرەتی لەشـکری شەشـەمی هومایۆنـی شـکۆدار نـووسراوی ٧ شـەوال ١٣١٥ هاتـووە، هاووڵاتیەکـی ئێـران هاتۆتـە قـەزای ڕەوانـدز لـە کاتـی هاتنـی تووشـی چەتـەکان بۆتـەوە و کەلوپەلـی تـاڵان کـراوە، چەتـەکان دەسـتگیر دەکرێـن و کەلوپەلەکانیـش ڕادەسـت دەکرێنـەوە، ئـەم قەڵایـەی چەتانـەکان دروسـتیان کـردووە وێـران بکرێـت و بـۆ گەڕاندنـەوەی کەلوپەلـە تـاڵان کراوەکانیـش هێـزی زابیتـە پشـتگیر بێـت، لەسـەر ئاماژەی ویلایەتـی موسـڵ مەفرەزەیەکـی سـەربازی بـە قوماندانیەتـی مولازمـی یەکـەم حەسـەن ئەفەنـدی لـە بلۆکـی دووەمـی تابـووری چوارەمـی ئێسترسـوارەی ئـاڵای ٤٥ چۆتـە ناوچەکـە، کەلوپەلـە تاڵانکـراوەکان بـە تەواوەتـی بـۆ خاوەنەکـەی گەڕێندراوەتـەوە و تاڵانچیەکـەش بـە نـاوی چەتـە شـەریف ڕای کـردووە، هەروەهـا ئـەم قەڵایـەی دروسـتی کـردووە وێـران کـراوە، جگـە لەمـە فەقـێ ڕەسـوڵ کـە هـۆکاری هەڵاتنـی چەتەکـە بـووە، دەسـتگیر کـراوە، زانیارییـەکان دراوەتـە بابـی عالـی و نـووسراو کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئەفەندیمانـە.
ڕزا سەر عەسکەر

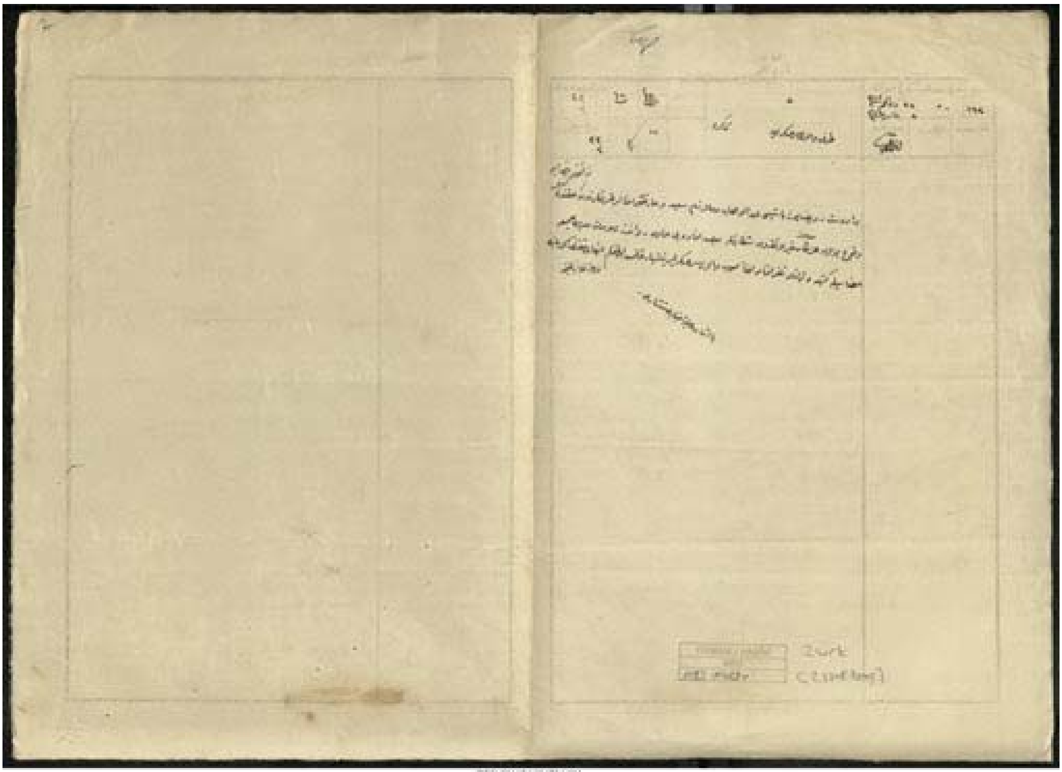

22 زیلحیجە 1315 (14 مایس 1898)	001124.084234	**BEO**
لایەنی والای سەرعەسکەر لە بەرامبەر قائیمقامی قەزا یوزباشی ڕەدیفی برادۆست عەبدولوەهاب و مولازم سەعید ئاغا و حارس ئاغا مامەڵەی نەشیاویان ئەنجام داوە، ئەم سکاڵایانەی کە بەرز کراوەتەوە بە واژووی جومعە بەڕێوەبەری ڕسوماتی ڕەواندز تەلەگرافنامە دەرچووە و بۆ والای سەرعەسکەر بەرز کراوەتەوە، بە تێڕوانین لە بەراییەکانی ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت.		

ŞD.02173.00008.005

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	02173.00008	16 سەفەر 1315 (17 تەمموز 1897)
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار لە ٢٨ حوزەیران ١٣١٣ عەبدوڵڵا بەگ قائیمقامی پێشووی ڕەواندز دەستی لە کار کێشاوەتەوە، لێکۆڵینەوەی سەرەتایی ئەنجام بدرێت و لەسەر ئەنجامی لێکۆڵینەوەی دادگا هیچ شتێك ڕوون نەبۆتەوە، لە لێکۆڵینەوەی دووەم لەلایەن ساڵح پاشا والی پێشوو فشاری خراوەتە سەر و وازی لە کارەکەی هێناوە، لە کۆتاییدا لە فەرمانگەی بنەرەتی لێکۆڵینەوە ئەنجام دراوە لە ئەوراقی سەرەتایی لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت ووردبینی بۆ دەکرێت، دەرکەوتووە جیابوونەوەی هیچ ڕاستییەکی تێدا نییە، ئەگەر بخرێتە ژێر دادگا ئەوا هیچ ئەنجامێکی نابێت، بەراییەکانی ناوهاتوو هەڵبگیرێت و ئەمەش لە ئەنجوومەنی ناوهاتوو بڕیاری لەسەر دراوە. زوهدی والی موسل		

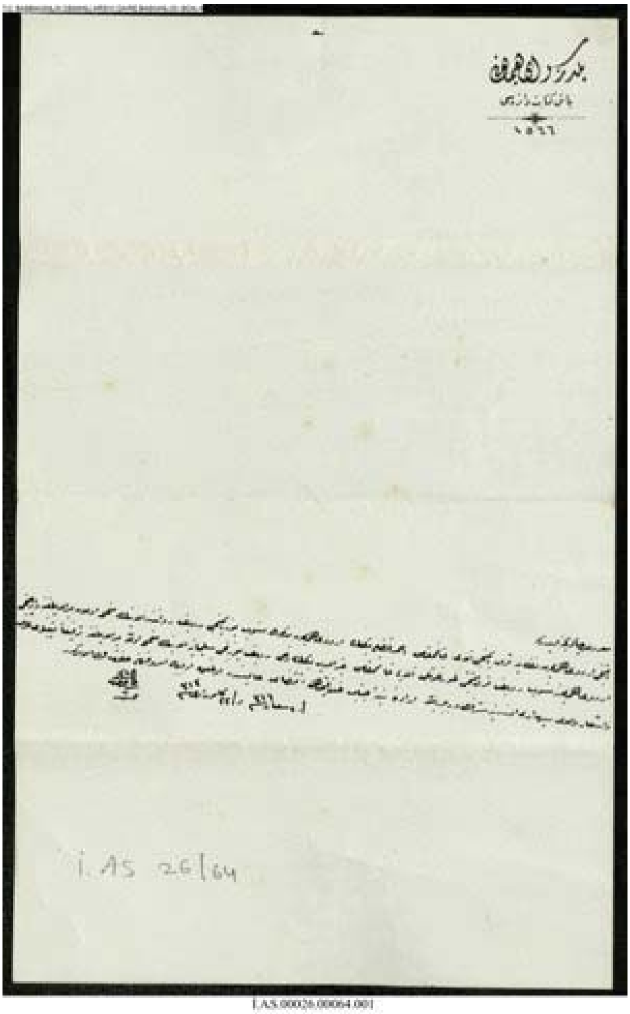
١٥٦٦

i.AS 26/64

İ.AS.00026.00064.001

İ.AS	00026.00064	20 شەعبان 1316 (3 کانوونی دووەم 1899)
کۆشکی یڵدزی هومایۆن فەرمانگەی باش کیتابەت ١٥٦٦ راگەیەندراوی پەندەمانە ئەحمەد فەزڵی بەگ قائیمقامی ئالای ٤٢ی لەشکری شەشەمی هومایۆنی نیزامیە بۆ میری ئالای ١٠٢ ی رەدیفی رەواندزی لەشکری هەمایۆنی ناوهاتوو، خەیرەددین بەگ قائیمقامی ئالای تورغوتلی ٤٦ ی رەدیفی لەشکری سێی هومایۆن بۆ میری ئالای ١٠٠ ی رەدیفی سلێمانی پلەکانیان بەرز بکرێتەوە و دابمەزرێن، لەسەر راگەیاندن و ئاماژەپێکردنی والای سپاهیدار، جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.		

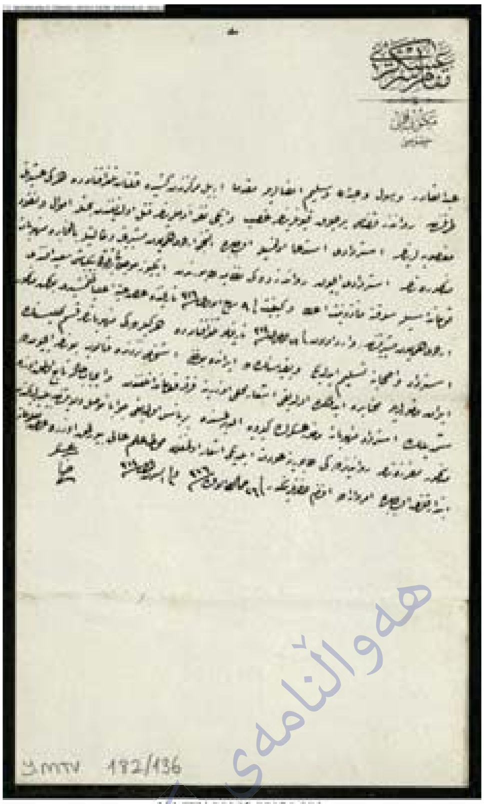

Y.MTV.00182.00136.001

Y.MTV	00182.00136	26 جەمادی یەکەم 1316 (12 تشرینی یەکەم 1898)

پایەی سەر عەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
پێشەکی بە واژووی عەبدولقادر و ڕەسول و عەبدوڵڵا و سەلیم لە مەرکەزی هەولێر تەلەگرافنامە دەرچووە، تێدا دەردەکەوێت لە قەزای ڕەواندز لەلایەن عەشیرەتی هەرکی ژمارەیەك زۆر مەڕومالات تالان کراوە، ٢ پیاویش کوژراوە، داواکراوە کەلوپەل و پارە تالان کراوەکان بگەڕێندرێنەوە، لەم بابەتەدا بە بریکاری موشیرەتی لەشکری شەشەمی همایۆن بە پەیوەندی کردن و بۆ گەڕانەوەی کەلوپەلە تاڵانکراوەکان تابورە نیزامیەکەی ڕەواندز هێزێکی ٢٠٠ کەسی بە قوماندانیەتی بینباشی سەعید ئەفەندی ڕەوان دەکرێت و ڕەزامەندی نیشان دراوە لە ڕەوان کردنی، چۆنیەتیشی لە ٩ ڕەبیعی یەکەم بە عەتەبەی عالیە ڕاگەیەندراوە، ئەمجارە تەلەگرافنامەی موشیرەتی لەشکری همایۆن لە ٢٣ ئەیلوول ١٣١٤ هاتووە، کەلوپەلە تاڵانکراوەکان کە لەلای هەرکیەکانە بە تەواوەتی گەڕێندراوەتەوە و دراوەتەوە خاوەنەکانیان، ئەوەی ماوەتەوەش لە ئێران لەلای چەند کەسێکە، بۆ ئەمەش لەگەڵ فەرمانبەرانی ئێران پەیوەندی دەکرێت و قسە دەکرێت، لەسەر ئاماژەی قوماندانیەتی فرقە، حاڵی حازر بۆ گەڕاندنەوەی کەلوپەلە تاڵانکراوەکان و کشانەوەی فەرمانبەرانی سەربازی هیچ کێشەیەك دروست نابێت، لە وەڵام بە ویلایەتی موسڵ ڕاگەیەندراوە، مەفرەزەی ناوهاتوو گەڕاوەتەوە تابورەکەی ڕەواندز ، لەسەر ئاماژەی عالی زانیاری ڕاگەیەندراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەفەندیمانە.
ڕزا سەرعەسکەر

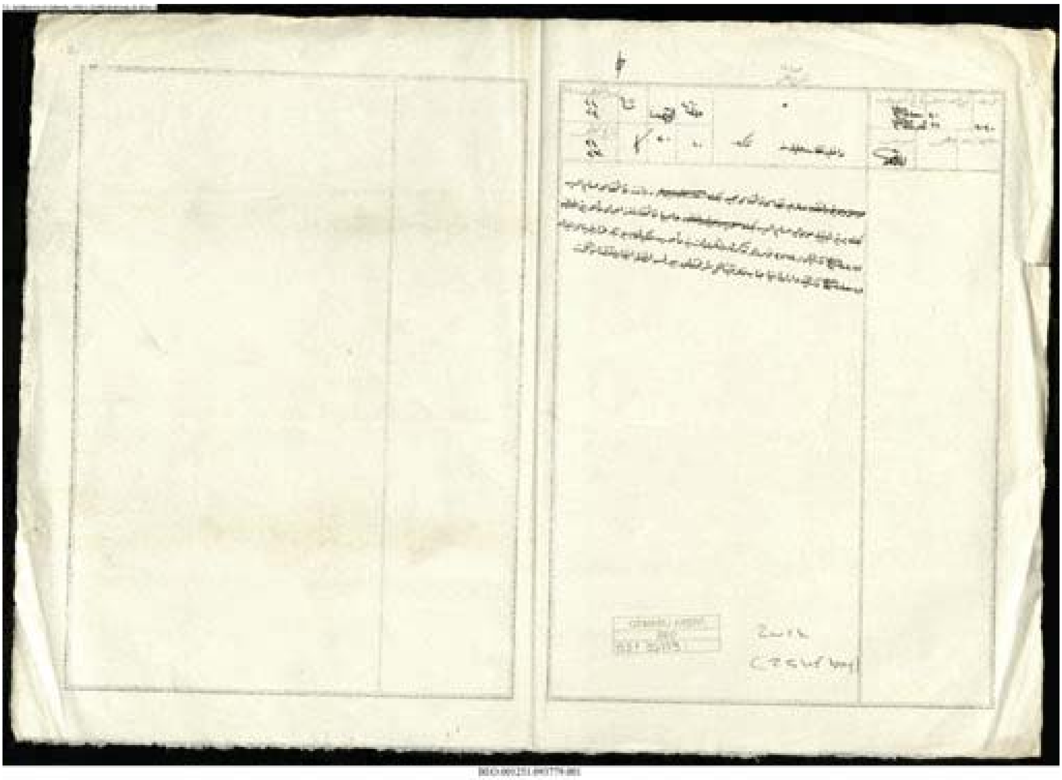

BEO	001251.093779	20 شەعبان 1316 (3 کانوونی دووەم 1899)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار مەجید بەگ قائیمقامی قەزای سەڵاحیە لە شوێنی حوسامەددین بەگ قائیمقامی رەواندز دادەمەزرێت، حوسامەددین بەگیش لە قائیمقامیەتی حاجیا دادەمەزرێت، لەسەر نووسراوی ١٧ رەجەب ١٣١٦ ژمارە ٣٧٦٣ و بە بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە مێژووی ١٨ شەعبان ١٣١٦ دەرچووە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

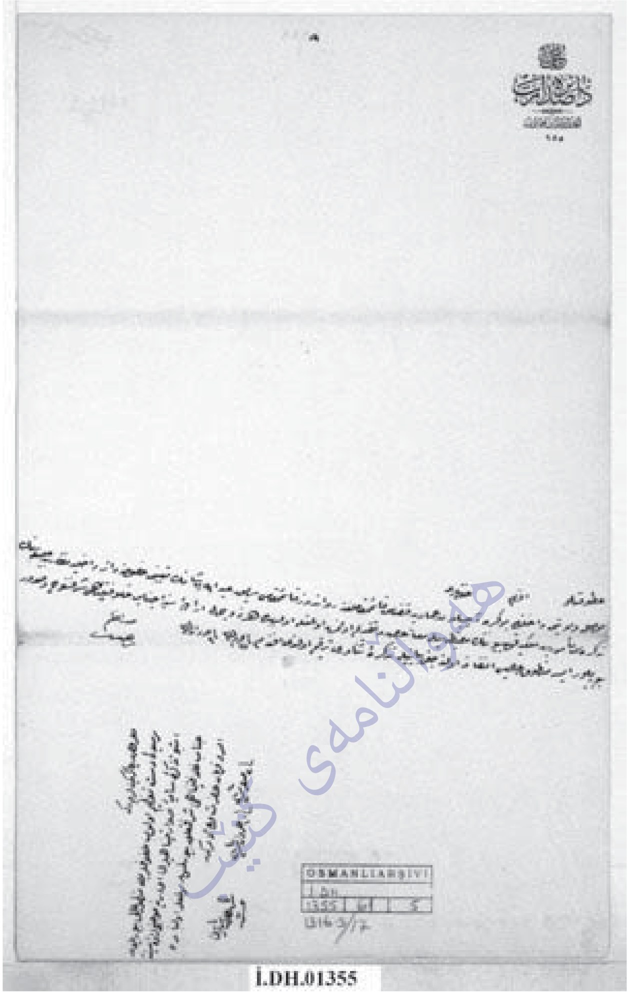

İ.DH	01355.000061	25 موحەررەم 1316 (15 حوزەیران 1898)
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەت دیوانی هومایۆنی ئێستا ٢٥٥ جەنابی میهرەبانی ئەفەندم قائیمقامیەتی قەزای عەمادیە سەر بە ویلایەتی موسڵ بە کراوەیی ماوەتەوە، عەبدوڵلا پاشا قائیمقامی پێشووی ڕەواندز دامەزرێت، نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لەگەڵ قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم. سەدری ئەعزەم		

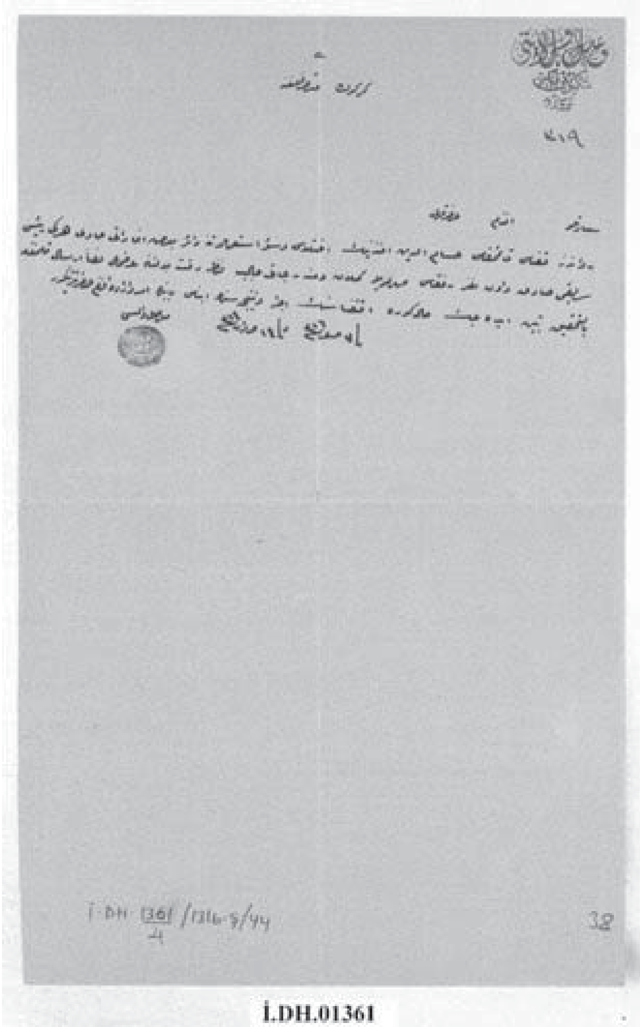

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01361.000004</th><th>7 سەفەر 1316 (27 حوزەیران 1898)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٣١٩
موتەسەرفی کەرکووك
جەنابی میری میرانی ئەفەندم
حوسامەددین ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز پارەی دەوڵەتی خراپ بەکارهێناوە و خواردویەتی، بۆیەداواکاری لەلایەن سادق سەرۆکی پێشووی عەشیرەتی هەرکی و ١٠ کەس لە هاوەڵانی هاتووە و بە تێروانین لە بەرایەکانی هاوپێچ داواکاریەکە پێشکەش کراوە، بە لێکۆڵینەوە دەردەکەوێت، ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت، بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
مۆری عەبدولوەهاب والی موسل</td></tr>
</table>

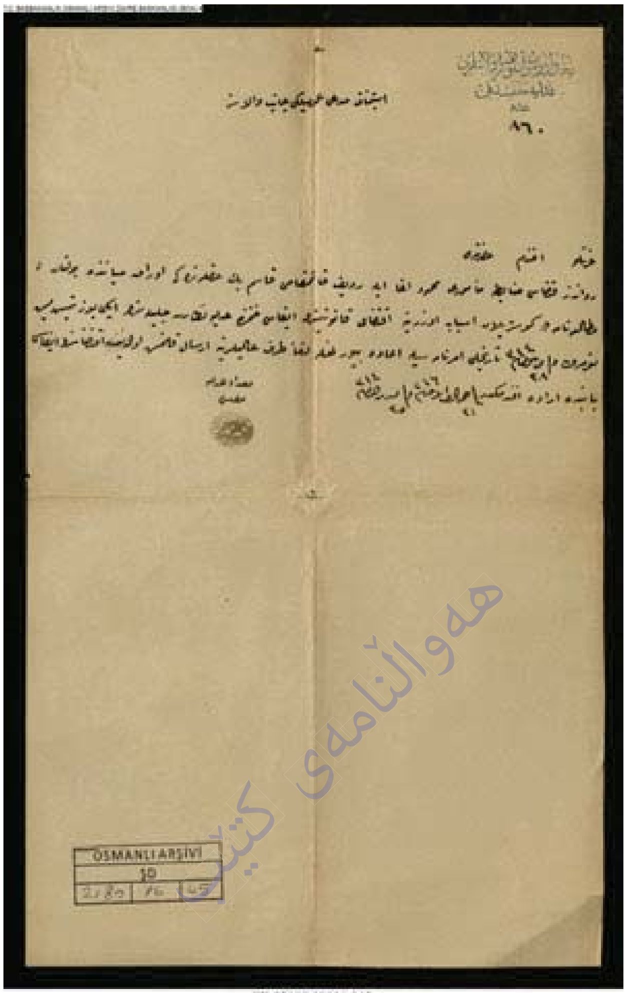

ŞD.02180.00016.045

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	02180.00016	21 جەمادی کۆتایی 1316 (6 تشرینی دووەم 1898)

ویلایەتەکانی بەغداد و موسڵ و بەسرا
سەرپەرشتیاری داد
ژمارە ٨٦٠
لایەنی واڵای داواکاری گشتی ئیستیناف
جەنابی بەرێزی ئەفەندم
ئـەم نووسراوانـەی پەیوەسـتن بـە مەحمـود ئاغـا فەرمانبـەری زابیتـەی قـەزای ڕەوانـدز لەگـەڵ قاسـم بـەگ قائیمقامـی ڕەدیـف خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە و هۆکارەکانـی دەسـت نیشـان کـراون، مامەڵـەی یاسـایی ئەنجـام بدرێـت و لەگـەڵ بریارنامـەی ٢٨ ئەیلـوول ١٣١٤ ژمـارە ٢٧٥ ی نەزارەتـی داد ڕەوان دەکرێتـەوە، بـۆ عالـی ڕەوان کـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەرمانـی ئەفەندیمانـە.
محەمەد حەمدی موفتی دادی بەغداد

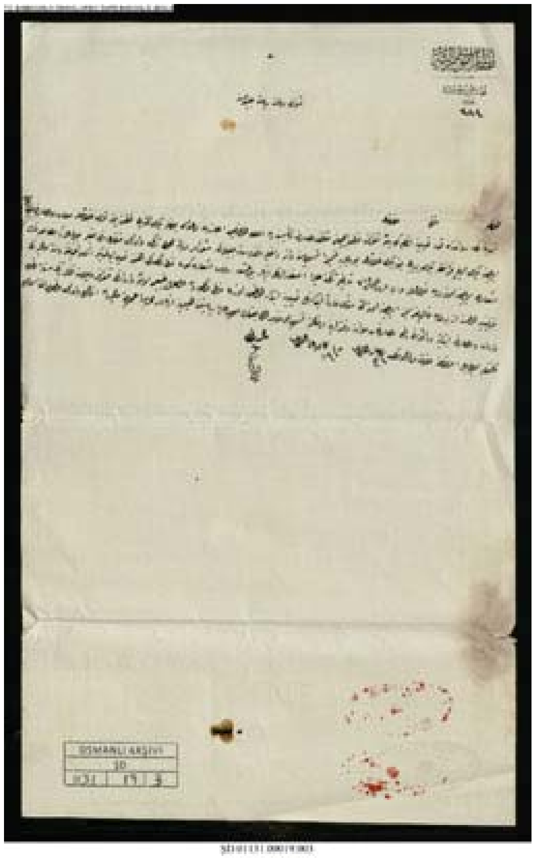

<table>
<tr><td>ŞD</td><td>01131.00019</td><td>30 ڕەمەزان 1317 (1 شوبات 1900)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی کاروباری دارایی
ژمێریاری گشتی
ژمارە ٣١٤
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بە پێویست زانراوە لە شەمدینان تا ڕەواندز هێلی تەلەگراف درێژ بکرێتەوە، خەرجی دامەزراندنی بە ٢٦,٩٤٠ قوروش خەرجی و مووچە ڕێك بخرێت، بە ٣٢٣ فرەنگ و ٢١,١٢٠ قوروش بودجە زیاد بکرێت، نووسراو لە نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار بۆ شورای دەوڵەت ڕەوان کراوە، لەگەڵ ئەوراقی بەرایی خوێندنەوەی بۆ بکرێت، ئاماژەی ژمارە ٣١٤ لە ٢٠ تشرینی دووەم ١٣١٥ سەروو بەرز کراوەتەوە، بە گوێرەی ئاماژەکە هێلی ناوهاتوو هێشتا درێژ نەکراوەتەوە، ئەم ساڵەش لە کۆتاییەکەین ماوەیەکی کەمی ماوە، بۆیە لە سەرەتایی مارتی ١٣١٦ دەست بە درێژکردنەوەی دەکرێت، داهاتی دەستکەوتنی هێلی ناوهاتوو ئاساییە، داهات و خەرجی سەرەتایی و هەمیشەیی لەم ساڵەی نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف تۆمار دەکرێت و لە دەفتەری موازەنەش تۆمار دەکرێت، نووسراو بۆ پەیوەندیداری سەرۆکایەتی کراوە و وتەی دارایی گشتی ژمێریاری و نووسراوی بەرایی هاوپێچ بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری دارایی</td></tr>
</table>

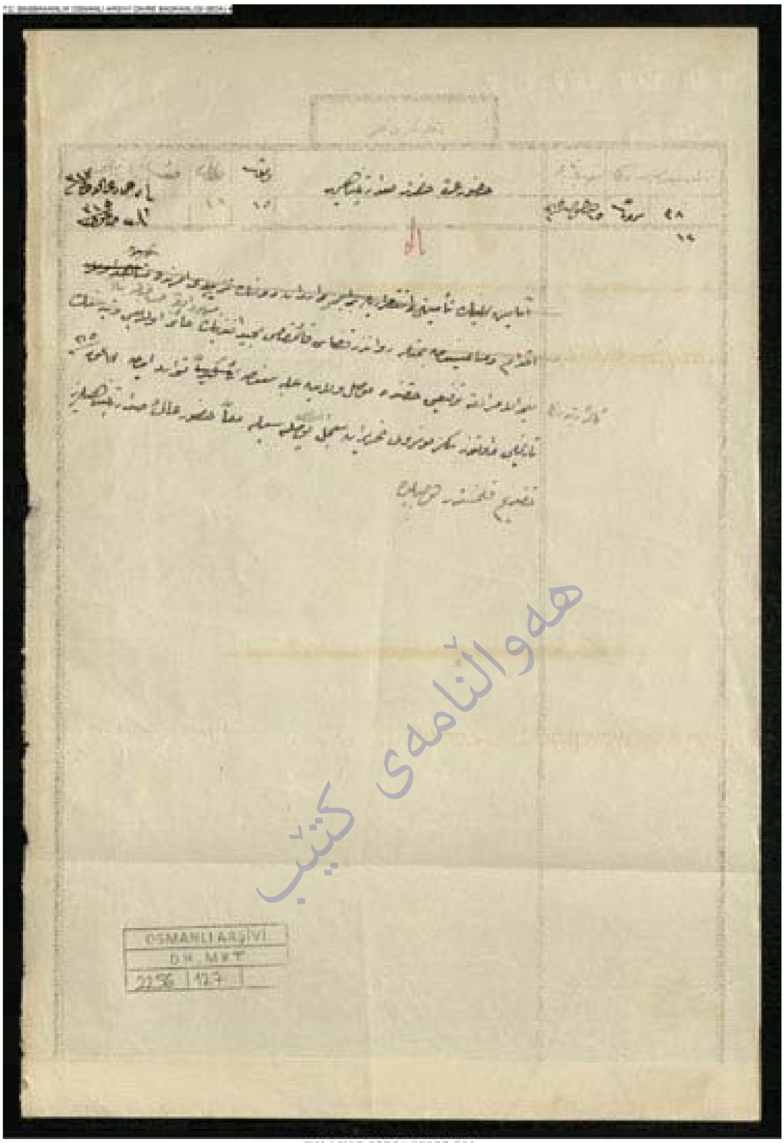
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2256 127

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02256.00127.001

7 جەمادی کۆتایی 1317 (13 تشرینی یەکەم 1899)	02256.00127	DH.MKT

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
خزمەتە باشەکانی مەجید بەگ قائیمقامی قەزای ڕەواندز جێگەی شایەدین، بۆیە لە پلەی سێیەم نازناوی میری میرانی وەرگرتووە، نووسراوی ویلایەتی موسڵ لە مێژووی ١٧ تەممووز ١٣١٥ ژمارە ٣٨ هاتووە، لەگەڵ تۆماری کەسێتی بۆ پەیوەندیداری سەدارەت بەرز کراوەتەوە.

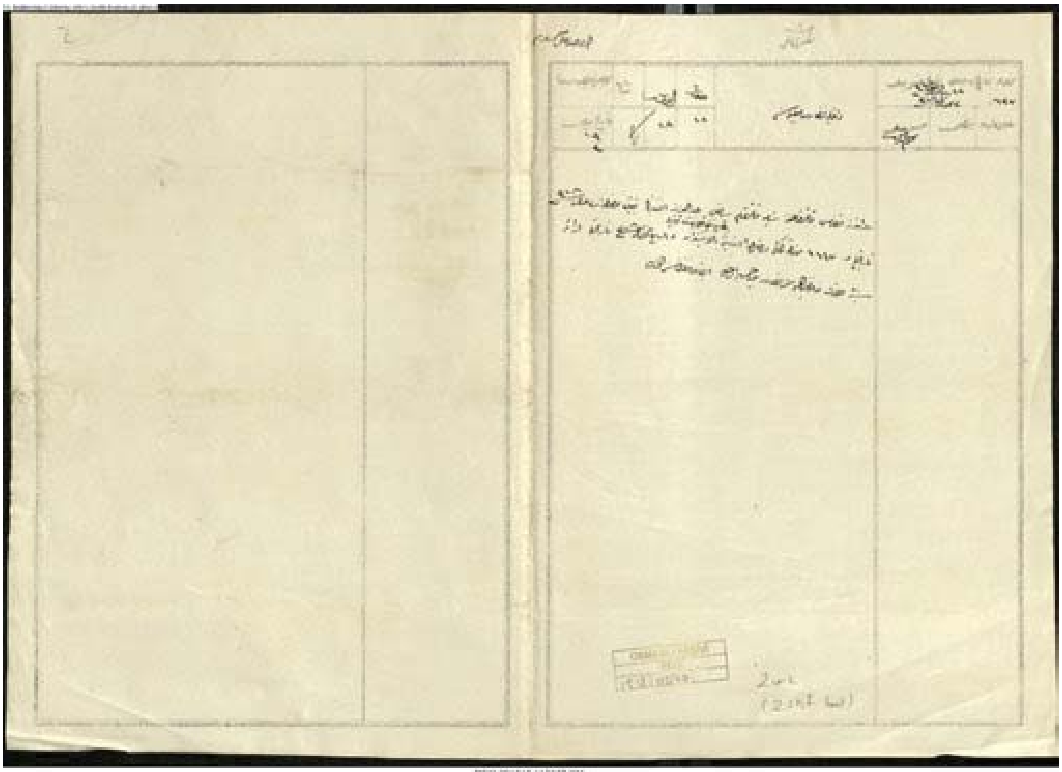

BEO.001518.113847.001

<table dir="rtl">
<tr><td>BEO</td><td>001518.113847</td><td>18 ڕەبیعی یەکەم 1318 (16 تەمموز 1900)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی پێشووی شامیە لە قائیمقامیەتی قەزای ڕەواندز دادەمەزرێت، لەسەر نووسراوی مێژووی ٢٠ سەفەر ١٣١٨ ژمارە ١٤٤٧ و بە بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە ١٥ ڕەبیعی یەکەم ١٣١٨ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

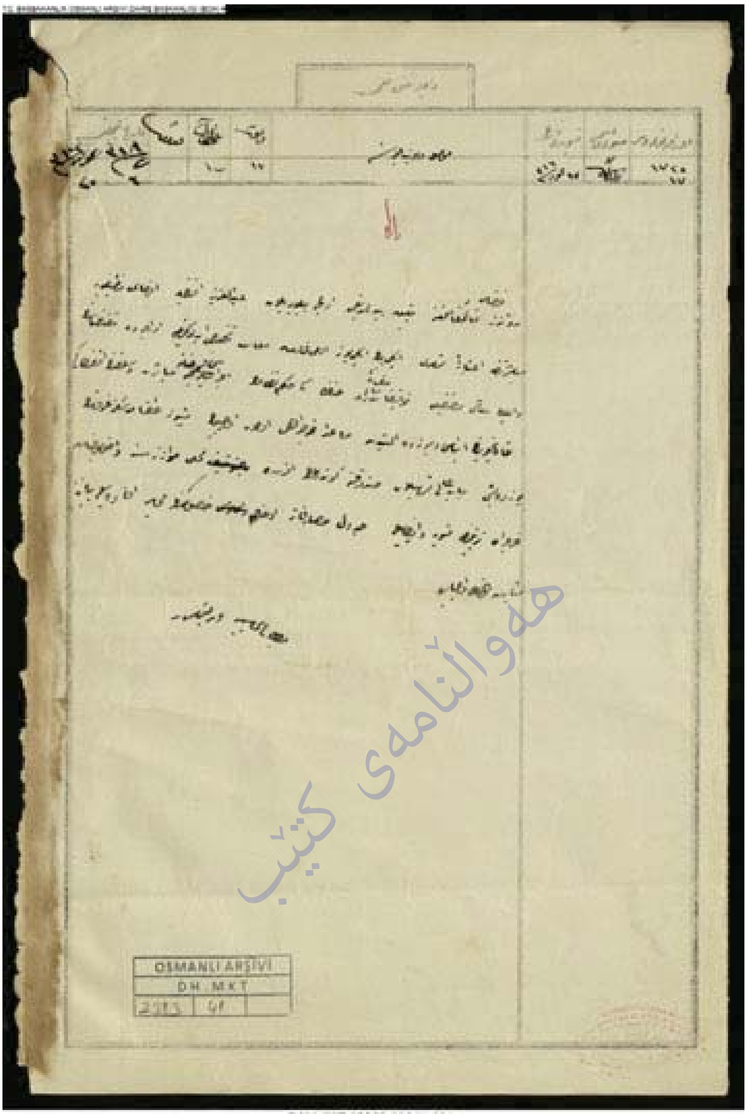

DH.MKT.02383.00041.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02383.00041	6 ڕەمەزان 1318 (28 کانوونی یەکەم 1900)

ویلایەتی موسڵی عالی
عەبدولعەزیز ئەفەندی لە قائیمقامی قەزای ڕەواندز دامەزراوە، لە مێژووی دەست بە کاربوونی مانگانە ٢٢٥٠ قوروش مووچەی بۆ براوەتەوە، بە گوێرەی نیزام مێژووی دەست بە کاربوونی ناوبراو و دەست لە کارکێشانەوەی لە ئەرکی پێشووی رابگەیەندرێت، تەنیا خەرجی رێگای نەبێت کە دەکاتە ٣٥٩٨ قوروش، لە سەدا ٥ی بۆ سندوقی بابی عالی رەوان دەکرێت، خەرجی رێگاکە رێك دەخرێت و خشتەی خەرجیەکە لە موازەنە تۆمار دەکرێت، بە ووتەی ژمێریاری راگەیەندراوە.

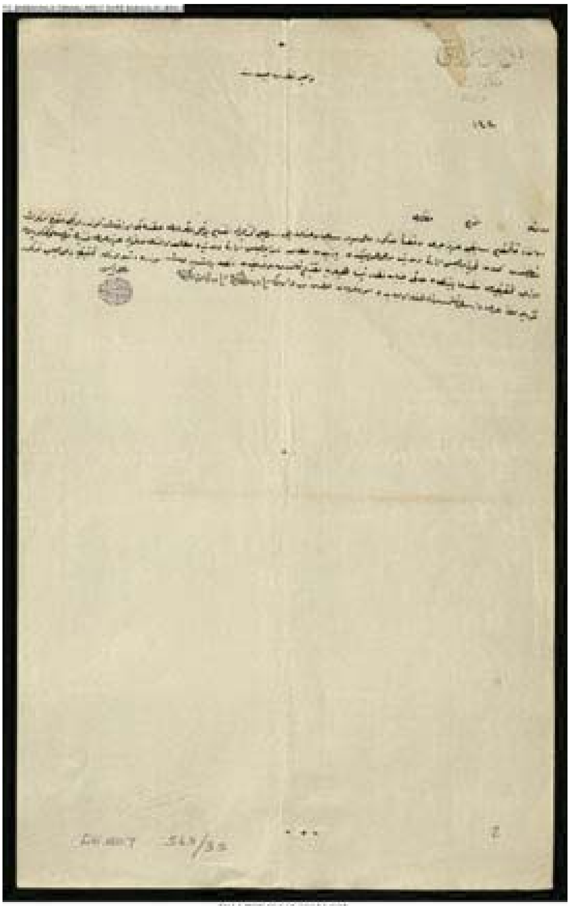

DH.MKT	00565.00035	18 شەوال 1319 (28 کانوونی دووەم 1902)

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
١٣٣
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم

بەرایــی فەرمانبەرانــی ئامــاری ســەرمەڕ لەلایــەن عەزیــز ســەبری ئەفەنــدی قائیمقامــی پێشــووی رەوانــدز و ئیســماعیل ئەفەنــدی بەڕێوەبــەری دارایــی پێشــوو و ئەمینــی ســندوقی قــەزای ناوهاتــوو رەوان کــراوە، لــەم بارەیــەوە نــووسراوی موتەســەرفی کەرکــووك و چاوخشــاندننامەی داواکاری گشــتی ئەنجوومەنــی کارگێــری ویلایــەت رەوان کــراوە و لــە ئەنجوومەنــی کارگێــری ویلایــەت خوێندنــەوەی بــۆ کــراوە، نووسراوەکانی لێکۆڵینــەوەی دادگا بــۆ پەیوەندیــداری نــەزارەت بــەرز کراوەتــەوە، نــووسراوی لێکۆڵینــەوەکان بــە بریــاری ئەنجوومەنــی ناوهاتــوو رەوان کــراوە، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمانــی بەدەســتەوەیە.
ئەحمەد رەشید شەریف والی موسڵ

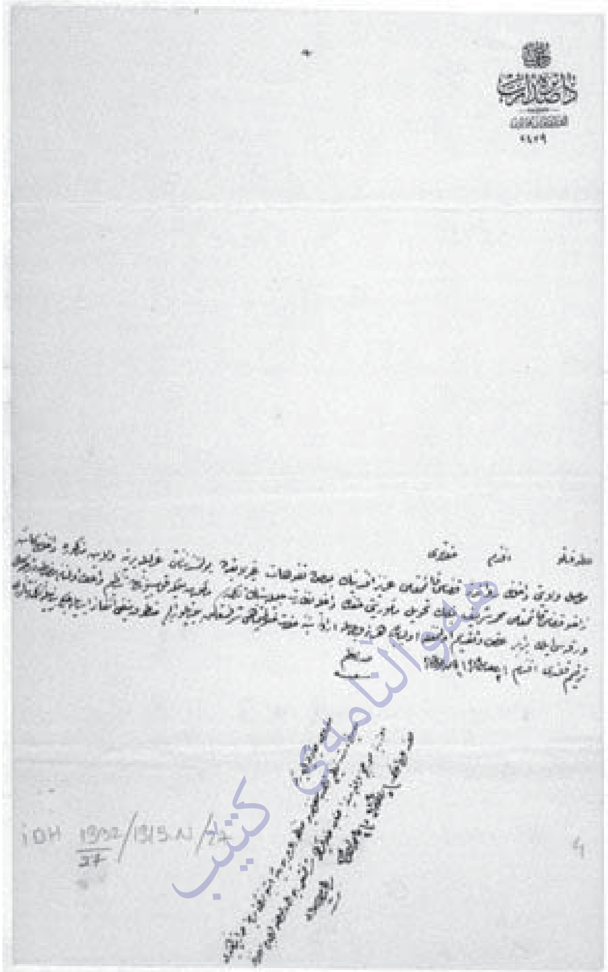

İ.DH.01392

İ.DH	01392.000027	3 ڕەمەزان 1319 (14 کانوونی یەکەم 1901)
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەت دیوانی هومایۆنی ئێستا ٢٤٧٩ جەنابی میهرەبانی ئەفەندم عەزیز ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ قسەی نابەجێی کردووە، بە دوورخستنەوەی ناوبراو، محەمەد شەریف بەگ قائیمقامی قەزای زاخۆ سەر بە ویلایەتی ناوهاتوو ئەرکەکەی بگوازێتەوە، بە نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە ڕێکخراوە و لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم. سەدری ئەعزەم		

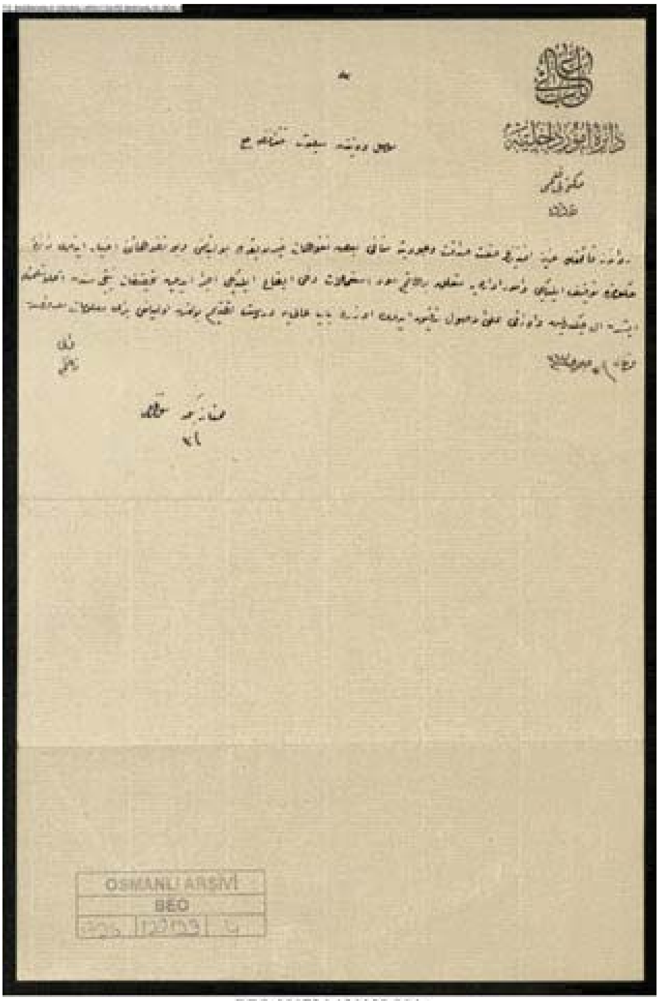

BEO.001736.130199.004

<table>
<tr><th>BEO</th><th>001736.130199</th><th>2 جەمادی کۆتایی 1319 (16 ئەیلوول 1901)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
تەلەگرافنامەی نێردراوی ویلایەتی موسڵ
عەزیز قائیمقامی ڕەواندز پێچەوانەی دڵسۆزی و ملکەچبوون هەندێك نادڵسۆزی خۆی بە قسە و گفت دەربڕیوە، ئەوانەی ئەم قسانەیان گێراوەتەوە، لە فەرمانگەی حکوومەت دەست بەسەری کردوون و لە کاروباری ئیداری تاقمێك کاری سەرپێچی کردووە، ئەم لێکۆڵینەوەی ئەنجام دراوە لە ئەنجامەکەی دەرکەوتووە دەستی لە کار کێشاوەتەوە، ئەوراقەکانی لەسەر ووردبینی کردنە و دراوەتە بابی عالی، زانیاری ڕاگەیەندراوە فەرمان.
نازم والی</td></tr>
</table>

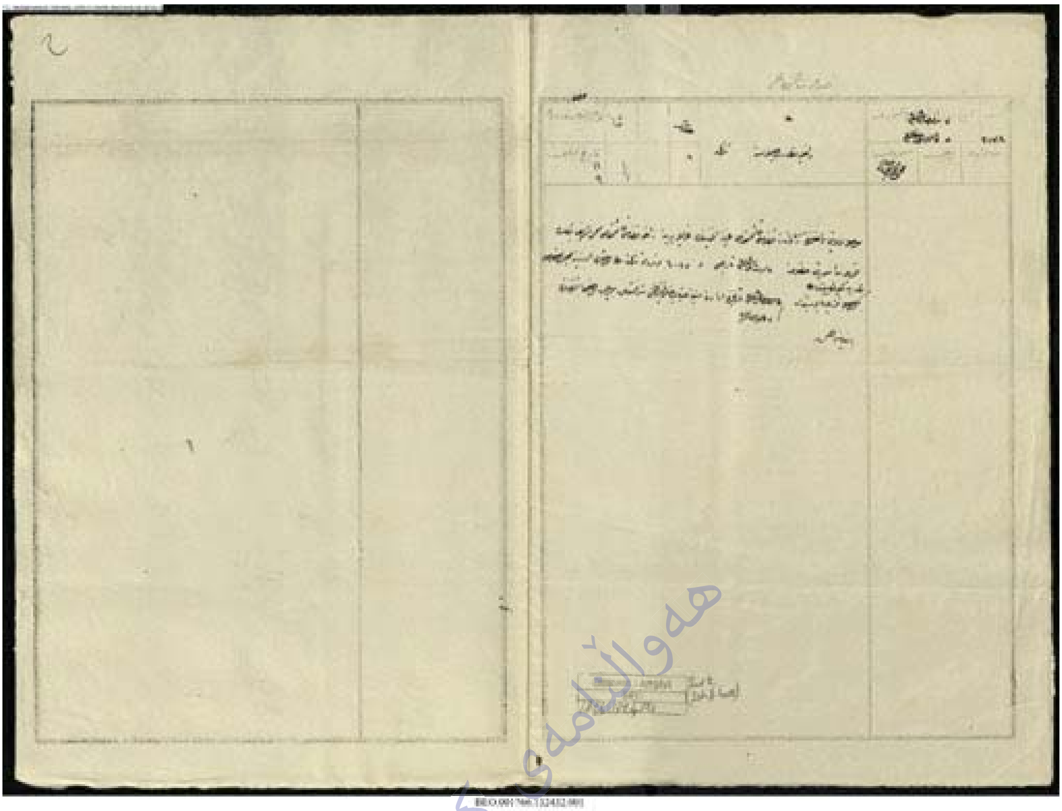

هەواڵنامەی کتێب

BEO	001766.132432	7 ڕەمەزان 1319 (18 کانوونی یەکەم 1901)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
عەزیز ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز دوور خراوەتەوە، لە شوێن ئەو محەمەد شەریف بەگ قائیمقامی قەزای زاخۆ دامەزرێت، لەسەر نووسراوی مێژووی ٥ تشرینی دووەم ١٣١٧ ژمارە ٤٠٢٥ و بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە مێژووی ٣ کانوونی یەکەم ١٣١٧ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

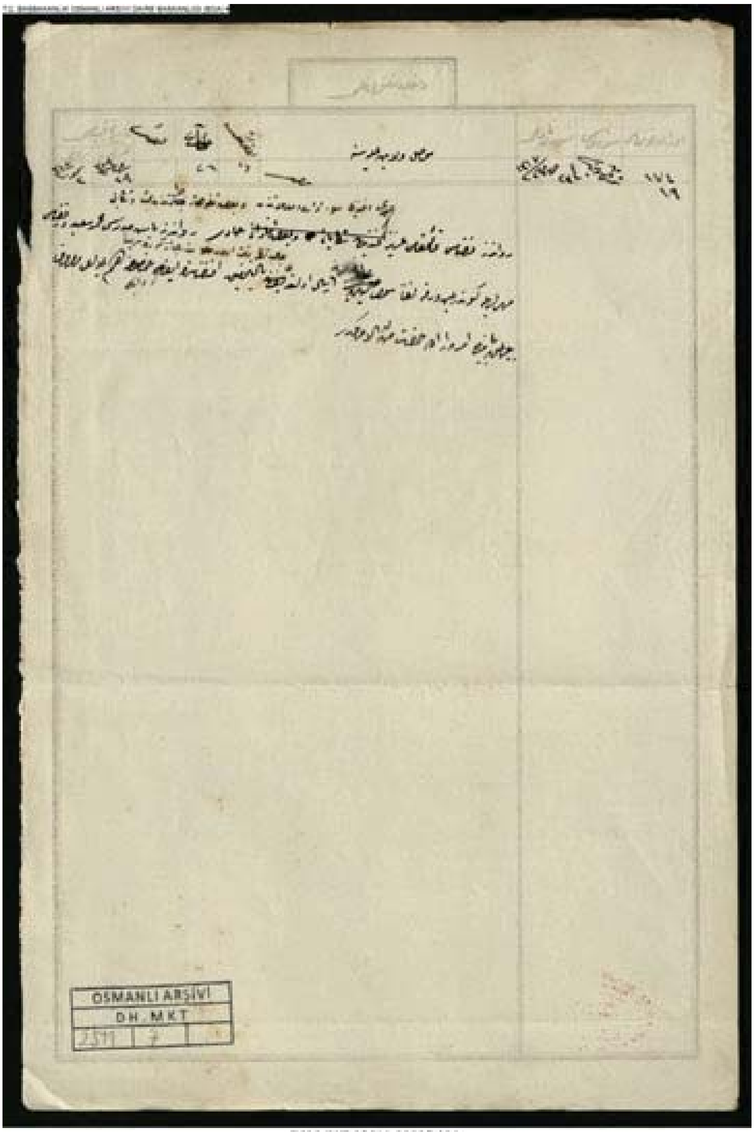
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2511 7

DH.MKT.02511.00007.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>02511.00007</td><td>29 ره‌جه‌ب 1319 (11 تشرینی دووه‌م 1901)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایه‌تی موسڵی عالی
عه‌زیز سه‌بری ئه‌فه‌ندی قائیمقامی قه‌زای ره‌واندز به‌هۆی مامه‌ڵه‌ی خراپی ئیداری و بوێری كردن له‌ قسه‌ی نابه‌جێ، به‌ واژووی باش موده‌ریس محه‌مه‌د سه‌عید و هاورێكانی سكاڵای له‌سه‌ر تۆمار كراوه‌، بۆ عالی به‌رز كراوه‌ته‌وه‌، به‌ تێروانین له‌ بابه‌ته‌كه‌ و به‌راییه‌كانی لێكۆڵینه‌وه‌ ئه‌نجام بدرێت و كێشه‌كه‌ یه‌كلایی بكرێته‌وه‌، بریار و فه‌رمان بۆ جه‌نابی ئه‌م كه‌سه‌یه‌ كه‌ فه‌رمانی به‌ده‌سته‌وه‌یه‌.</td></tr>
</table>

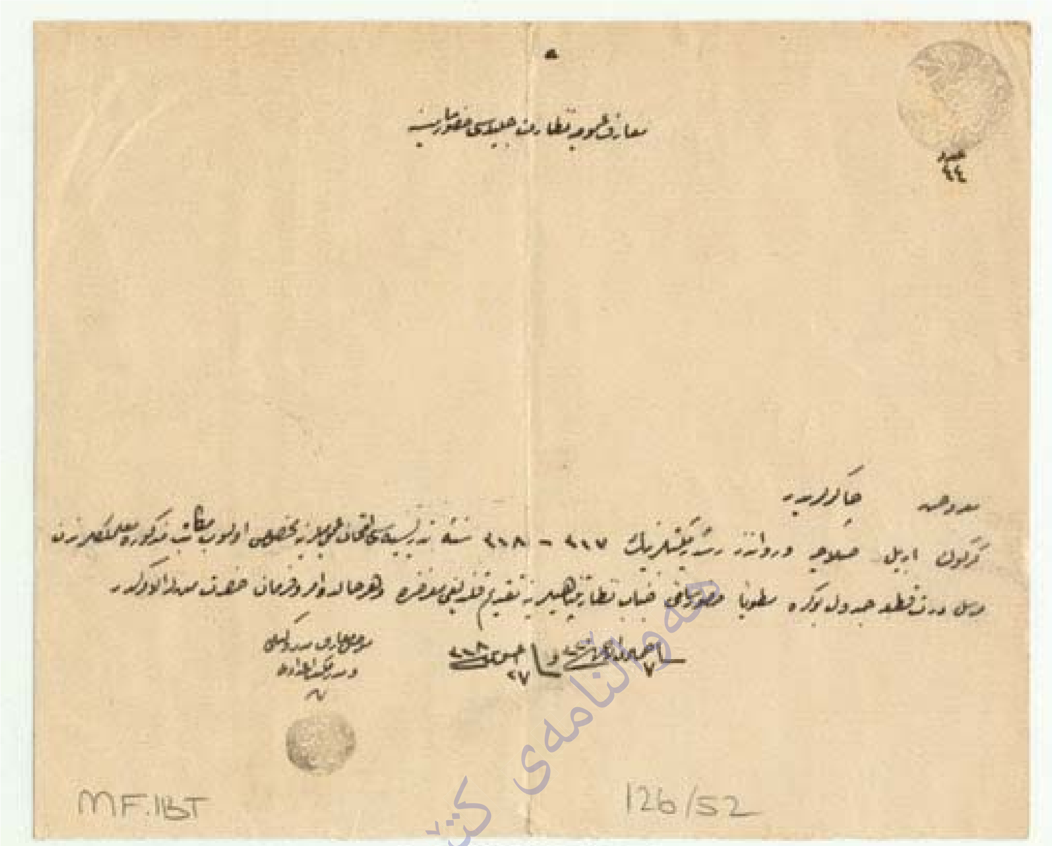

MF.İBT.00126

<table>
<tr><td>MF.İBT</td><td>00126.000052</td><td>7 جەمادی کۆتایی 1320 (11 ئەیلوول 1902)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بەڕێوەبەرایەتی مەعاریفی ویلایەتی موسڵ
ژمارە ٤٤
نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار لایەنی پاشا
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
سەبارەت بە تاقیکردنەوەی گشتی ساڵی خوێندنی ١٣١٧-١٣١٨ ی مەکتەبەکانی ڕوشدیەی کەرکووك و سەڵاحیە و ڕەواندز، لەلایەن موعەلیمی مەکتەبەکانی ناوهاتوو ٤ خشتە ڕەوان کراوە، ئەمجارە بە جەنابی پەیوەندیداری نەزارەت ڕاگەیەندراوە و لە هەر حاڵەتێکدا بڕیار و فەرمان بۆ ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
بریکاری بەڕێوەبەری مەعاریفی موسڵ و بەڕێوەبەری مەکتەبی دواناوەندی</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>MF.İBT</td><td>00129.000028</td><td>19 شەعبان 1320 (21 تشرینی دووەم 1902)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بەڕێوەبەرایەتی مەعاریفی ویلایەتی موسڵ
ژمارە ٧٢
نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار لایەنی پاشا
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
هەر لە کۆنەوە موعەلیمەکانی مەکتەبی ڕوشدیەی ڕەواندز و سەڵاحیە بە وەکالەت بەڕێوەبردراوە، هەر خۆشی ئەم موعەلیمانەی لەم مەکتەبانە بە وەکالەت دەست بەکار بوونە و لە مەکتەبە عالیەکان دەرنەچوونە، بۆیە ئەمانە لێهاتوو نین لە ووتنەوەی وانەی گشتی، تا لە سەروو موعەلیم دادەمەزرێت و ڕەوان دەکرێت، لە مەکتەبە ناوهاتووەکان بۆ هەر یەکە ٥٤٠ قوروش مووچەیان بۆ دابین بکرێت، لەگەڵ نیوەی و بە سیفەتی یاریدەدەر دەرچووانی مەکتەبی دواناوەندی ٢ ئەفەندی لێهاتوو و بە توانا دامەزرێت، لە جەنابی پەیوەندیداری نەزارەت فەرمانی ٢٥ ئۆغستۆس ١٣١٨ ژمارە ٣٩ لەگەڵ داواکاریم بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
مۆری محەمەد تۆفیق بریکاری بەڕێوەبەری مەعاریفی موسڵ و بەڕێوەبەری مەکتەبی دواناوەندی</td></tr>
</table>

هەواڵنامەی کتێب

ŞD.00406.00003.003

ŞD	00406.00003	13 شەوال 1320 (13 کانوونی دووەم 1903)
پوختەی ئەوراق ڕەشید بەگ کوڕی ڕەسوڵ پاشا قائیمقامی پێشووی ڕەواندز مردووە، ئەم مووچەی کە بێ خاوەن ماوەتەوە بۆ کوڕەکانی نوسرەت بەگ و عوسمان بەگ و ئەدیب بەگ لەگەڵ کچەکانی نازلی خان و سەعدیە خان دابین بکرێت.		

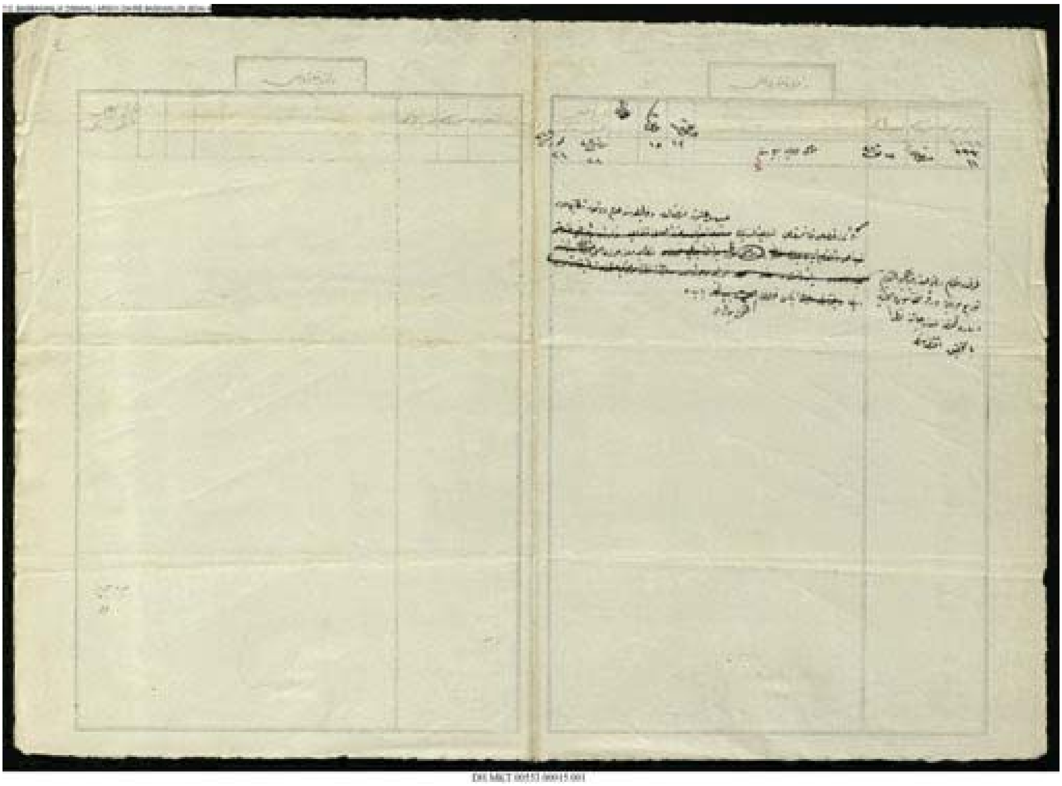

DH.MKT	00553.00015	28 ڕەبیعی کۆتایی 1320 (4 ئاب 1902)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز شەریف ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز لەبەر خواردنەوە بێهۆش بووە و لە ئەرکەکەی بەردەوام نییە، لەبەر ئەم سکاڵایانە نووسراو بۆ پەیوەندیداری سەدارەت بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بەراییەکان و لێکۆڵینەوە، لە مولازمەکانی نیزامیە عەلی ئەفەندی دابمەزرێت.		

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.00802.00015.001

DH.MKT	00802.00015	10 ڕەمەزان 1320 (11 کانوونی یەکەم 1902)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
ماوەی ساڵێکە سەرۆکایەتی شارەوانی ڕەواندز بەبێ هەڵبژاردن و دامەزراندن، لەلایەن چەتە سلێمان بەگ دەستی بەسەر داگیراوە، لە بارەی گەرانەوەی فەرمانگەی شارەوانی بە فەرمان هیچ ئەنجامێکی نەبووە، هەواڵ دراوە.
مەحمود

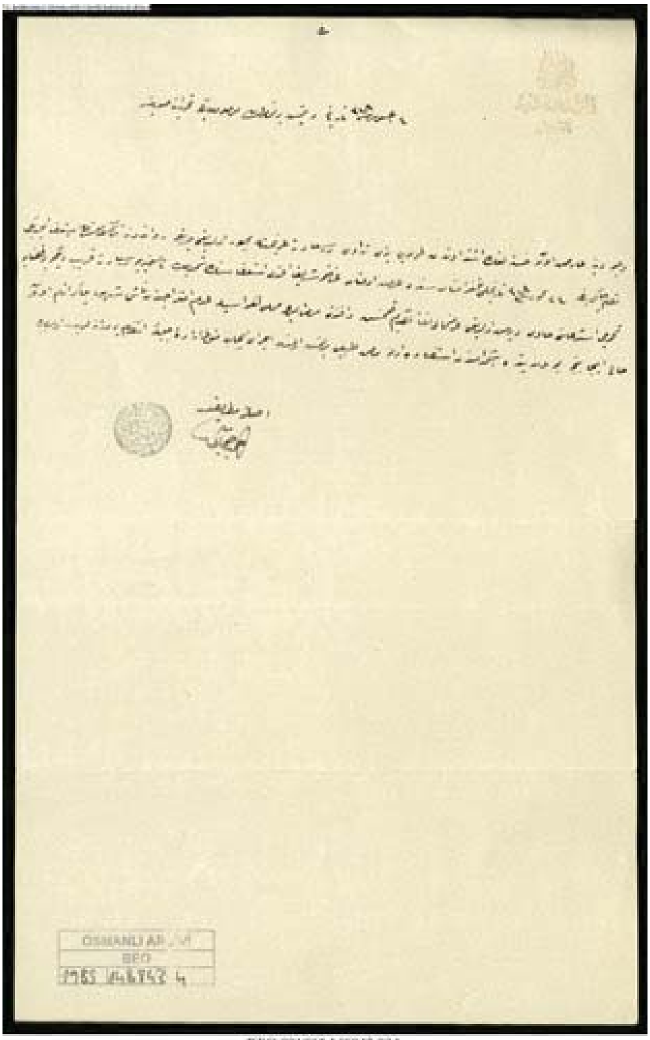

BEO.001985.148843.004

<table>
<tr><td>BEO</td><td>001985.148843</td><td>11 شەوال 1320 (11 کانوونی دووەم 1903)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
وێنەی نووسراوی مێژووی ٤ ئۆغستۆس ١٣١٨ ژمارە ٧٠ی ویلایەتی موسڵە، بەهۆی نەخۆشیەکەی ناتوانێت لە ئەرکەکەی بەردەوام بێت و بۆ چارەسەر بە ناچاری روو لە دەرسەعادەت دەکات، قائیمقامیەتی رەواندز داوای بەزەیی کردووە، تەلەگرافنامەی ٢٤ تەمموز ١٣١٨ راگەیەندراوە ئەگەر داواکاری شەریف ئەفەندی دوابخرێت ئەوا داوای کردووە بگوازرێتەوە قەزایەکی نزیک دەرسەعادەت، داواکاریەکە پێشکەش کراوە، هەروەها ئەفەندی لەگەڵ کەشوهەوای ناوچەکە ئاوێتە نابێت، بۆیە بەکارهێنانی لەم ویلایەتە سوودی نابێت و بە ئاسایی بینراوە، کێشەکە چارەسەر بکرێت.</td></tr>
</table>

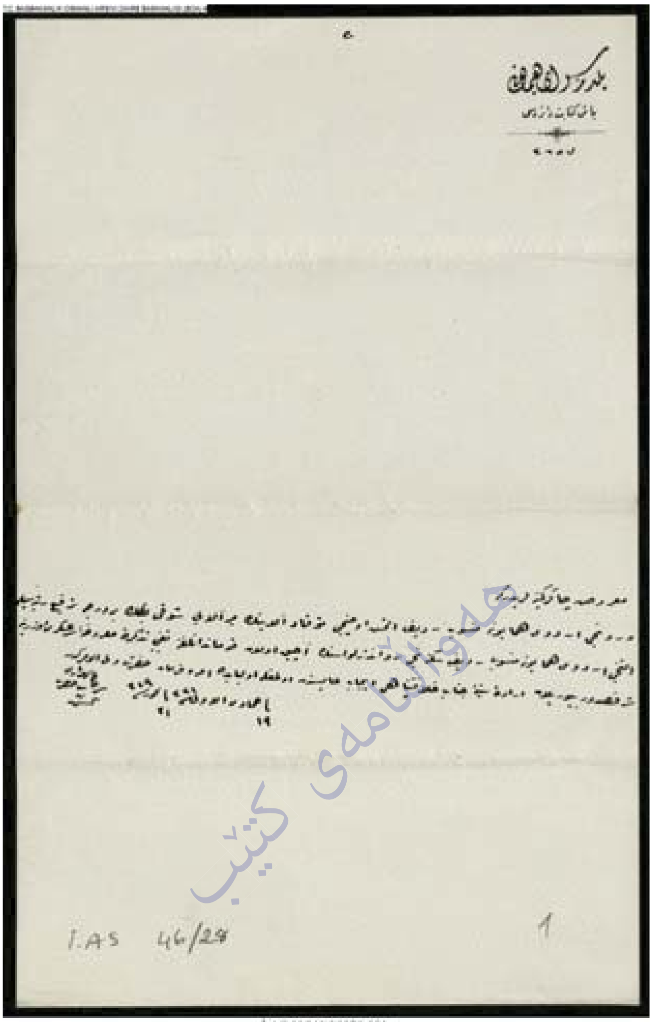

İ.AS.00046.00028.001

İ.AS	00046.00028	19 جەمادی یەکەم 1321 (13 ئاب 1903)

کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٣٦٥٧
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
شەوقی بەگ میری ئاڵای ٦٣ی ڕەدیفی تۆقادی لەشکری چواری هومایۆن ئمرەیەك پلەکەی بەرز بکرێتەوە و لە قوماندانیەتی لیوای ٨ی ڕەدیفی ڕەواندزی لەشکری شەشەمی هومایۆن دابمەزرێت، لەسەر نووسراوی سەرعەسکەر جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.

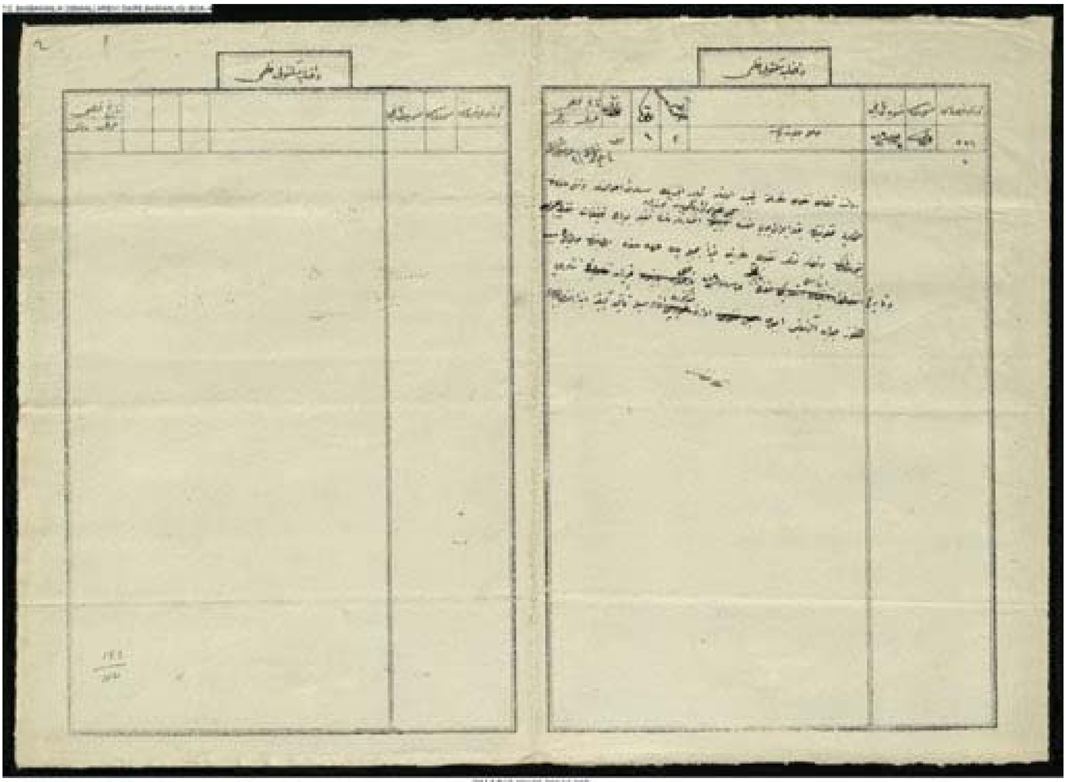

DH.MKT 00695.00044.002

DH.MKT	00695.00044	29 جەمادی کۆتایی 1321 (22 ئەیلوول 1903)

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز

قادر ئەفەندی وەکو فەرمانبەری ناسنامەی قەزای ڕەواندز دامەزراوە، بەڵام لە بابەتی دادوەری و کوشتن حوکم دراوە، لەم بارەیەوە هەواڵنامە لە کارگێری گشتی تۆماری ناسنامە ڕەوان کراوە، لێکۆڵینەوە بکرێت و ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت، هەروەها لە قەزای ناوهاتوو بە تۆمار دەرکەوتووە جەمیل بەگ فەرمانبەری ناسنامەی قەزای ناوهاتووە، لە نووسراوی ١٥ تەمموز ١٣١٩ هۆکار و مێژووی دەست لە کار هەڵگرتنی ڕاگەیەندراوە، بەڵام تا ئێستا وەڵام نەدراوەتەوە، بۆیە بە ووتەی کارگێری ناوهاتوو بۆ دووپاتکردنەوە نووسراو کراوە.

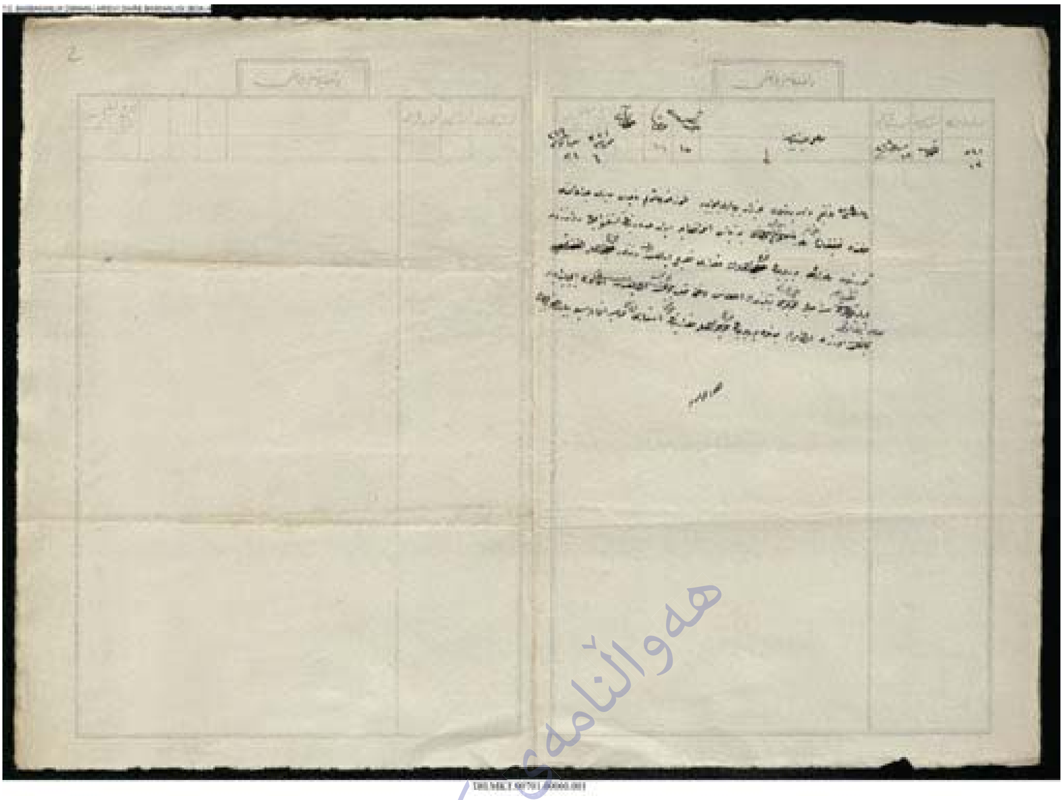

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00701.00060	6 سەفەر 1321 (4 مایس 1903)

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
وەڵامی نووسراوی ٨ مارت ١٣١٩ ژمارە ١١ ی پەیەبەرزە، لە بارەی لێکۆڵینەوە لەگەڵ عەبدوڵلا ئەفەندی بەڕێوەبەری ناحیەی توزخورماتو، یوزباشی ئەحمەد ئەفەندی ئەرکی پێدراوە و لەگەڵ ئەم فەرمانبەرانەی کە بۆ دەرخستەی سنووری ئێران لە ڕەواندز ڕەوان کراون، بری خەرجی ڕێگای ئەمانە دیاری نەکراوە و لەبەر ئەوەی خەرجی ڕێگای ناوهاتووش دیاری نەکراوە، لە خەرجی ڕێگای ئەم ساڵەدا ڕێك دەخرێت، بە گوێرەی مامەڵەکە کارەکە جێبەجێ بکرێت، بە ووتەی ژمێریاری بری پارەکە دیاری دەکرێت، ئاماژەی پێ بکرێت و ڕابگەیەندرێت.

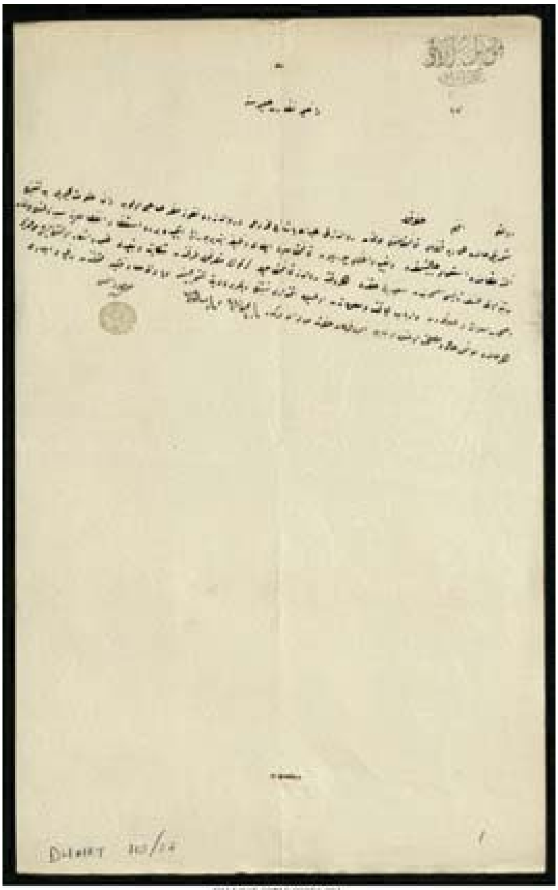

DH.MKT.00710.00026.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00710.00026</td><td>20 موحەررەم 1321 (18 نیسان 1903)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٢٧
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە حاڵـی حـازر کـوڕی عەبدوڵڵا پاشـای ڕەوانـدزی لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـە بوونـی هەیـە و زەرەر و زیـان بـە ڕەوانـدز دەگەیەنێـت، هەمیشـە هـەوڵ دەدات حکوومەتـی خۆجێـی بخاتـە ژێـر دەسـت و دەسـەڵاتی خـۆی و ئـەم قائیمقامانـەی دادەمەزرێـن ڕێگـە نـادات دەسـت بـە کار بـن، بەڵکـو هـۆکارە بـۆ دەسـت لـە کار کێشـانەوە و جیابوونەوەیـان، لـە بـارەی سـەعید بـەگ خاوەنی پلـەی یەکەم و چینـی دووەم هەمـوو کات لەلایـەن قائیمقامەکانی ڕەوانـدز و موتەسـەرفەکانی کەرکـووك سـکاڵا بـەرز دەکەنـەوە و داوای دوورخسـتنەوەی ناوبـراو دەکـەن، بـەڵام ناوبـراو خاوەنـی مولـك و لـە پەیوەنـدی خاوەنـی توانـا و پـر زانیارییـە، بەهـۆی لێهاتوویـەوە لـە مەملەکـەت دوور بخرێتـەوە و لـە مەکتوبچـی ویلایەتێـك یـا وەکـو یاریـدەدەری والـی دابمەزرێت، لـە هـەر بارودۆخێکـدا بەرژەوەندی گشـتی لـە پێشـترە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
مۆری نوری والی موسڵ</td></tr>
</table>

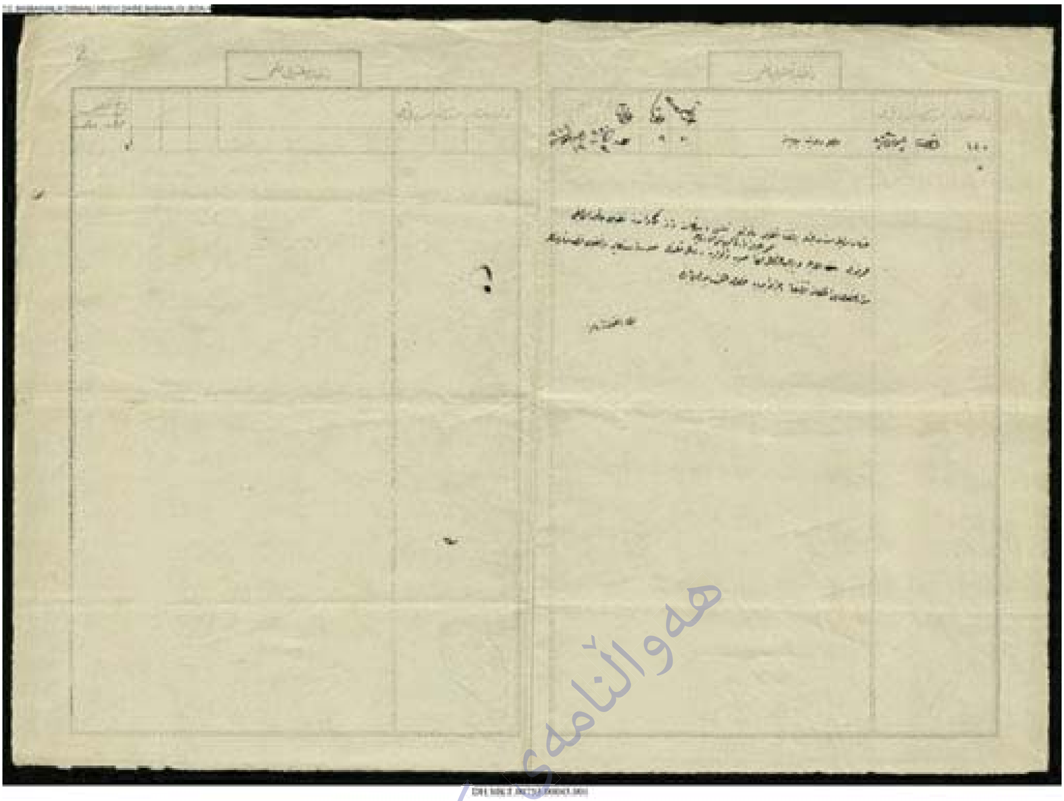

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00755.00045	3 جەمادی کۆتایی 1321 (27 ئاب 1903)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز لەبەر خزمەتەکانی پێشووی، داواکاری بە واژووی عومەر فەوزی فەرمانبەری ناسنامەی پێشووی ڕەواندز بەرز کراوەتەوە و داوای کردووە لە ناسنامەی قەزایەك دابمەزرێت، بە ووتەی کارگێری گشتی تۆماری ناسنامە بۆ والا بەرز کراوەتەوە، پشت بەستن بە وێنەی داواکاریەکە و ماددەی تایبەتی نیزامنامەی ناسنامە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

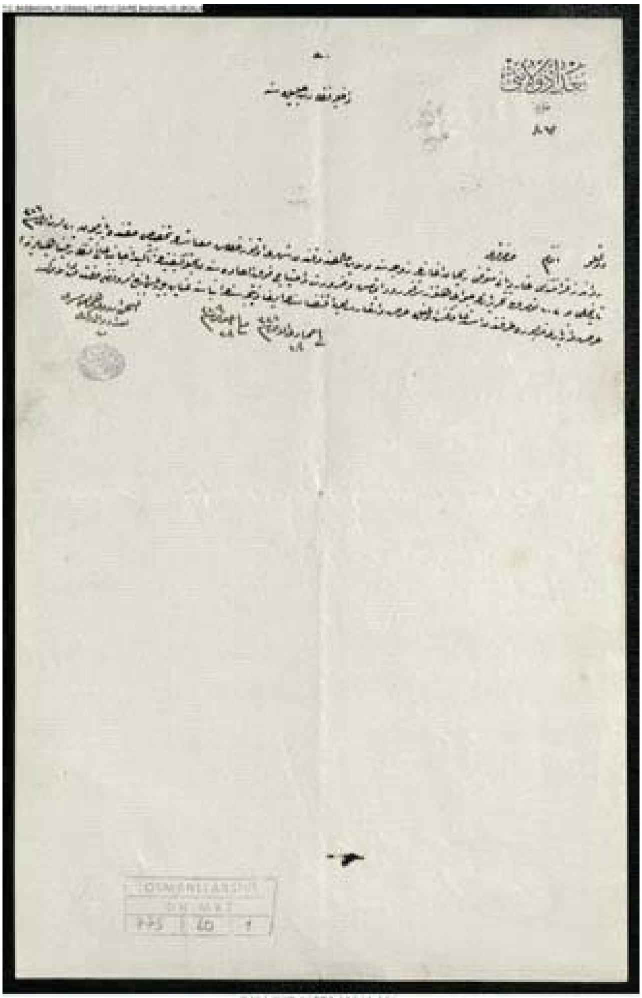

DH.MKT.00775.00060.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>00775.00060</th><th>18 جەمادی كۆتایی 1321 (11 ئەیلوول 1903)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی بەغداد
ژمارە ٨٧
نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ڕیـمان ئاغـا گاردیانـی كەرەنتینـەی ڕەوانـدز مـردووە و مانگانە لە سـندوقی دارایـی ٣٠ قوروش مووچە بـۆ خێزانەكەی دابیـن بكرێـت، تـا ئێسـتا وەڵامی نـووسراوی مێـژووی ٣٠ تشرینـی یەكـەم ١٣١٦ ژمـارە ١٠٢ نەهاتووە و لەبـەر خراپی بژێـوی ژیانیـەوە داواكاری لەلایـەن ناوبـراو بـۆ پەیوەندیـداری نـەزارەت ڕەوان كـراوە، لەسـەر ئاماژە و ڕاگەیەنـدراوی پێشـوو ئەنجامەكـەی ڕابگەیەندرێـت، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم كەسـەیە كـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
موشیری لەشكری شەشەمی هومایۆن بریكاری والی بەغداد</td></tr>
</table>

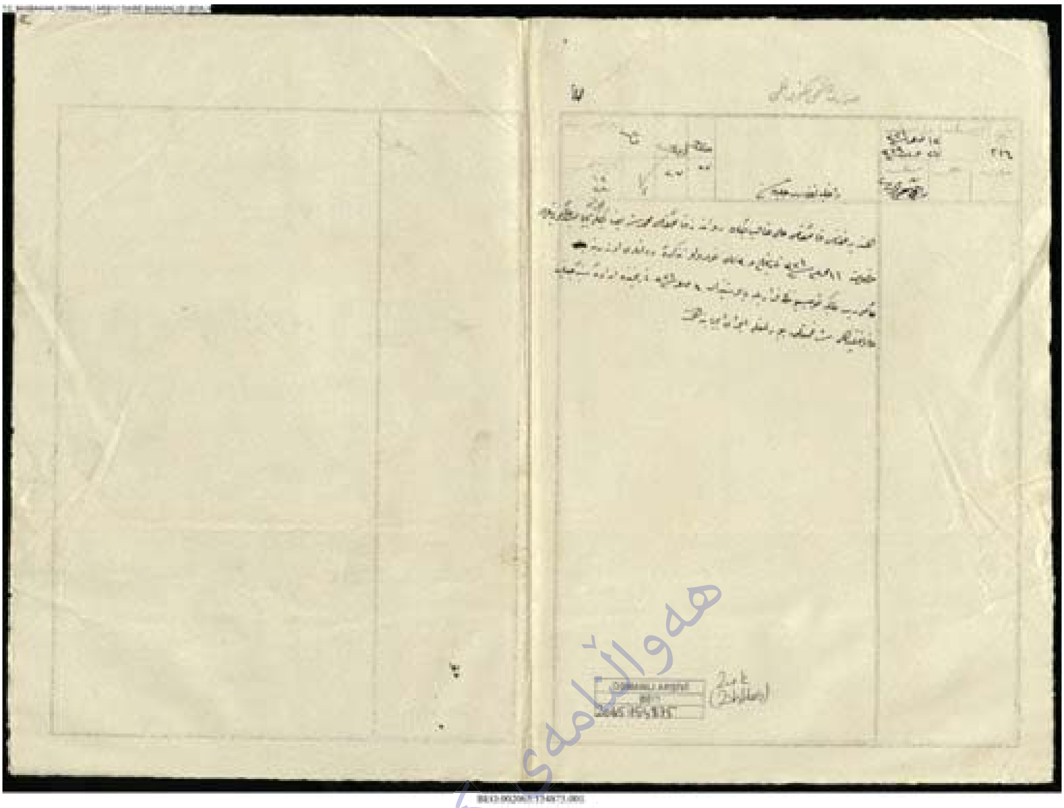

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002065.154875	12 سەفەر 1321 (10 مایس 1903)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

بۆ جێبەجێ کردنی گۆڕینی ئەرکەکانی عەلی غالب بەگ قائیمقامی قەزای هندیە و محەمەد شەریف بەگ قائیمقامی قەزای ڕەواندز لەسەر نووسراوی مێژووی ۱۱ موحەررەم ۱۳۲۱ ژمارە ۵۷۳ و بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە مێژووی ۹ سەفەر ۱۳۲۱ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

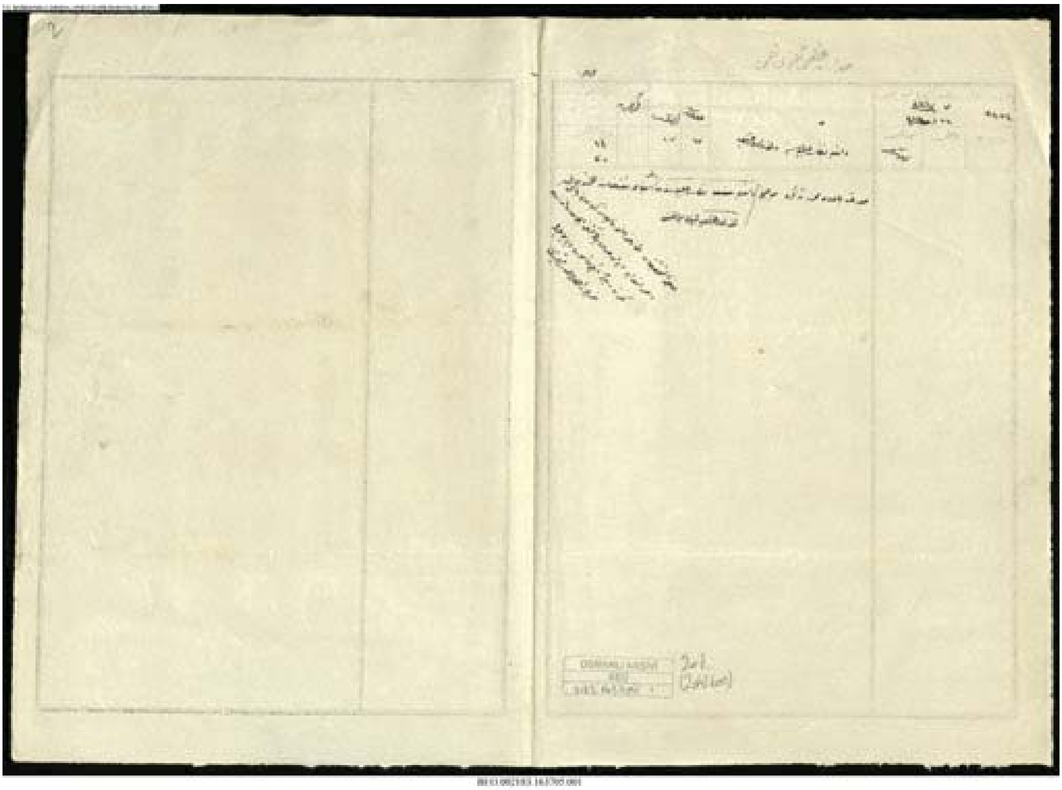

BEO	002183.163705	7 ڕەجەب 1321 (29 ئەیلوول 1903)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و لایەنی واڵای سەرعەسکەر پشت بەستن بە نووسراوی تۆمارکراو، لە باڵا ئاگاداری دراوەتە لایەنی واڵای سەرعەسکەر، لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە. بە مەبەستی لێکۆڵینەوە یوزباشی ئەحمەد ئەفەندی چۆتە ناحیەی توزخورماتو، هەروەها بۆ پشکنینی سنووری ئێران ٢ فەرمانبەر چوونەتە ڕەواندز، خەرجی ڕێگای ئەمانە ڕێك بخرێت.		

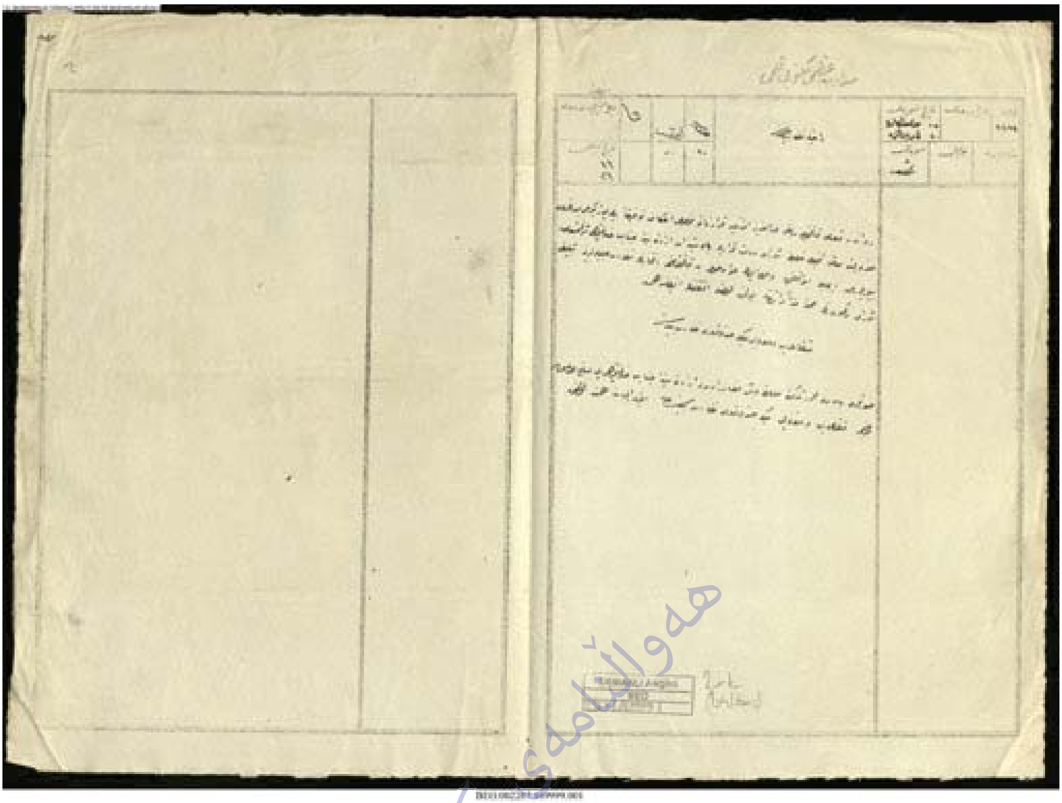

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002267.169999	15 زیلقەعدە 1321 (2 شوبات 1904)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی قـەزای ڕەوانـدز بـە گوێـرەی بریارنامـەی تایبـەت بـری ١١٢٥ قـوروش مووچـەی دابراوانـی بـۆ دابیـن دەکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش بـە بریـاری شـورای دەوڵـەت جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، کارەکـە جێبەجـێ دەکرێـت، هەروەهـا ئـاگاداری دراوەتـە نەزارەتـی شـکۆدار تاوەکـو ناوبـراو لـە قائیمقامیەتێـك دابمەزرێنرێـت، ئەمـەش لـە چەنـد نووسراوێکـی شـورای ناوهاتـوو بـاس کـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

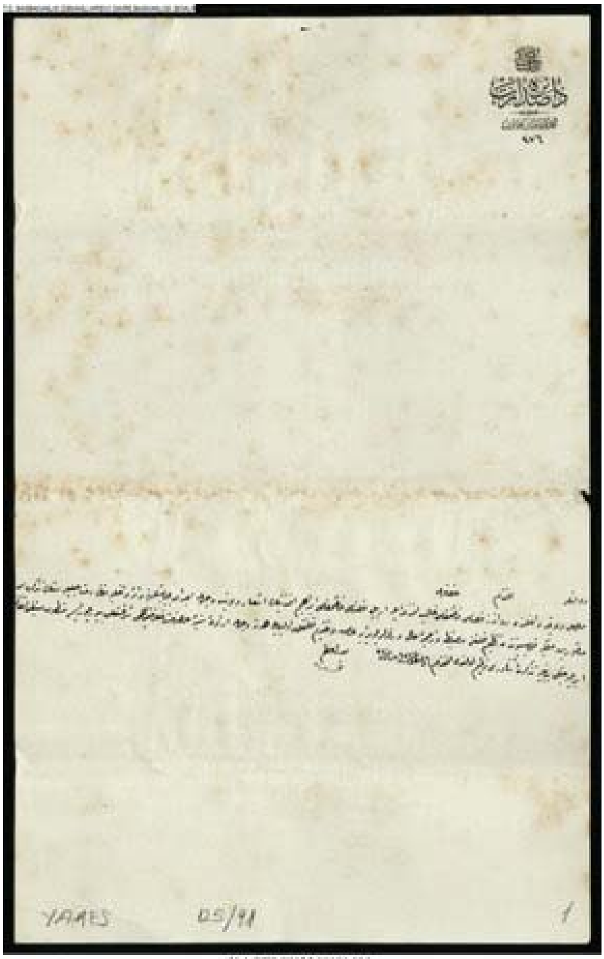

Y.A.RES.00125.00091.001

Y.A.RES	00125.00091	5 سەفەر 1322 (21 نیسان 1904)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٧٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بە ئاماژەی ویلایەت غالب ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندزی سەر بە ویلایەتی موسڵ لەگەڵ ئیبراهیم ئەفەندی قائیمقامی قەزای هەولێر گۆرینەوەیان پێ دەکرێت، نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و مەزبەتەی ڕێکخراوی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە و نووسراوی وەرگێردراوی کەسێتی ڕاگەیەنەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرموێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

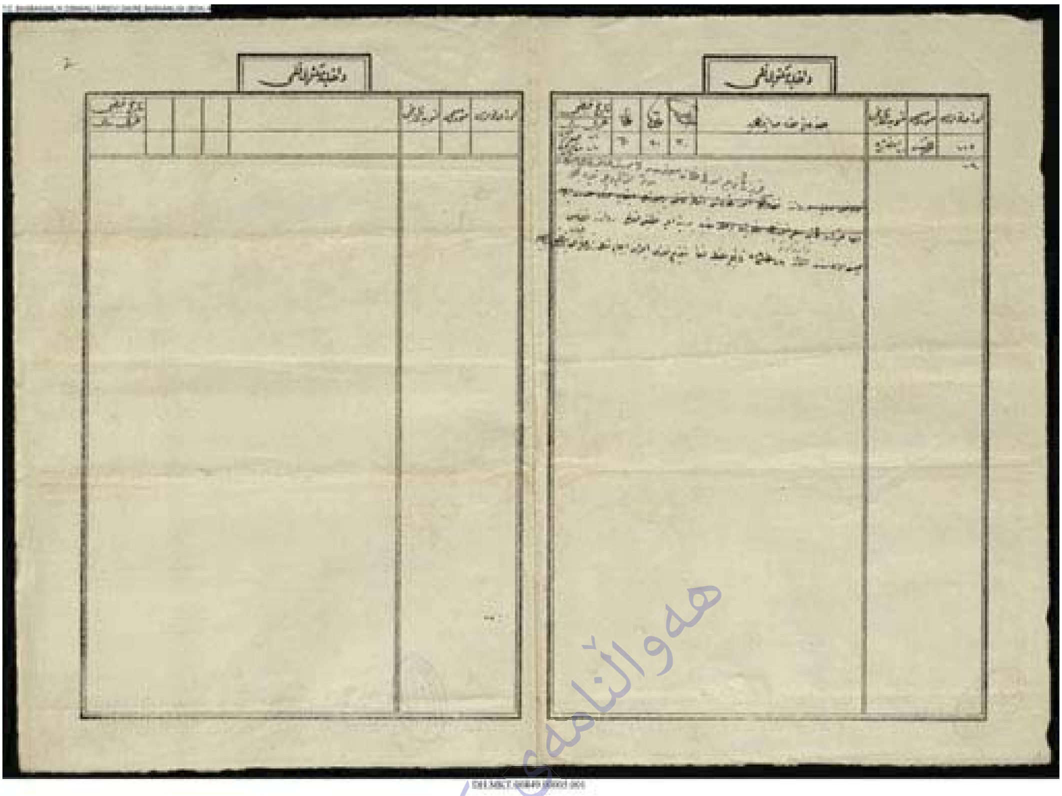

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00849.00005</td><td>21 سەفەر 1322 (7 مایس 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
بەهۆی ئەرکی ئێستا و خزمەتە باشەکانی پێشووی سەلیم ئەفەندی کاتیبی تەحریراتی قەزای ڕەواندز، بە پلەیەکی گونجاو پاداشت بکرێت، لە ٢٦ شوبات ١٣١٩ مەزبەتە لە ئەنجوومەنی کارگێری قەزای ڕەواندز هاتووە، جێبەجێ کردنی دەگەڕێتەوە بۆ پەیوەندیداری سەدارەتی عالی.</td></tr>
</table>

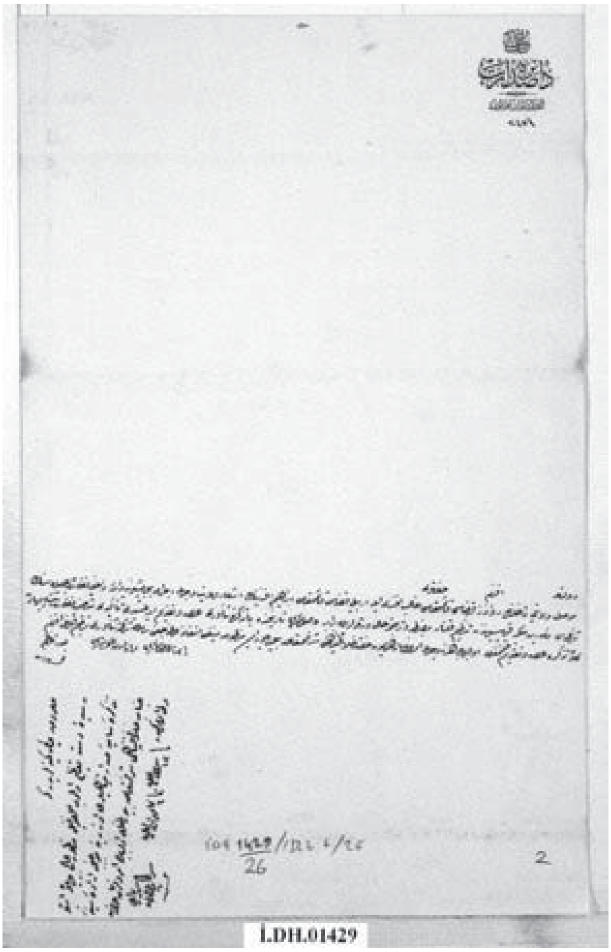
İ.DH.01429

İ.DH	01429.000026	13 ڕەمەزان 1322 (21 تشرینی دووەم 1904)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٤٧١
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بـە ئامـاژەی ویلایەتـی موسـڵ غالـب ئەفەنـدی قائیمقامی قـەزای ڕەواندز سـەر بە ویلایەتی موسـڵ لەگـەڵ ئیبراهیم ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای هەولێـر گۆڕینەوەیان پـێ بکرێت، نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخۆی شـکۆدار و مەزبەتەی ڕێکخـراوی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە لەگـەڵ وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی لـە مێـژووی ٥ سـەفەر ١٣٣٢ و ئـەم نـووسراوەی لـە نەزارەتـی ناوهاتـوو هاتـووە ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە بریـار و فەرمانـی هومایـۆن چـی بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

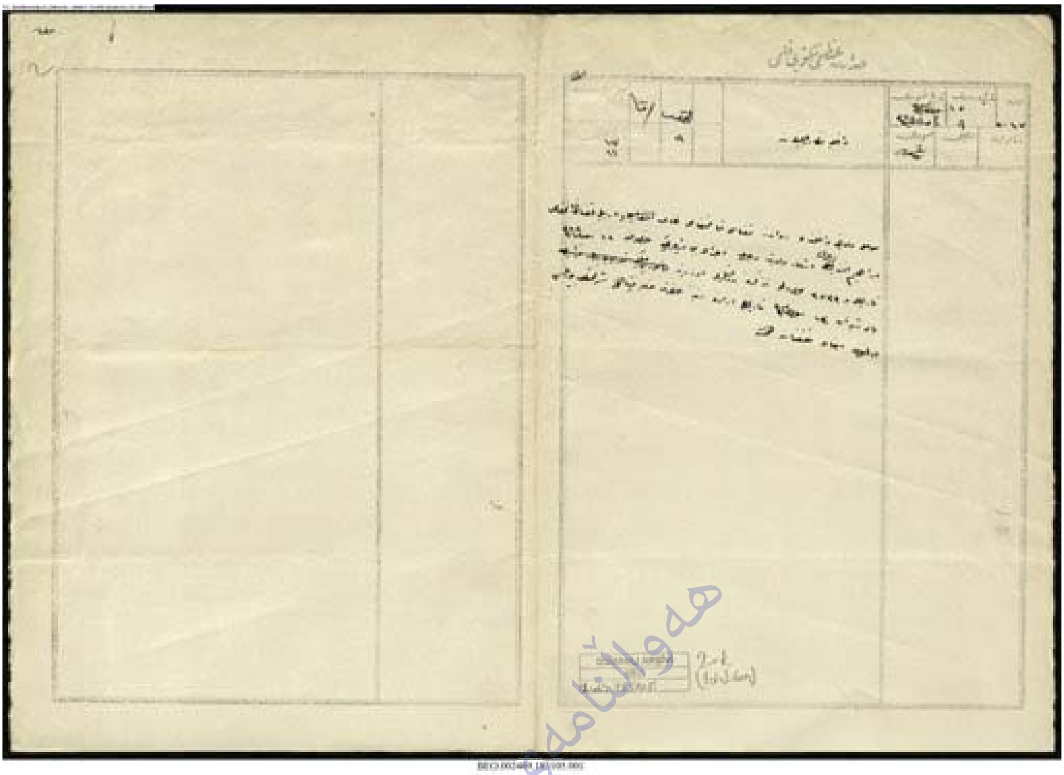

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002469.185105</td><td>15 شەوال 1322 (23 کانوونی یەکەم 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە ناو ویلایەتی موسڵ غالب ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز و ئیبراهیم ئەفەندی قائیمقامی قەزای هەولێر گۆرینەوەیان پێ دەکرێت، لەسەر نووسراوی ١٨ شەعبان ١٣٢٢ ژمارە ٣٧٣٣ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە مێژووی ١٢ شەوال ١٣٢٢ بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

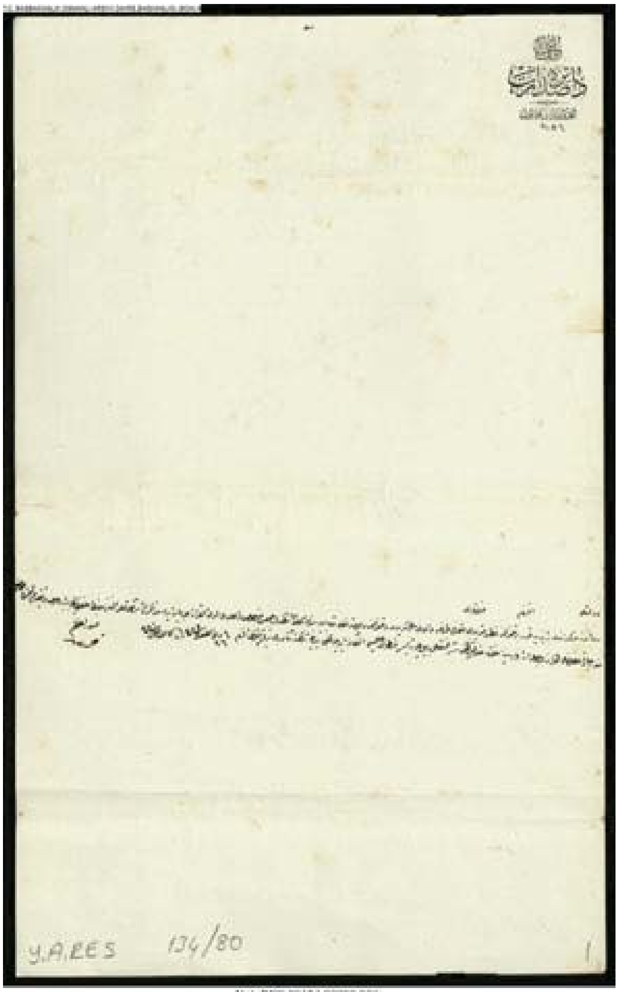

Y.A.RES.00134.00080.001

<table>
<tr><td>Y.A.RES</td><td>00134.00080</td><td>26 زیلقەعدە 1323 (22 کانوونی دووەم 1906)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣١٥٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە بارەی درێژکردنەوەی هێلی تەلەگراف لە مەرکەزی ڕەواندز تا رانیە، نووسراو لە سەرعەسکەری والا و نەزارەتی تەلەگراف و پۆستە هاتووە، لە ئەنجوومەنی تایبەتی بریکارەکانیش خوێندنەوەی بۆ کراوە، نووسراوەکان و مەزبەتە دراوەتە قەڵەم، بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لە بارەی بەراییەکان جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کرا ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

MF.İBT.00170

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>MF.İBT</td><td>00170.000106</td><td>5 ڕەجەب 1323 (5 ئەیلوول 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی مەعاریفی گشتی لایەنی جەنابی پاشا
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
لــە ســەرەتای مانگــی حوزەیرانــەوە محەمــەد عەلــی کــوڕی محەمــەد ئەمیــن ئەفەنــدی دەرگەوانــی مەکتەبــی ڕوشــدیەی ڕەوانــدز کارەکــەی بەجــێ هێشــتووە و لە مێژووی ناوهاتــووەوە لە خۆجێی هەڵبژێــردراوە و نــووسراوی ٢١ حوزەیــران ١٣٢١ ژمــارە ٧ لەلایــەن موعەلیمەکــەی هاتــووە و ئامــاژەی پێکــراوە، کــە لــە شــوێنی ناوبــراو عەبدولمەجید کــوڕی مــەلا ئیبراهیــم ئەفەنــدی دادەمەزرێــت، بــە تۆمــار جێبەجــێ کــراوە، لــە ژمێریــاری عالــی نەزارەتــی شــکۆدار مامەڵەکــە جێبەجــێ دەکرێــت، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئەم کەســەیە کــە فەرمانی بەدەســتەوەیە.
بەڕێوەبەری مەکتەبی دواناوەندی و بەڕێوەبەرایەتی مەعاریفی موسل</td></tr>
</table>

Y.PRK.ASK.00226.00021.001

<table>
<tr><td>6 زیلحیجه 1323 (11 شوبات 1906)</td><td>00226.00021</td><td>Y.PRK.ASK</td></tr>
<tr><td colspan="3">پایەی سەرعەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
تابووری سێیەمی ئاڵای ٤٨ لە ڕەواندز جولەی کردووە و لە کۆتاییدا گەیشتونەتە گەرووی گلو شێخ، لە کۆتا سورانەوە ڕۆیشتنیان جێگەی قبوڵ نییە، هەروەها بۆ ئەم سەربازانەی کە لە لاهیجانن، زەخیرەی زیاد هەرگیز نەرۆیشتووە، تابووری دووەمی ئاڵای ٤٨ لەگەڵ تابوری ناوهاتوو هاتۆتە ڕەواندز، لە گوندەکانی دەوروبەر کردنەوەی دەرگا و گەیاندنی زەخیرەی پێویست چاوەڕێ دەکرێت، لە ڕەواندز ئەرزاق وون بووە، ئەم تابورانەی دەچنە لایەنی موسڵ تا کاتێکی گونجاو پێویستە لە شوێنی گونجاوی وەکو هەولێر چاوەڕێ بکەن، قوماندانی هێزی سنوور فەریق محەمەد فازڵ پاشا ئاماژەی پێکراوە، بۆ جێبەجێ کردنی پاشای ناوهاتوو نووسراوی کردووە و لە قوماندانیەتی لەشکری شەشەمی هومایۆن لە ١٧ کانوونی دووەم ١٣٢١ تەلەگرافنامە ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
رزا سەرعەسکەر</td></tr>
</table>

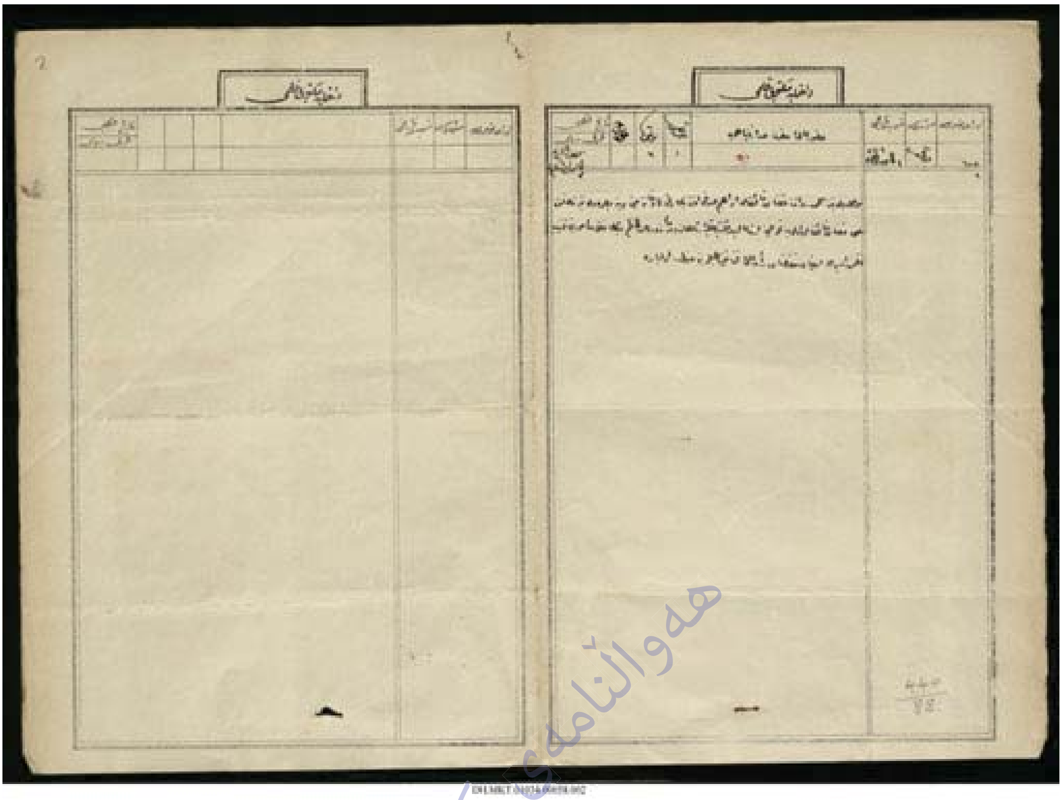

DH.MKT.01034.00058.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01034.00058	3 شەوال 1323 (1 کانوونی یەکەم 1905)
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی لەسەر مردنی ئیبراهیم سدقی ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ، حەسەن کازم بەگ قائیمقامی قەزای حەی سەر بە ویلایەتی بەسرا دادەمەزرێت، هەر خۆی داوای گوتستنەوەی کردووە و لە دەرچووانی مەکتەبی مولکیەی شاهانەیە، ئەگەرچی گواستنەوەکەی ڕێکخراوە، بەڵام جێبەجێ کردنی دەگەرێتەوە بۆ پەیوەندیداری پایەبەرز.		

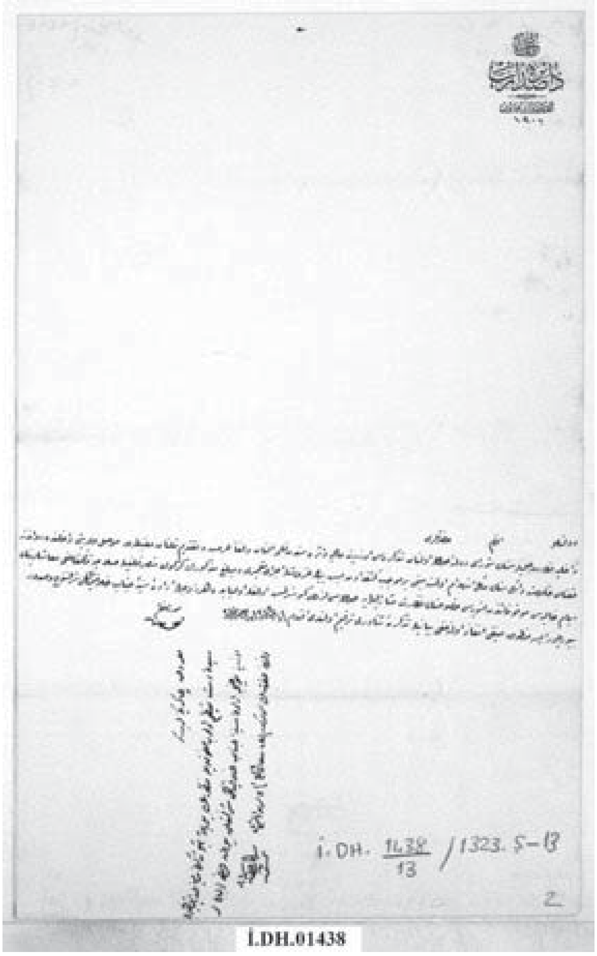

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01438.000013</td><td>5 ڕەجەب 1323 (5 ئەیلوول 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٩٠٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەسەر نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار کە ڕەوانی شورای دەوڵەت کراوە، لە فەرمانگەی دارایی دراوەتە قەڵەم و هاوپێچ مەزبەتە ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، فەرمانگەی حکوومەتی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ رووخاوە، بە دەرخستە پێویستی بە ٥٠٠٠ قوروشە تا نۆژەن بکرێتەوە، بڕە پارەی ناوهاتووش لە مووچەی ڕۆژانی بەتاڵی دەست بەسەر کراوی موتەسەرفیەتی کەرکووك و قائیمقامیەتی سەڵاحیە ڕێکخراوە، لە نەزارەتی ناوهاتوو حەواڵە کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

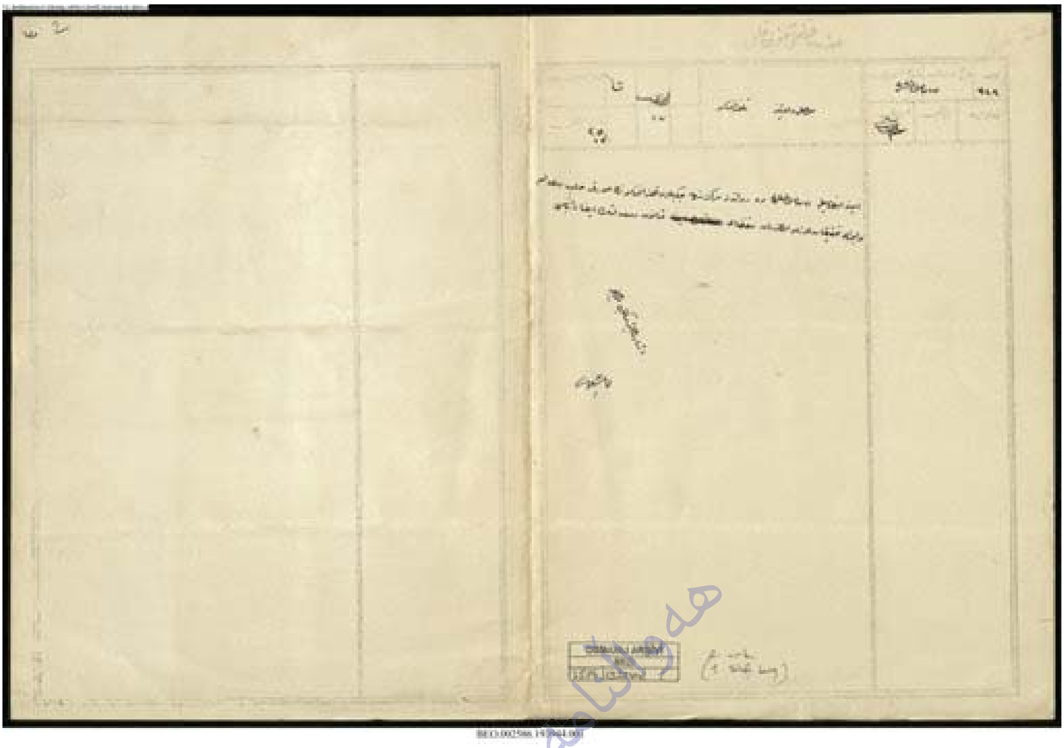

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002586.193944	25 رەبیعی یەکەم 1323 (30 مایس 1905)
ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە لە ١١ مایس ١٣٢١ بە واژووی ئامینە تەلەگرافنامە لە مەرکەزی رەواندز دەرچووە، وێنەیەکی وەرگیراوە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، دوای ئەوەی لێکۆڵینەوە ئەنجام دەدرێت، بە گوێرەی یاسا و بە یەکسانی کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

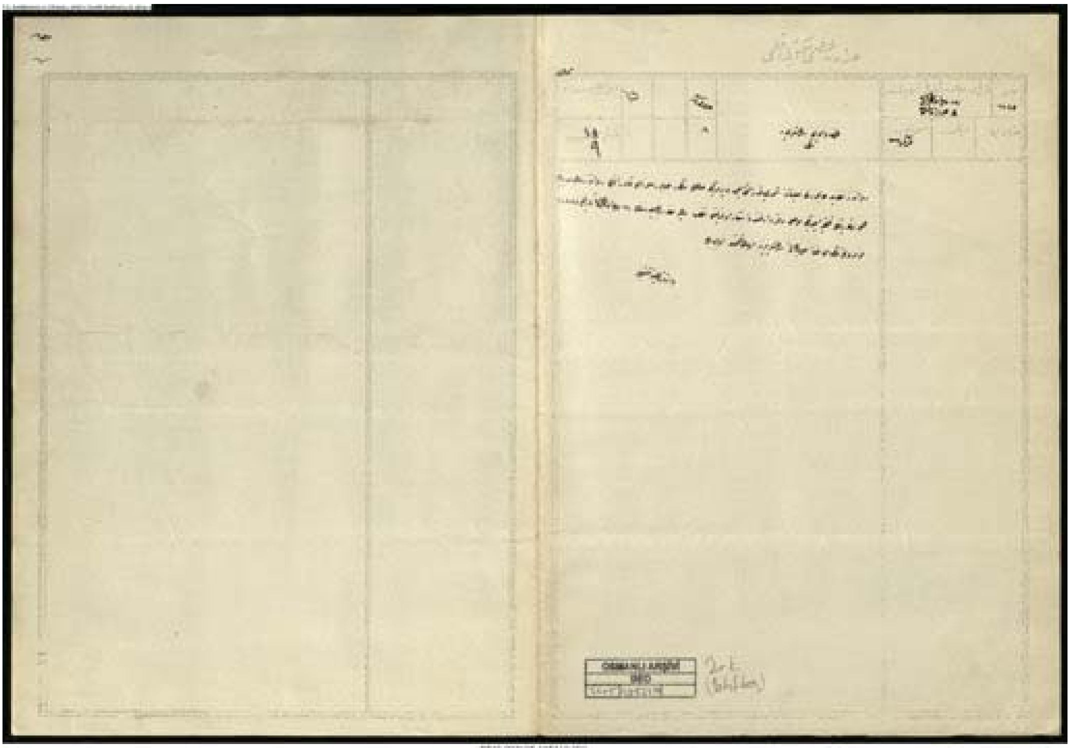

BEO	002605.195310	17 رەبیعی کۆتایی 1323 (21 حوزەیران 1905)

لایەنی واڵای سەرعەسکەر
نووسراو
تـا ئێسـتا هاوکاری شـەش مانگی تابووری نیزامیەی ڕەوانـدز دابین کراوە، قادر ئەفەندی مولازمـی تابووری ناوهاتوو لە ناوچـەی ئەرکەکـەی سـووکایەتی بـە بەڕێوەبـەری دارایـی ڕەوانـدز کردووە، لـە دەفتـەرداری ویلایەتی موسـڵ ئاماژەی پێکـراوە، نـوسراوی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار لە ١٦ ڕەبیعـی کۆتایی ١٣٢٣ ژمارە ١١٨٥ بۆ سـەر عەسـکەر ڕەوان کراوە.

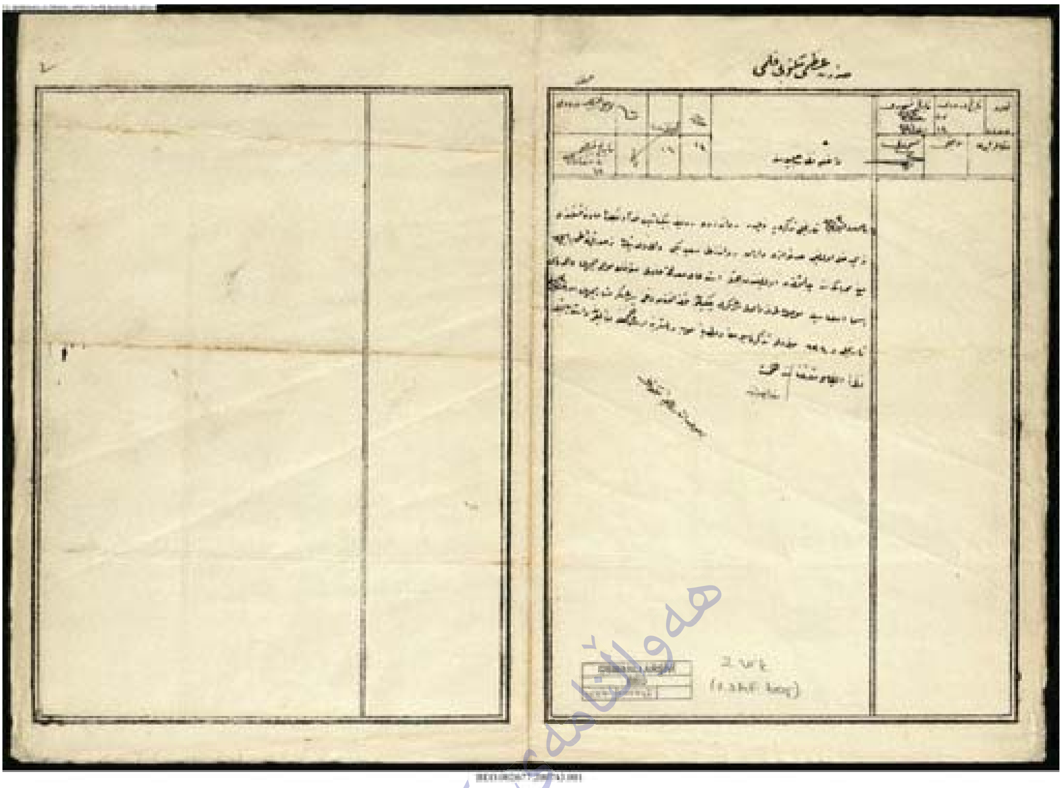

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002677.200743</td><td>27 ڕەجەب 1323 (27 ئەیلوول 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
هاوپێچی نووسراوی مێژووی ٢٤ جەمادی کۆتایی ١٣٢٣، بینباشی ڕەدیف فوئاد بەگ لە ڕەواندز کوژرواە و لەم کوشتنەش سەعید بەگی ڕەواندزی دەستی هەبووە، کەچی والی ویلایەت پارێزگاری لێ دەکات و هەوڵ دەدات دادگاییکردنەکەی قەدەغە بکات، بە واژووی ئەسما دایکی کوژراو تەلەگرافنامە لە موسڵ بۆ والای سەر عەسکەر ڕەوان کراوە، نووسراوی مێژووی ٢١ ڕەجەب ١٣٢٣ ژمارە ٩٣٨ بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بابەتەکە هیممەت بکرێت.</td></tr>
</table>

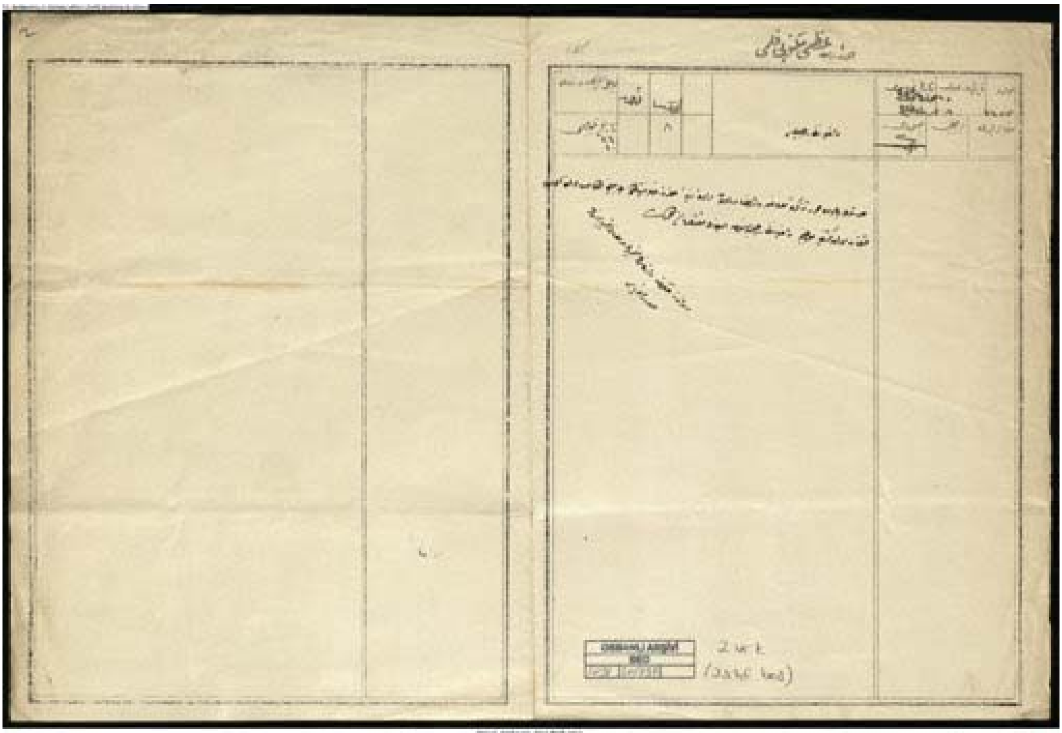

BEO.002691.201797.001

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002691.201797</td><td>22 جەمادی کۆتایی 1323 (24 ئاب 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وێنەیەکی نووسراوی ڕاگەیەندراو و فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بەرز کراوەتەوە، بە گوێرەی ووردبینی کردن لە ئەوراقەکان، لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

وێنەی ڕێکخستنی نۆژەنکردنەوە و خەرجی نۆژەنکردنەوەی فەرمانگەی حکوومەتی ڕەواندز.</td></tr>
</table>

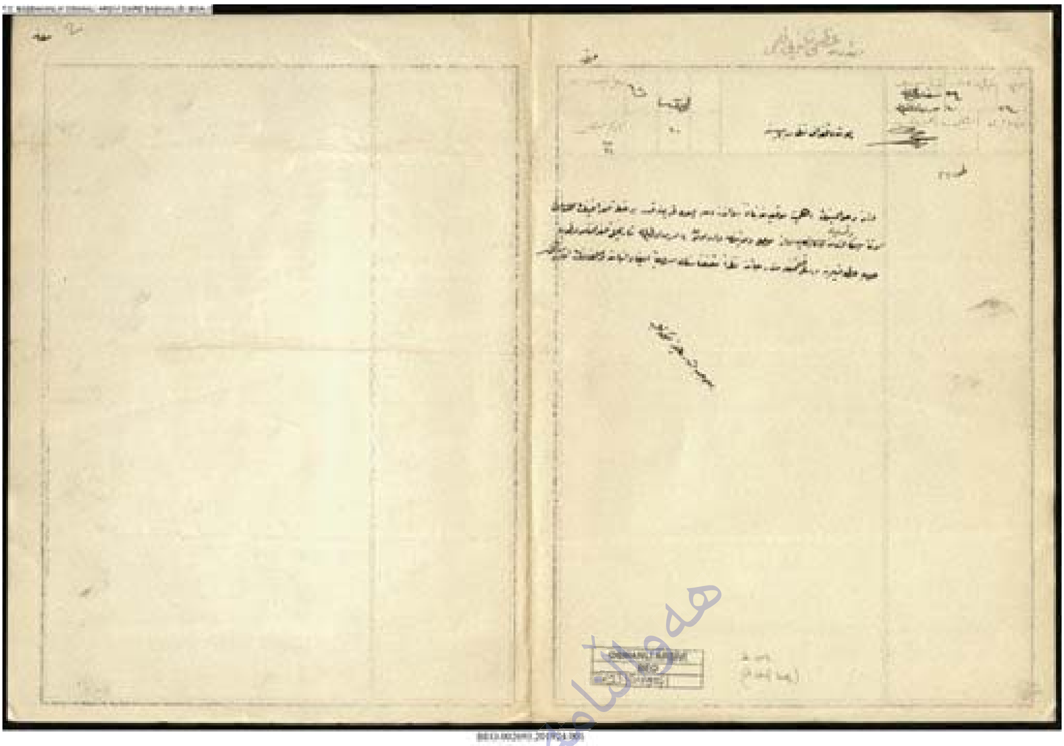

BEO	002693.201924	24 شەعبان 1323 (24 تشرینی یەکەم 1905)
نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی پایەبەرز وەزنە و دەوروبەری گرنگی ستراتیژی خۆی هەیە، بۆ درێژ کردنەوەی هێلی تەگراف لە ڕەواندز تا گوندی پسوە، لە مێژووی ٦ تشرینی یەکەم ١٣٢١ تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە و بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بەراییەکان بەپەلە کارەکە ئەنجام بدرێت و هاوپێچەکان ڕەوان بکرێتەوە.		

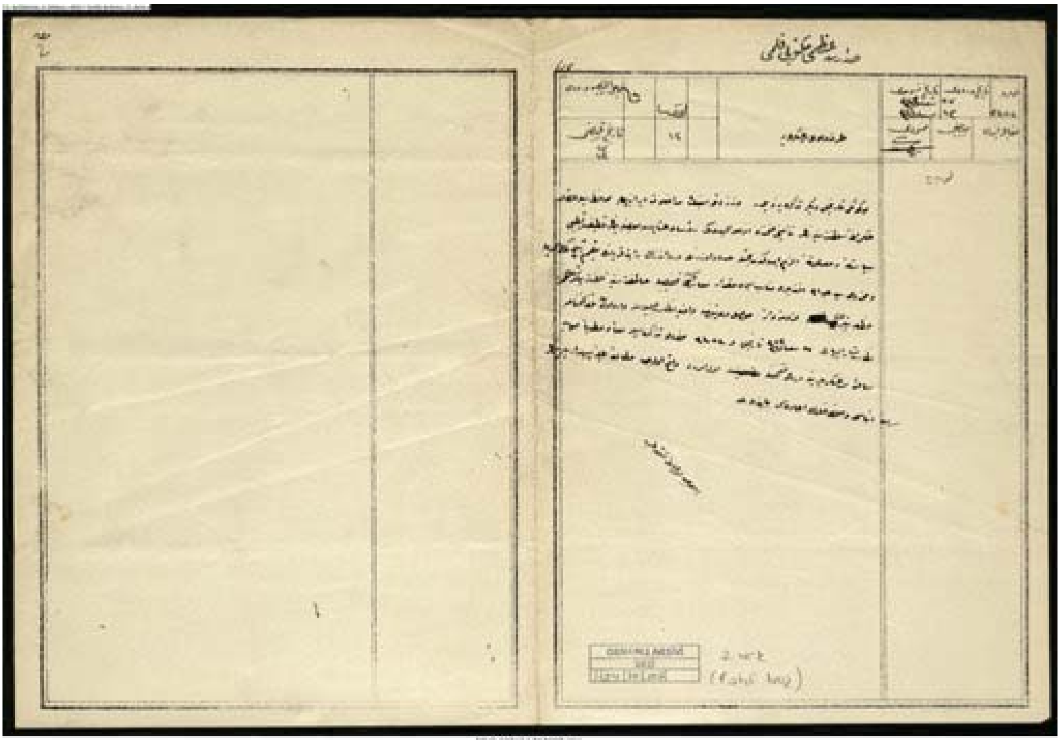

BEO.002694.202007.001

BEO	002694.202007	27 شەعبان 1323 (27 تشرینی یەکەم 1905)

لایەنی والآی سەرعەسکەر
هاوپێچی نووسراوی مێژووی ئەمرۆیە، وەزنە و دەوروبەری تووشی دەستتێوەردانی ئێران بووە، بە پاراستنی ئەم ناوچانە حکوومەت دڵنیایی مافەکان بدات، بۆیە هەندێک لە سەرۆك عەشیرەتەکان ڕێزیان لێ بگیرێت و پاداشت بکرێن، شێخ کەمالەددین لە سەر سنوور و گوندی رایتی ڕەواندز نیشتەجێیە، لەگەڵ کورەکەی بە ناوی سەید عەبدوڵلا ئەفەندی مووچەیەکی دیاریکراویان بۆ دابین بکرێت، تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و نووسراوی نەزارەتی ناوهاتوو لە مێژووی ٢٢ شەعبان ١٣٢٣ ژمارە ٣٤٢٢ بۆ سەرعەسکەر ڕەوان کراوە، لەم بابەتەدا خوێندنەوەی بۆ بکرێت، بەپەلە رابگەیەندرێت و هاوپێچەکانیش ڕەوان بکرێت.

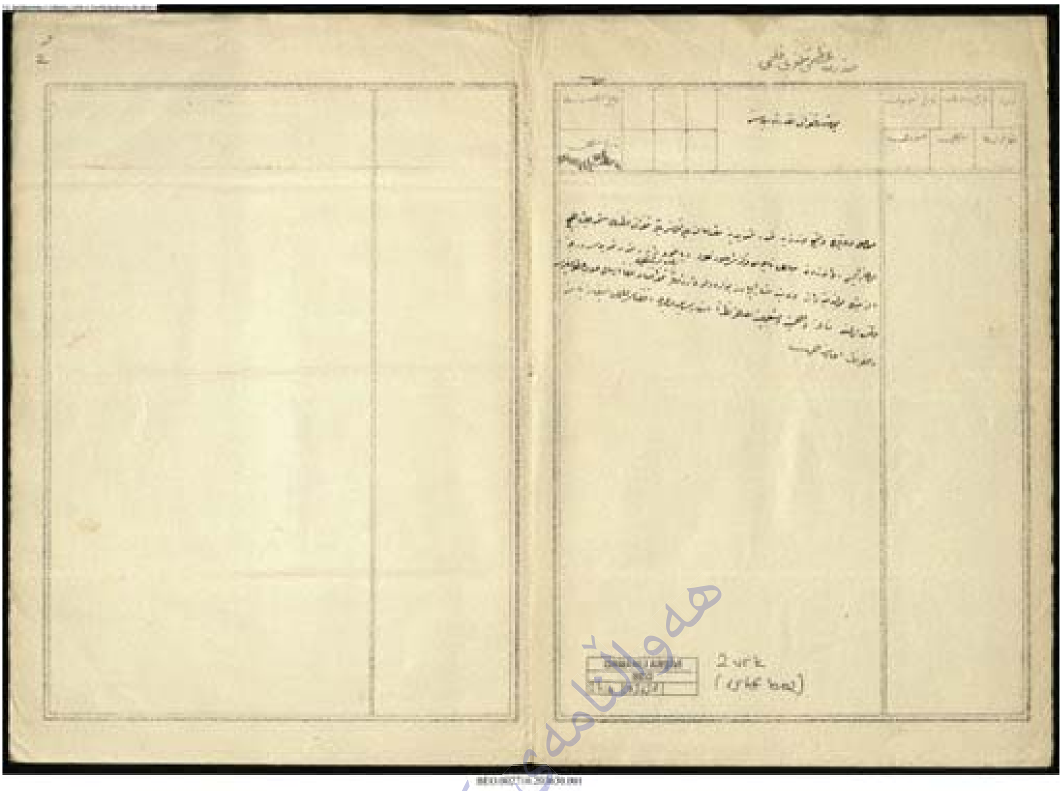

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002716.203630</td><td>9 شەوال 1323 (7 کانوونی یەکەم 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی پایەبەرز
بە پێویست زانراوە لە ویلایەتی موسڵ تا وەزنە هێڵی تەلەگراف درێژ بکرێتەوە، حاڵی حازر ئەگەر هیچ نەبێت لە ڕەواندز تا گەلاڵە کە مەرکەزی ناحیەی باڵەکە، یاخود تا ڕانیە درێژ بکرێتەوە، ئەمجارە لە ویلایەتی ناوهاتوو تەلەگرافنامە لە ٢٢ تشرینی دووەم ١٣٢١ هاتووە، بۆ سەروو ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە گرنگی و پەلەی بابەتەکە لەسەر ئاماژەی پێشوو کارەکە جێبەجێ بکرێت، هاوپێچەکەش ڕەوان بکرێتەوە.</td></tr>
</table>

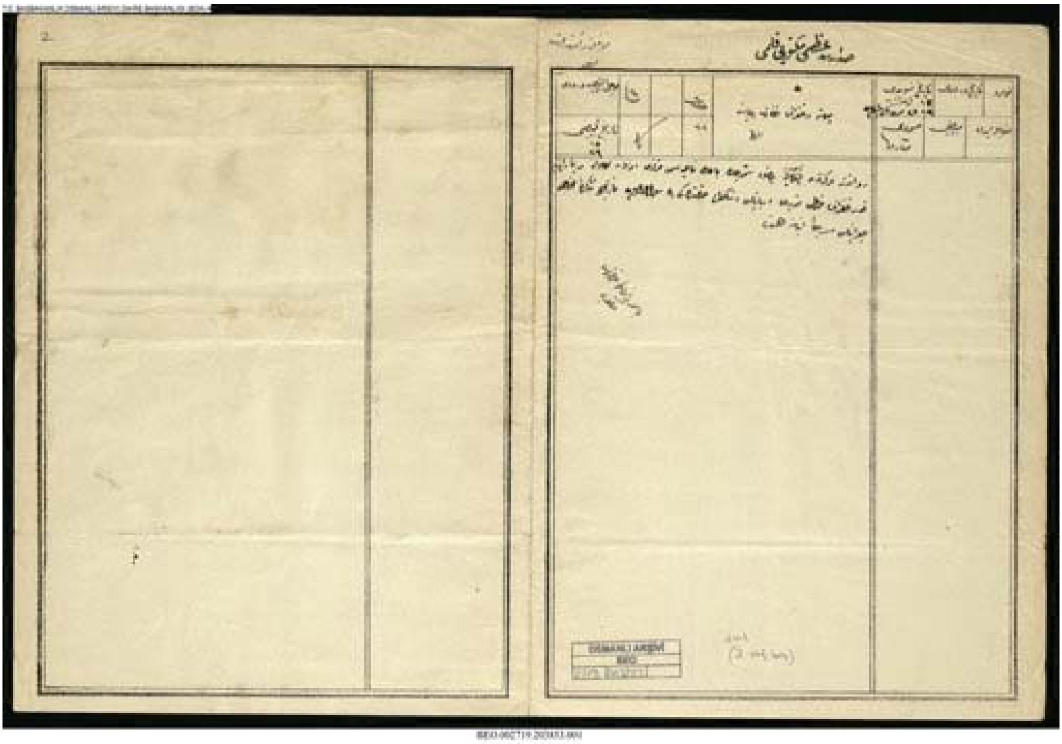

15 شەوال 1323 (13 کانوونی یەکەم 1905)	002719.203853	BEO

نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافنامەی پایەبەرز
لـە مەرکـەزی ڕەوانـدز تـا پسـوە یاخود حاڵی حـازر تا گەڵاڵە کـە مەرکەزی ناحیـەی باڵەکە یا تا ڕانیە هێڵـی تەلەگراف درێـژ بکرێتـەوە، لـەم بارەیـەوە نـووسراوی ٩ شـەوال ١٣٢٣ هاتـووە، بەپەلـە هیممـەت بکرێـت لـە ڕاگەیاندنـی.

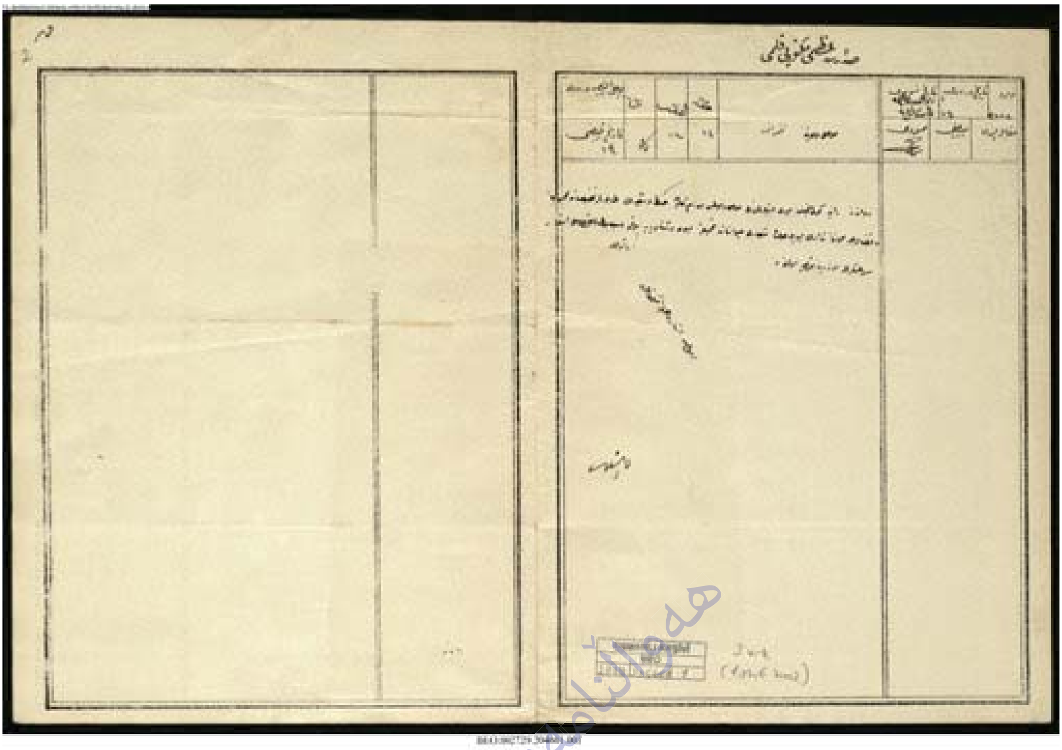

BEO	002729.204601	1 زیلقەعدە 1323 (28 کانوونی یەکەم 1905)

ویلایەتی موسڵ
ئەم گەنم و جۆیەی لە ئەنبارەکانی میری ڕەواندز و ڕانیە و کۆی سانجەق هەیە، بۆ تابوورەکان و لە قەزاکانیش بە خۆرایی دابین دەکرێت، بە بارگیر بۆ پسوە و شتاویە بگوازرێنەوە، لەسەر ئاماژەی سەرعەسکەر ئاماژەی کارەکە پێکراوە.

BEO.002729.204601.002

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002729.204601</td><td>28 شەوال 1323 (26 کانوونی یەکەم 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">پایەی سەرعەسکەر
فەرمانگەی ژمێریاری
١٢٣١
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
بـۆ ئـەوەی کێشـە بخەنـە ئیـدارەی سـەربازانی لاهیجـان، ئێرانیـەکان ڕێگـە نـادەن زەخیـرە لـە سـاوجبۆلاق و رومیـە بهێنرێتـە ئـەم ناوچەیـە، بـە دابیـن کردنـی ئـەم گەنـم و جۆیـەی لـە ئەنبارەکانـی میـری ڕانیـە و کـۆی سـانجەق و ڕەوانـدز دا هەیـە، لـە قـەزاکان بـە خۆرایـی دابیـن دەکرێـت و بـە بارگیـر بـۆ پسـوە و شـتاویە دەگوازرێتـەوە، تەلەگرافنامـە لـە قوماندانیەتـی لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن بـۆ ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوە، بـە ئامـاژەی قوماندانـی ناوهاتـوو زەخیـرە ناوهاتـووەکان ڕەوان بکرێـت و ویلایەتـی ناوهاتـوو ئـاگادار کراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
ڕزا سەرعەسکەر</td></tr>
</table>

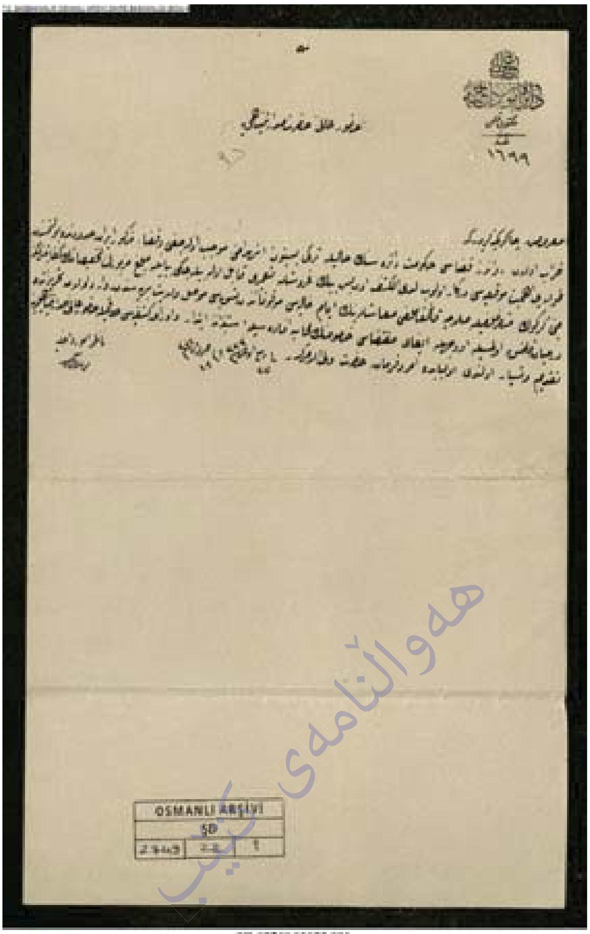

ŞD.02749.00022.001

ŞD	02749.00022	27 ڕەبیعی کۆتایی 1323 (1 تەمموز 1905)

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ١٦٩٩
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
فەرمانگەی حکوومەتی قەزای ڕەواندز وێران بووە، ئەگەر وازی لێ بهێنرێت ئەوا بە تەواوەتی وێران دەبێت، هەروەها قەزای ناوهاتوو لە سنووری ئێرانە، بۆیە گرنگی ستراتیژی هەیە، لە کاتی دەرخستە بە ١٥٠٠٠ قوروش نۆژەن دەکرێتەوە، بەم ڕاگەیەندراوە بڕە پارەی ناوهاتوو بۆ کارەکە گونجاوە، لە ڕێکخستنی مووچە ڕاگیراوەکانی ڕۆژانی بەتاڵی موتەسەرفی کەرکووك و قائیمقامیەتی سەلاحیە تەرخان دەکرێت، نووسراو لە ویلایەتی موسڵ هاتووە، بۆ ڕەزامەندی وەرگرتن لە ژمێریاری نووسراو کراوە، هەروەها بەراییەکانی دەرخستە پێشکەشی پەیوەندیداری سەدارەت کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری کاروباری ناوەخۆ

ŞD.02753.00016.001

ŞD	02753.00016	28 شەوال 1323 (26 کانوونی یەکەم 1905)

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٤١٣٦
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە

ئـەم لێکۆڵینـەوەی بـۆ ڕەوانـدز ڕەوان کـراوە، خەرجیەکـەی پێویسـتی بـە ٣٠٠٠ قوروشـە، لـە سـەر ڕاگەیاندنـی پایـەی ویلایەتـی موسـڵ لـە ٢١ حوزەیـران ١٣٢١ مۆڵەتـی پەیوەندیـداری سـەدارەت دەرچـووە، بـەڵام تـا ئێسـتا وەڵامـی فەرمانەکـە نەهاتـووە، هەروەهـا لـە کۆتاییـدا پایـەی ویلایەتـی ناوهاتـوو تەلەگرافنامـە هاتـووە و دووپاتـی فەرمانەکـەی کردۆتـەوە، بـە ووتـەی ژمێریـاری ڕاپۆرتـی ڕەزامەنـدی دەرچـووە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری کاروباری ناوەخۆ

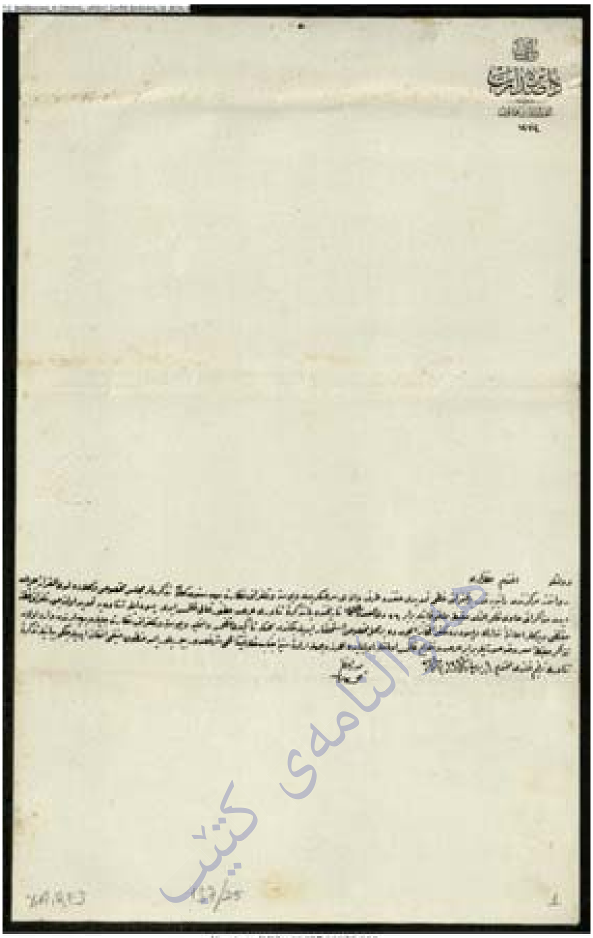

Y_A_RES_00137.00025.001

<table>
<tr><td>Y.A.RES</td><td>00137.00025</td><td>16 رەبیعی کۆتایی 1324 (9 حوزەیران 1906)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٢٧٢
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بـۆ درێژکردنـەوەی هێڵـی تەلەگـراف لـە مەرکـەزی رەوانـدز بـۆ رانیـە، نـووسراوی والآی سـەر عەسـکەر و نەزارەتـی پۆسـتە و تەلەگـراف لـە ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکارەکان خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، نـووسراوەکان دراوەتـە قەڵـەم لەگـەڵ مەزبەتـە لـە ٢٦ زیلقەعـدە ١٣٢٣ بـۆ عالـی بـەرز کراوەتـەوە، ئـەم هێڵـە تەلەگرافیـەی کـە لـە زستان درێـژ دەکرێتـەوە، بـۆ تەلەگرافخانـەش شـوێنێك دیـاری بکرێـت، ئـەم مەزبەتـەی لـە نەزارەتـی ناوەخـۆ و پۆسـتە و تەلەگـراف راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

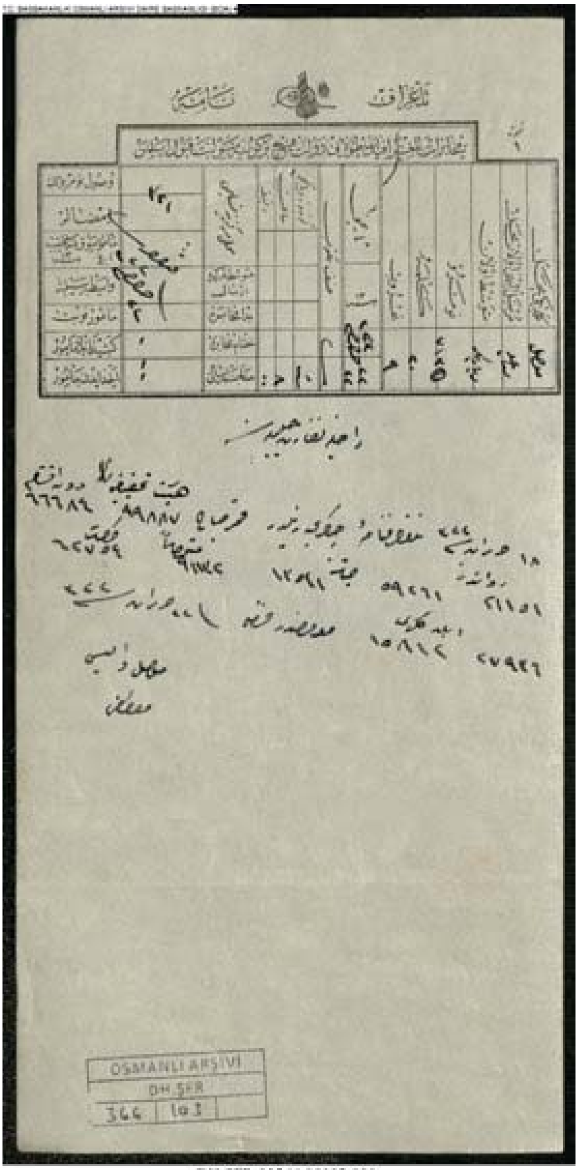
OSMANLI ARŞIVI
DH.ŞFR
366 103

DH.ŞFR.00366.00103.001

DH.ŞFR	00366.00103	13 جەمادی یەکەم 1324 (5 تەمموز 1906)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار هاوپێچی وەڵامی تەلەگرافنامەی ١٨ حوزەیران ١٣٢٢، دوێنێ ئێوارە دەستەی لێکۆڵینەوە بەرەو رەواندز دەستیان بە جولە کردووە. والی موسڵ مستەفا		

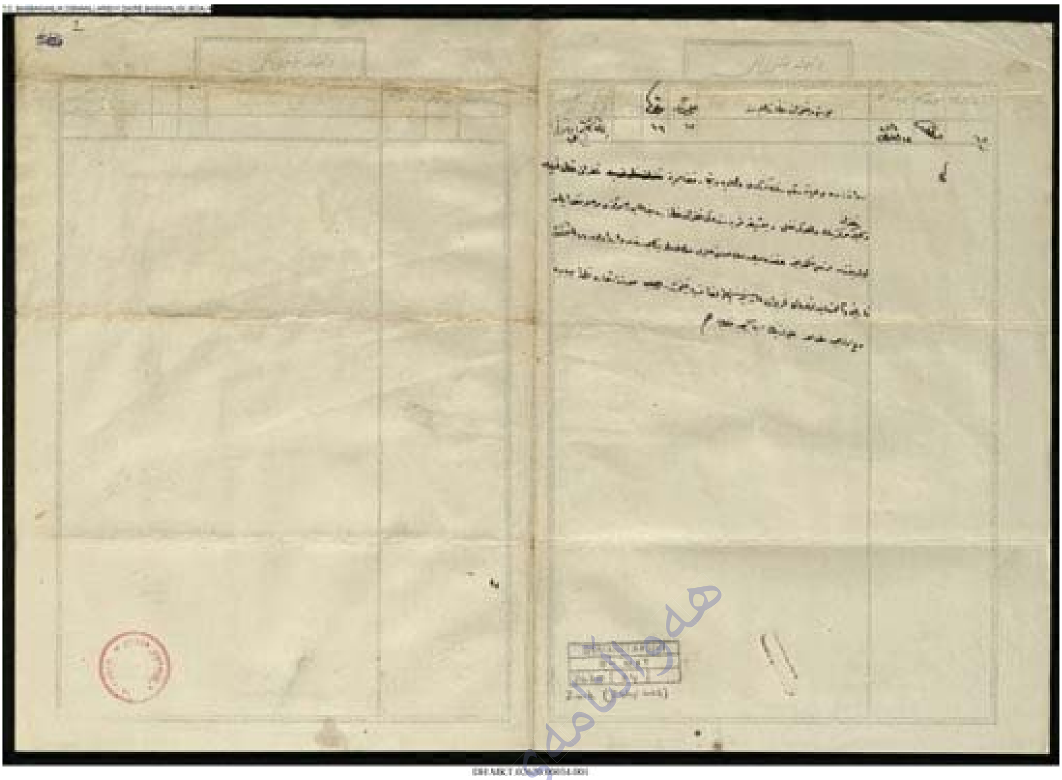

DH.MKT	02620.00034	5 ڕەمەزان 1324 (23 تشرینی یەکەم 1906)
نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی عالی بـۆ کردنـەوەی هۆبـەی پۆسـتەی ڕەوانـدز و درێژکردنـەوەی هێڵـی تەلەگرافـی قەزاکانـی عەمادیـە و سـنجار و گواسـتنەوەی بریـکاری مەرکـەزی تەلەگـراف بـۆ دهـۆك، نـووسراو لـە مێـژووی ١٦ ئۆغسـتۆس ١٣٢٤ ژمـارە ٦٥ هاتـووە، بـە تێروانیـن لـە وێنـەی ئاماژەکـە، خوێندنـەوە بـۆ بابەتەکـە کـراوە و هیمـمـەت بکرێـت.		

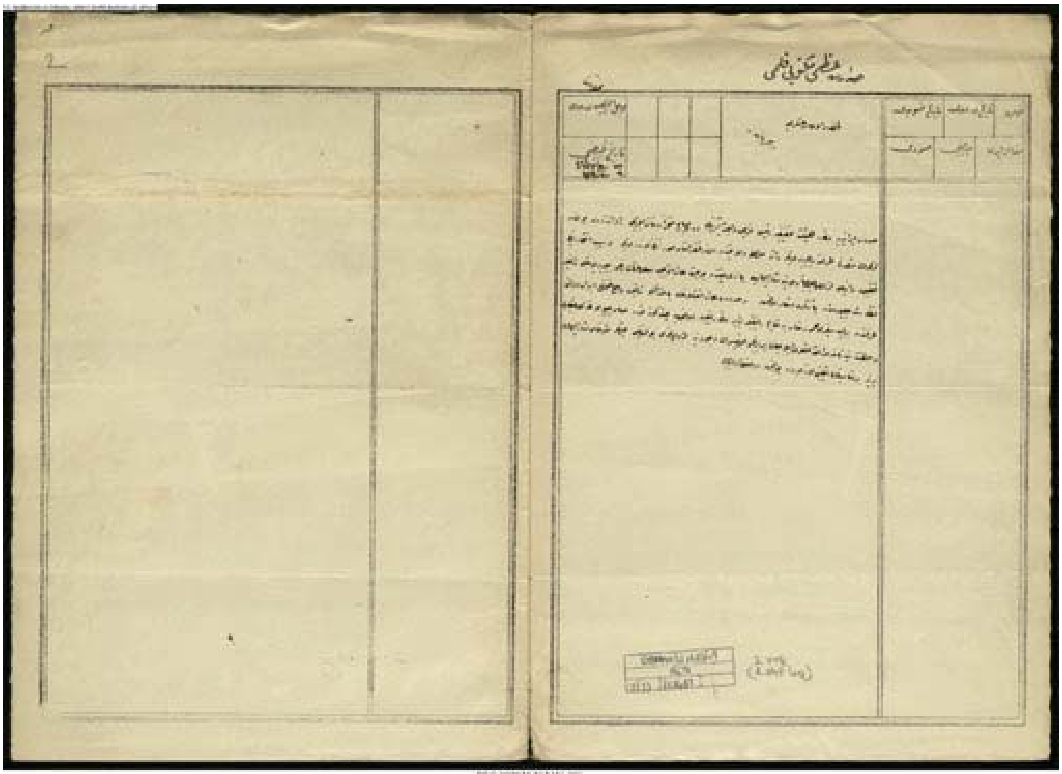

BEO	002833.212451	28 ڕەبیعی یەکەم 1324 (22 مایس 1906)

لایەنی واڵای سەرعەسکەر

لەلایــەن موتەســەرفی کەرکــووك لــە ڕەوانــدز ڕاگەیەنــدراوە کــە دوێنــێ فەریــق واجــد پاشــا ســەرۆکی دەســتەی فەرمانبەرانــی لێکۆڵینــەوەی ســنووری ئێــران بــە خۆکوشــتن کۆتایــی بــە ژیانــی هێنــاوە، تەلەگرافنامــە لــە ویلایەتــی موســڵ ڕەوان کــراوە و وێنەیەکــی تەلەگرافنامەکــە ئامــاژەی پێکــراوە کــە هــۆکاری خۆکوشــتنەکەی بــە لێکۆڵینــەوە ڕوون بکرێتــەوە و ڕابگەیەندرێــت، لــە وەڵام بــە ویلایەتــی ناوهاتــوو ڕاگەیەنــدراوە و لــە نەزارەتــی ناوەخــۆی شــکۆدار بــە نــووسراو ئامــاژەی پێکــراوە، ئــەم ناکۆکیــەی لــە ســنوور هەیــە بــە نــووسراو ڕوون بکرێتــەوە و چارەســەر بکرێــت، لەلایــەن دەوڵەتــی ئێــران مەحمــود خــان لەگــەڵ چەنــد هاوەڵێکــی دامــەزراون و ئەرکیــان پێــدراوە، لــە مــاوەی چەنــد ڕۆژێــك دێنــە ســاوجبۆلاق و بــە نــاوی حکوومەتــی عوســمانی کەســێکی گونجــاو دەســت نیشــان بکرێــت بەپلــەی قۆمیســەری یەکــەم بــە ئەرکەکــەی هەڵســێت.

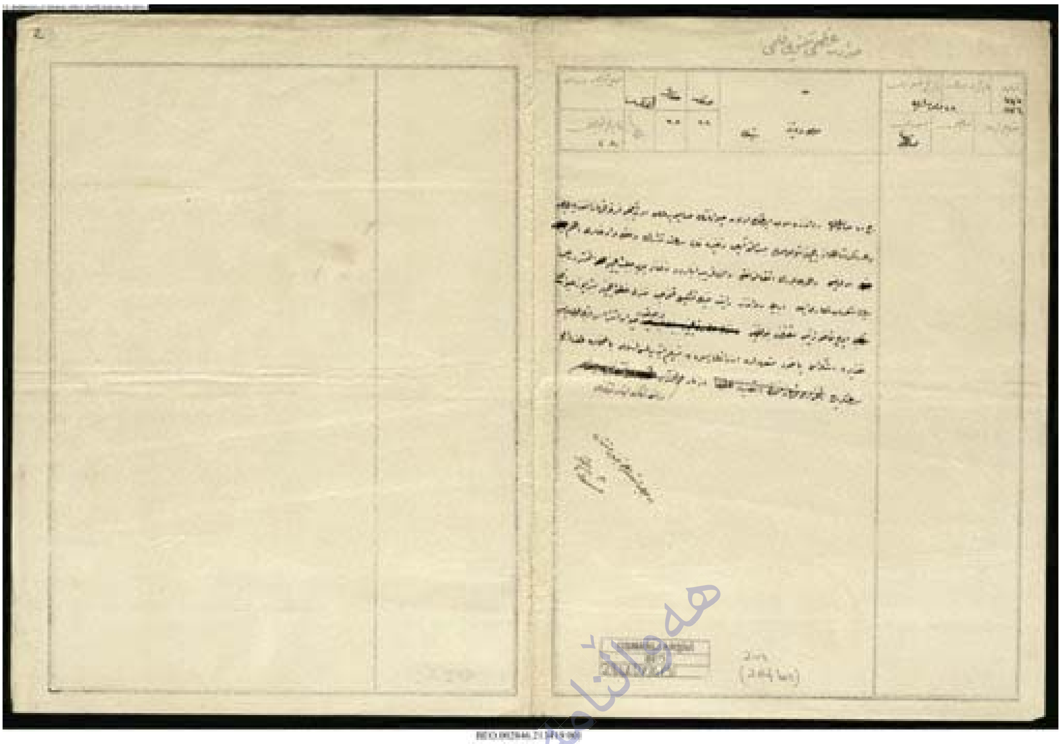

هەولێرنامەی کتێب

BEO	002846.213419	17 ڕەبیعی کۆتایی 1324 (10 حوزەیران 1900)

ویلایەتی موسڵ
١٠ نیسـان ١٣٢٢، سـەبارەت بـەم ئاژەڵانـەی کـە ڕەوانـی ڕەوانـدز دەکرێـت، بـە قوماندانـی فرقـەی ١٢ ڕاگەیەنـدراوە و بەپەلـە لـەم وەرزەدا بـۆ سـەربازانی شـاهانە ٥-٦ مانـگ زەخیـرە ئامـادە بکرێـت و ڕەوان بکرێـت، بـاری هـەر تابورێکیـش بگوازرێتـەوە و زەخیرەکانیـان ڕۆژانـە لـە ئەنبـاری نزیـك بهێنرێـت، بـۆ هـەر یەکـە ٦٠ بـە کۆکراوەیـی بـە ١٠٨٠ بارگیـر بگوازرێتـەوە، لـە نێـوان هەولێـر و ڕەوانـدز و رایـەت هێڵـی ئـەم مەنزیلانـەی دیـاری دەکرێـت، بـۆ هـەر یەکـە ٥٠٠ بارگیـر بـە ٣ کاروان ڕێـك دەخرێـت، توانـای کرینـی ئـەم هەمـوو ئاژەڵـەش نییـە، یـا کـەم بکرێتـەوە یاخـود بدرێتـە ئەوانـەی ڕێککەوتنیـان لەگـەڵ کـراوە تـا ئەرزاقـەکان ڕادەسـت بـکات، بـە گفتوگـۆ بـە لایەنـی واڵای سـەر عەسـکەر ڕاگەیەنـدراوە.

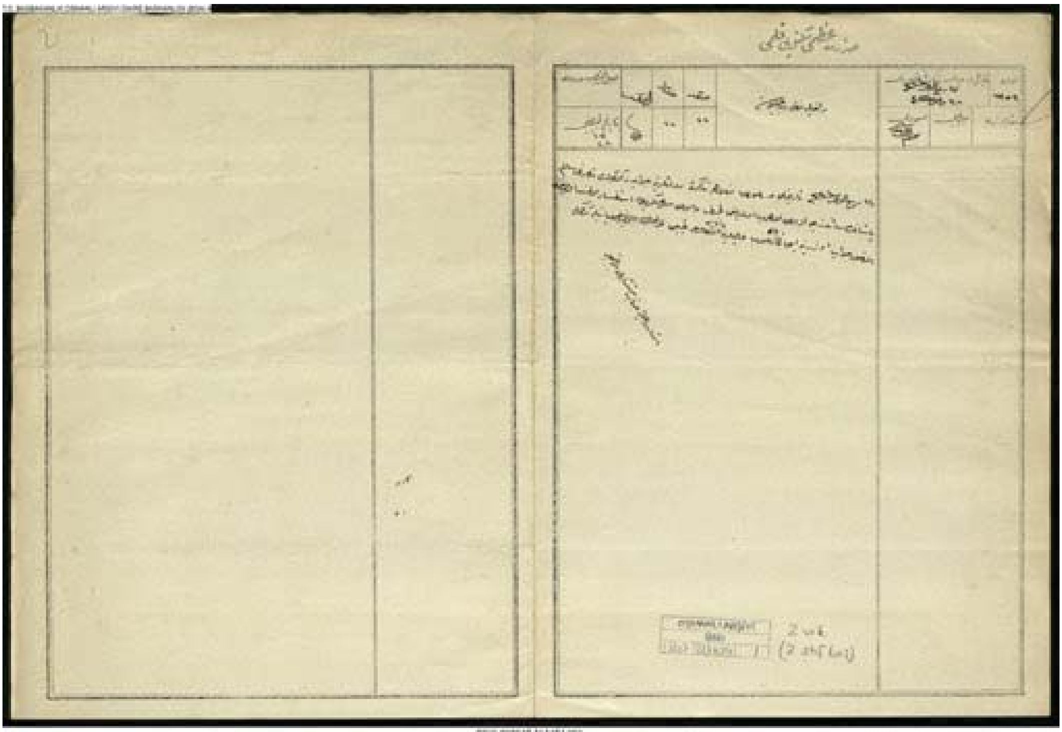

BEO 002847.213474.001

17 ڕەبیعی کۆتایی 1324 (10 حوزەیران 1906)	002847.213474	BEO
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ١٤ ڕەبیعی کۆتایی ١٣٢٤ ژمارە ١٣٥٣ ی دەوڵەتە، پرس بە لایەنی والای سەرعەسکەر ڕاگەیەندراوە ئاخۆ سالم پاشا موتەسەرفی کەرکووك پێویستە لە ڕەواندز ئامادە بێت یا ئامادە نەبێت؟، لەسەر ئەم وەڵامەی ڕەوان دەکرێت، کارەکە جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو بکرێت.		

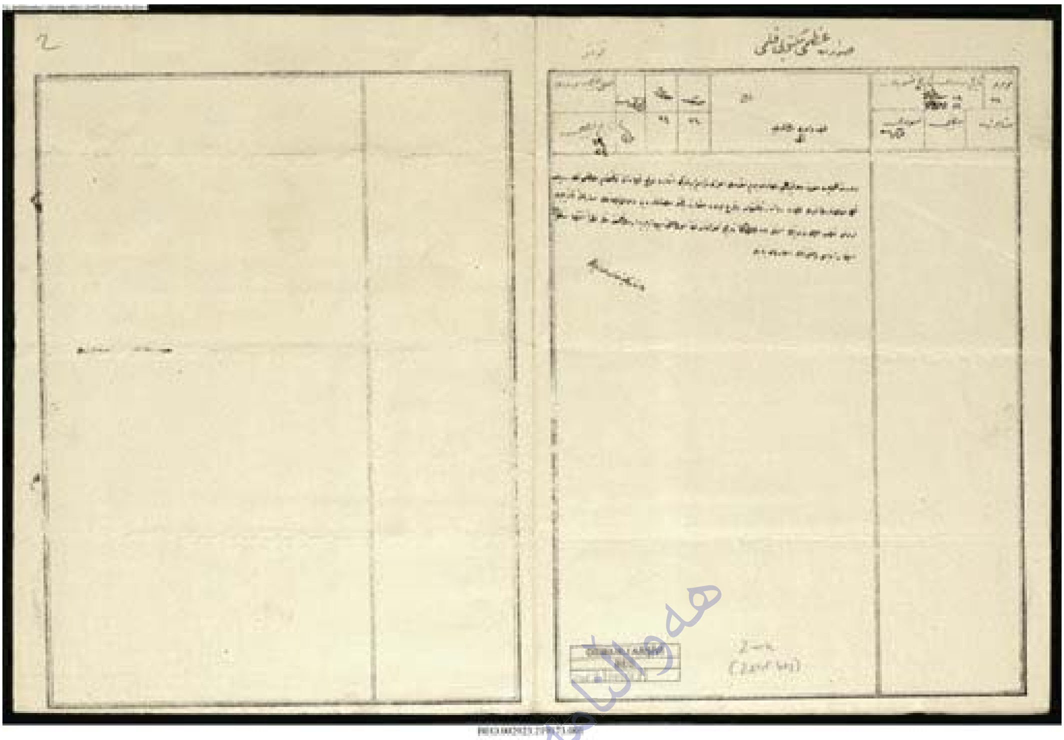

BEO	002923.219173	19 شەعبان 1324 (8 تشرینی یەکەم 1906)
لایەنی والآی سەر عەسکەر مستەفا بەگ قائیمقامی قوماندان لەگەڵ نوری ئەفەندی ئاغای قولی ڕەدیف سوکایەتیان بە قائیمقامی ڕەواندز کردووە، بەپەلە ناوبراوان تەمبێ بکرێن، لە ویلایەتی موسڵ نووسراوی مێژووی ٢٣ ئەیلوول ١٣٢٣ بۆ سەرووی سپاهیدار ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە بەپەلە کارەکە چارەسەر بکرێت و هاوپێچەکان ڕەوان بکرێتەوە.		

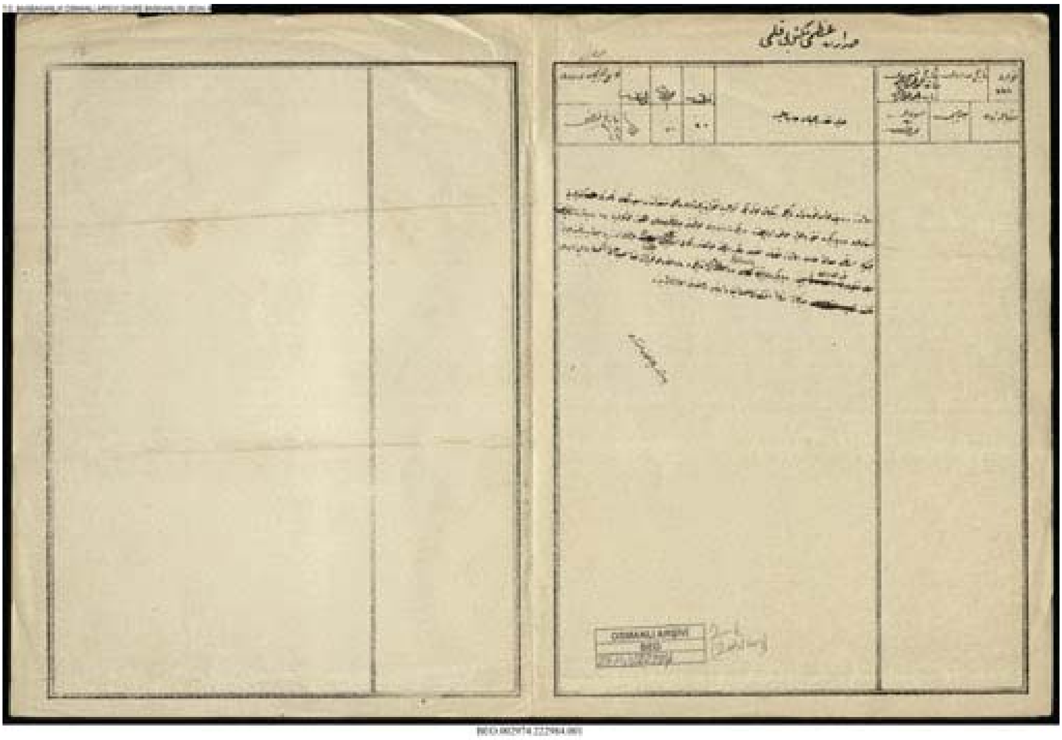

BEO	002974.222984	17 زیلقەعدە 1324 (2 کانوونی دووەم 1907)
نەزارەتی دادی شکۆدار لایەنی عالی سەعید بەگ پیاوەکانی ناردووە و هەستاوە بە کوشتنی بینباشی فوئاد بەگ بریکاری قوماندانی رەدیفی لیوای رەواندز، داواکە بۆ دیاربەکر گوازراوەتەوە و ماوەی دوو ساڵە دەست بەسەرن، بەڵام تا ئێستا دادگایی نەکراون، عەبدولقادر کەمال فەرمانبەری ناسنامەی پێشووی قەزای رەواندز داواکاری بە واژووی خۆی رەوان کردووە، لە ویلایەتی دیاربەکر نووسراو لە مێژووی ٢٧ شەوال ١٣٢٤ ژمارە ٢٤ بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بەراییەکان هەرچی زووە کارەکە چارەسەر بکرێت و رابگەیەندرێت، هاوپێچەکانیش رەوان بکرێتەوە.		

Y.PRK.ASK 00253.00082.001

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.ASK	00253.00082	28 زیلحیجه 1325 (1 شوبات 1908)

پایەی سەرعەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
لەگەڵ بەهێزکردنی سنووری مەرکەزی ڕەواندز، هێڵی تەلەگراف درێژ بکرێتەوە، بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت پەلە کراوە بۆ جێبەجێ کردنی، لە گفتوگۆدا بەکار هێنانی ئامێری هیلوستا سوودی دەبێت، بۆ ئەم مەبەستە ٢٠ تاقم ئامێری هیلوستا ڕەوانی شوێنەکە بکرێت، بە هەموو کارەکە لە ماوەی ٥ تا ١٠ ڕۆژ کەلوپەلەکان بکردرێت، لە نەزارەتی ئامادەکاری سەربازی بڕیار و فەرمان دەربچێت، بۆ ئەمەش بڕیار و فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەتی پێویستە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەفەندیمانە.

Y.MTV.00302.00228.001

<table dir="rtl">
<tr><th>Y.MTV</th><th>00302.00228</th><th>29 شەعبان 1325 (7 تشرینی یەکەم 1907)</th></tr>
<tr><td colspan="3">پایەی سەر عەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
ئەندامانی تابوری سێیەمی ئاڵای ٤٨ بە چەکەوە شوێنی خۆیان جێ هێشتووە و هاتوونەتە رانیە، جگە لەمە لە قوماندانیەتی ڕەواندز ڕاگەیەندراوە کە لە ناویان ٧٤یان هاتۆتە ڕەواندز، لەم بابەتەدا لێکۆڵینەوەی پێویست ئەنجام بدرێت، لەگەڵ ئەمەش لە وەڵامدا ئاگاداری دراوەتە ناوەخۆ کە تابوری نیزامیەی ئەوێ بەڕێوەیان بیات، تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە وێنەیەکی ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لە بارەی هۆکاری هەڵاتنی ئەندامانی ناوبراویش لێکۆڵینەوە بکرێت و ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت، هەروەها ئامادەکاری بکرێت بگەڕێندرێنەوە شوێنەکانی خۆیان، لە بارەیانەوە مامەڵەی یاسایی جێبەجێ بکرێت و بە هیچ شێوەیەك ڕێگە نەدرێت ڕووداوی لەم جۆرە دووبارە بێتەوە، بۆ ئەمەش تەلەگرافنامەی بەندەمان دراوەتە قوماندانی ناوهاتوو و ئامۆژگاری کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
ڕزا سەرعەسکەر</td></tr>
</table>

Y.MTV.00304.00070.002

BEO	002830.212244	10 زیلقەعدە 1325 (15 کانوونی یەکەم 1907)

پایەی سەرعەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
شیفرەی تەلەگرافنامەی جەنابی فەریق فازڵ پاشا قوماندانی سنووری ئێران لە ڕەواندز، لە مێژووی ٢٦ تشرینی دووەم ١٣٢٣ هاتووە

لەبەر واژووی کارگێری، تابورەکانی سەربازی ملوکانەی ئێران ڕەوانەی کوێستان کراون، ئەم چیایانەی هاتۆتە پێشیان ژماردویانە، دەستیان کردووە بە سەرپێچی کردن لە هێلی ئیستاتوقو، سەرۆکی کۆرەك عەلی ئاغا لەگەڵ هێزی عەشائیری بەرگری کردووە، ٤ پیاو و ٦ ئاژەڵ و لە ئێرانیەکانیش ١٧ کەس و چەند ئاژەڵێك کوژراوە و لە ناو براوە، سەرۆکی مەنگور بایز پاشا بە ئەسپسوارەکانی عەشیرەتەکەی گەیشتوتە شوێنەکە و ئێرانیەکانی ناچار کردووە بکشێنەوە، بەڵام بۆ هاوکاریان ئەسپسوار لەگەڵ ٤ تۆپ دێت و دەست بە بەرگری کردن دەکەن، لەسەر ئەم فەرمانەی دراوەتە لایەنی بەندەمان بە گشتی لەگەڵ ئەوانەی بینراون ئەسپ سوارەکانی عەشیرەتی پیران لە لاهیجان چوونەتە پاڵ بایز پاشا، ئەسپسوارانی عەشیرەتی ئێمە لە نێوان ٣٠٠٠ بووە، لەسەر سنوور لەگەڵ ئێران ڕووبەڕووی یەکتر وەستاون، بە پەیوەندیدارانی خەلافەت ڕاگەیەندراوە کە حاڵی حازر لەگەڵ هێزی عەشیرەتی عوسمانی لە هێلی ئیستاتوقو یەك هەنگاو سەرپێچی نەکراوە و تابورەکان لەبەر نارێکیەوە لەگەڵ کۆمەڵەی دەستە ناتوانن جولە بکەن، ٦ تابوور بهێنرێن، مەفرەزەکانیش بۆ هەر ئەگەرێکی چاوەڕواننەکراو ئامادەیە و هێزەکەیان لە ٨٠٠ پیادە و تۆپێك پێك دێت، هەروەها لە تابورەکانی لایەنی مەعمورەی حەمیدیە و سەردەشت هێشتا مەفرەزە نەگەیشتوتە سەردەشت، فەرمان دراوە بەپەلە دەست بە جولە بکەن، لەم ناوەش پۆستە و تەلەگراف و بە گشتی هۆکاری پەیوەندیکردن بوونی نییە، خەرجی ئاقچە و ئاسانکاری گواستنەوە ڕێکخراوە، هەرگیز ترس و شەرم لە ئێرانیەکان ناکرێت، بە تێڕوانین لە هەواڵگری هەموو ڕۆژ سەرباز ڕوو دەکاتە ساوج بۆلاق، ئەم بابەتە ڕاگەیەندراوە.

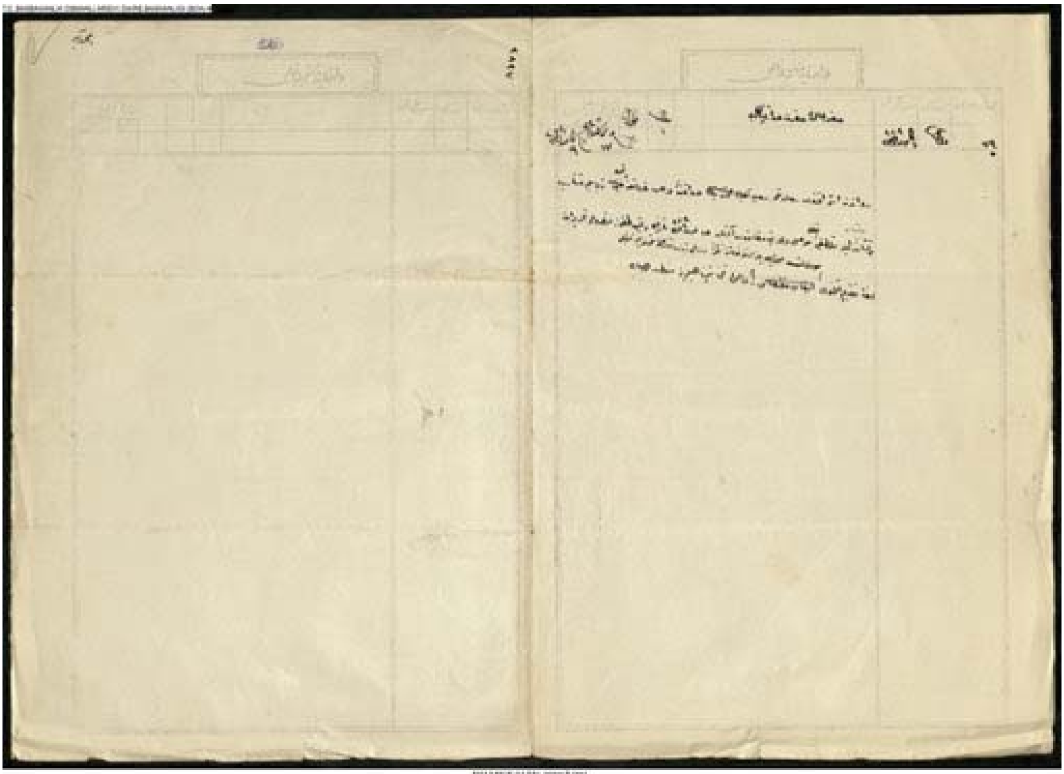

DH.MKT 01226.00067.001

17 زیلقەعدە 1325 (22 کانوونی یەکەم 1907)	01226.00067	DH.MKT
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی سـەعید بـەگ لـە ئەشرافەکانـی ڕەوانـدزە و بەهـۆی خزمـەت و کارە باشـەکانی جێگـەی پاداشـتە، بـە بـەرز کردنـەوەی پلەکـەی نیشـانێکی پـێ بدرێـت، نـووسراوی مێـژووی ١٥ تشرینـی دووەم ١٣٢٣ ژمـارە ٧٩ ی ویلایەتـی موسـڵ هاتـووە و بـە تێروانیـن لـە خزمەتەکانـی لـە پلـەی چـوارەم نیشـانی عوسـمانی پـێ بدرێـت.		

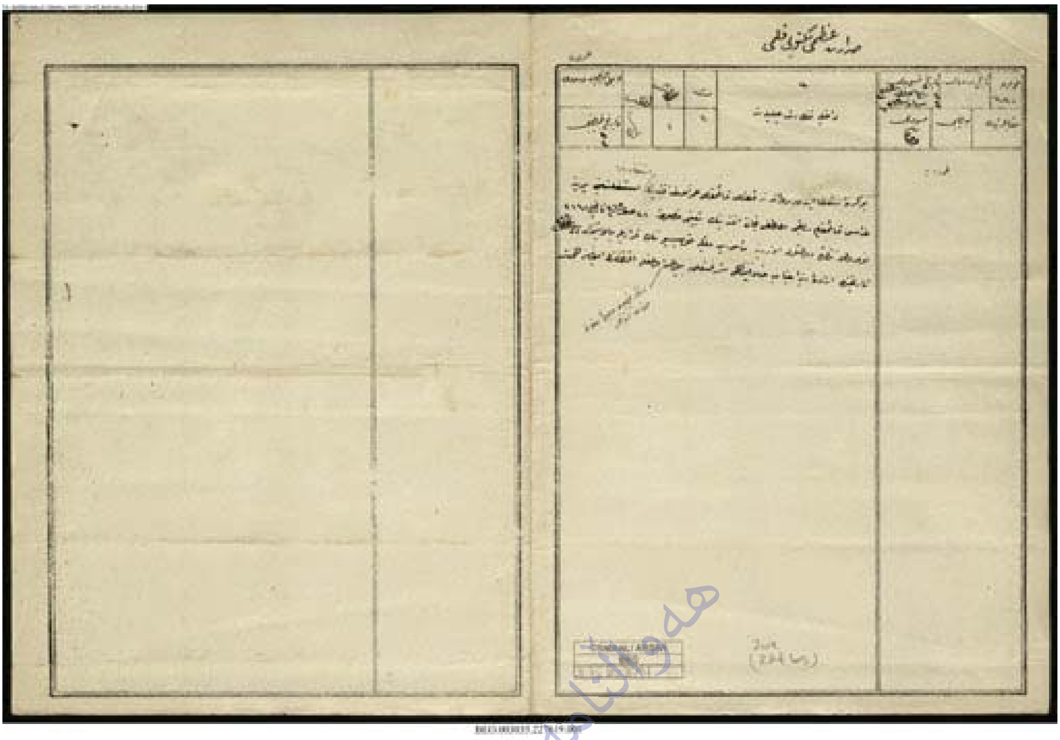

هەوڵنامەی کتێب

BEO	003035.227619	4 رەبیعی یەکەم 1325 (17 نیسان 1907)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
ئەمجارە عومەر ئاسف ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز دەستی لە کار کێشاوەتەوە، لە شوێن ئەو مستەفا نەجاتی ئەفەندی قائیمقامی پێشووی غدامس دامەزرێت، لەسەر نووسراوی مێژووی ۲۱ سەفەر ۱۳۲۵ ژمارە ۳۱۱ و بە بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە مێژووی ۲ رەبیعی کۆتایی ۱۳۲۵ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، مەزبەتەی قۆمیسیۆن بەرز کراوەتەوە و هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.

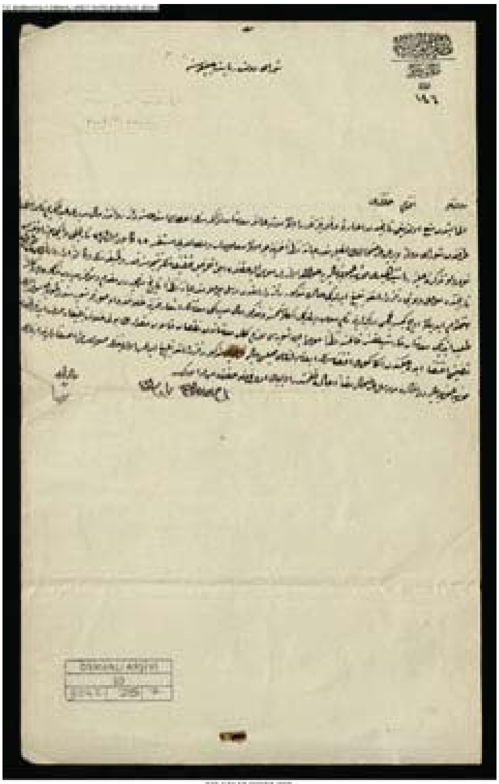

ŞD	03042.00025	20 جەمادی کۆتایی 1325 (31 تەمموز 1907)

نەزارەتی کاروباری دارایی
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ١٤٦
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
داوای کـردووە لـە مێـژووی دوورخسـتنەوەی لـە ئەرکەکـەی تـا گەرانـەوەی بـۆ سـەر ئەرکەکـەی مووچـە کۆکراوەکـەی پـێ بدرێـت، داواکاریەکـەی عەبدولکەریـم نـادر ئەفەنـدی بەڕێوەبـەری دارایـی ڕەوانـدز حەواڵـەی شـورای دەوڵـەت کـراوە، بـە تێروانیـن لـە بەراییـەکان ئـەم زانیاریـەی لـە خەزینـە هاتـووە خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، لـە مێـژووی ١٨ کانوونـی یەکـەم ١٣٢٢ نـووسراوی ژمـارە ٢٣٥ ی حەواڵـەی پەیوەندیـداری سـەرۆکایەتی ژمێریـاری گشـتی دارایـی کـراوە، ئـەم لێکۆڵینـەوەی ئەنجـام دەدرێـت تـا ئەنجامەکـەی دەردەچێـت ئەرکەکـەی بـە وەکالـەت بەڕێوەببردرێـت، لـە ٢٣ تەممـوز ١٣١٨ ئـاگاداری دراوەتـە دەفتـەرداری ویلایەتـی موسـڵ، بـە تێروانیـن لـەم بەراییانـەی لـە دەفتـەردار هاتـووە، بەڕێوەبەرایەتـی ناوهاتـوو سـێ کـەس ٥ مووچـە و ئەوانـی تـر تـەواوی مووچەیـان پـێ دراوە، هەروەهـا مووچـەی بەڕێوەبـەری دارایـی ناوهاتـوو بـە پێچەوانـەی ئاماژەی خەزینـە خـەرج کـراوە، ئـەم مووچانـەی داواکار داوای کـردووە بـە گوێـرەی ڕێکخسـتنی ڕێـك بخرێـت، بـە بڕیـاری ئەنجوومەنـی دارایـی ئـاگاداری دراوەتـە دەفتـەرداری ناوهاتـوو، ووتـەی ژمێریـاری گشـتی دارایـی و داواکاریـە نێردراوەکـە ڕەوان کراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری دارایی

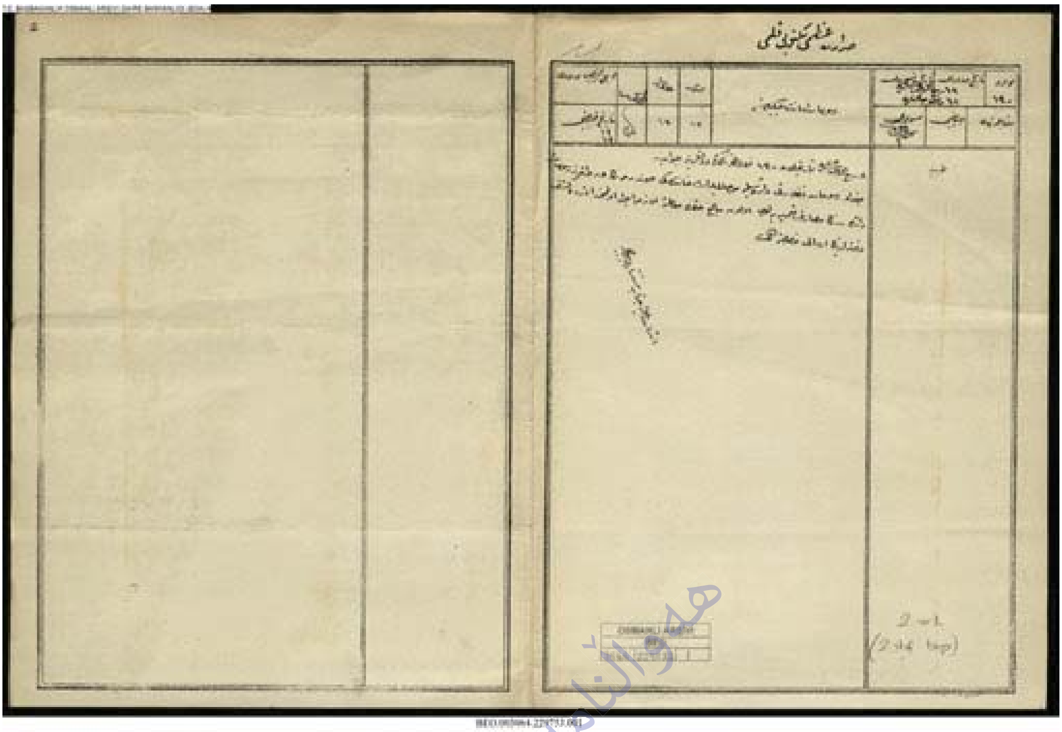

هەواڵنامەی کتێب

BEO	003064.229753	12 ڕەبیعی کۆتایی 1325 (25 مایس 1907)
ڕسوماتی ئەمانەتی شکۆدار وەڵامی نووسراوی مێژووی ٨ ڕەبیعی کۆتایی ١٣٢٥ ژمارە ١٣٠ ی دەوڵەتە، بۆ دابین کردنی بڕی خەرجی نۆژەنکردنەوەی فەرمانگەی ڕسوماتی ڕەواندز مامەڵەی پێویست ئەنجام دەدرێت، هیممەت بکرێت لە ناردنی دەفتەری دەرخستە.		

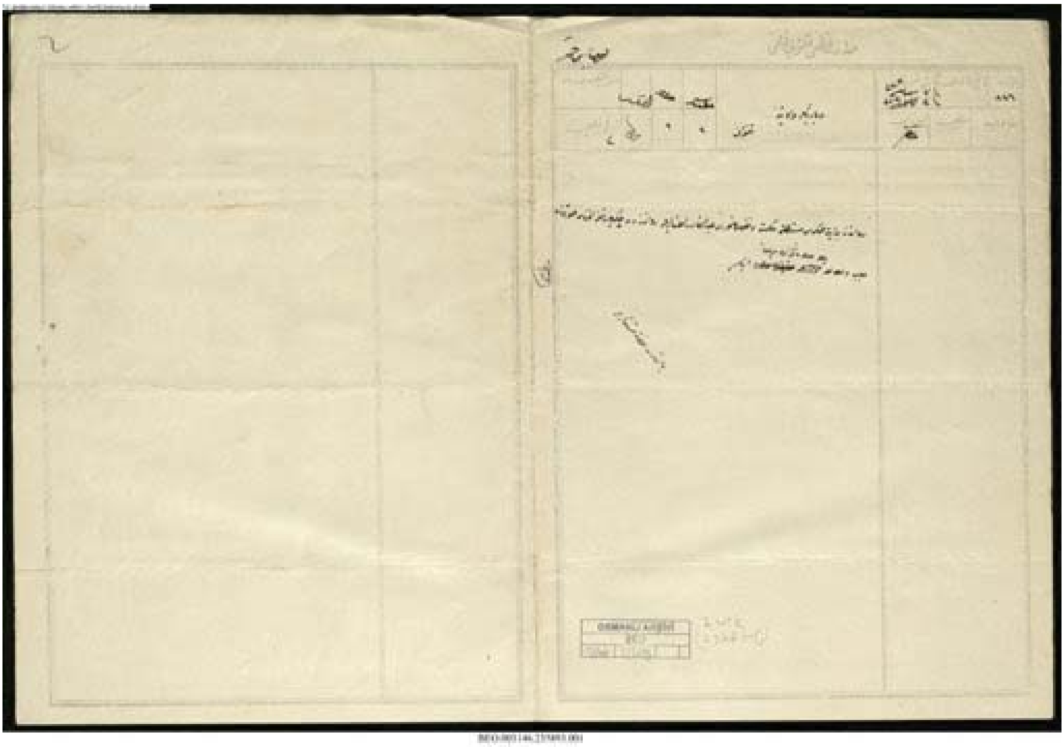

BEO	003146.235893	7 شەعبان 1325 (15 ئەیلوول 1907)
ویلایەتی دیاربەکر تەلەگرافنامـە بـە واژووی حیکمـەت موسـتەنتەقی دادگای بەرایـی ڕەوانـدز لەگـەڵ عەبدولقـادر فەرمانبەری ناسـنامە لـە ڕەوانـدز دەرچـووە، وێنەیەکـی هێـنراوە و خوێندنـەوەی بـۆ بکرێـت و بەپەلـە زانیارییەکانتـان ڕابگەیەندرێـت.		

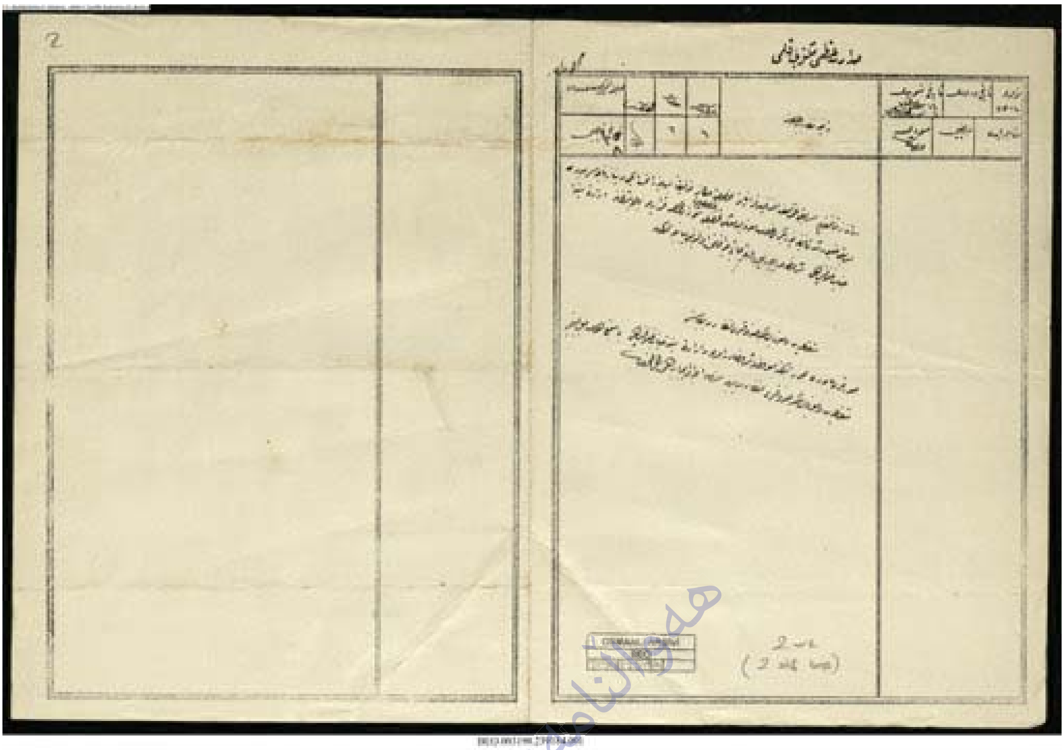

هەواڵنامەی کتێب

BEO	003190.239184	13 شەوال 1325 (19 تشرینی دووەم 1907)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار پشـت بەسـتن بـە بڕیارنامـەی تایبەتـی یاسـا و بـە بڕیـاری شـورای دەوڵـەت و فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت ڕەزامەنـدی نیشـان دراوە لـە دابیـن کردنـی ٥٦٢ قـوروش مووچـە بـۆ عومـەر ئاسـف ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی ڕەوانـدز، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو بکرێـت.		

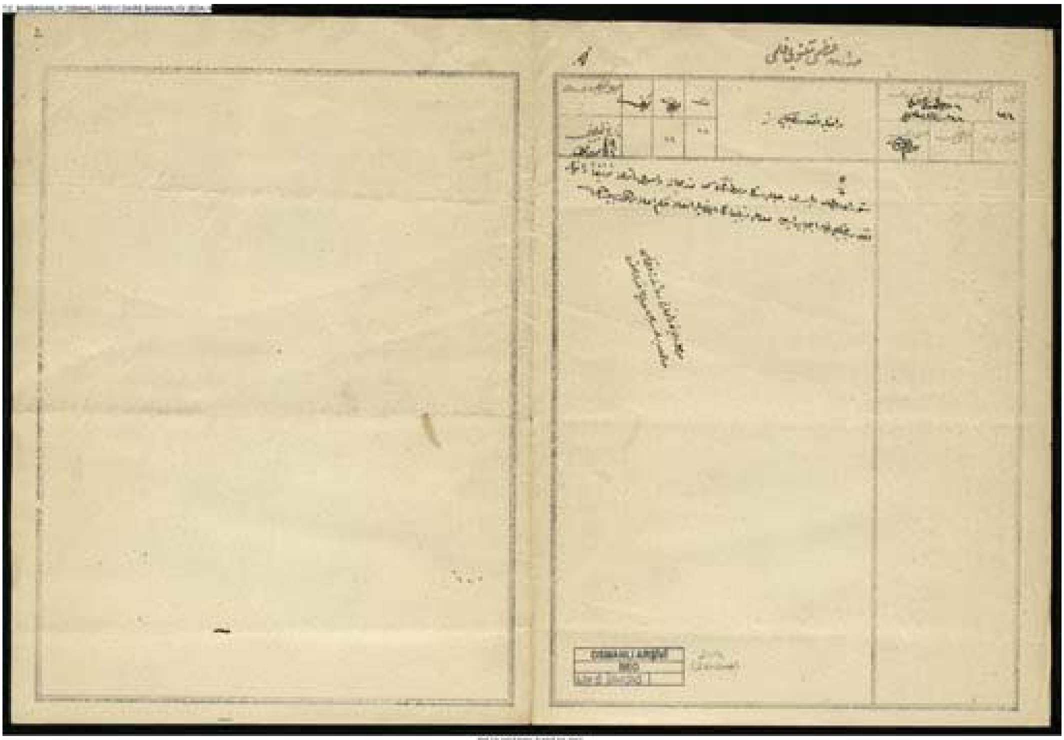

BEO	003208.240545	6 زیلقەعدە 1325 (11 کانوونی یەکەم 1907)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار پشت بەستن بە بەراییەکانی سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار، لە نەزارەتی ناوەخۆی سکۆدار ئاگاداری دراوە و مامەڵەی پێویست ئەنجام بدرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. لە بارەی ساڵح ئەفەندی بەڕێوەبەری دارایی پێشووی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ.		

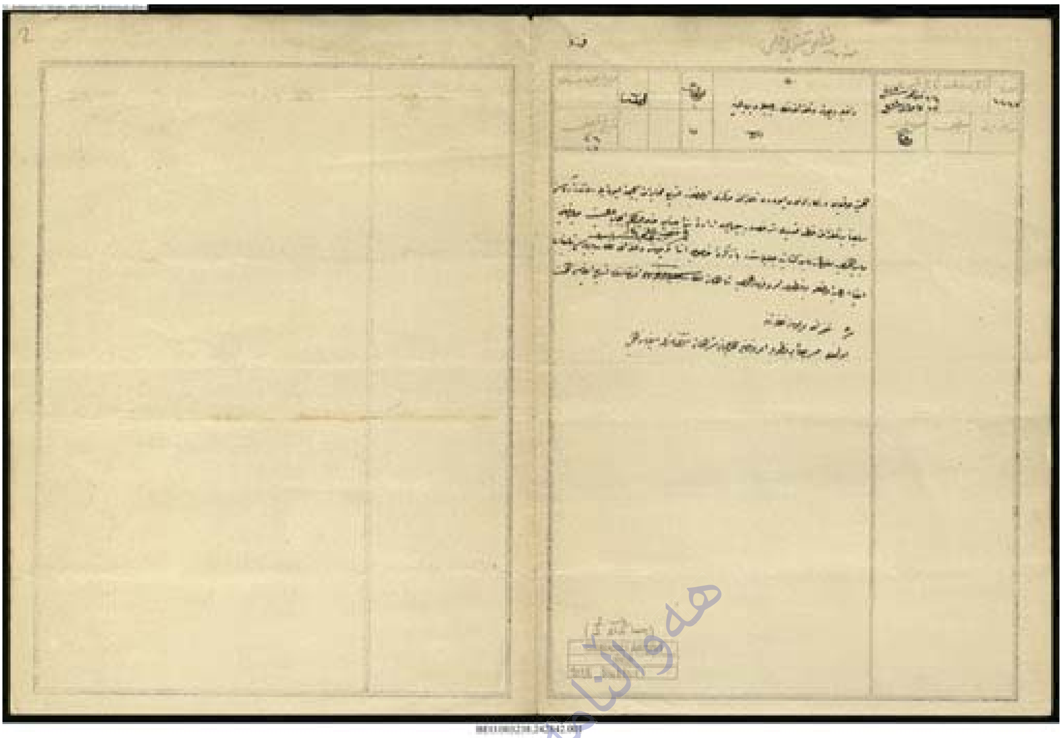

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><td>BEO</td><td>003238.242843</td><td>26 زیلحیجه 1325 (30 کانوونی دووەم 1908)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی پایەبەرز
لەبەر ستراتیژیەتی ناوچەکە لە پسوە مەرکەزی تەلەگراف هەبێت و بۆ هەواڵی بە پەلە لە نێوان پسوە و ڕەواندز هێڵێکی تەلەگراف دابنرێت، بە فەرمانی پاشا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت ڕەزامەندی نیشان داوە، نووسراوی تایبەت لە مابەینی همایۆنی ملوکانەی باش کیتابەتی شکۆدار ڕاگەیەندراوە و بە پەلە ئاگاداری دراوەتە نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی پایەبەرز، بە فەرمان و بڕیاری همایۆنی شاهانە بە پەلە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.</td></tr>
</table>

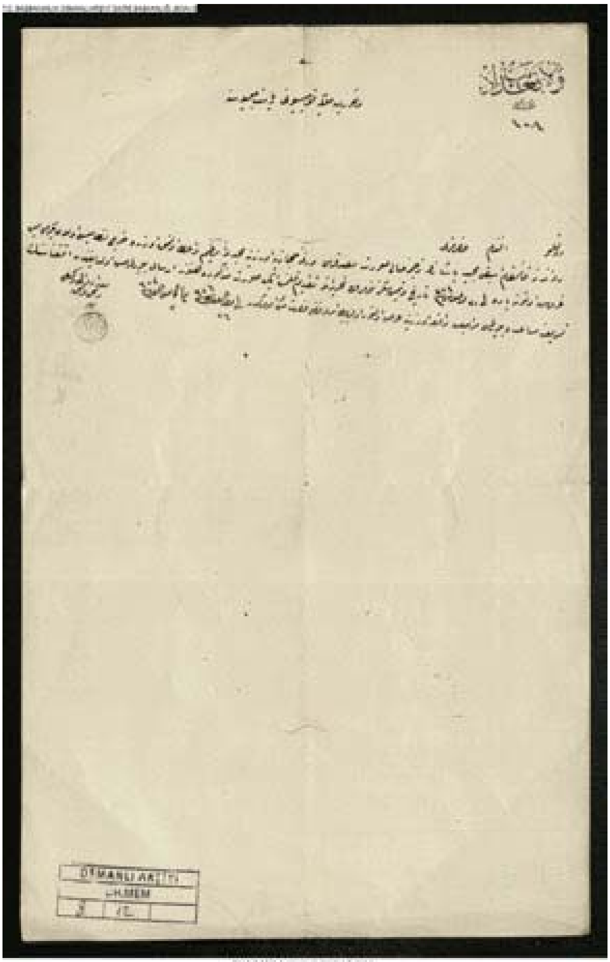

DH.MEM.00008.00012.001

<table>
<tr><th>DH.MEM</th><th>00008.00012</th><th>26 زیلقەعدە 1326 (20 کانوونی یەکەم 1908)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی بەغداد
ژمارە ١٠٨
سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیەی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
وێنـەی وەرگێـراوی کەسـێتی مەجیـد پاشـا قائیمقامـی پێشـووی رەوانـدز پەسـەند کـراو، لەسـەر کاغـەزی حیجـاز نوێکراوەتـەوە و رێکخراوەتـەوە و پێـی دراوە، خەرجـی نیزامیـەی ٢٥ قـوروش و ٣٠ پـارە، بـە نـووسراوی ٣١ ئۆغسـتۆس ١٣٢٤ ژمـارە ٧٨ پێشـکەش کـراوە، بـەڵام وێنـەی ناوهاتـوو تـا ئێسـتا نەنـاردراوە، بەپەلـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
بریکاری والی بەغداد فەریقی یەکەم محەمەد فازڵ</td></tr>
</table>

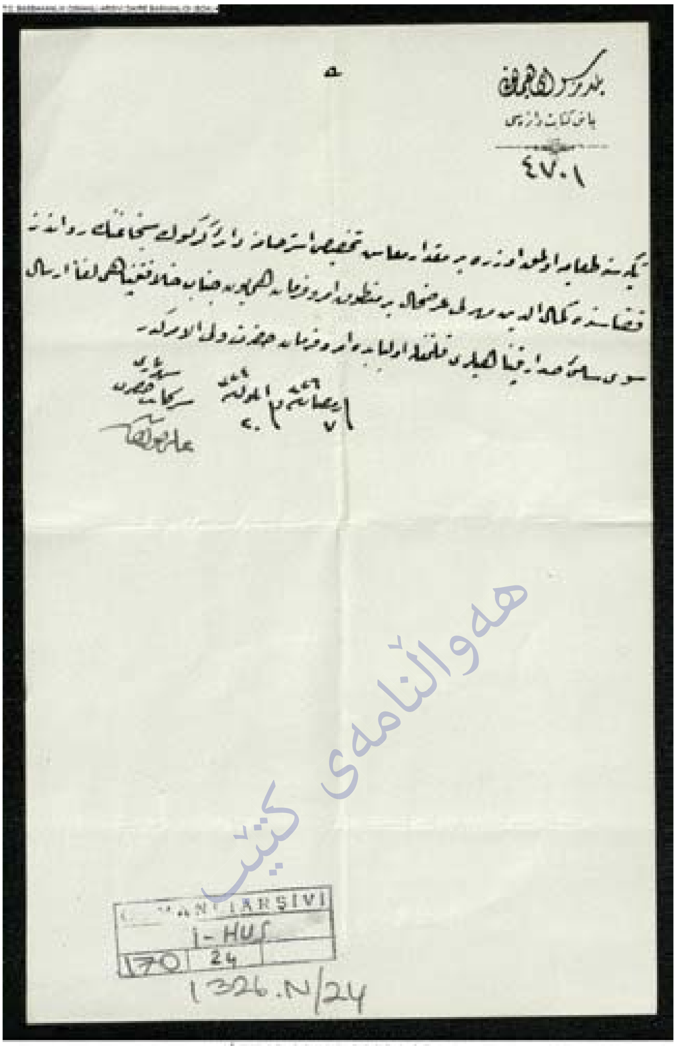

İ.HUS.00170.00024.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>İ.HUS</th><th>00170.00024</th><th>7 ڕەمەزان 1326 (3 تشرینی یەکەم 1908)</th></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٤٧٠١
داواکاری بە مۆری کەمالەددین لە قەزای ڕەواندزی سەر بە سانجەقی کەرکووك بەرز کراوەتەوە، بۆ خۆراکی تەکیەکەی داوای بڕێکی دیاریکراو مووچەی کردووە، بڕیار و فەرمانی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بۆ پەیوەندیداری سەدارەت بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
عەلی خەواجە جەنابی سەرکاتیبی شەهریار</td></tr>
</table>

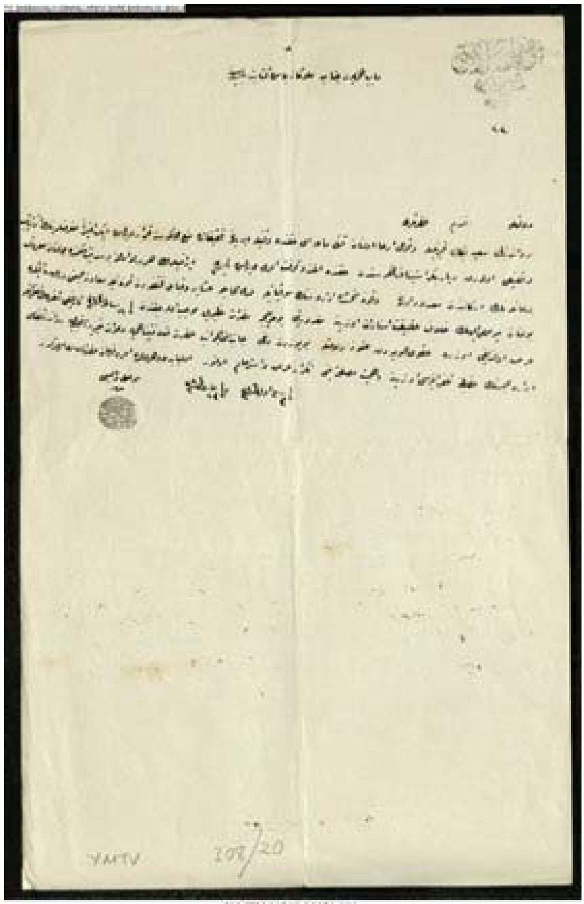

Y.MTV.00308.00020.001

3 ڕەبیعی یەکەم 1326 (5 نیسان 1908)	00308.00020	Y.MTV

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٢٣
بۆ باش کیتابەتی جەنابی ملوکانەی مابەینی هومایۆن
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
جولـەی سـەعید بـەگ ڕەوانـدزی بۆتـە هـۆی وروژاندنـی بابەتـی کوشـتن، لـە کاتـی خۆیـدا لێکۆڵینـەوە کـراوە و بریـار لەسـەر قەدەغەکردنـی دادگایـی کردنەکـەی دراوە، لـە کۆتاییـدا ئەوراقەکانـی ڕێکخـراوە و پۆلیـن کـراوە، ئەگەرچـی لـە دادگای ئیسـتینافی دیاربەکـر فەرمانـی هێنـان و دەسـتگیرکردنی دراوە، بـەڵام لـە خێزانێکـی نـاودارە و بـە ناردنـی هێزێکـی گـەورە لـە کاتـی پێویسـت لـە قەبیلـە و عەشـیرەتی جیـاواز هێزێکـی تـەواو کۆدەکاتـەوە، میـری ناوهاتـوو لەسـەر بەڵگـەی پێچەوانـەی ڕاسـتییەکان مەغـدور دەبێـت و زیانـی گـەورە بـەدوای خۆیـدا دەهێنێـت، لـە ١٩ شـوبات ١٣٢٣ تەلەگرافنامـەی بـە شـیفرە ڕاگەیەنـدراوە، لـە مافـی گشـتی دەبوردرێـت و لەسـەر مەزبەتـەی ئەنجوومەنـی کارگێـری بـە گوێـرەی بەرژەوەنـدی دووبـارە ڕاگەیەنـدراوە و تـکا کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
والی موسڵ

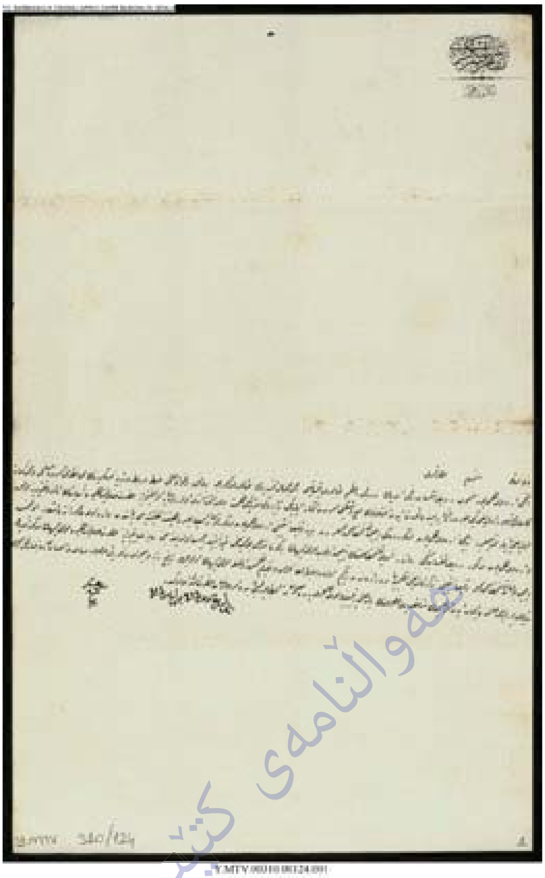

هەواڵنامەی کتێب

Y.MTV	00310.00124	29 ڕەبیعی کۆتایی 1326 (31 مایس 1908)

پایەی سەرعەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بینباشی ئەحمەد جەمال ئەفەندی لە تابوری چوارەمی ئاڵای ڕەدیفی ٨١ی سەر بە لەشکری شەشەمی هومایۆن، لە مەشق و ڕێکخستنی سەربازی و پاراستنی سەرباز هەوڵ و کۆششی لە تابووری ناوهاتوو جێگەی شایەدیە، بۆ بنبرکردن و هێورکردنەوەی ئەم ناکۆکیەی لە نێوان عەشیرەتەکانی بەسرا دروست بووە ئامادەکاری و هیممەتی نیشان داوە، بەهۆی دڵسۆزیەکەیەوە ئاسایش بەرقەرار بووە، لە قائیمقامیەتێکی بەتاڵی ئەم ناوچانەی سەر بە لەشکری هومایۆنی ناوهاتوو دامەزرێت، لەگەڵ قوماندانیەتی لەشکری هومایۆنی ناوهاتوو لەگەڵ سەرۆکایەتی دەستەی پشکنین نووسراو و ئاماژە هاتووە، قائیمقامیەتی ئاڵای ٩٥ی ڕەدیفی ڕەواندز لە لەشکری هومایۆنی ناوهاتوو بەتاڵە، بە ئامادەکاری جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت نووسراو کراوە ناوبراو لە قائیمقامیەتی بەتاڵی ئاڵای ناوهاتوو بە بەرزکردنەوەی پلەکەی دامەزرێت، ئەم مەزبەتەی لە فەرمانگەی پیادە ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، داواکراوە جەنابی سێبەری خودا لەسەر زەوی پلەکەی بەرز بکاتەوە و مامەڵەکەی جێبەجێ بکات، لەکاتی دەرچوونی ڕەزامەندی لە بابی عالی زانیاری بدرێتە بەندە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
رزا سەرعەسکەر

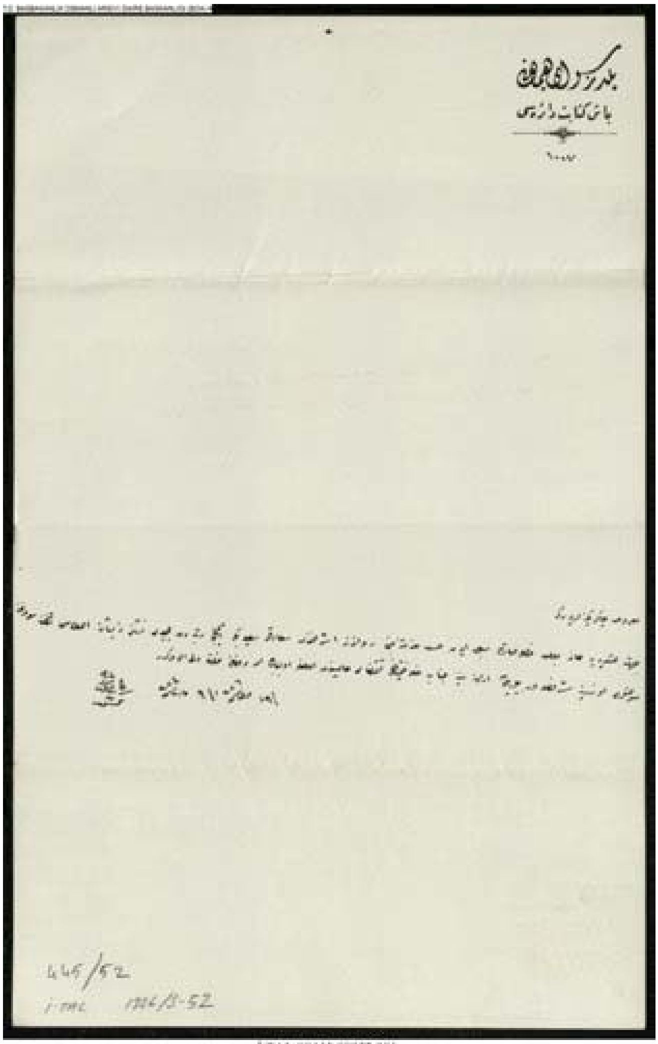

İ.TAL.00445.00052.001

<table>
<tr><td>İ.TAL</td><td>00445.00052</td><td>19 سەفەر 1326 (23 مارت 1908)</td></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
١٠٠٧
راگەیەندراوی بەندەمانە
لەلایەنـی سـەربازییەوە میـری میـران سـەعید بـەگ لـە ئەشرافـی رەوانـدز خزمەتـی باشـی کـردووە، لـە پلـەی دووەم مەجیـدی نیشـانی پـێ بدرێـت، لەسـەر نـووسراوی سەرعەسـکەر جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا رەزامەنـدی نیشـان داوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانی بەدەستەوەیە.
جەنابی سەر کاتیبی شەهریار</td></tr>
</table>

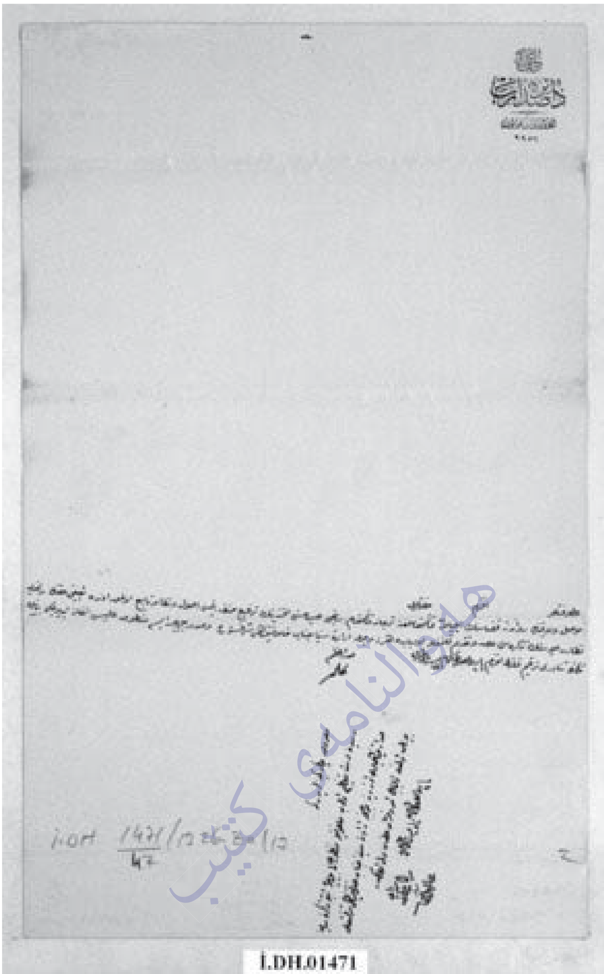

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01471.000047</th><th>1 زیلقەعدە 1326 (25 تشرینی دووەم 1908)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٣٥٦
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
قائیمقامیەتی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ بە کراوەیی ماوەتەوە، حوسێن حەسەن ئەفەندی قائیمقامی پێشووی تەرجانە چینەکەی بەرز بۆتەوە و بە گوێرەی نیزام دادەمەزرێت، نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی عالی ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

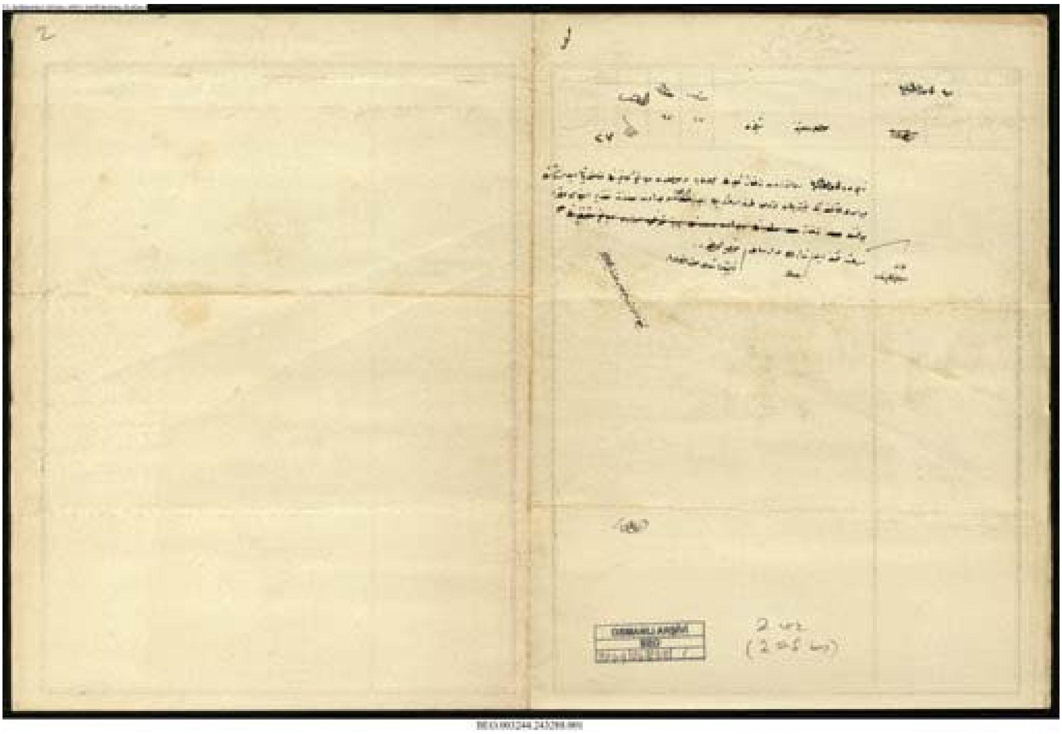

BEO	003244.243288	6 موحەررەم 1326 (9 شوبات 1908)
ویلایەتی موسڵ شیفرە هاوپێچی ٢٥ کانوونی دووەم ١٣٢٣، لەلایەن سەرعەسکەر ڕاگەیەندراوە، کە لە ڕەواندز زەخیرەی تەواو بۆ پسوە و لە موسڵ برە پارەی تەواو لەلایەن فازڵ پاشا بگەیەندرێتە میری ئاڵای عاکف بەگ لە سەردەشت، لێرەش هاوکاری دارایی دەکرێت، زەخیرەی پێویست و برە پارەی تەواو بەپەلە دابین بکرێت و جێبەجێ بکرێت.		

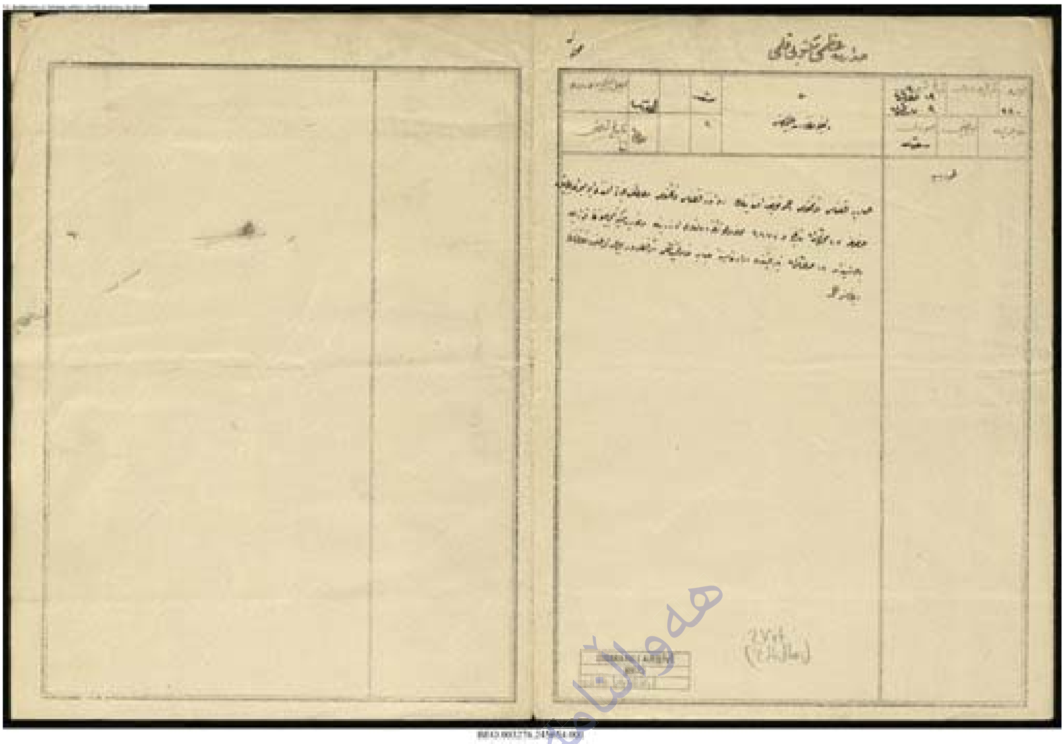

BEO	003276.245654	19 سەفەر 1326 (23 مارت 1908)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لە بارەی گۆڕینەوەی ئەرکەکانی ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە و مستەفا نەجاتی ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز، لەسەر نووسراو لە مێژووی ٢٧ موحەرەمی ١٣٢٦ ژمارە ٤٦٧٢ و بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە مێژووی ١٨ سەفەر ١٣٢٦ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

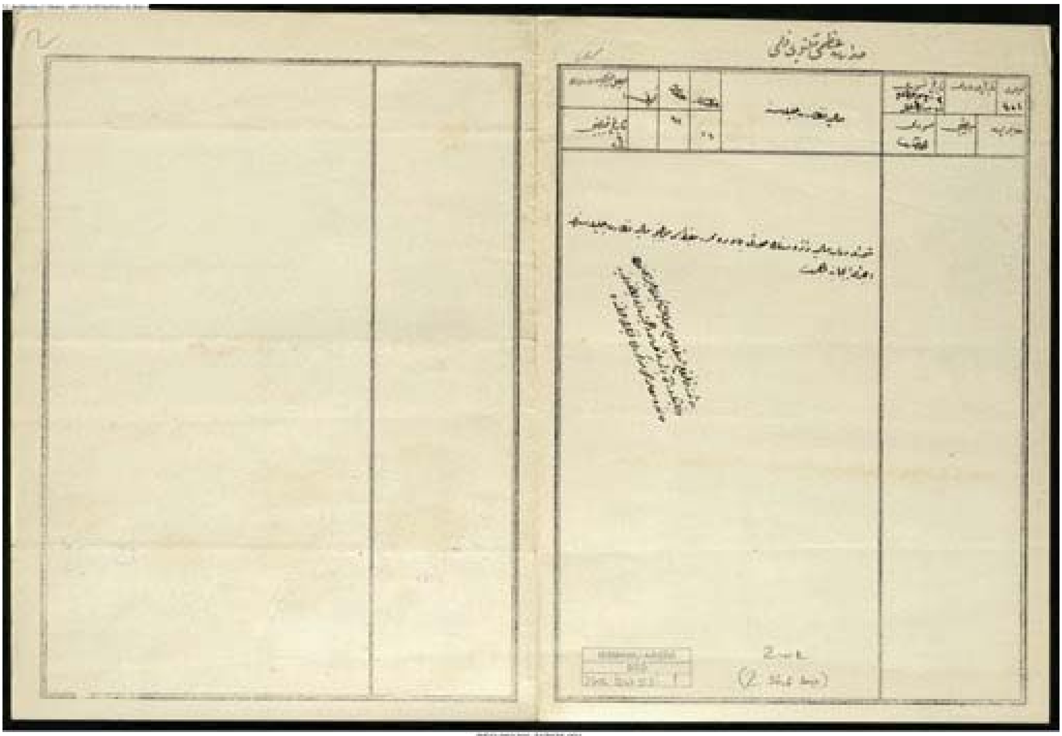

BEO	003306.247928	3 ڕەبیعی کۆتایی 1326 (5 مایس 1908)
نەزارەتی دارایی شکۆدار بە گوێرەی وێنەیەکی فەرمانگەی دارایی شورای دەوڵەت و مەزبەتەی تۆمارکراو لە نەزارەتی دارایی شکۆدار، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە. بە مردنی عائیشە خان خێزانی کۆچکردوو ڕەسول پاشا قائیمقامی پێشووی ڕەواندز، مووچەکەی بۆ براکەی بە ناوی ئیحسان و خوشکەکانی بە ناوی لەتیفە خان و نوریە خان دابین بکرێت.		

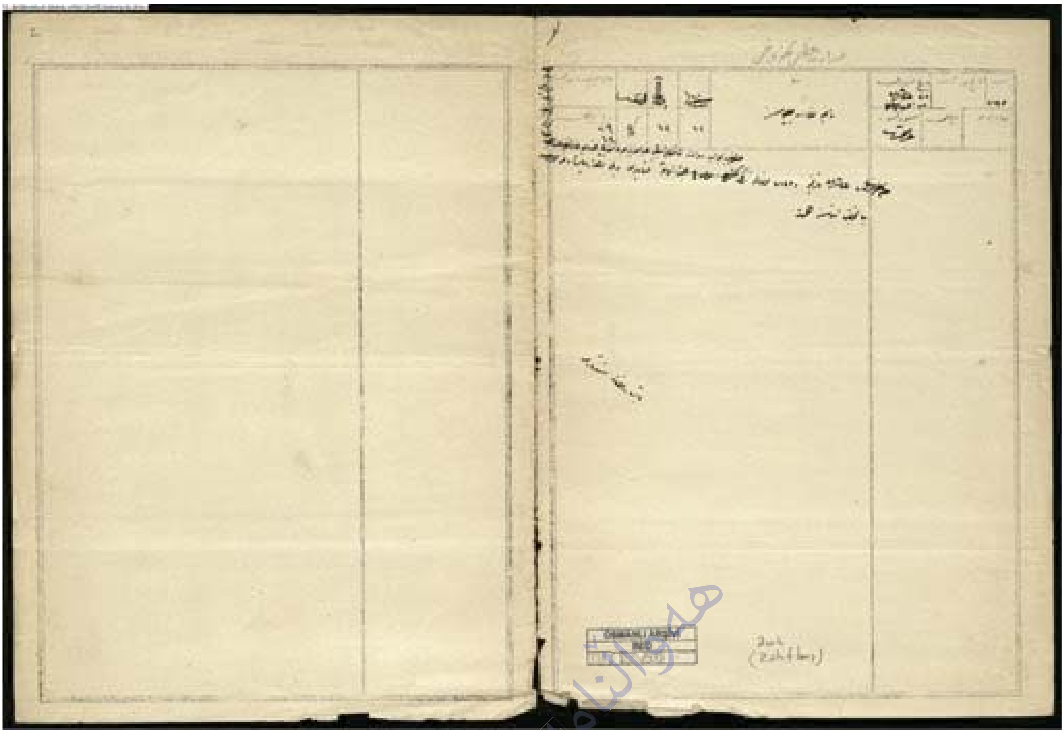

هەوالنامەی کتێب

BEO	003383.253692	28 ڕەجەب 1326 (26 ئاب 1908)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لە وەڵامی نووسراوی مێژووی ٢٦ ڕەجەب ١٣٢٦ ژمارە ٢١٣٥، نووسراوەکان دەگەڕێنەوە بۆ خالد ئەفەندی کوڕی عەبدولعەزیز سەبری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی ڕەواندز، ووردبینی بۆ بری شوێنگرەوەی نووسراوەکان کراوە و بە لێکۆڵینەوە هیممەت بکرێت لە ڕاگەیاندنی.		

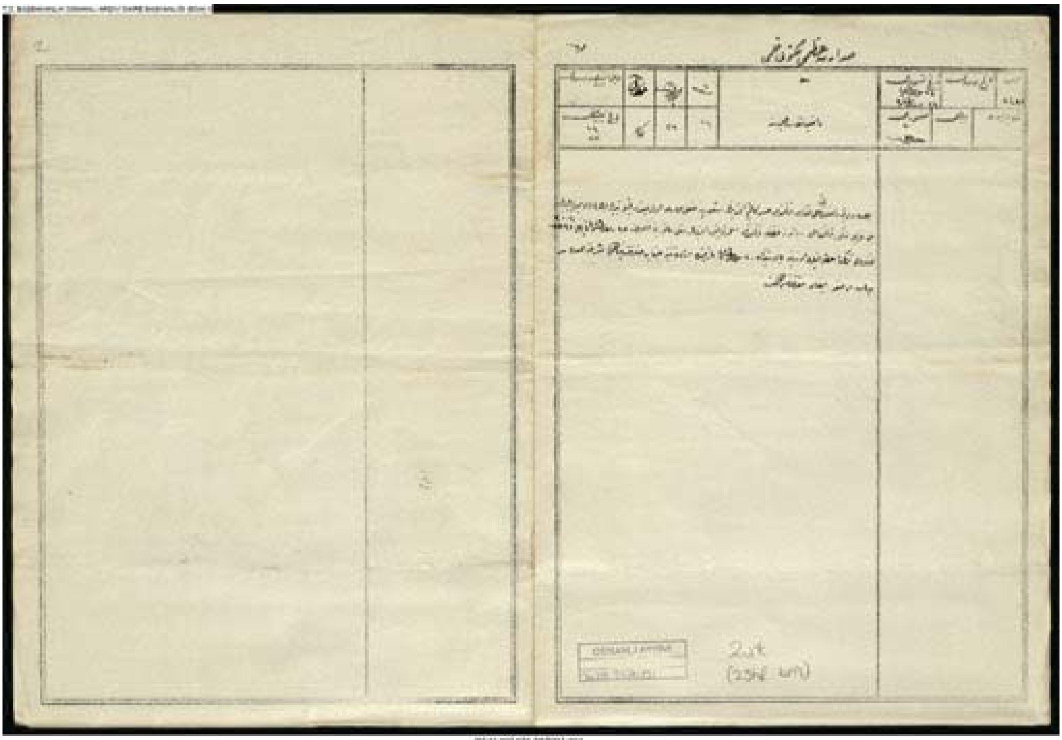

BEO	003428.257093	12 شەوال 1326 (7 تشرینی دووەم 1908)

نەزارەتی ناوەخۆی عالی
هەست و سۆزی حەسەن کازم ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای حەی سەر بە ویلایەتی موسڵ کەم بۆتەوە، لە ویلایەتی بەسرا ڕاگەیەندراوە کە پێویستە بگۆردرێتەوە، بە دوورخستنەوەی ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز، ناوبراو لە قائیمقامیەتی ناوهاتوو دابمەزرێت و لەسەر نووسراوی ١٥ ڕەمەزان ١٣٢٦ ژمارە ٣٠٠٦ی سەروو، لە ١٠ شەوال ١٣٢٦ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

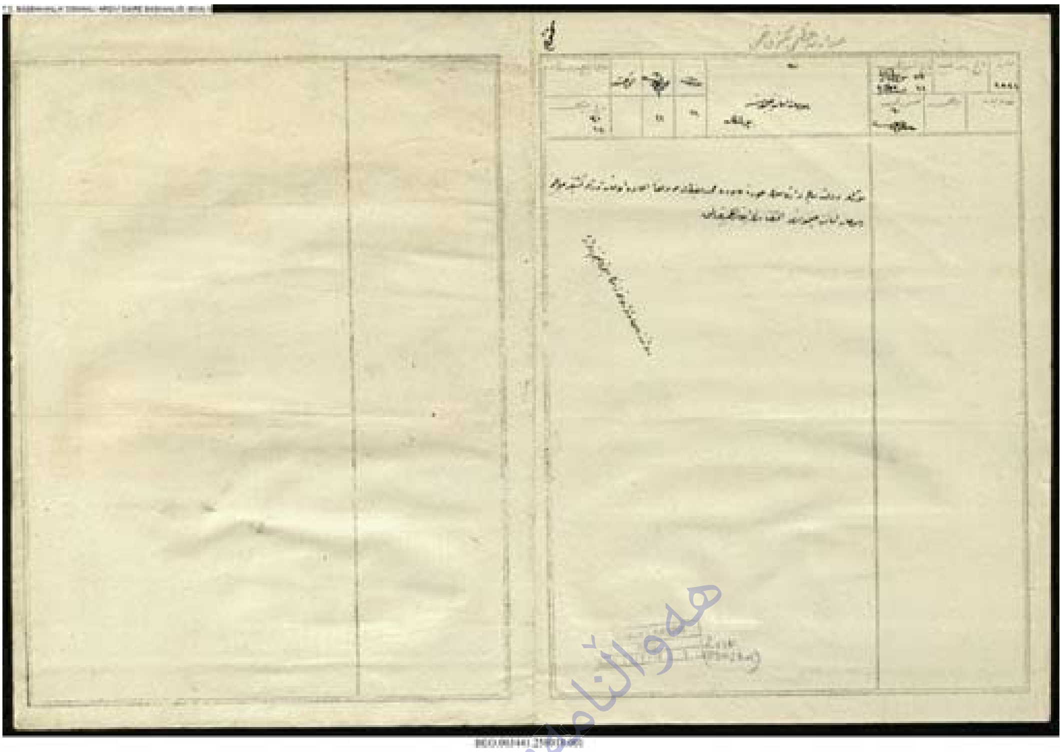

هەواڵنامەی کتێب

BEO	003441.258018	29 شەوال 1326 (24 تشرینی دووەم 1908)
رسوماتی ئەمانەتی شکۆدار وێنەی لە فەرمانگەی دارایی شورای دەوڵەت و لە باڵادا مەزبەتەی تۆمارکراو ڕەوان کراوەتەوە، بە گوێرەی نووسراوی دەرخستە لە رسوماتی ئەمانەتی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. لەبارەی نۆژەنکردنەوەی خانەی کارگێری رسوماتی ڕەواندز.		

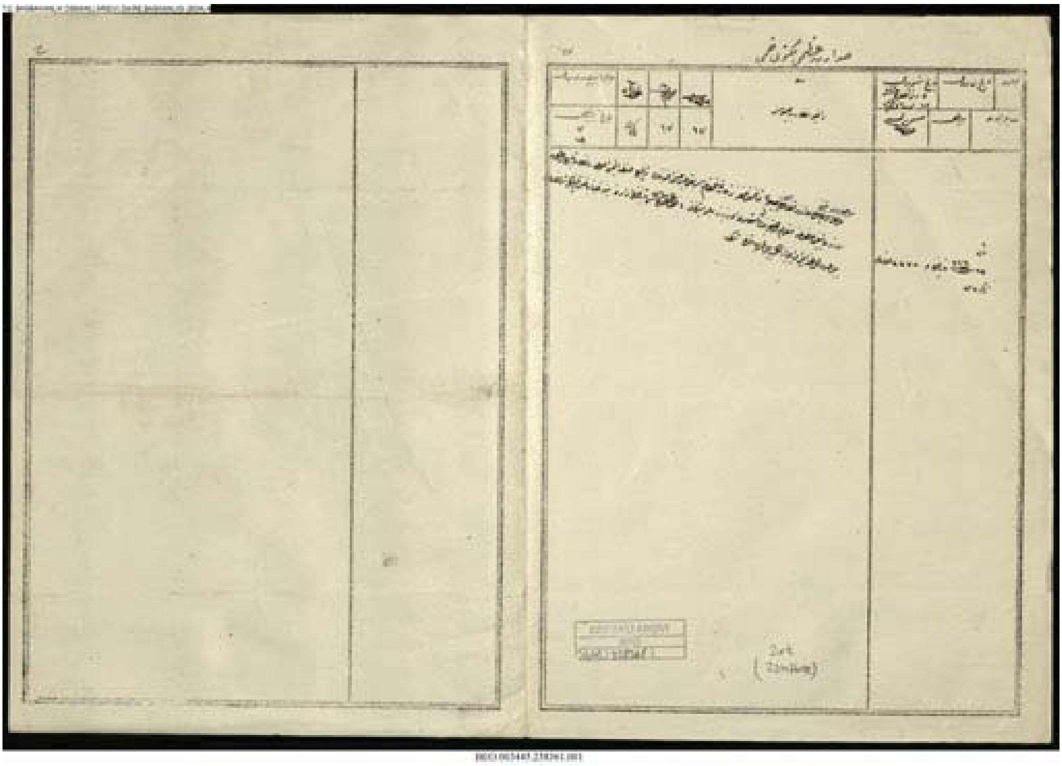

5 زیلقەعدە 1326 (29 تشرینی دووەم 1908)	003445.258361	BEO

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بـە بەرزکردنـەوەی چینەکـەی و بەسـتنەوەی بـە نیـزام حوسـێن حوسـنی ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی ترجـان لـە قائیمقامـی قـەزای رەوانـدز سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ دابمەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لەسـەر نـووسراوی ٢٣ شـەوال ١٣٢٦ ژمـارە ٣٣٧٨ جەنابـی پاشـا لـە مێـژووی ٤ زیلقەعـدە ١٣٢٦ بـە فەرمانـی پاشـا رەزامەنـدی نیشـان داوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

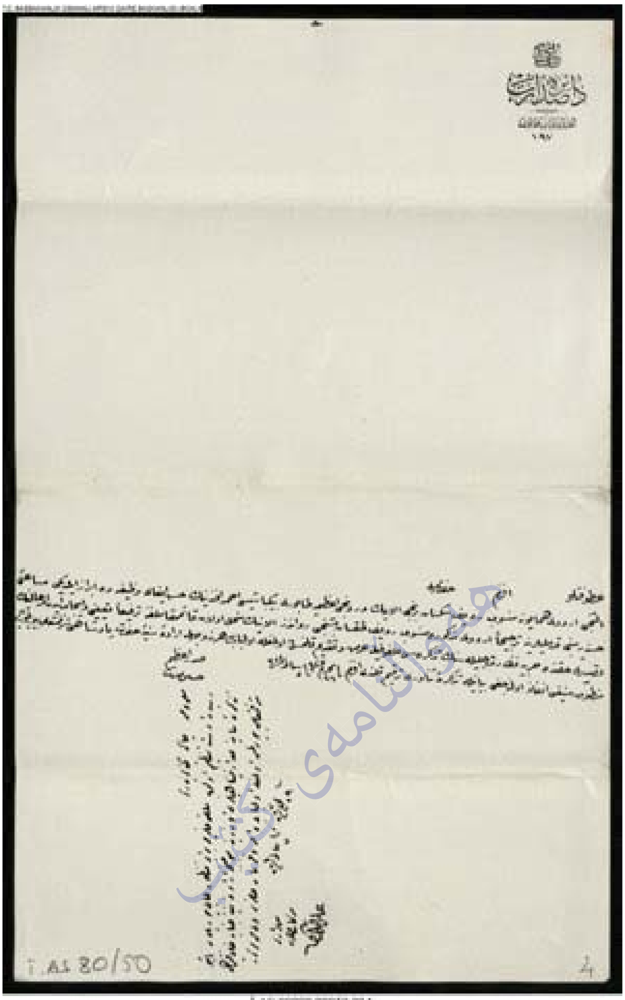

İ.AS.00080.00050.004

İ.AS	00080.00050	26 موحەررەم 1327 (17 شوبات 1909)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٩٧
جەنابی بەرێزی ئەفەندم
بینباشی ئەحمەد ئەفەندی تابووری ٤ی پایەبەرزی ئالای ٨١ی ڕەدیفی لەشکری شەشەمی هومایۆن خزمەتی باشی کردووە، پلەکەی بەرز بکرێتەوە و لە قائیمقامیەتی ئالای ٩٥ی ڕەدیفی ڕەواندزی لەشکری ناوبراو دابمەزرێت، لە بارەی فەرمانی عالی نووسراوی نەزارەتی جەنگی شکۆدار ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی جێبەجێ کردنەکە نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

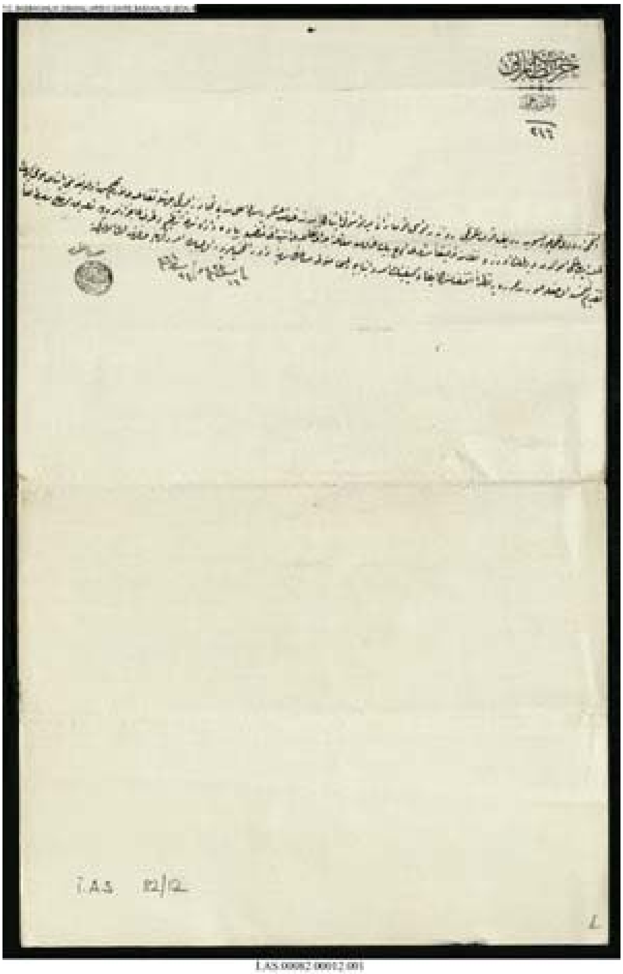

<table>
<tr><td>İ.AS</td><td>00082.00012</td><td>16 سەفەر 1327 (9 مارت 1909)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی جەنگی
قەڵەمی مەکتوب
٢١٦
ماوەی خزمەتی سەربازی میری لیوا شەوقی پاشا قوماندانی لیوای ڕەواندز لە ڕەدیفی ٤٨ ی لەشکری شەشەمی هومایۆن لە ٥٠ ساڵ تێپەڕیوە، بۆیە کاتی خانەنشین کردنی هاتووە، ئەم پارەی پاشای ناوبراو داوای کردووە لەسەر دابین کردنە، پشت بەستن بە نیزام مانگانە ٣٠٠٠ قوروش مووچەی خانەنشینی بۆ دابین دەکرێت، مەزبەتە لە فەرمانگەی پیادە ڕێکخراوە و لەلای بەندەمان پەسەند کراوە، بە تێڕوانین لە وێنەی تۆمارەکە فەرمانی جێبەجێ کردنی دەگەڕێتەوە بۆ سەدری ئەعزەم، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری دارایی</td></tr>
</table>

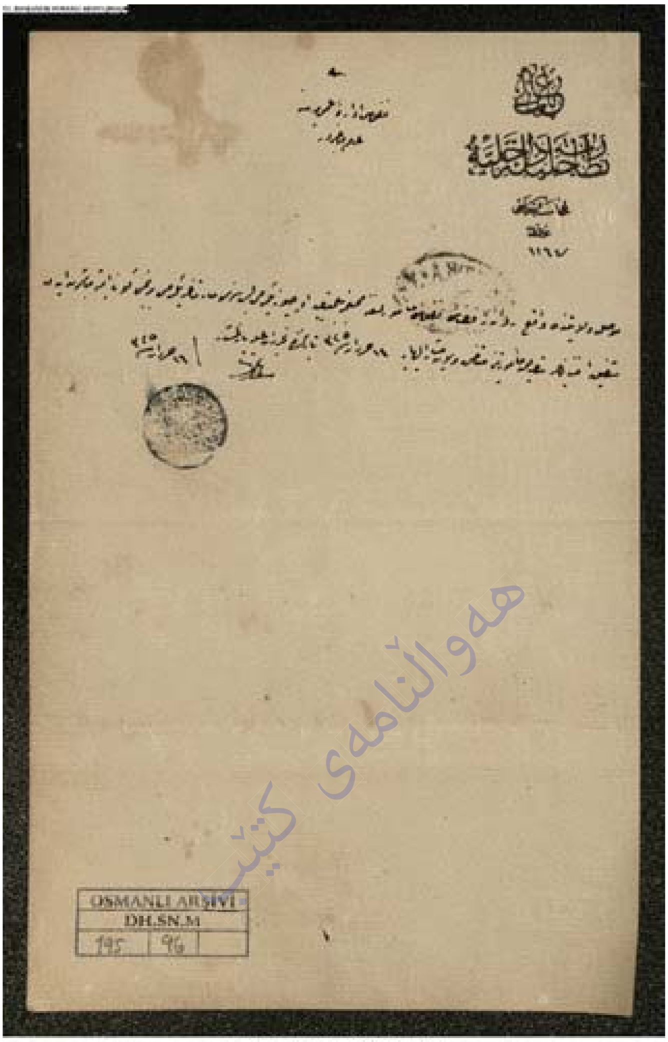

DH.SN.M_00195.00096.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.SN.M	00195.00096	10 جەمادی کۆتایی 1327 (29 حوزەیران 1909)
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار قەڵەمی ژمێریاری ژمارە ١١٦٧ کارگێری ناسنامەی گشتی شەفیق ئەفەندی لە مێژووی ٢١ مارت ١٣٢٥ لە فەرمانبەرایەتی ناسنامەی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ دەستی بە کار کردووە، لە مێژووی ١٤ حوزەیران ١٣٢٥ نووسراو بۆ ویلایەتی ناوهاتوو کراوە.		

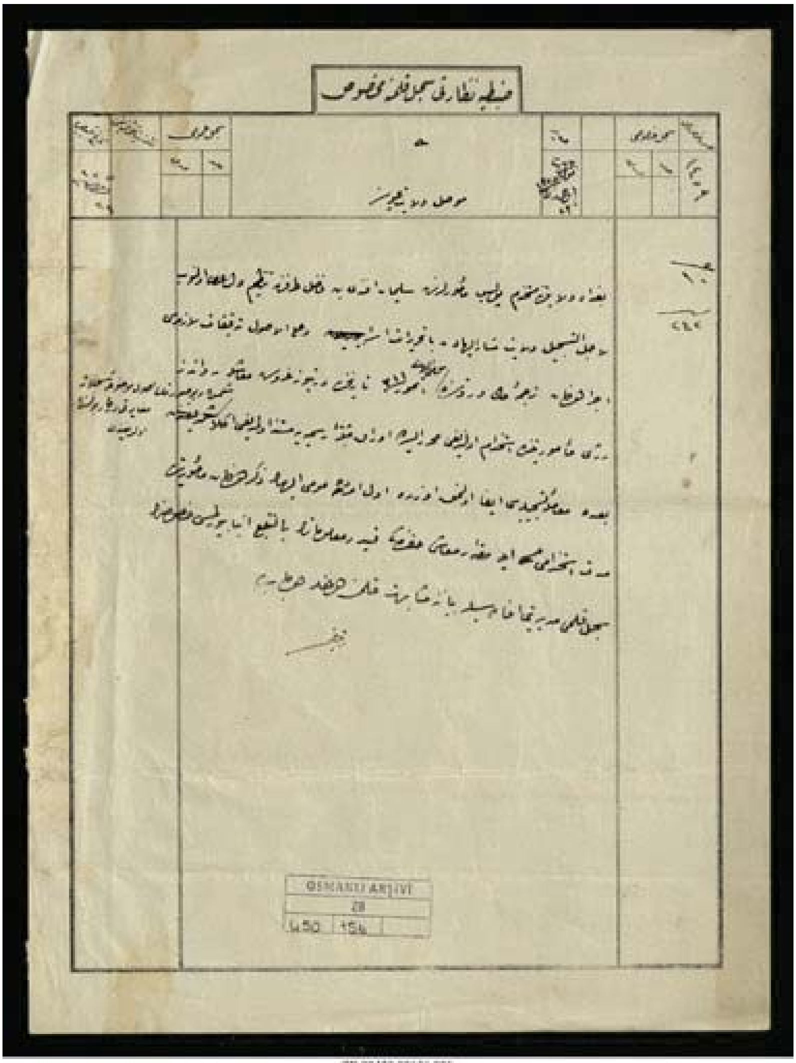

ZB.00450.00156.001

ZB	00450.00156	17 جەمادی کۆتایی 1327 (6 تەمموز 1909)

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
لە ویلایەتی بەغداد لەلایەن فەرمانبەری پۆلیس سلێمان ئەفەندی کوڕی فازڵ ڕێکخراوە و بەرز کراوەتەوە، بە مەبەستی تۆمار کردن لە ویلایەتی ناوهاتوو بە تۆمار جێگیر کراوە، هەروەکو پێویستە ووردبینی بۆ بکرێت و وەرەقەی وەرگێردراوی زانیاری کەسێتی ناوبراو لە مێژووی ١ تەمموز ١٣١١ بە مووچەی ٤٠٠ قوروش وەکو فەرمانبەری ڕەژی ئەرکی پێدراوە، ئەگەرچی ئەم زانیاریانە تۆمار کراوە بەڵام دەرکەوتووە تا ئێستا نووسراوی جێگیربوونی فەرمی پەسەند نەکراوە، مامەڵەی تۆمار کردنی لەسەر جێبەجێ کردنە، لە بارەی ئەرکی باسکراوی ناوبراو لەگەڵ ماوەی بەکارهاتنی بری مووچەکەی تۆمار کراوە و زانیارییەکان بە چاودێریکردن رابگەیەندرێت، بۆ ئەمەش لە بەڕێوەبەرایەتی قەڵەمی تۆمار بە نووسراو راگەیەندراوە.

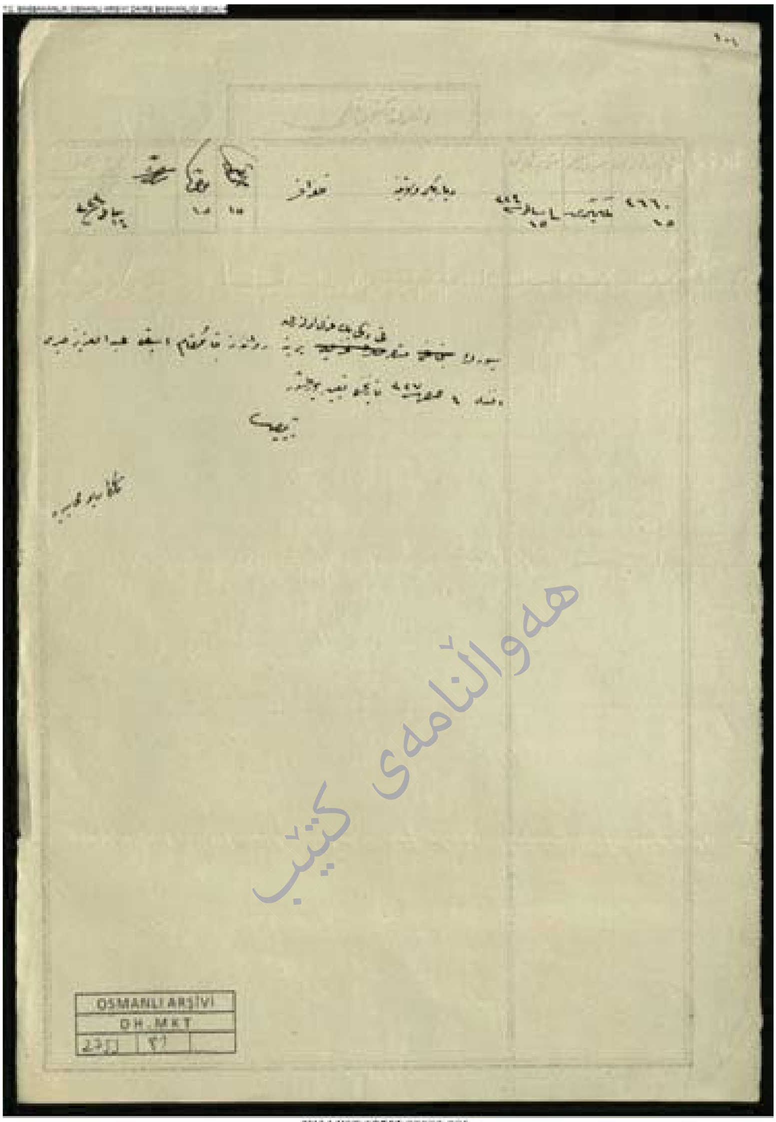

DH.MKT.02753.00081.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02753.00081	8 سەفەر 1327 (1 مارت 1909)
ویلایەتی دیاربەکر زەکی بەگ موتەسەرفی سیوەرەك دوورخراوەتەوە، لە شوێن ئەو عەبدولعەزیز سەبری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی ڕەواندز لە مێژووی ٤ سەفەر ١٣٢٧ دامەزراوە.		

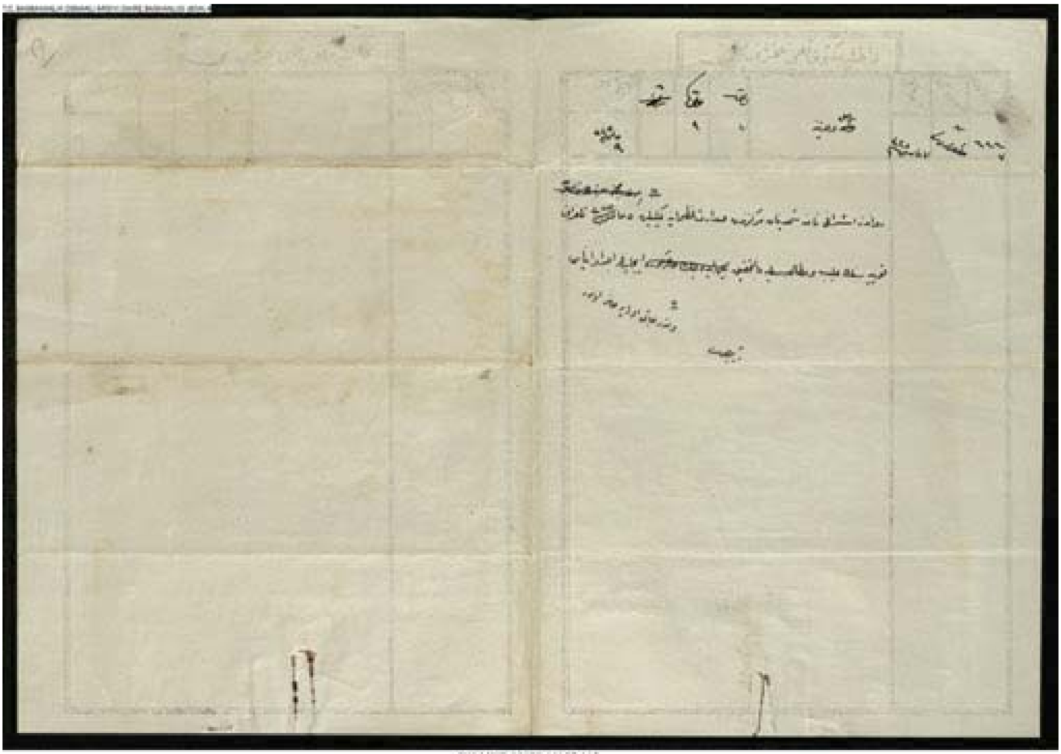

DH.MKT 02820.00057.002

DH.MKT	02820.00057	2 جەمادی یەکەم 1327 (22 مایس 1909)
ویلایەتی موسڵ لە مێژووی ٥ مایس ١٣٢٥ بە ناوی ئەشرافی ڕەواندز تەلەگراف لە مەرکەزی شەمدینان بۆ سەدارەت ڕەوان کراوە، کۆپیەیەکی تەلەگرافەکە هێنراوە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، بە لێکۆڵینەوە کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

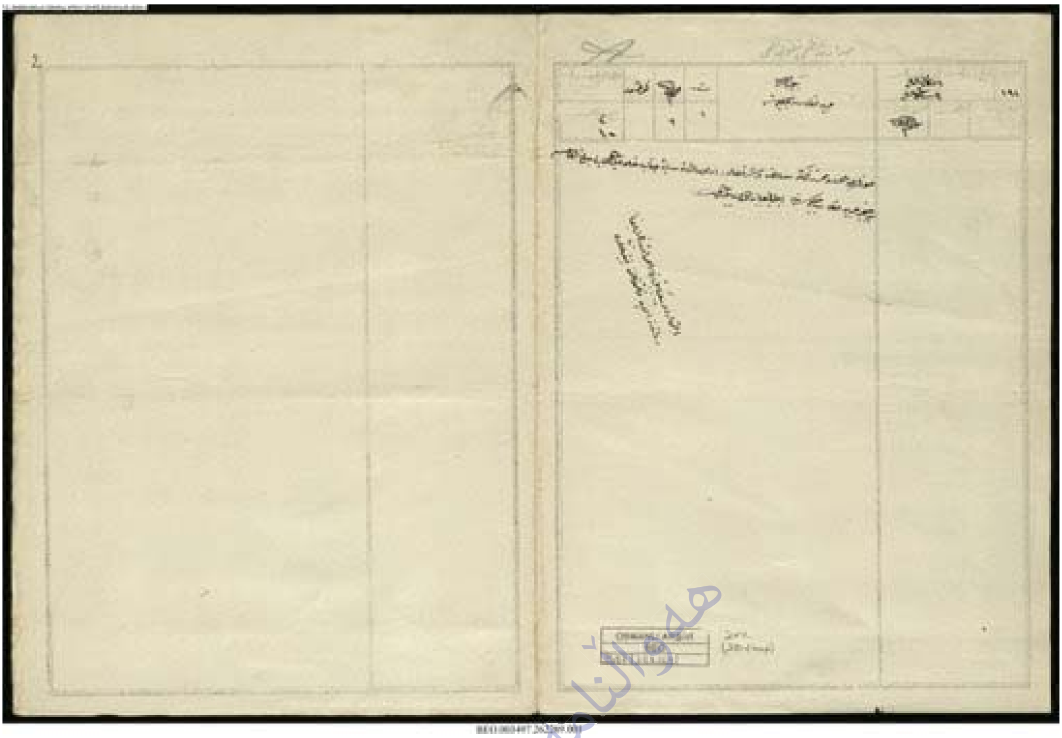

BEO.003497.262269.001

هەولێرنامەی کتێب

BEO	003497.262269	1 سەفەر 1327 (22 شوبات 1909)
نەزارەتی جەنگی شکۆدار وێنەی نووسراوی تۆمارکرا لە باڵادا ڕاگەیەندراوە، بە گوێرەی فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت و پەراوێزی نەزارەتی جەنگی شکۆدار، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. بە بەرزکردنەوەی پلەی ئەحمەد ئەفەندی بینباشی لەشکری شەشەم، لە قائیمقامیەتی ئاڵای ڕەواندز دابمەزرێت.		

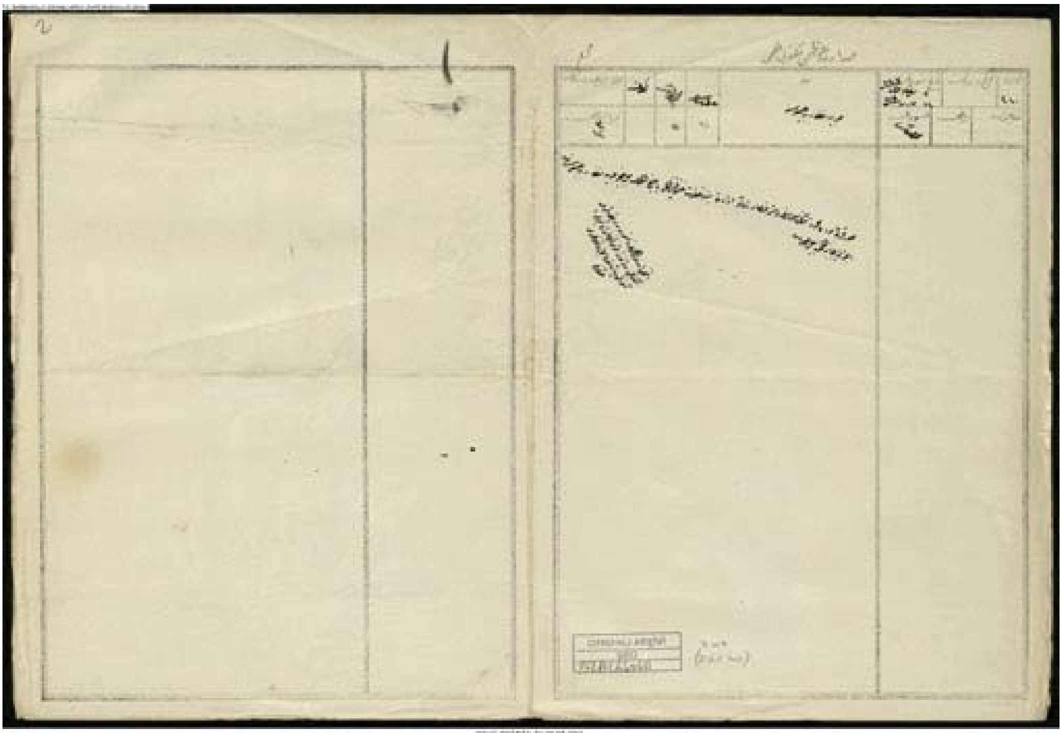

BEO	003521.264042	2 رەبیعی یەکەم 1327 (24 مارت 1909)
نەزارەتی جەنگی شکۆدار وێنەی نووسراوی راگەیەندراو لە باڵادا تۆمارکراوە، بە گوێرەی فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە نەزارەتی جەنگی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. میری لیوا شەوقی پاشا قوماندانی لیوای ٤٨ی رەدیفی رەواندز سەر بە لەشکری شەشەمی هومایۆن خانەنشین بکرێت.		

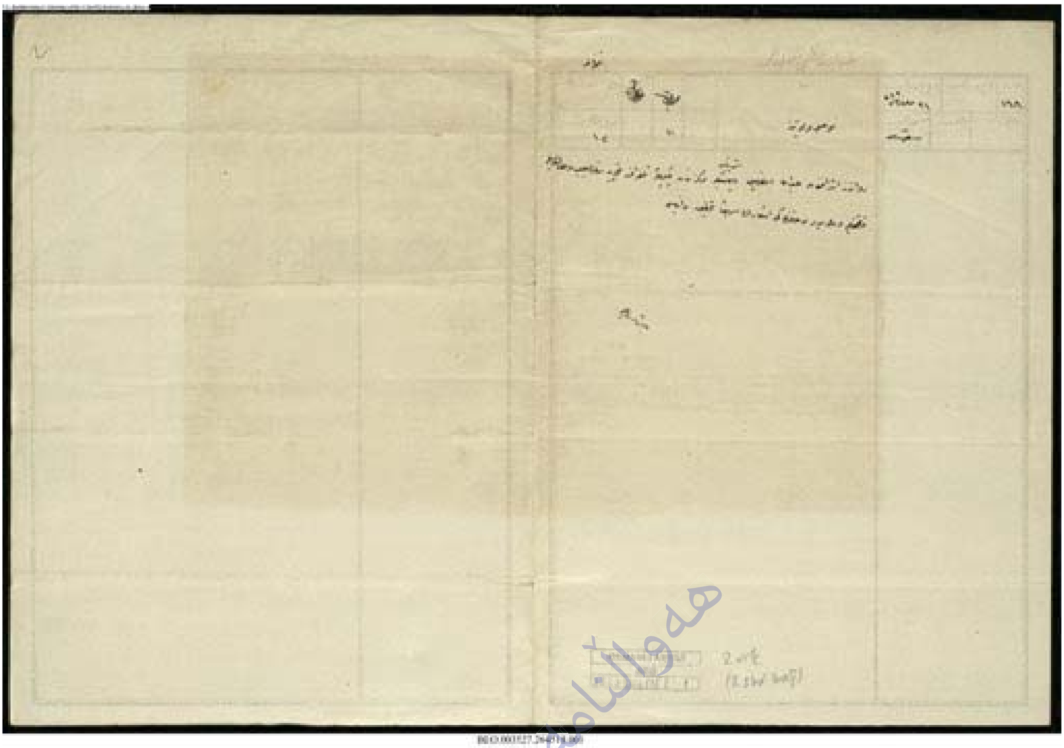

هەواڵنامەی کتێب

BEO	003527.264518	14 جەمادی یەکەم 1327 (3 حوزەیران 1909)
ویلایەتی موسڵ عەبدوڵلا لە ئەشرافەکانی ڕەواندزە و لە مەرکەزی شەمدینان تەلەگرافی بە واژووی خۆی ڕەوان کردووە، بە هێنانی کۆپییەکی و خوێندنەوەی بە پەلە، لێکۆڵینەوە لەگەڵ قائیمقام و بەڕێوەبەری دارایی ئەنجام بدرێت و ڕابگەیەندرێت.		

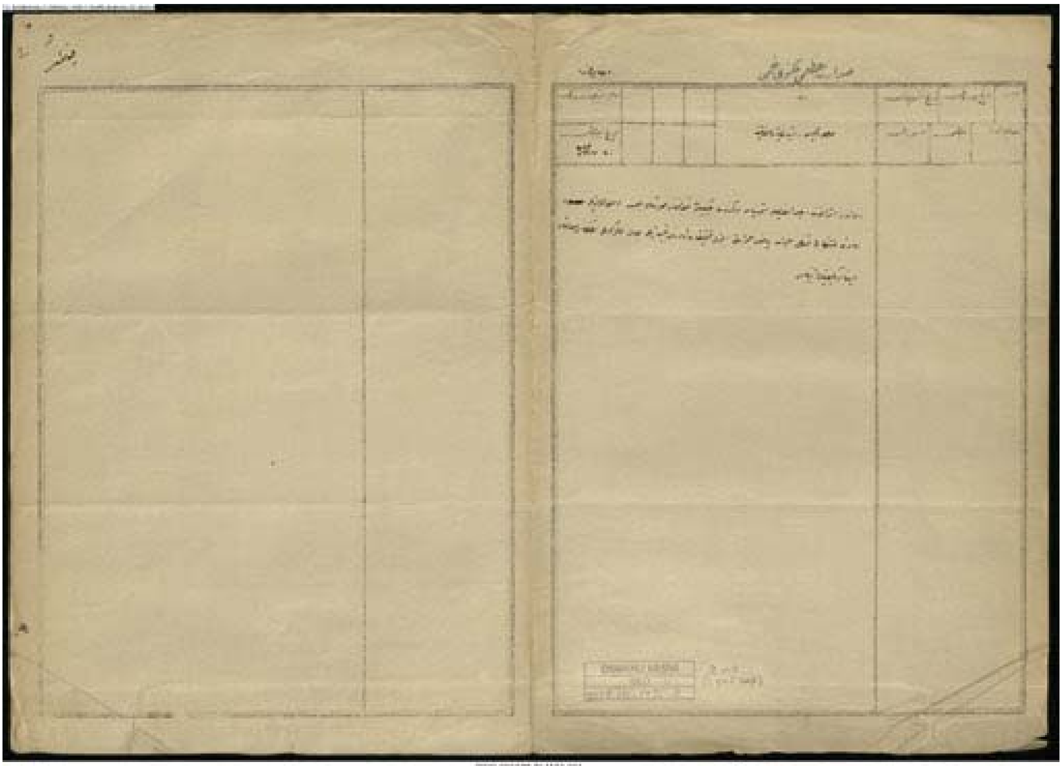

BEO 003528.264553.001

BEO	003528.264553	11 رەبیعی یەکەم 1327 (2 نیسان 1909)
جەنابی رەشید پاشا والی موسڵ لە مەرکەزی شەمدینان تەلەگرافنامەی بە واژووی سەعید لە ئەشرافی رەواندز دەرچووە، وێنەیەکی هێنراوە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، ئەم بابەتانەی جێگەی گومانن لێکۆڵینەوەیان لەسەر بکرێت و روون بکرێنەوە، بە گوێرەی ئەنجامەکەی کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

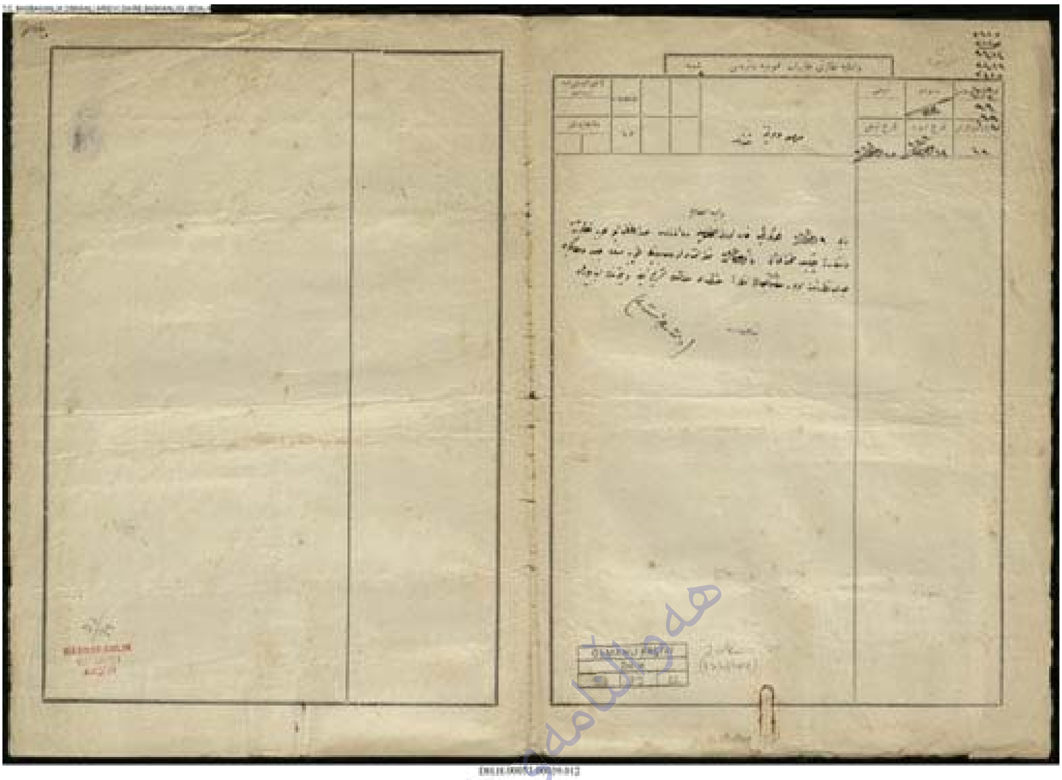

<table>
<tr><td>DH.H</td><td>00053.00039</td><td>21 ڕەمەزان 1328 (26 ئەیلوول 1910)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
تەلەگراف
هاوپێچی ٩ ئەیلوول ١٣٢٨، بە واژووی خان عەوداڵ سەرۆکی هەرکی و ئەمین تەلەگرافنامە لە مێژووی ٧ و ٨ ئەیلوول ١٣٢٨ لە ڕەواندز بۆ سەدری ئەعزەم و نەزارەتی جەنگی ڕەوان کراوە، کۆپیەیەکی هێنراوە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، ئەوەی لە بابەتەکە جێگەی تێروانینە بەپەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت و ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

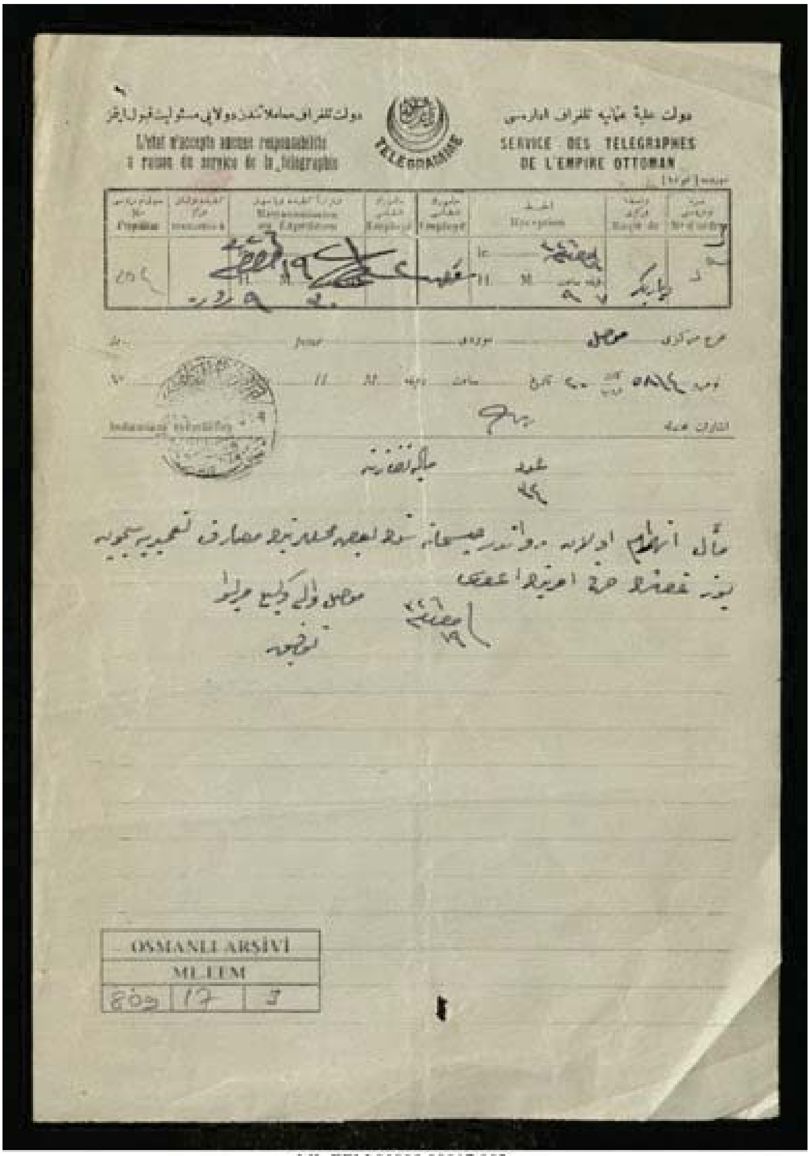

ML.EEM.00809.00017.003

ML.EEM	00809.00017	23 جەمادی کۆتایی 1328 (2 تەمموز 1910)
نەزارەتی دارایی گرتووخانەی ڕەواندز وێران بووە، بۆ خەرجی نۆژەنکردنەوەی هەندێک شوێنی گرتووخانەکە، فەرمانی دابین کردنی ١٠٠ قوروش بدرێت. بریکاری والی موسڵ میری لیوا تۆفیق		

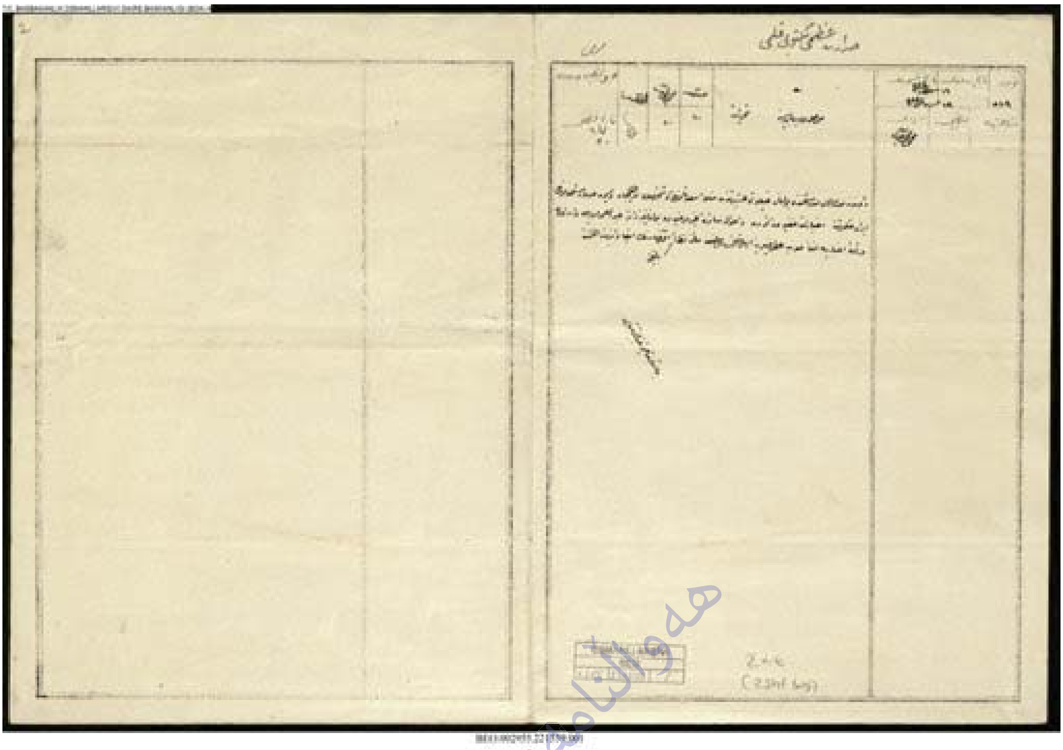

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002955.221559	16 شەوال 1328 (21 تشرینی یەکەم 1910)

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
مەلا ئەسعەد مودەریسی مەدرەسەی ڕەواندز لە عەشیرەتی خەیلان سیخوری کردووە و لە بارەی مەسەلەی سنووری لاهیجان و پسوە هەواڵی داوەتە حکوومەتی ئێران، جگە لەمە سەرپێچی زۆری کردووە، لەلایەن عەبدولسەمەد نووسراوی بە واژوو ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.

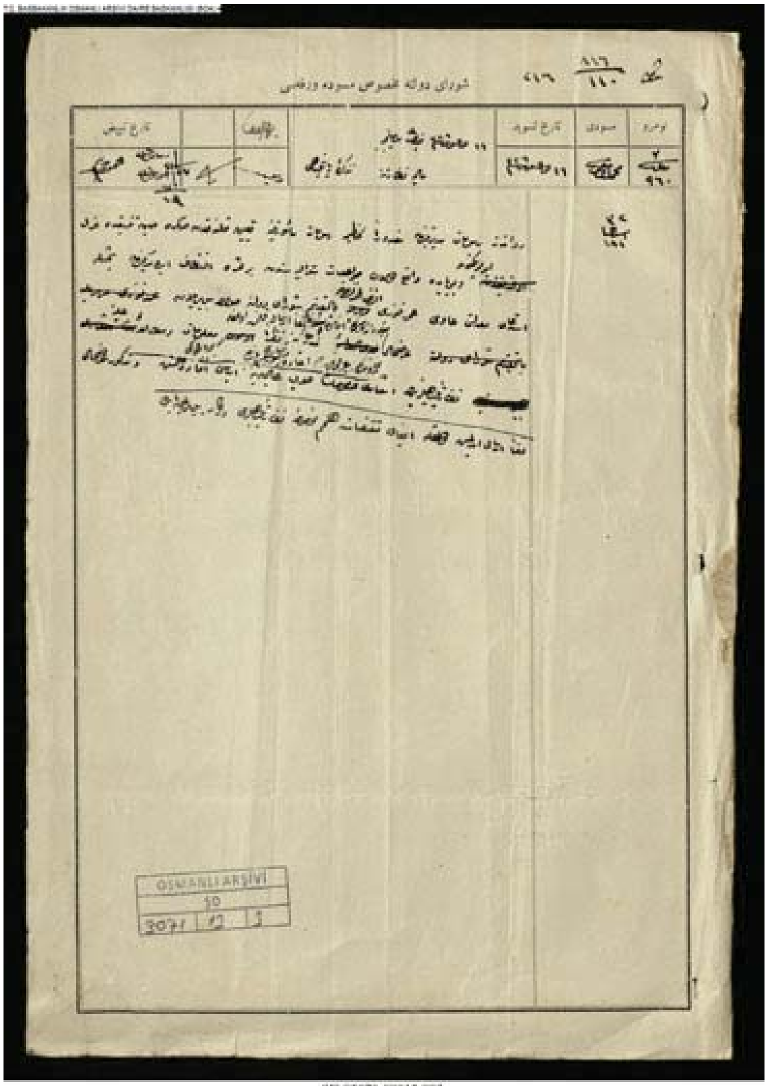

ŞD.03071.00013.003

<table>
<tr><td>ŞD</td><td>03071.00013</td><td>24 شەعبان 1328 (31 ئاب 1910)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نووسراوی پەیوەندیدارانی پاشا
نەزارەتی دارایی
دوای ئـەوەی لـە بەڕێوەبەرایەتـی رسـوماتی ڕەوانـدز غـەدری لێکـراوە و لـە بەڕێوەبەرایەتـی رسـوماتی کازمیـە دامـەزراوە، لـە کاتـی جێگیـر کردنیشـی دوورخراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا چەندیـن جـار پەیوەنـدی کـردووە، بـەڵام هیـچ ئەنجامێکـی نەبـووە، داواکاری عومـەر فـەوزی ئەفەنـدی پێشـکەش کـراوە و حەواڵـەی شـورای دەوڵـەت کـراوە، بـە ووتـەی فەرمانگـەی مولکیـە داواکاری و بەراییـەکان بـەرز کراوەتـەوە، بـە تێروانیـن لـە بەراییـەکان زانیـاری و خوێندنـەوەی عالـی و ئامـاژەی پەیوەندیـداری نـەزارەت لەگـەڵ داواکاری ناوهاتـوو بگەڕێندرێتـەوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.</td></tr>
</table>

DH.MEM.00112.00085.009

<table>
<tr><th>DH.MEM</th><th>00112.00085</th><th>6 ڕەمەزان 1329 (31 ئاب 1911)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ٤٦٨
حوسێن حەسەن ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ لە بەڕێوەبردنی ئیدارە بە توانا نییە و بەشێوەیەك تووشی بیر چوونەوە بووە، شتەکان لە بیر دەکات، تەنانەت ناوی فەرمانبەرەکانی نازانێت، هەرخۆشی داوای خانەنشینی کردووە، بۆیە دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو کەسێك دابنرێت، کە لە بەڕێوەبردنی ئیداری بە توانا و لێهاتوو بێت، نیهاد ئەفەندی قائیمقامی پێشووی حیللە توانای تاقیکراوەتەوە و لە ئەرکەکەیدا بە توانایە، بۆ دامەزراندنی ناوبراو لە ویلایەتی ناوهاتوو ئاماژەی پێکراوە، لە ئەنجوومەن دوای گفتوگۆ لە مەزبەتەی ژمارە ١٥ ی ئەنجوومەن لە دەستەواژەی دووەم باسی ئاماژەی ویلایەت کراوە، وێنەیەکی بۆ پەیوەندیداری نەزارەت ڕەوان کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە ڕاگەیەندراوە و ڕەزامەندی دەدرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

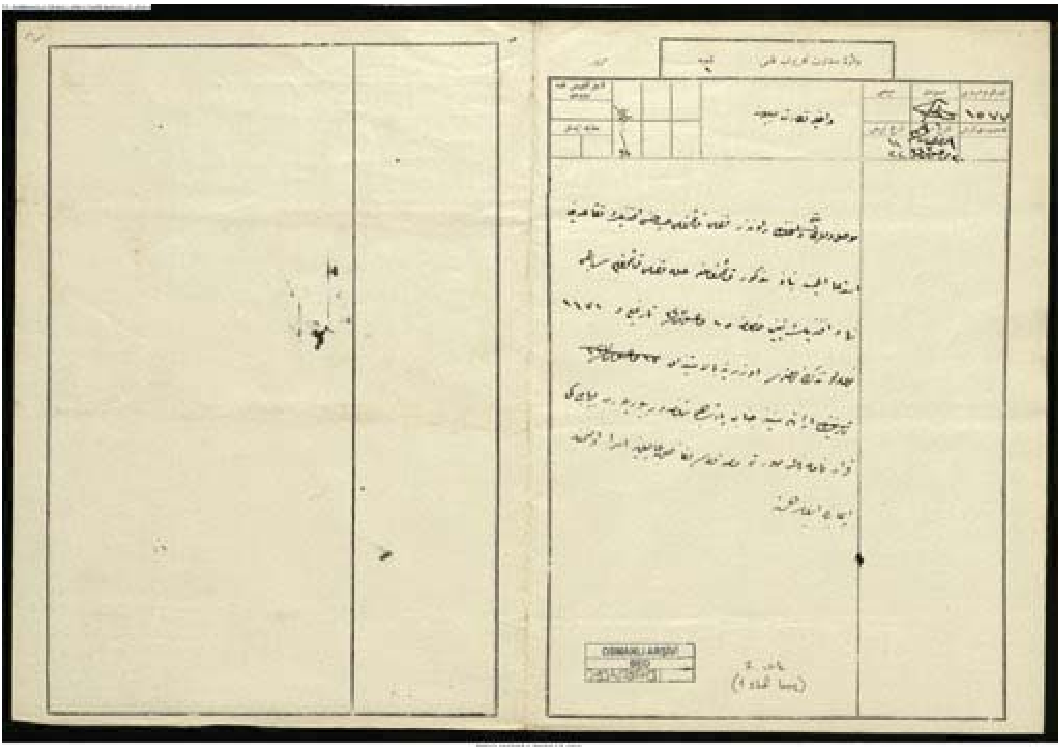

BEO.003934.295013.001

<table>
<tr><td>9 ڕەمەزان 1329 (3 ئەیلوول 1911)</td><td>003934.295013</td><td>BEO</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە بارەی خانەنشینکردنی، داواکاری لەلایەن حوسێن حوسنی ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز سەر بە ویلایەتی موسڵ بەرز کراوەتەوە، نیهاد ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای حیللە لە قائیمقامیەتی ناوهاتوو دادەمەزرێت، بۆ ئەمەش لەسەر نووسراوی ١٥ ئۆغستۆس ١٣٢٧ ژمارە ١٤٧١ ی دەوڵەت جەنابی پەیوەندیداری پاشا بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، لەم بارەیەوە وێنەی پەسەندکراوی بڕیارنامە بۆ عالی بەرز کراوەتەوە و نووسراوی بۆ کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

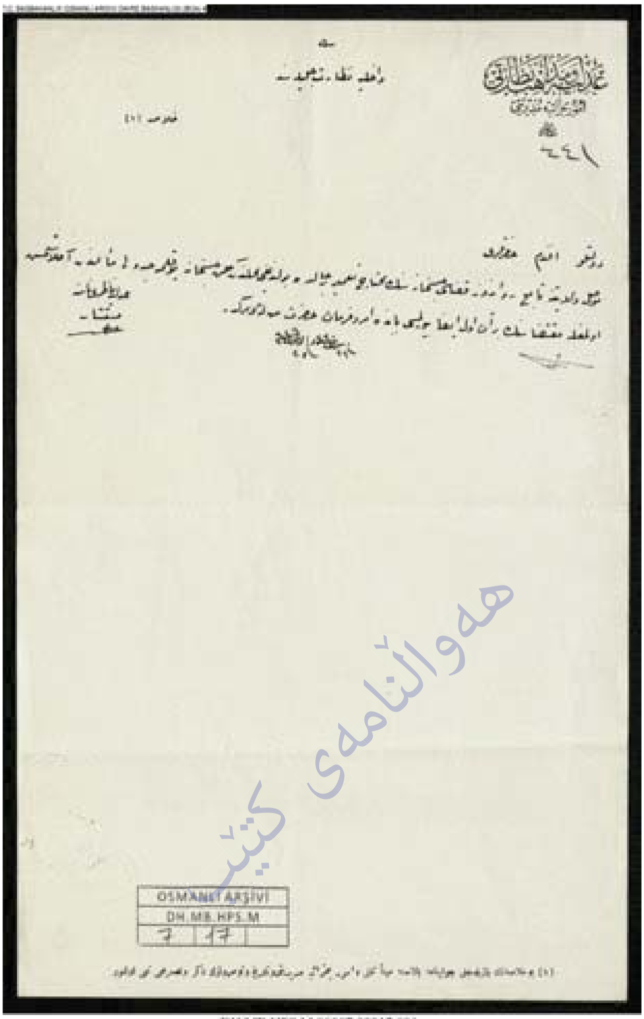

DH.MB.HPS.M.00007.00017.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MB.HPS.M	00007.00017	26 شەوال 1330 (8 تشرینی یەکەم 1912)

نەزارەتی داد و مەزهەب
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری جەزا
ژمارە ٤٤١
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم

گرتووخانەکەی قەزای ڕەواندز کە سەر بە ویلایەتی موسڵە پێویستی بە نۆژەنکردنەوەیە، خشتەی ئاماری گرتووخانەکە هاتووە و لە بابەتەکە روون بۆتەوە، هەرچی زووە کارەکە جێبەجێ بکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
راوێژکار بە ناوی نازری داد

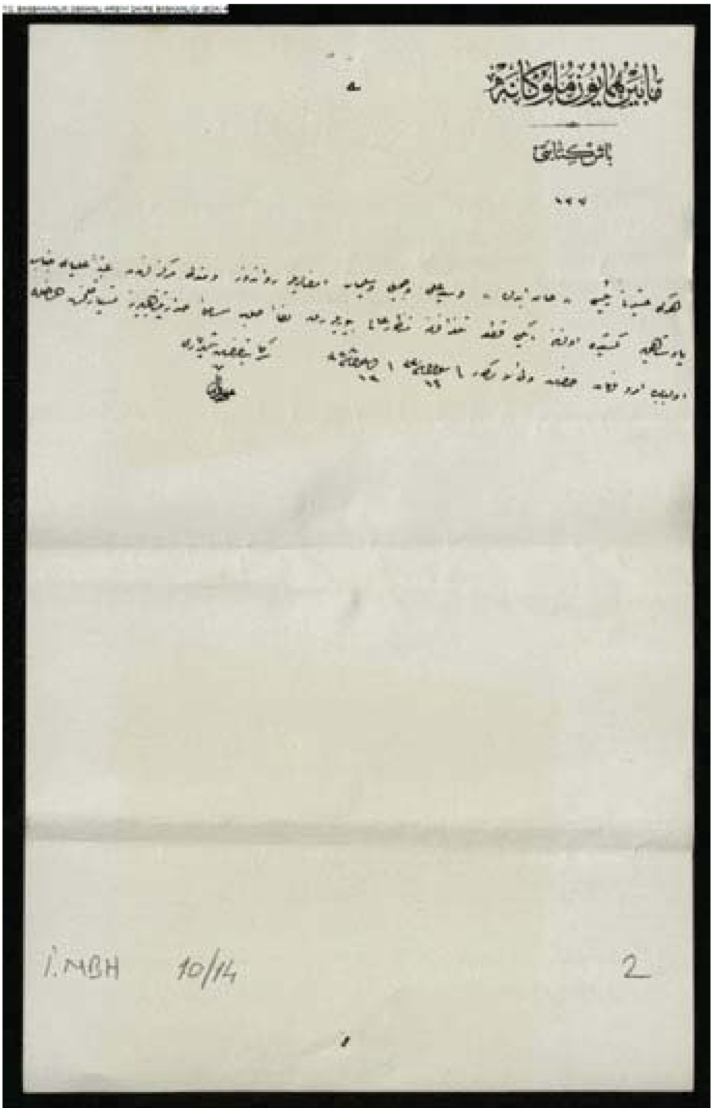
مابين همايون ملوكانه

باش كتابتى

İ.MBH 10/14 2

İ.MBH.00010.00014.002

<table>
<tr><td>İ.MBH</td><td>00010.00014</td><td>14 شەوال 1330 (26 ئەیلوول 1912)</td></tr>
<tr><td colspan="3">مابەینی هومایۆنی ملوکانە
باش کیتابەت
لـە مەرکەزەکانـی ڕەوانـدز و مەندەلـی دوو پارچـە تەلەگرافنامـە بـە واژووی خـان عەبـداڵ سـەرۆکی عەشـیرەتی هەرکـی لەگـەڵ سـەید عەلـی و جەمیـل و سـلێمان بـۆ عەتەبـەی عالیـەی پاشـا ڕەوان کـراوە و بـۆ پەیوەندیـداری سـەدارەت بـەرز کراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
عەلی .... جەنابی سەرکاتیبی شەهریار</td></tr>
</table>

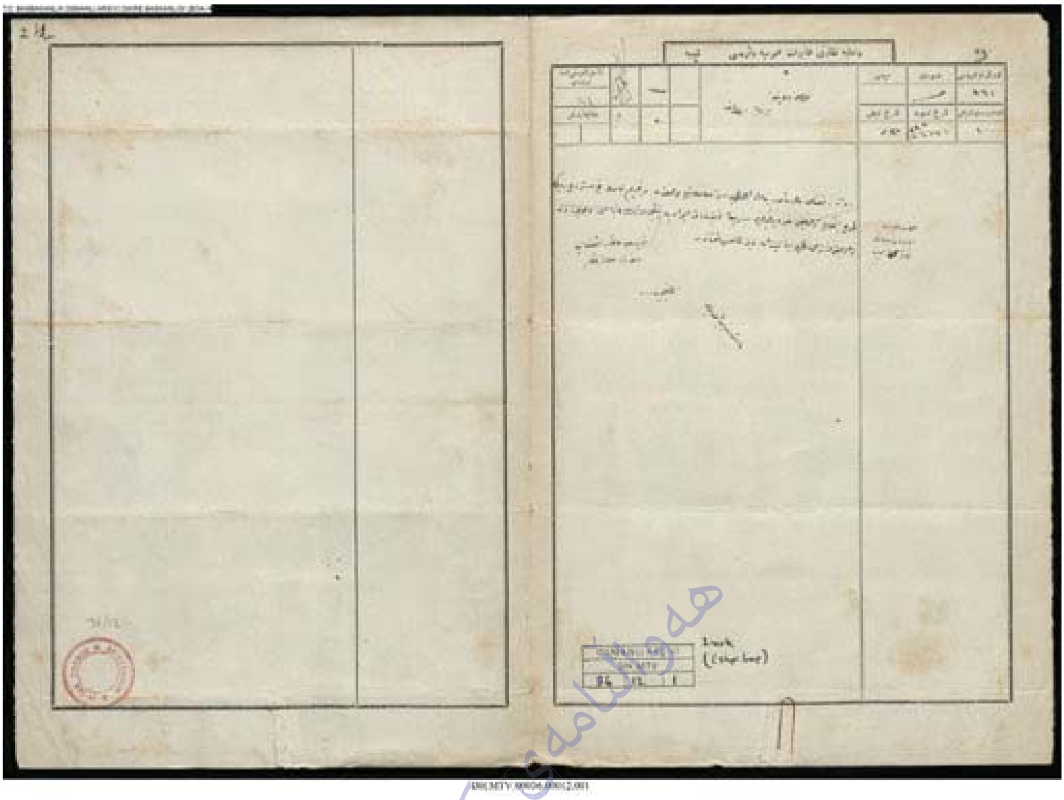

BEO	00036.00012	14 ڕەبیعی کۆتایی 1330 (2 نیسان 1912)
ویلایەتی موسڵ فەرمانبەری دارایی قەزای ڕەواندز بە شێوەیەکی خراپ مامەڵە لەگەڵ دانیشتوان دەکات، پێشنیاری باجی ناشەرعی کردووە، لەبەر ئەمە هەواڵ دراوە کە سەرپێچی ڕوو دەدات، بە پەلە لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت، بە گوێرەی ئەنجامەکەی کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

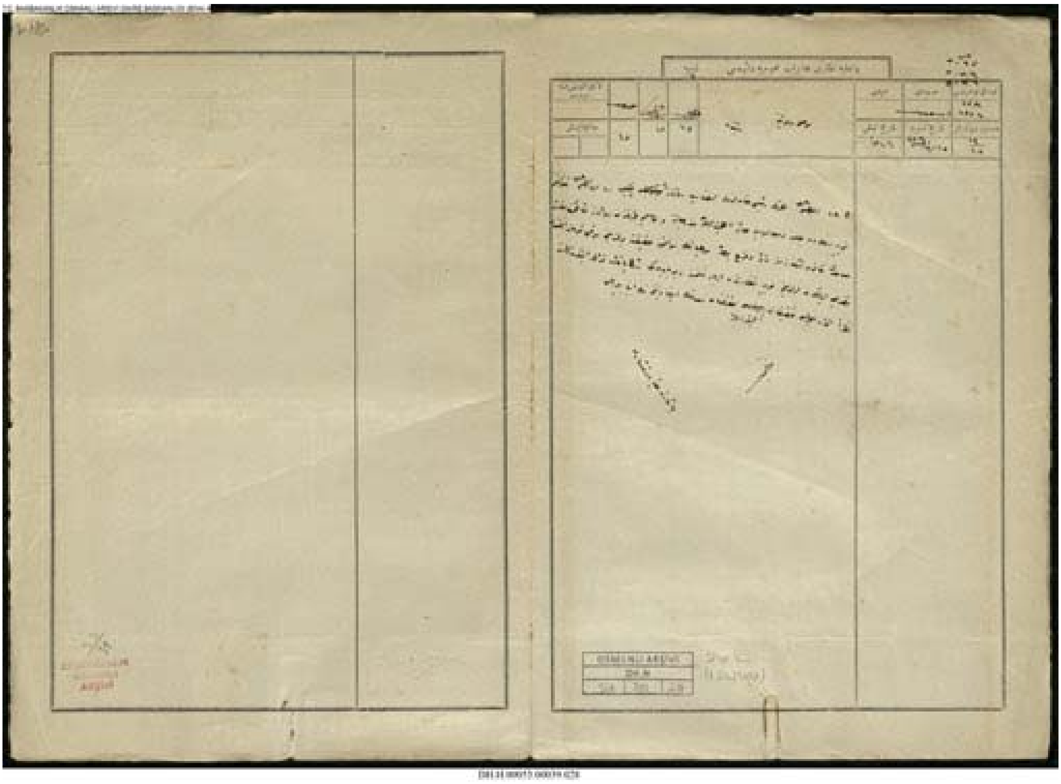

17 زیلقەعدە 1330 (28 تشرینی یەکەم 1912)	00053.00039	DH.H

ویلایەتی موسڵ
شیفرە
لە ١٨ ئەیلوول ١٣٢٨ لە رەواندز تەلەگرافنامە بە واژووی خان عەودال سەرۆکی هەرکی لە ١٠ تشرینی یەکەم ١٣٢٨ رەوان کراوە، کۆپیەیەکی هێنراوە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، بە تێروانین لە گرنگی بەرایییەکان باس لە مامەڵەی ناياسایی قائیمقامیەتی رەواندز کراوە، هەروەها ئەم پروپاگەندانە راستە و لە قوماندانیەت پەسەند کراوەتەوە، ئەمەش لە نەزارەتی جەنگی راگەیەندراوە، لەبەر ئەوەی سکاڵاکان بەردەوام دووبارە دەبنەوە، لێکۆڵینەوەی وورد ئەنجام بدرێت و ئەنجامەکەی رابگەیەندرێت.

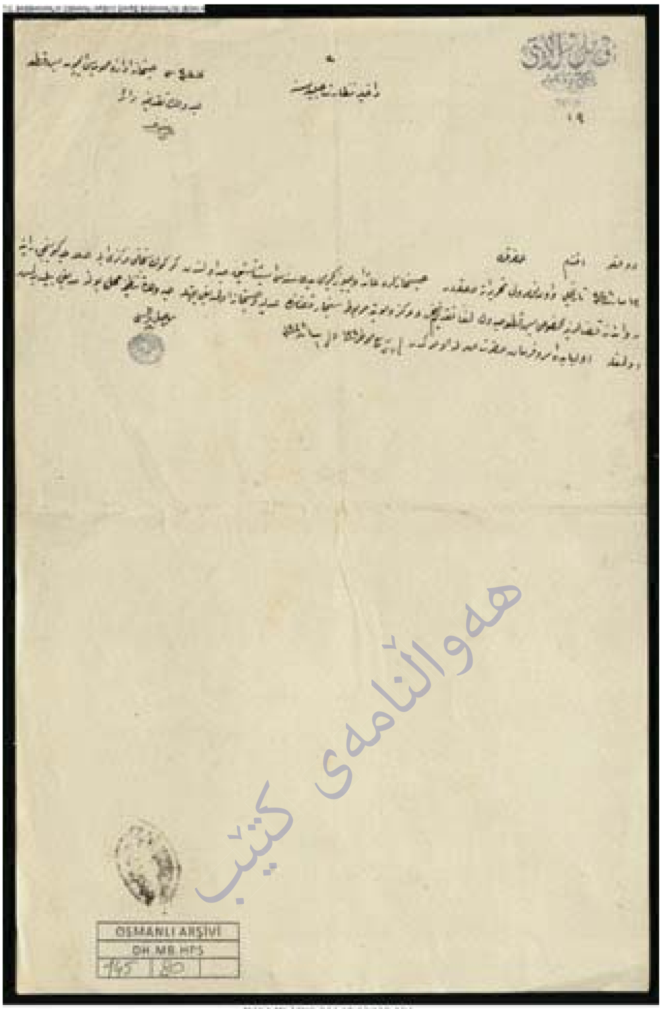

DH.MB.HPS.00145.00080.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MB.HPS	00145.00080	27 ڕەبیعی کۆتایی 1330 (15 نیسان 1912)

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
١٩
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لیستی نووسراوی مێژووی ١٣ مارت ١٣٢٨ ژمارە ١٠، ئەوەی پەیوەستە بە گرتووخانەکان ٥ پارچە خشتەی ئاماری ساڵی ١٣٢٧ مەرکەزی سانجەقی کەرکووک و قەزاکانی سەڵاحیە و کۆی سانجەق و ڕانیە و ڕەواندز پێشکەش کراوە، هەروەها لەبەر ئەوەی قەزای سنجار کە سەر بە مەرکەزی ویلایەتە داد و گرتووخانەی نییە، بۆیە خشتەی ڕێکنەخراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
مۆری والی موسڵ

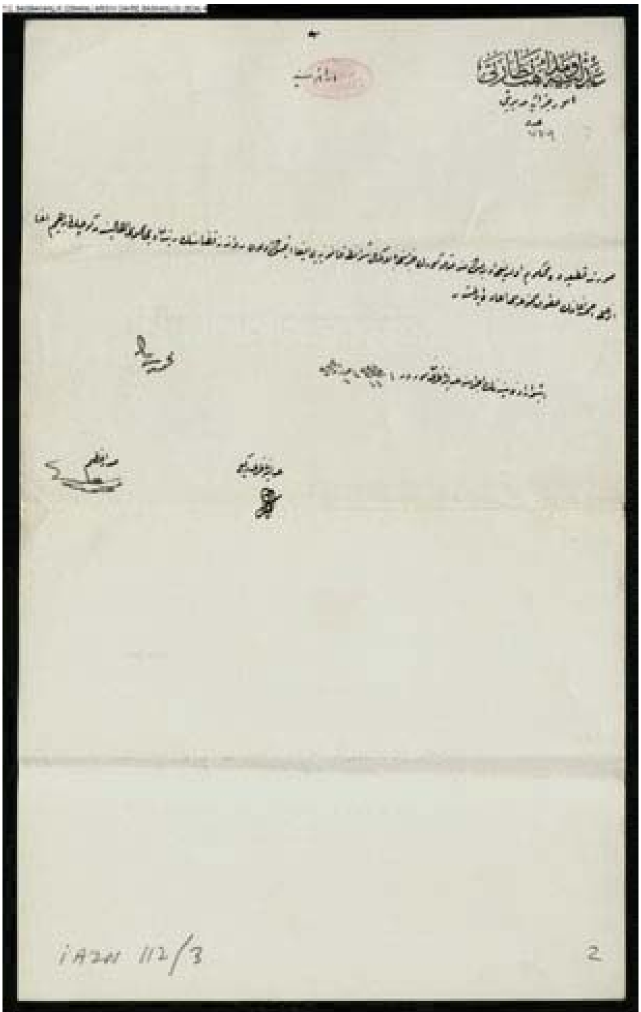

İ.AZN.00112.00003.001

İ.AZN	00112.00003	14 ڕەجەب 1331 (19 حوزەیران 1913)

نەزارەتی داد و مەزهەبەکان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری سزا
ژمارە ٧٧٩
فەرمانی پاشا
ماوەی سزاکەی ئەحمەد ئاغا کوڕی کوچك ئیبراهیم ئاغا دانیشتووی گەرەکی ڕیت مادیلی قەزای ڕەواندز، ١٥ ساڵ بووە و بە سزای سەوڵ لێدان سزاکەی تەواو کردووە و مافە قەدەغەکراوەکانی بۆ گەڕاوەتەوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری داد ئەرکی پێدراوە.
نازری داد بە وەکالەت و سەدری ئەعزەم

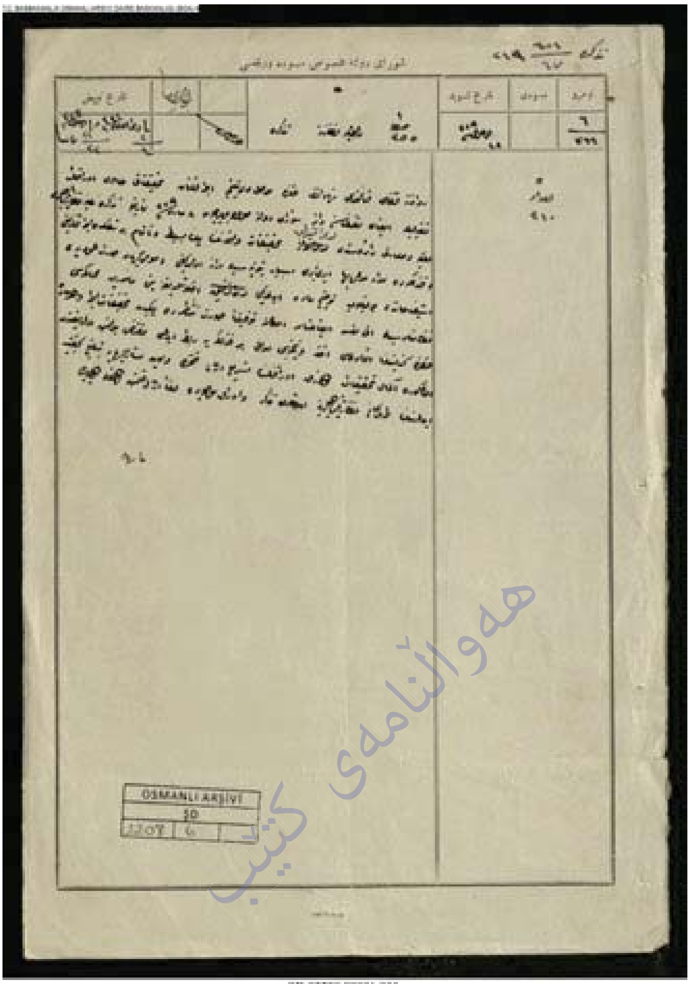
هەواڵنامەی کتێب

ŞD.02208.00006.001

<table>
<tr><td>ŞD</td><td>02208.00006</td><td>2 زیلقەعدە 1331 (3 تشرینی یەکەم 1913)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆ
لـە بـارەی نیهـاد ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای ڕەوانـدز لـە ویلایەتـی موسـڵ لێکۆڵینـەوە ئەنجـام دراوە، بـە بـەرز کردنـەوەی بەراییەکانـی لـە ٨ مـارت ١٣٢٩ نـووسراوی عالـی پەیوەندیـداری نـەزارەت حەواڵـەی شـورای دەوڵـەت کـراوە تـا جێبەجـێ بکرێـت، لـە فەرمانگـەی مولکیـە و خەرجـی ووردبینـی بـۆ کـراوە، دەرکەوتـووە لێکۆڵینەوەکـە زۆر بـە سـادەیی و بـە شـێوەیەکی ناتـەواو ئەنجـام دراوە، لـە پوختـەی لێکۆڵینەوەکـە بابەتەکانـی داواکـراو بـە هـۆکاری جیـاواز یەکلایـی نەبۆتـەوە، ناوبراویـش بـە گشـتی لێکۆڵینـەوەی لەگـەڵ کـراوە، لەبـەر ئـەوەی بابەتەکـە ڕوون بۆتـەوە، بـە نیزامنامـەی دادگاییکردنـی فەرمانبـەران دەبـێ سـەر لـە نـوێ لێکۆڵینـەوە ئەنجـام بدرێتـەوە و لـە بـارەی هـەر بابەتێکیـش ووتـەی خـۆی وەردەگیرێـت و ئەنجامەکـەی لـە پوختـەی لێکۆڵینەوەکـە هاوپێـچ دەکرێـت، بـەم شـێوەیە لێکۆڵینەوەکـە تـەواو دەبێـت، بەراییـەکان بـە پەلـە ڕەوان بکرێتـەوە، بـە ویلایەتـی ناوهاتـوو ڕاگەیەنـدراوە، بەراییـەکان و نـووسراو ڕەوانـەی پەیوەندیـداری نـەزارەت کـراوە.</td></tr>
</table>

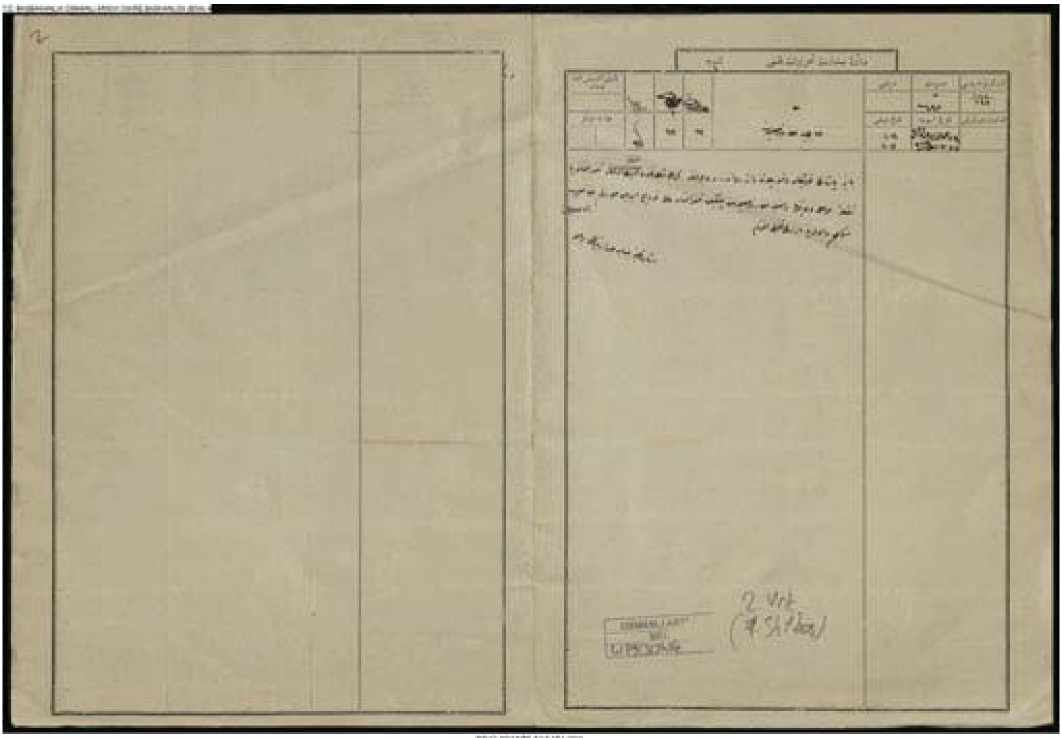

BEO	004179.313424	29 جەمادی کۆتایی 1331 (5 حوزەیران 1913)
نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار لە بارەی جموجۆڵی بایز پاشا موتەسەرفی رەواندز تەلەگرافنامە بۆ ویلایەتی موسڵ و لەوێشەوە بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار کراوە، وێنەیەکی زانیارییەکان بۆ والا بەرز کراوەتەوە.		

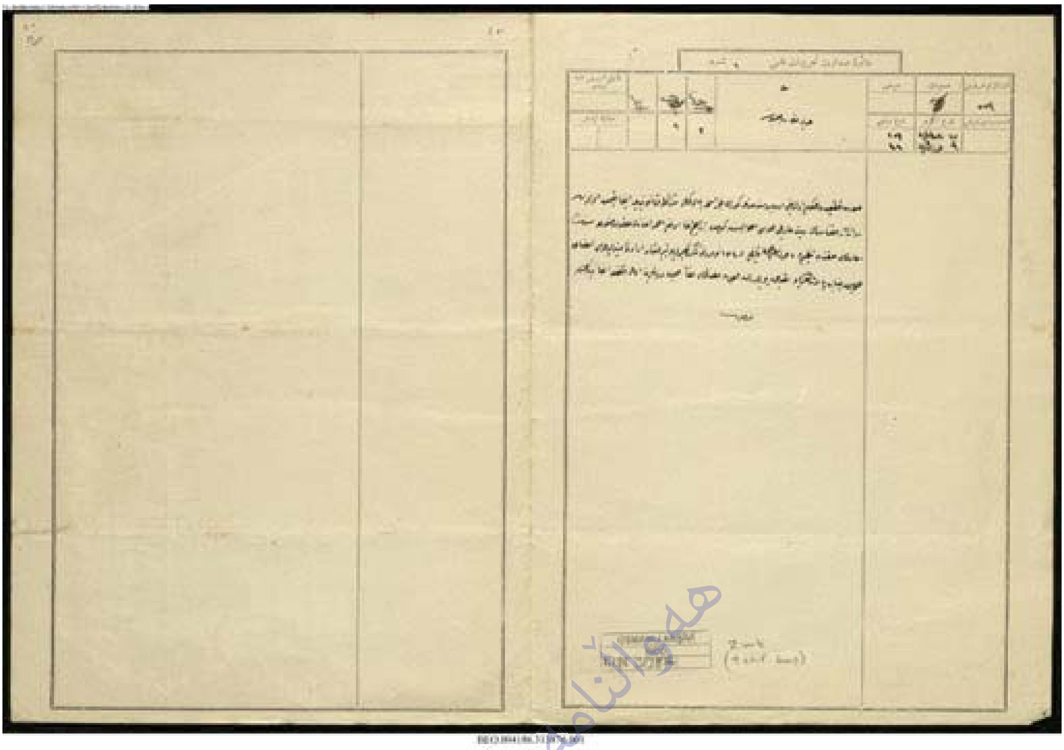

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004186.313876	17 ڕەجەب 1331 (22 حوزەیران 1913)

نەزارەتی دادی شکۆدار
دوای ئـەوەی تاوانەکـەی ئەحمـەد ئاغا کـوڕی کوچـوك ئیبراهیـم ئاغا دانیشـتوی گەرەکـی ڕیـت مادیلـی قـەزای ڕەوانـدز یەکلایـی بۆتـەوە و ١٥ سـاڵ بـە سـەوڵ لێـدان سـزا دراوە، بـە تەواوکردنـی سـزاکەی مەرجـی یاسـایی جێبەجـێ کـردووە، لـە بـارەی گەڕانـەوەی مافـی قەدەغەکـراوی ناوبـراو، نـووسراوی ٢ حوزەیـران ١٣٢٩ ژمـارە ١٥٤ ی عالـی و لیسـتی فەرمانـی پاشـا بـە واژووی جەنابـی پاشـای هومایـۆن پەسـەند کـراوە، وێنـەی پەسـەند کـراو و هاوپێـچ بـۆ دەوڵـەت بـەرز کراوەتـەوە، کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.

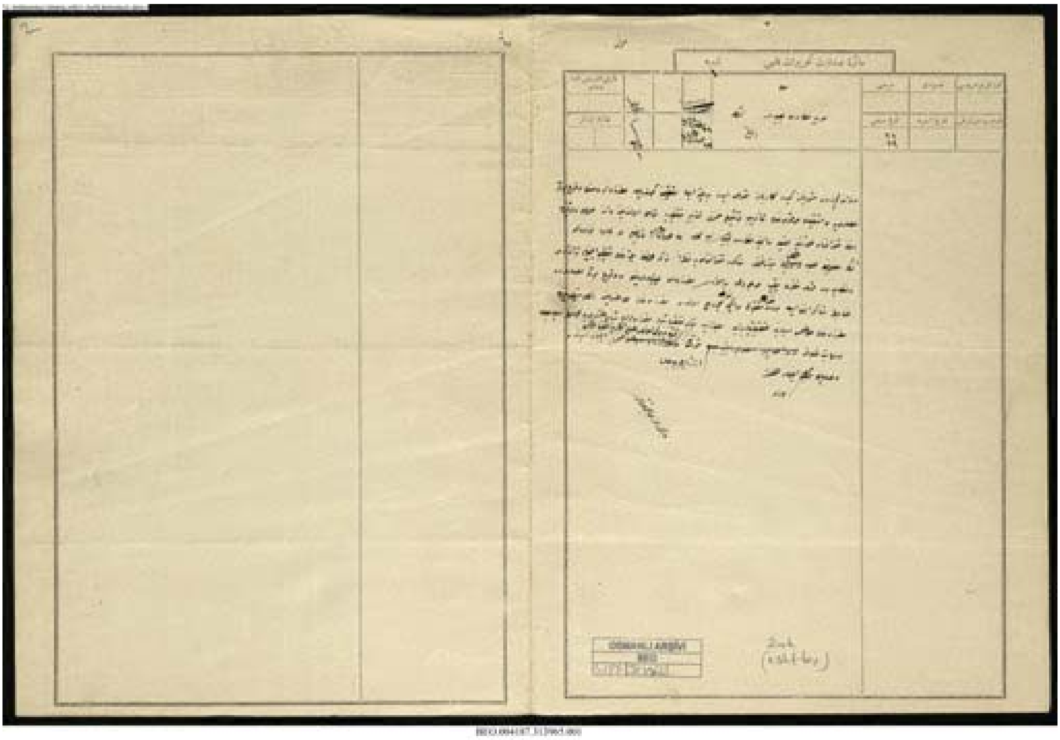

BEO	004187.313965	21 رەجەب 1331 (26 حوزەیران 1913)

نەزارەتی جەنگی شکۆدار
ئـەم کاروانـەی لـە ڕەوانـدز بـۆ شـەمدینان ڕۆیشـتووە تووشـی چەتەیـەك بۆتـەوە، ئـەم مەفرەزەیـەی کـە بـۆ چاودێـری کـردن ڕەوان کـراوە، لەگـەڵ چەتـەکان ڕووبـەڕووی یەکـتر بوونەوتـەوە، بۆ تەمبێ کردن و دوورخستنەوەی چەتـەکان ئامـادەکاری بکرێـت، تەلەگرافنامـە لـە ویلایەتـی موسـڵ وەرگیـراوە، لەگـەڵ نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار کـە لـە مێـژووی ١١ حوزەیـران ١٣٢٩ ژمـارە ٦١٣ هاتـووە، بـۆ سـەروو بـەرز کراوەتـەوە، بـە تێروانیـن لـەم تەلەگرافنامەیـە بـۆ چاودێـری کردنـی چەتـەی ناوهاتـوو لـە ژاندارمـە و نیزامیـە نزیکـەی ٤٠ نەفـەر و مەفرەزەیەکـی سـوارە ئامـادە بـووە، لـەم ڕووبەڕووبوونـەوەی کـە ڕوویـداوە ئەفسـەر شـاکر ئەفەنـدی و ٤ نەفـەر کـوژراوە و ٢ نەفەریـش برینـدار بوونـە، دەرکەوتـووە مەفرەزەکـە پەرشـوبڵاوبوونەتەوە، لێکۆڵینـەوە لـە هـۆکاری پەرشـوبڵاوبوونەوەی مەفرەزەکـە بکرێـت و دوای مۆڵـەت ئەمجـارە بـۆ چاودێـری کـردن مەفرەزەیەکـی سـەربازی حکوومـەت بـە کارەکـە هەڵسـێت، ڕێگـە نەدرێـت ئـەم ڕووداوە جارێکـی تـر دووبـارە بێتـەوە.

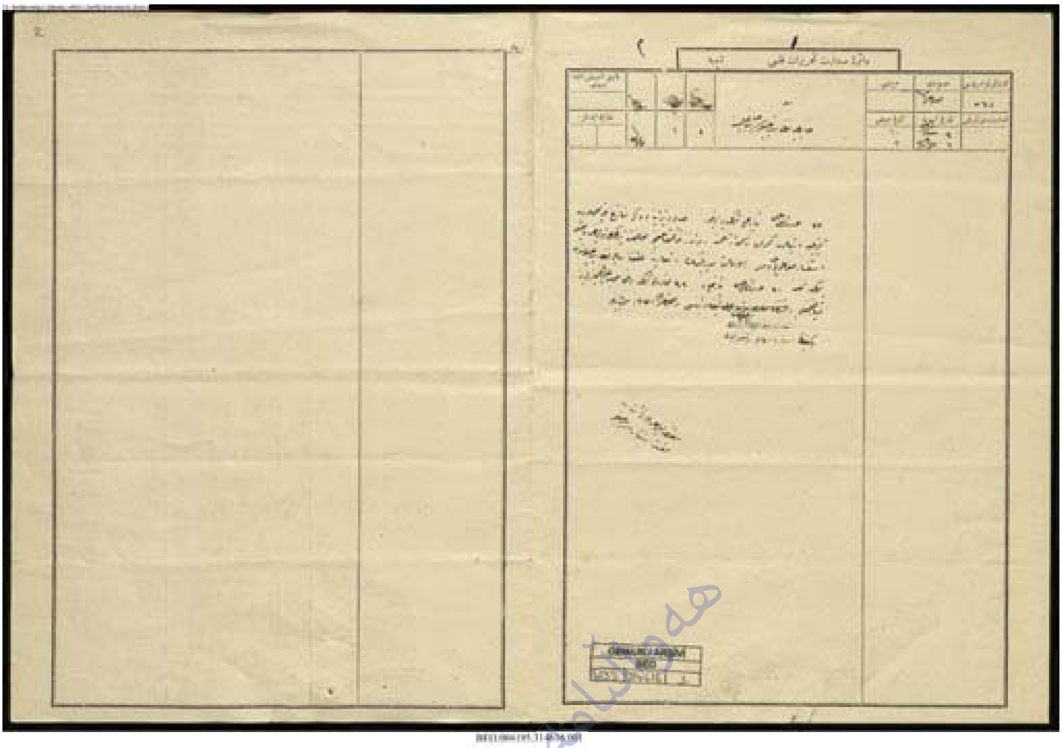

BEO	004195.314616	9 شەعبان 1331 (14 تەمموز 1913)

نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار لایەنی عالی
هاوپێچـی نـووسراوی ٢٧ حوزەیـران ١٣٢٩، ئـەم ناوچانـەی کـە دەکەوێتـە سـنووری ئێـران ناکۆکی لەسـەرە، لە هەمان کاتـدا ئـەو شـتانەی باجی لەسـەرە گومـرگ وەردەگیرێت، لـە قائیمقامیەتی ڕەواندز سـەرپێچی کراوە، لە کاتی پرسـین و وەرگرتنـی ڕا، بـە ئاماژەی بەڕێوەبەرایەتـی ڕسـومات ئەمجـارە لـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار نـووسراو لـە مێـژووی ٣٠ حوزەیـران ١٣٢٩ ژمـارە ٤٦ بـۆ عالـی بـەرز کراوەتـەوە، کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت و هاوپێچەکـە ڕەوان بکرێتـەوە.

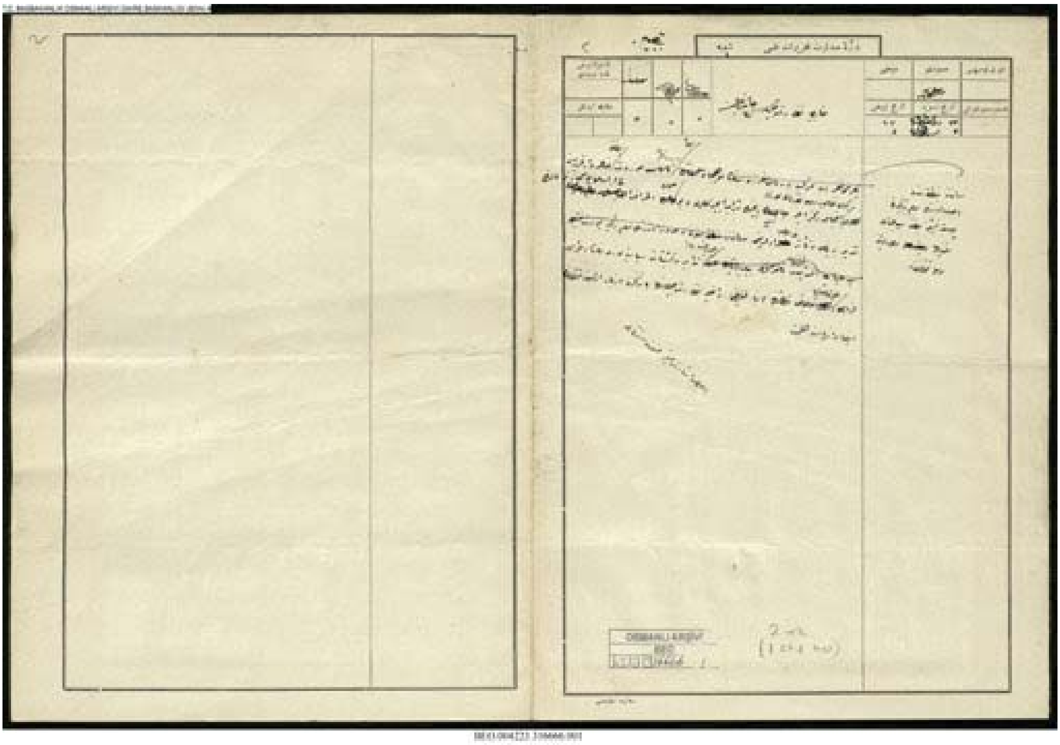

BEO	004223.316666	17 زیلقەعدە 1331 (18 تشرینی یەکەم 1913)

نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار لایەنی عالی
لە ناوچەی ڕەواندز و لەسەر سنوور سەید عەبدوڵڵا ئەفەندی پۆست نشینی تەکیەیەکی گرنگە و تەلەگرافنامەیەکی بۆ ویلایەتی موسڵ ناردووە، تێدا ڕوونی کردۆتەوە لە پاشکۆی لاهیجان گوندی خالد وار وەکو میرات لە باوکی بۆی ماوەتەوە، مەفرەزەیەکی ۲۰ نەفەری ڕوسی هاتوون لە ناو مزگەوت شەرابیان خواردۆتەوە، ئەم ڕەفتارە میللەتی ئیسلامی تووشی بێ هیوایی دەکات و کاریگەری لەسەریان دەبێت، بۆیە پێویستە ئامادەکاری پێویست بکرێت، لە وەکالەتی ویلایەتی ناوهاتوو کێشەکە چارەسەر بکرێت، بە نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار ئاگادار کراوەتەوە، هیممەت بکرێت.

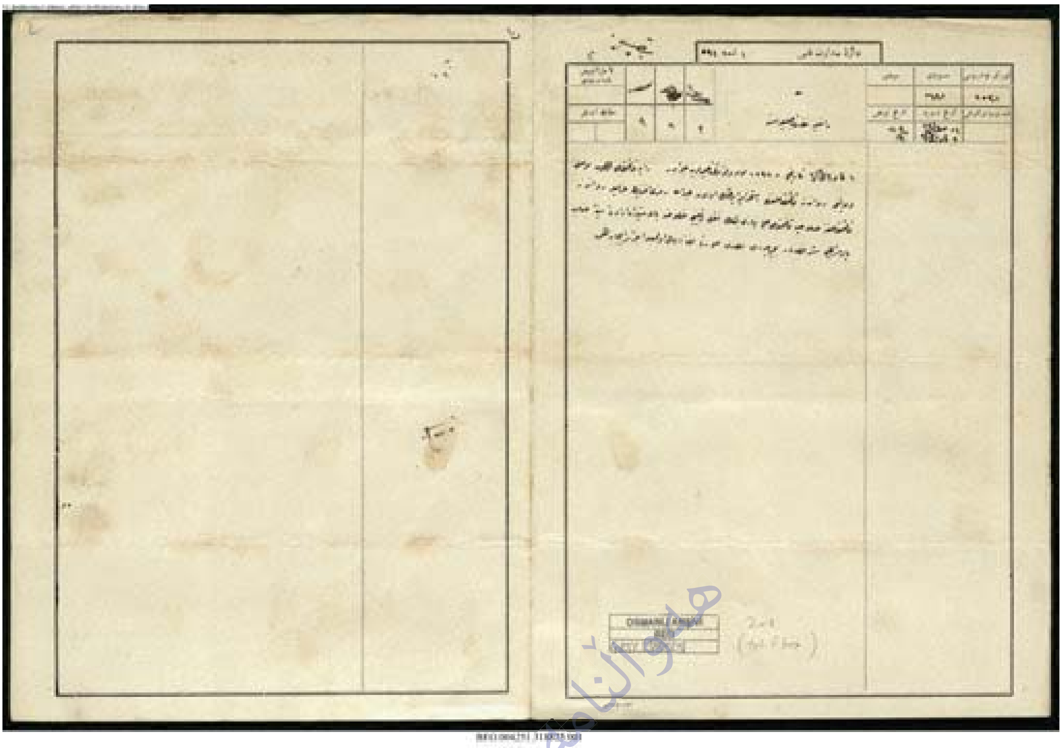

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004251.318825	24 سەفەر 1331 (2 شوبات 1913)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی مێژووی ٦ کانوونی دووەم ١٣٢٩ ژمارە ١٧٩٣ی عالیە، عەبدوڵڵا ڕەمزی ئەفەندی قائیمقامی ڕانیە بووە و لە قائیمقامیەتی ڕەواندزی سەر بە ویلایەتی موسڵ ئەرکی پێدراوە، بە دوورخستنەوەی ناوبراو عەلی نیازی بەگ قائیمقامی سەلاحیە لە قائیمقامیەتی سەلاحیە دادەمەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە جەنابی پاشا بە فەرمان ڕەزامەندی نیشان داوە، وێنەی پەسەند کراوی ڕەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

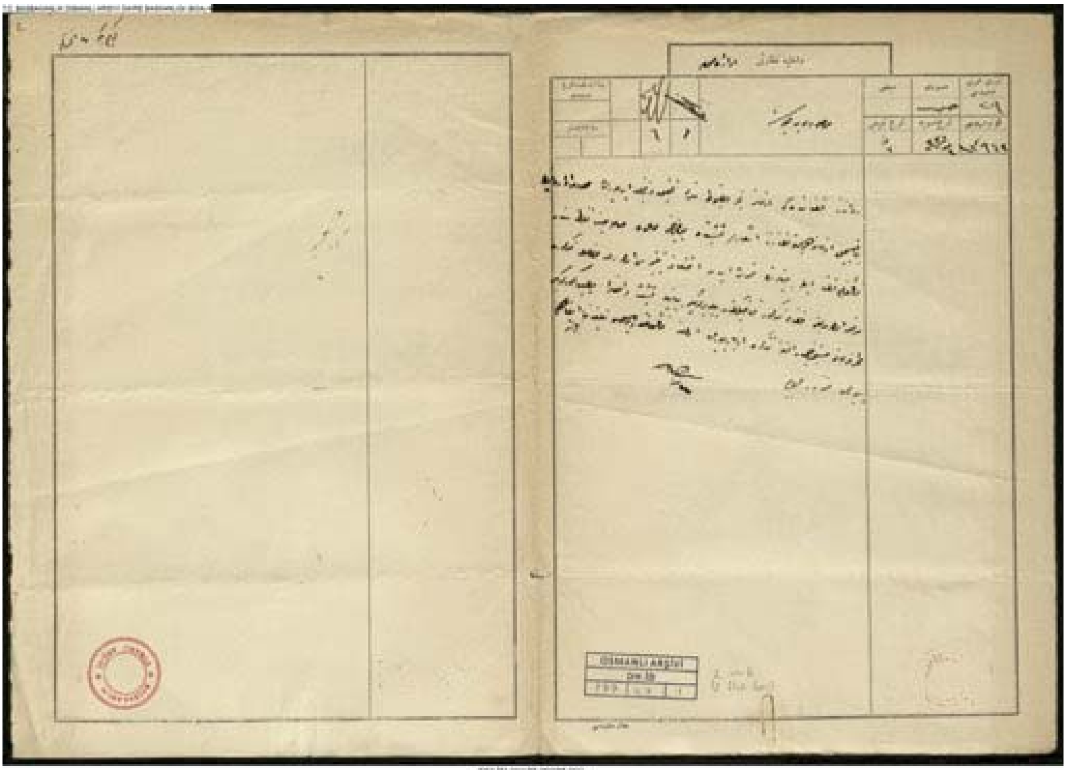

DH.İD	00177.00027	25 شەعبان 1332 (19 تەمموز 1914)

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز

ئەو وەقفانەی کە لە رەواندز بوونیان هەیە و تەواو نین، لێکۆڵینەوە و ووردبینی بۆ کراوە و وێنەکەی لە کارگێری تۆمار کراوە و بە نەزارەتی ئاوقافی همایۆن راگەیەندراوە، لەگەڵ قائیمقامی قەزا گفتوگۆ کراوە و لە خاڵی تێکگەیشتن ناکۆکی لە نێوانیان هەبووە، بۆیە بابەتی باسکراو سەرکەوتوو نەبووە، بە راگەیاندنی ئەم زانیارییە، لە قازی قەزای ناوهاتوو دەستپێشخەری کراوە و لەلایەنی پەیوەندیداری مەشیخەت نووسراو وەرگیراوە، ئاگاداری پێویست دراوەتە قائیمقامیەت.

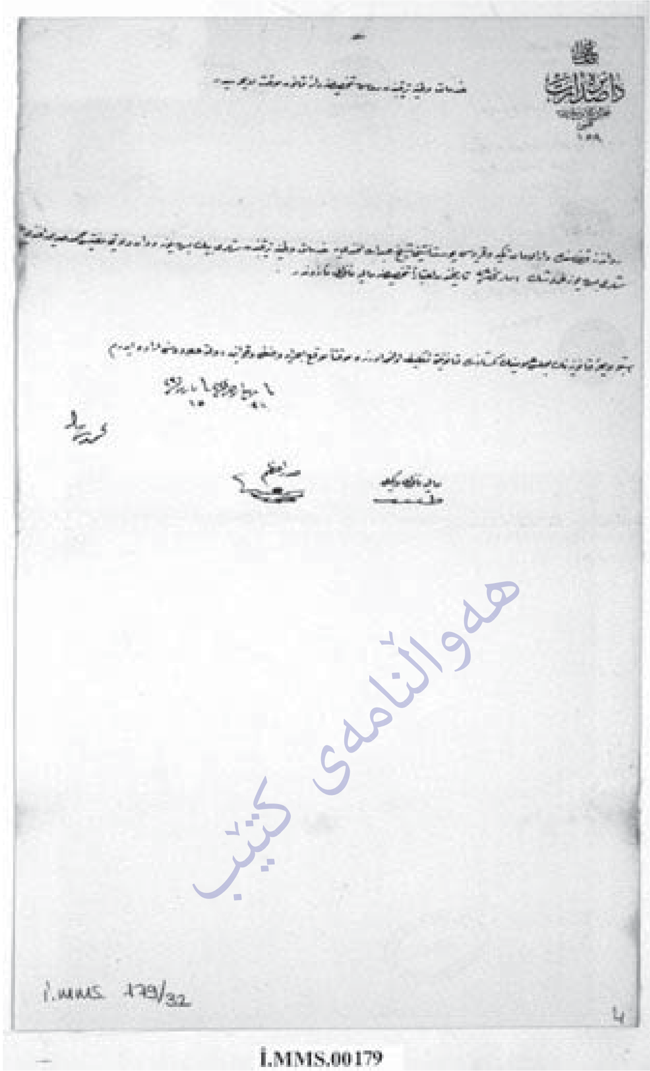
İ.MMS 179/32

İ.MMS.00179

هەواڵنامەی کتێب

29 ڕەبیعی کۆتایی 1332 (27 مارت 1914)	00179.00032	İ.MMS

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی ئەنجوومەنی بریکارەکان و ڕاگەیەندراوەکان
١٥٨

دابین کردنی مووچە لە ڕێکخستنی خزمەتی نیشتیمانی لیستی یاسای کاتی، شێخ عەبدوڵلا ئەفەندی پۆست نشینی تەکیە و گوندی دارولئەمانی قەزای ڕەواندز لە ڕێکخستنی خزمەتی نیشتیمانی مانگانە ١٥٠٠ قوروش و محەمەد سدیق ئەفەندی موفتی ویلایەتی وان مانگانە ٥٠٠ قوروش دابین دەکرێت، بۆ ئەمەش لە مێژووی ١ مارت ١٣٣٠ نازری دارایی ڕێگەی پێدراوە دابینی بکات.

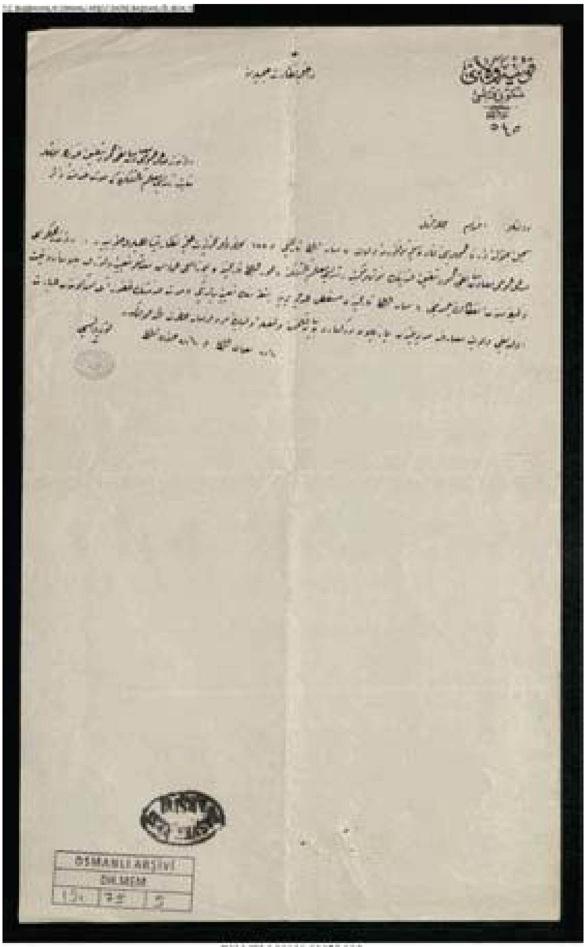

DH.MEM 00191.00075.005

DH.MEM	00191.00075	10 شەعبان 1332 (4 تەمموز 1914)

ویلایەتی قۆنیە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٥٤٥
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بـە ووتـەی کارگێـری گشـتی تۆمـاری کەسـێتی وەڵامـی نـووسراو لـە ٧ نیسـان ١٣٣٠ ژمـارە ١٢٢ ی پەیوەندیـداری نەزارەتـی عالـی هاتـووە، لـە مێـژووی ١ تەممـوز ١٣٢٥ مەحمـود شـەفیق ئەفەنـدی یاریـدەدەری داواکاری گشـتی پێشـووی ناوچـەی ڕەوانـدز بـە موعەلیمـی سـێیەم لـە مەکتەبـی ڕوشـدیەی نەوشـەهیر بـە مووچـەی ١٥٠ قـوروش دامـەزراوە، بـەڵام بەبـێ مۆڵـەت لـە ئەرکەکـەی دەسـتی لـە کار هەڵگرتـووە و لـە ٦ نیسـان ١٣٢٦ لـە شـوێن ئـەو کەسـێکی تـر دامـەزراوە، مـاوەی خزمەتەکەشـی ٩ مانـگ و ٥ ڕۆژە، لـە بەڕێوەبەرایەتـی مەعاریفـی ویلایـەت پەراوێـز نووسراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
والی قۆنیە

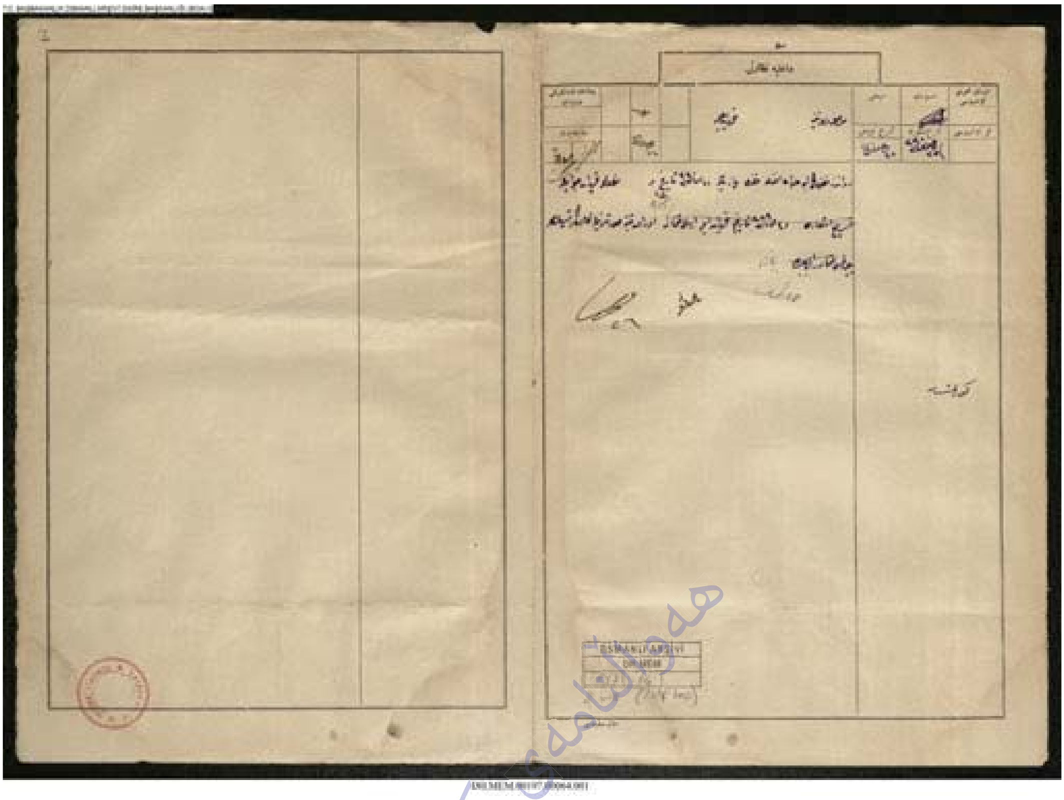

DH.MEM	00197.00064	16 شەوال 1332 (7 ئەیلوول 1914)
ویلایەتی موسڵ لە بارەی عەبدوڵڵا ئەفەندی کاتیبی ناسنامەی ڕەواندز، وەڵامی نووسراوی مێژووی 21 نیسان 1330 هاتووە، وێنەی ئەوراقەکان بگەڕێندرێتەوە.		

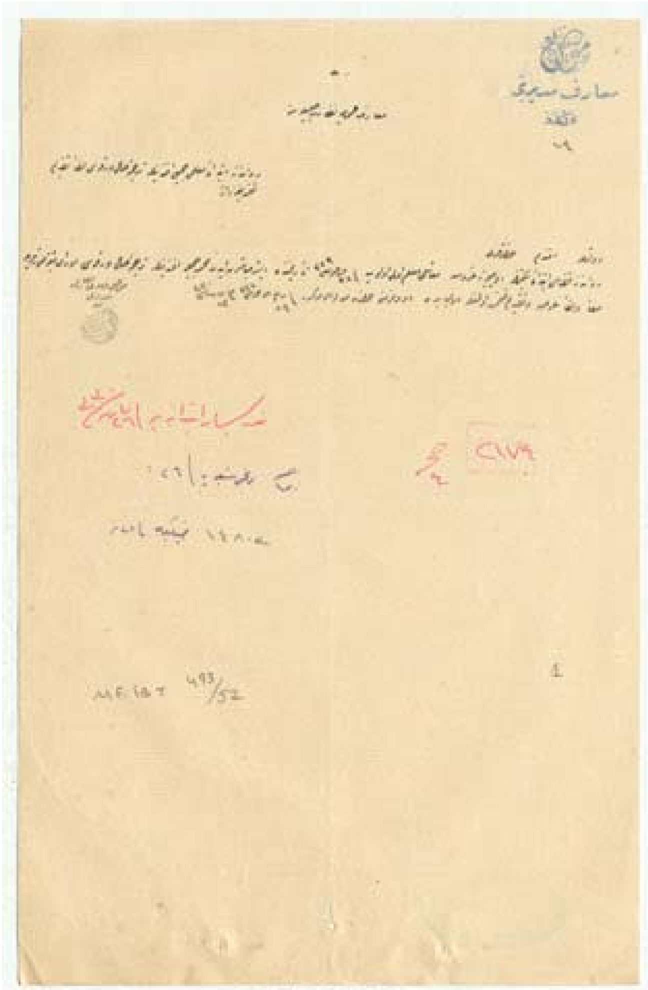

MF.İBT.00493

MF.İBT	00493.000052	29 رەبیعی کۆتایی 1332 (27 مارت 1914)
بەڕێوەبەرایەتی مەعاریفی موسڵ ژمارە ١٩ نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم لە مێژووی ٢٨ ئەیلوول ١٣٢٩ محەمەد جەمیل ئەفەندی وەکو موعەلیمی یەکەم لە مەکتەبی سەرەتایی قەزای رەواندز بە مووچەی ٣٠٠ قوروش دەستی بە کار کردووە، وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی و وێنەی وەرەقەی جێگیر کراو راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. بەڕێوەبەری مەعاریفی ویلایەتی موسڵ		

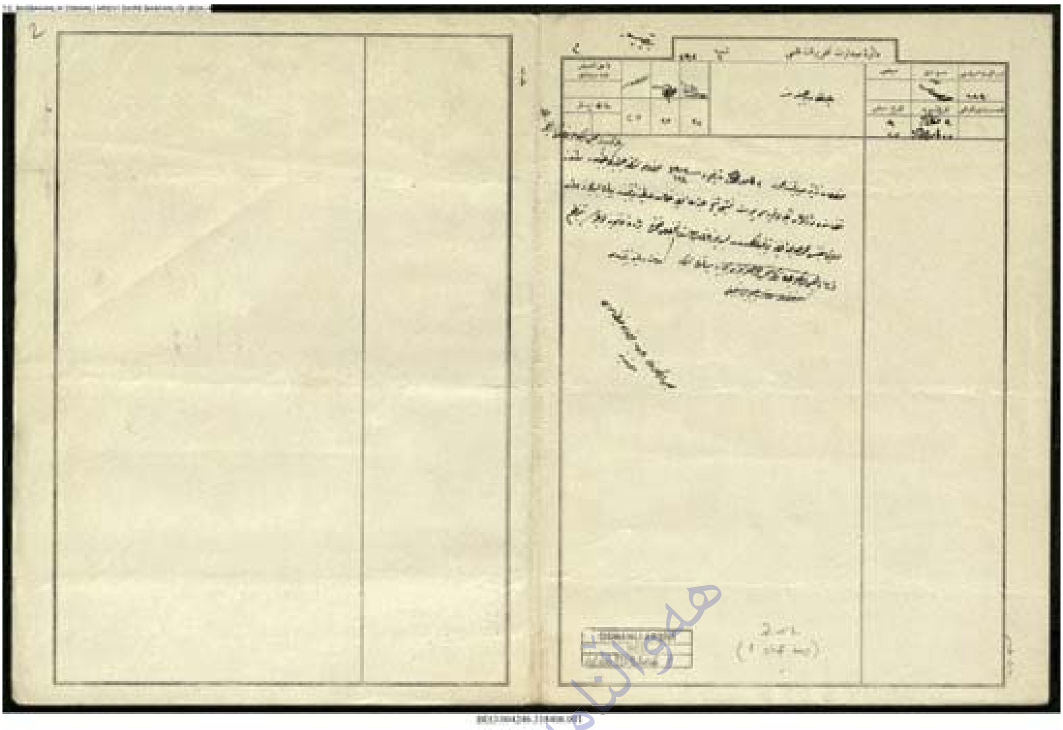

BEO	004246.318406	9 سەفەر 1332 (7 کانوونی دووەم 1914)

نەزارەتی دارایی شکۆدار
نـووسراوی مێـژووی ٣ کانوونـی یەکـەم ١٣٢٩ ژمـارە ١٤٤/٧٩١٣ لـە بەڕێوەبەرایەتـی خۆیەتـی دەرماڵـەی تۆمـار کـراو دەرچـووە، لەسـەر ئـەم نـووسراوە لـە ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکارەکان عەبدوڵـڵا ئەفەنـدی پۆسـت نشـینی تەکیـە و گونـدی دارولئەمانـی قـەزای ڕەوانـدز مانگانـە ١٥١٠ قـوروش و موفتـی ویلایـەت محەمـەد سـدیق ئەفەنـدی مانگانـە ٥٠٠ قـوروش مووچـەی بـۆ دابیـن دەکرێت، بە لیسـتی مـاددەی یاسـایی ڕێکخـراوە و ڕەوان کراوە.

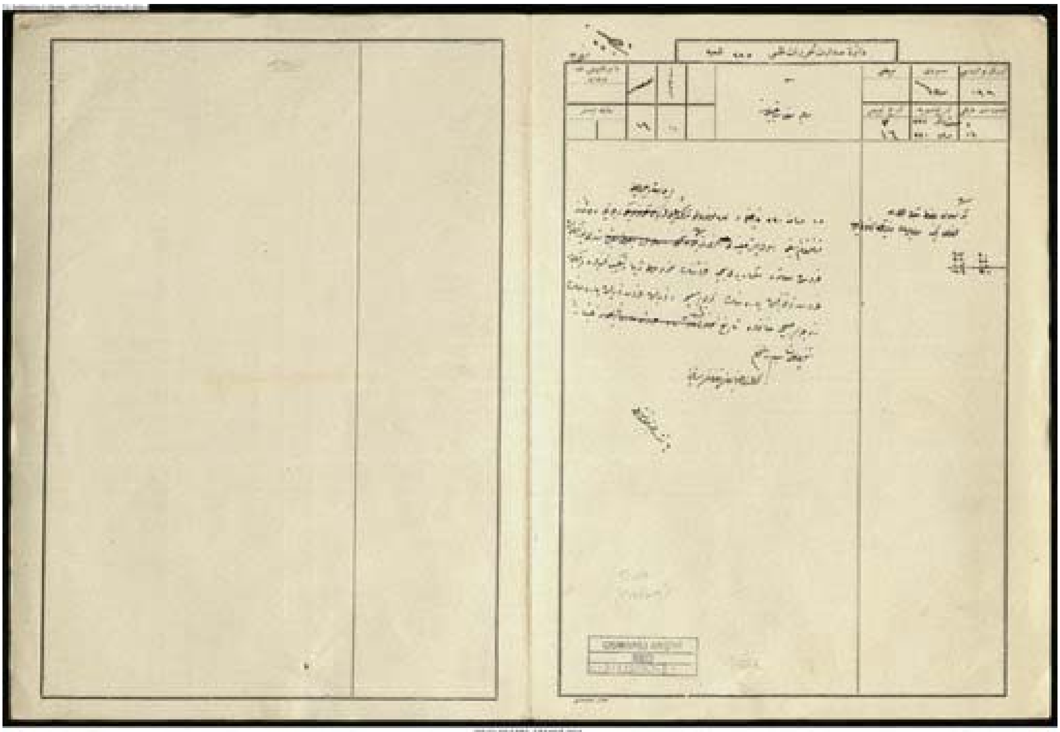

BEO	004281.321005	3 جەمادی کۆتایی 1332 (29 نیسان 1914)

نەزارەتی دارایی شکۆدار
نووسراوی ١٥ نیسان ١٣٣٠ ژمارە ١٧ ی عالی ئاماژەی پێکراوە، لە بەرامبەر مولکی جێگیر نوسرەت بەگ نەوەی ڕەسوڵ پاشا قائیمقامی پێشووی ڕەواندز دەرماڵەی وەرگرتووە، بەڵام دوای مردنی دەرماڵەکەی ماوەتەوە، لە ١٢٥ قوروش مووچە بری ٨٧ و نیو قوروش بۆ کوڕەکانی بە ناوی ژیا ئەفەندی و شەکیب ئەفەندی هەروەها ٢١ قوروش و ٣٥ پارە بۆ کچەکەی و ١٥ قورش و ١٥ پارە بۆ خێزانەکەی سەبیحە خان دابین بکرێت، ئەمەش لە مێژووی بێ خاوەن بوونیەوە دابین دەکرێت، کارەکە جێبەجێ بکرێت.

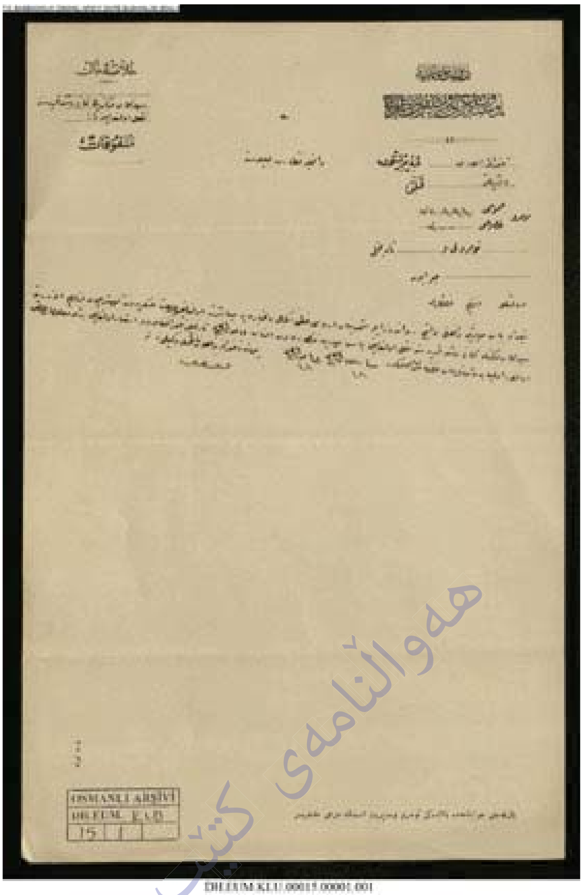

هەواڵنامەی کتێب

DH.EUM.KLU	00015.00001	18 ڕەمەزان 1333 (30 تەمموز 1915)

دەوڵەتی عوسمانی
نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف و تەلەفۆن
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری تەلەگراف
قەڵەمی کار
گشتی ٧٢٨٩١
تایبەتی ٣٠٠
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە بـاش بەڕێوەبەرایەتـی بەغـداد بـە پێویسـت زانـراوە هێڵـی سـەربازی نێـوان ڕەوانـدز و شـەمدینان دەسـت پـێ بـکات و تـەواو بکرێـت، مەرکـەزی سـەید کان بـۆ گونـدی کانـی ڕوشـد گوازراوەتـەوە، لـە بـاش بەڕێوەبەرایەتـی ناوبـراو تەلەگرافنامـە لـە ١١ تەممـوز ١٣٣١ وەرگیـراوە و ئامـاژەی پێکـراوە، زانیـاری ڕاگەیەنـدراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
بریکاری نازری پۆستە و تەلەفۆن

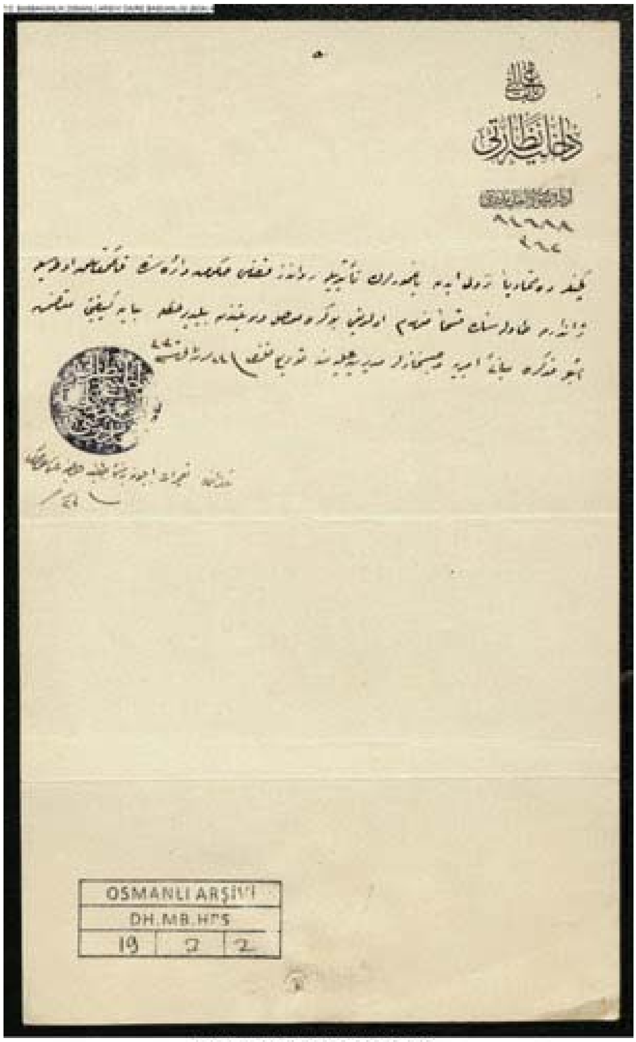

DH.MB.HPS.00019.00003.002

DH.MB.HPS	00019.00003	19 موحەررەم 1333 (7 کانوونی یەکەم 1914)
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆ بەڕێوەبەرایەتی کارگێری گشتی ناوەخۆ ٩٤٦٨٨ ٣٦٢ چەند ڕۆژ لەمەوپێش بە بەردەوامی باران باریوە، لە ژێر کاریگەری ئەم بارانە بەشێکی ژووری قائیمقامیەت و ژووری ژاندارمە لە فەرمانگەی حکوومەتی قەزای ڕەواندز وێران بووە، لە ویلایەتی موسڵ ڕاگەیەندراوە و نووسراو بۆ بینایەی میری و بەڕێوەبەرایەتی عالی گرتووخانەکان بەرز کراوەتەوە.		

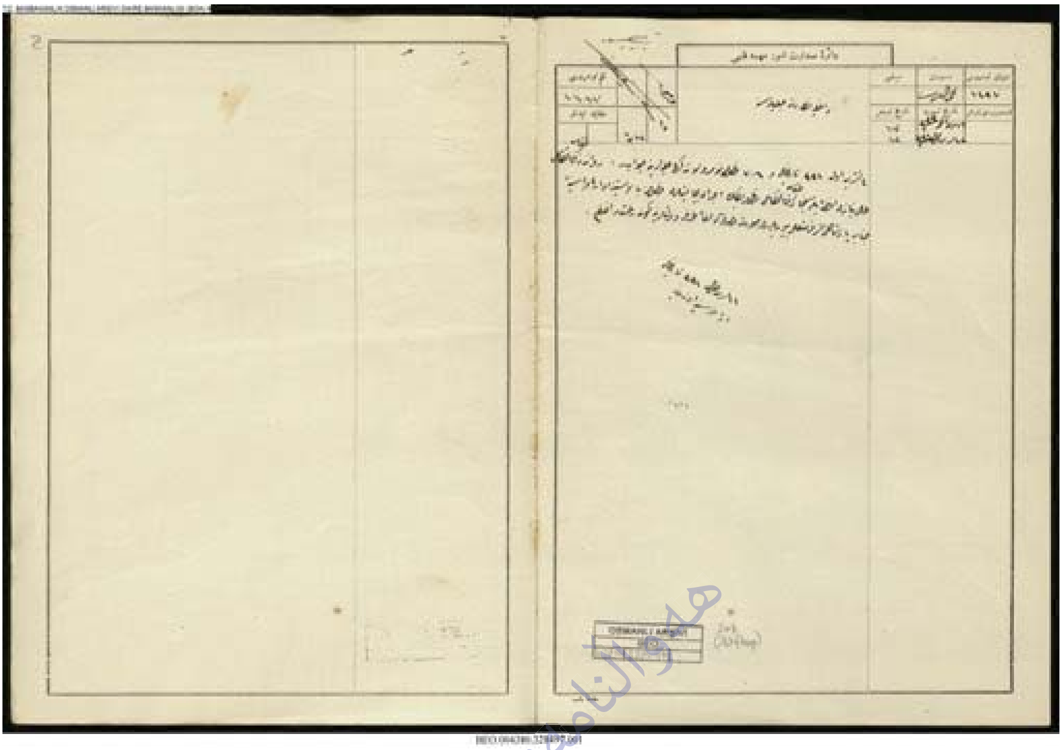

BEO	004380.328497	16 زیلحیجە 1333 (25 تشرینی یەکەم 1915)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی مێژووی ٤ تشرینی یەکەم ١٣٣١ ژمارە ٧٠٦ ی عالیە، عەلی نیازی ئەفەندی قائیمقامی قەزای ڕەواندز و مەزهەر بەگ قائیمقامی قەزای سنجار گۆرینەوەیان پێ دەکرێت، بۆ ئەمەش جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، وێنەی پەسەندکراوی بۆ لایەنی دەوڵەت ڕەوان کراوە ئەفەندم.

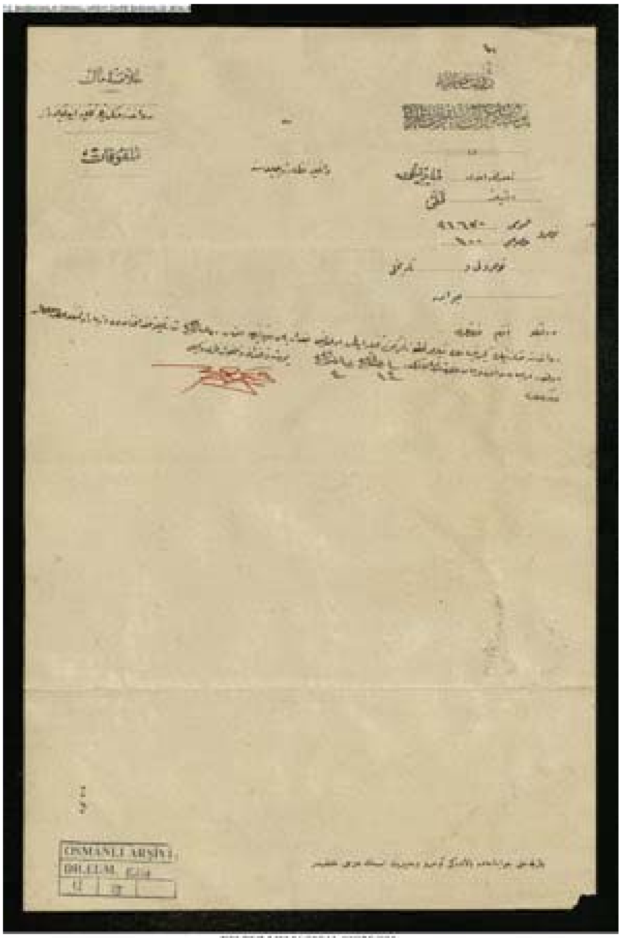

DH.EUM.KLU.00011.00025.001

DH.EUM.KLU	00011.00025	14 ڕەجەب 1334 (17 مایس 1916)

دەوڵەتی عوسمانی
نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف و تەلەفۆن
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری تەلەگراف
قەڵەمی کار
گشتی ٩٦٦٧٠
تایبەتی ١٠٠
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
٢٩ی نیسانی ساڵی ڕابردوو مەرکەزی ڕەواندز چۆڵ کراوە، لە ٣٠ نیسان ١٣٣٢ تەلەگرافنامە لە باش بەڕێوەبەرایەتی بەغداد وەرگیراوە، زانیاری ڕاگەیەندراوە و لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
بریکاری نازری پۆستە و تەلەگراف و تەلەفۆن

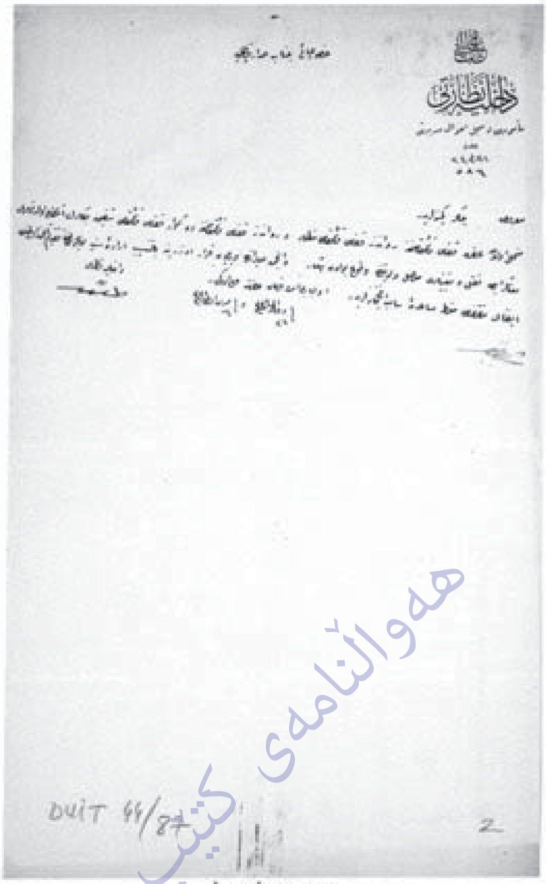

İ.DUİT.00044

هەواڵنامەی کتێب

İ.DUİT	00044.000087	21 زیلحیجه 1334 (19 تشرینی یەکەم 1916)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی تۆماری کەسێتی فەرمانبەران
ژمارە
٢٤٣٩١
٥٨٦
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە

مەزهەر بەگ قائیمقامی قەزای ڕەواندز لە قائیمقامیەتی قەزای عەمارە و شەفیق بەگ قائیمقامی قەزای کەوار لە قائیمقامی قەزای ڕەواندز دامەزرێن و بگوازرێنەوە، ئاماژەی ویلایەتی موسڵ و بریاری ئەنجوومەنی بەڕێوەبەران دەرچووە و لیستی فەرمانی پاشا پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری ناوەخۆ

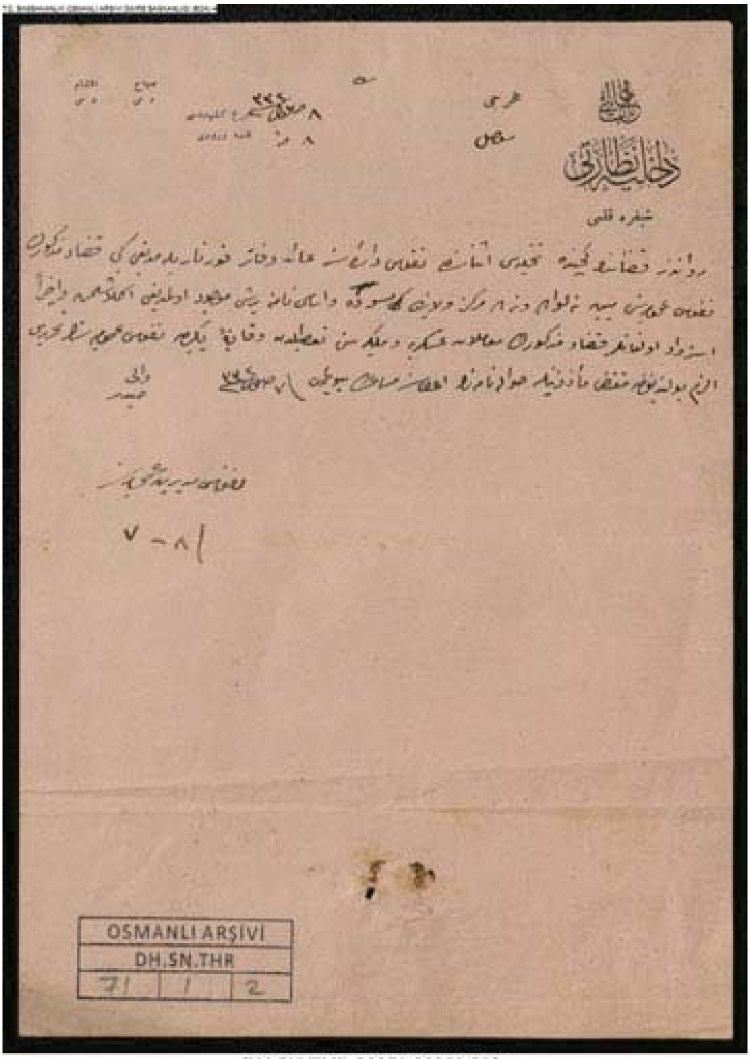

DH.SN.THR.00071.00001.002

<table>
<tr><td>DH.SNTHR</td><td>00071.00001</td><td>22 زیلقەعدە 1334 (20 ئەیلوول 1916)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
قەڵەمی شیفرە
چەند ڕۆژێك لەمەوبەر دوای ئەوەی قەزای ڕەواندز چۆڵ کرا، ئەم دەفتەرانەی لە فەرمانگەی ناسنامە بوون، پارێزگاریان لێ نەکرا، بۆیە ڕەشنووسی ناسنامەی گشتی نە لە لیوا نە لە مەرکەزی ویلایەت نییە، بەم هۆیەوە مامەڵەی سەربازی و مولکیەی قەزای ناوهاتوو تووشی وەستان هاتووە و بە پێویست زانراوە ناسنامەی گشتی تۆمار بکرێت، بۆ ڕەزامەندی حەواڵەنامە بنێردرێت.
والی حەیدەر</td></tr>
</table>

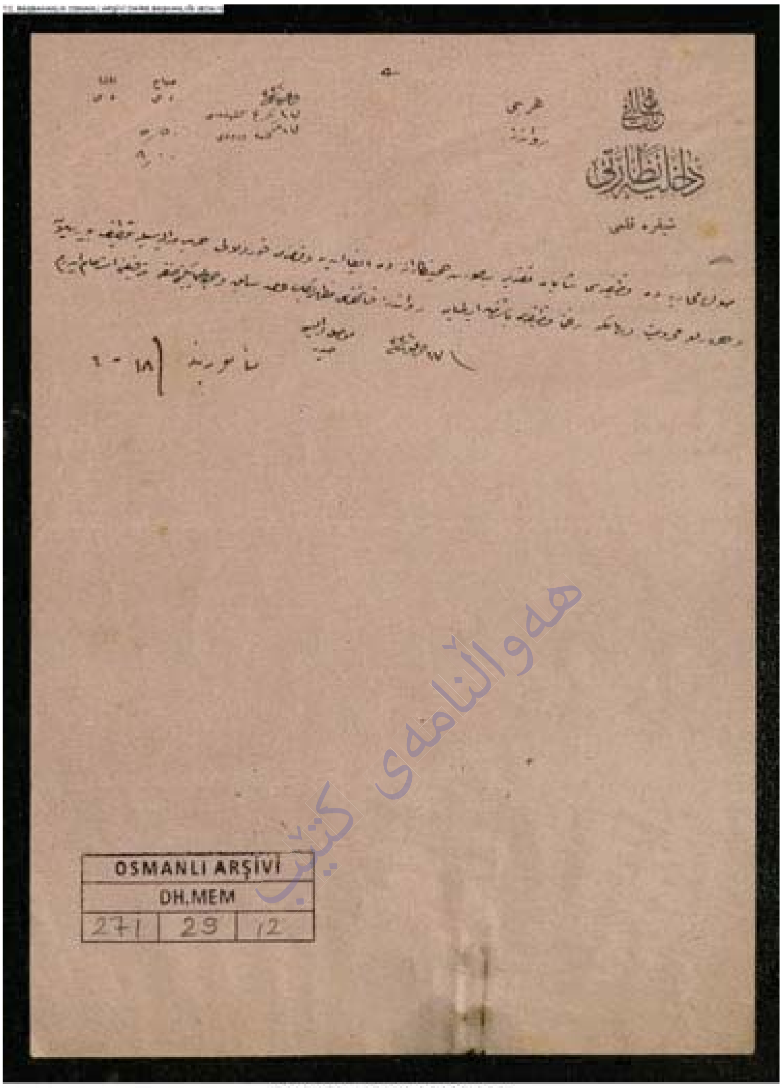

هەواڵنامەی کتێب

DH.MEM.00271.00029.012

DH.MEM	00271.00029	1 زیلقەعدە 1334 (30 ئاب 1916)
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆ قەڵەمی شیفرە لە دوا جەنگدا ئەرکەکەی زۆر بە ڕێکوپێکی و دڵسۆزانە ئەنجام داوە و ئەو ئەرکەی لەسەر شانی بووە ئەنجامی داوە، بۆیە داواکراوە بە مەدالیای جەنگ پاداشت بکرێت، داوا دەکەم مەزهەر بەگ لەسەر ڕاگەیەندراوی پێشوو چینەکەی بۆ چینی دووەم بەرز بکرێتەوە. حەیدەر والی موسڵ		

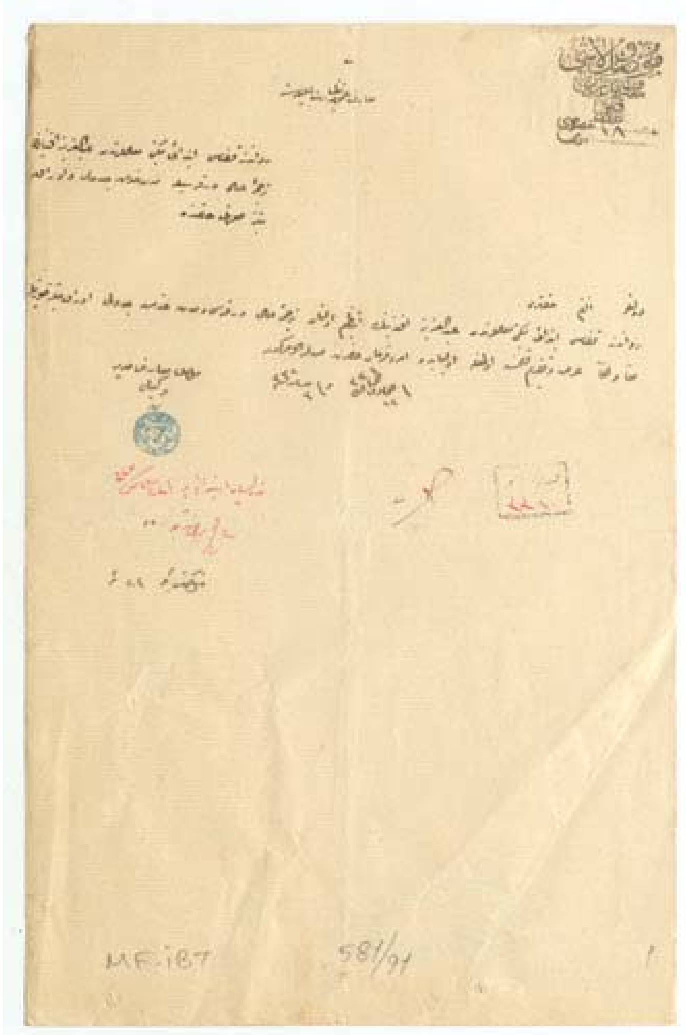

MF.İBT.00581

MF.İBT	00581.000091	12 جەمادی کۆتایی 1334 (16 نیسان 1916)

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی بەڕێوەبەرایەتی مەعاریف
۱۸ تایبەتی
نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
هاوپێچ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی و خشتەی ماوەی خزمەت و ئەوراقی پەسەندکراوی عەبدولعەزیز ئەفەندی موعەلیمی مەکتەبی سەرەتایی قەزای ڕەواندز پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
مۆری عەلی رزا بریکاری بەڕێوەبەری مەعاریفی موسڵ

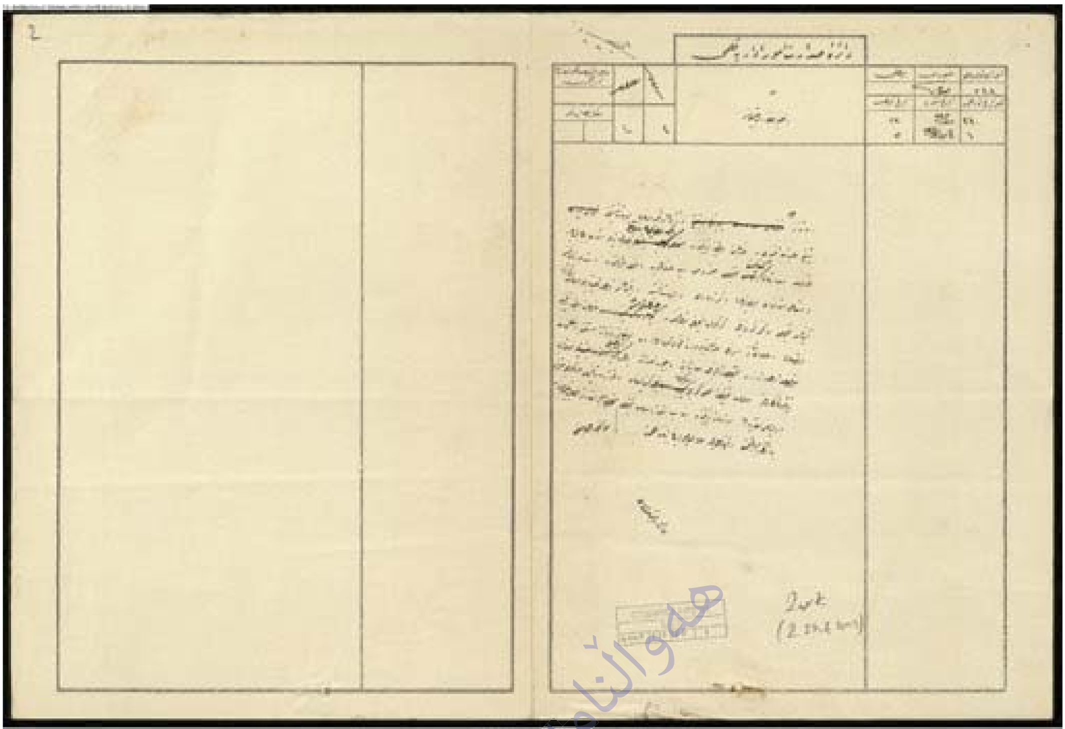

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004445.333355	21 سەفەر 1335 (17 کانوونی یەکەم 1916)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

شێخ عەبدوڵلا ئەفەندی پۆست نشینی تەکیەی دارولئەمانی ڕەواندز لە ڕێکخستنی خزمەتی نیشتیمانی مووچەی بۆ دابین کرا بوو، ناوبراو دوای مردنی مانگانەکەی ١٥٠٠ قوروش بێ خاوەن ماوەتەوە، کوڕەکەی بە ناوی سەید عەلائەددین ئەفەندی داواکاری بەرز کردۆتەوە و داوای مووچەکەی کردووە، داواکاری ناوبراویش کوڕە گەورەی کۆچکردووە و پۆست نشینی باوکی و سەرۆکی خێزانەکەیە، بۆیە مووچەی دیاریکراو بۆ ناوبراو دابین بکرێت، موتەسەرفی سانجەقی کەرکووک ڕایگەیاندووە، بەڵام سەرۆکی خزمەتی نیشتیمانی لە خزمەتە باشەکانی نیشتیمانە، ناوبراو ناوی لە ناو ئەم لیستەدا نییە، لە شوێنێکی تر مووچەیەکی دیاری کراوی بۆ دابین بکرێت.

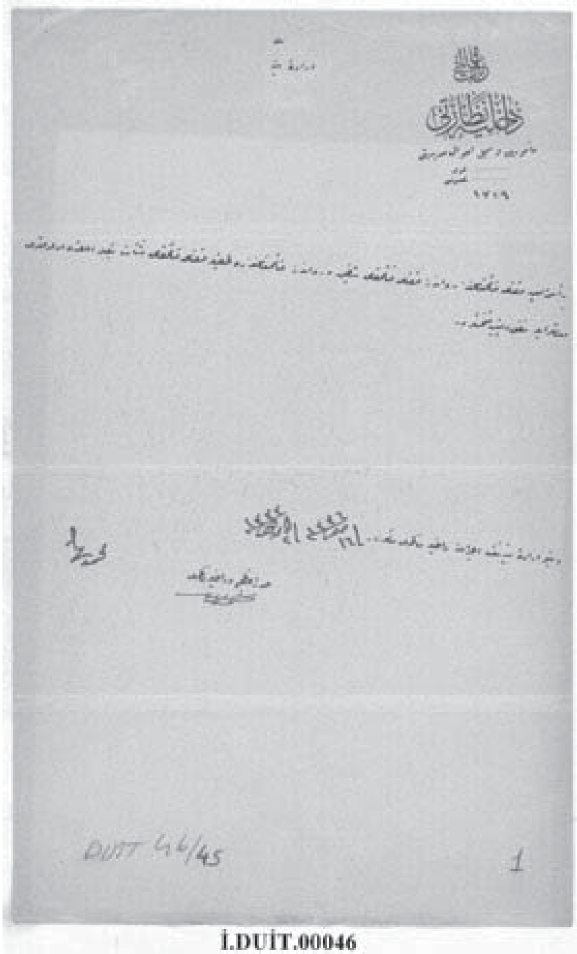

İ.DUİT	00046.000045	16 سەفەر 1336 (1 کانوونی یەکەم 1917)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی تۆماری کەسێتی فەرمانبەران
١٧٢٩
فەرمانی پاشا
شەفیق بەگ قائیمقامی قەزای ڕەواندز لە قائیمقامیەتی قەزای رائسولعەین و نەشئەت بەگ قائیمقامی قەزای توفەیلە لە قەزای ڕەواندز بەم مووچەی وەریدەگرن دەگوازرێنەوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری ناوەخۆ ئەرکی پێدراوە.
سەدری ئەعزەم و نازری ناوەخۆ

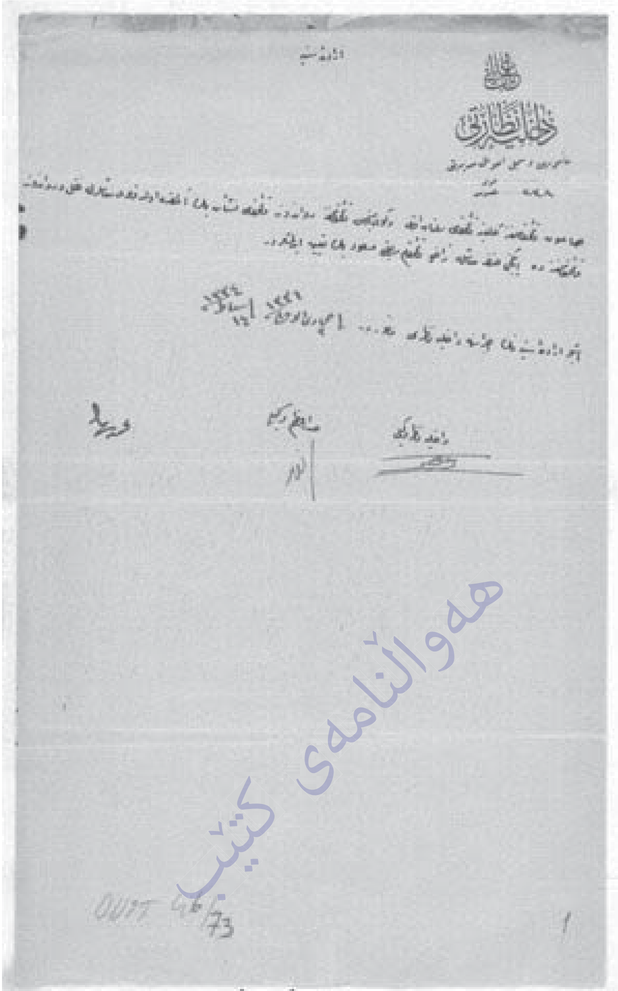

هەواڵنامەی کتێب

İ.DUİT.00046

İ.DUİT	00046.000073	2 جەمادی یەکەم 1336 (13 شوبات 1918)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەری تۆماری کەسێتی فەرمانبەران
٢٣٨
فەرمانی پاشا
سوڵتان ئەفەندی قائیمقامی قەزای گوڵعەنبەر لە قائیمقامیەتی ساسۆن و نەشئەت بەگ قائیمقامی ڕەواندز لە قائیمقامیەتی کۆی سانجەق بەم مووچەی وەریدەگرن بگوازرێنەوە و لە قائیمقامیەتی ڕەواندزیش بە مووچەی چینی دووەم مەسعود بەگ قائیمقامی پێشووی زاخۆ دامەزراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری ناوەخۆ ئەرکی پێدراوە.
نازری ناوەخۆ بە وەکالەت و سەدری ئەعزەم بە وەکالەت

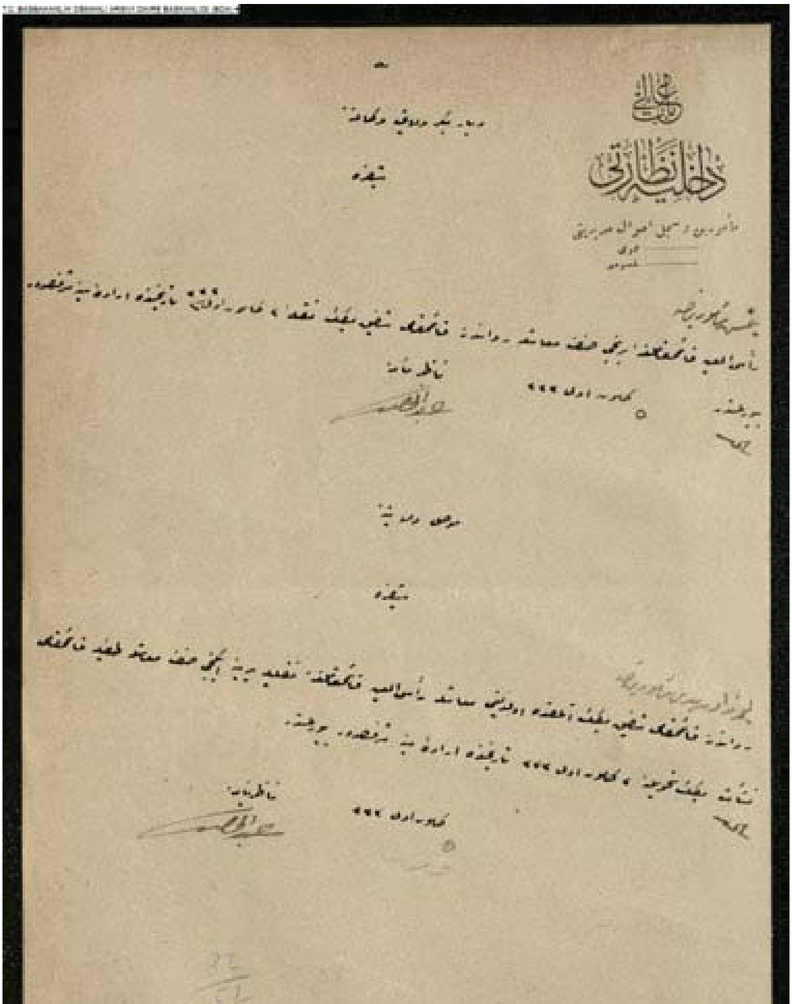

DH.ŞFR.00082.00052.001

DH.ŞFR	00082.00052	20 سەفەر 1336 (5 کانوونی یەکەم 1917)
ویلایەتی موسڵ شەفیق بەگ قائیمقامی ڕەواندز بە هەمان مووچەی بۆی دابین کراوە و وەریدەگرێت، بگوازرێتەوە قائیمقامیەتی ڕائسولعەین و لە شوێن ئەویش بە مووچەی چینی دووەم نەشئەت بەگ قائیمقامی توفەیلە دەست بە کار بێت، لە ٢ کانوونی یەکەم ١٣٣٣ فەرمانی پاشا دەرچووە. بە ناوی نازر		

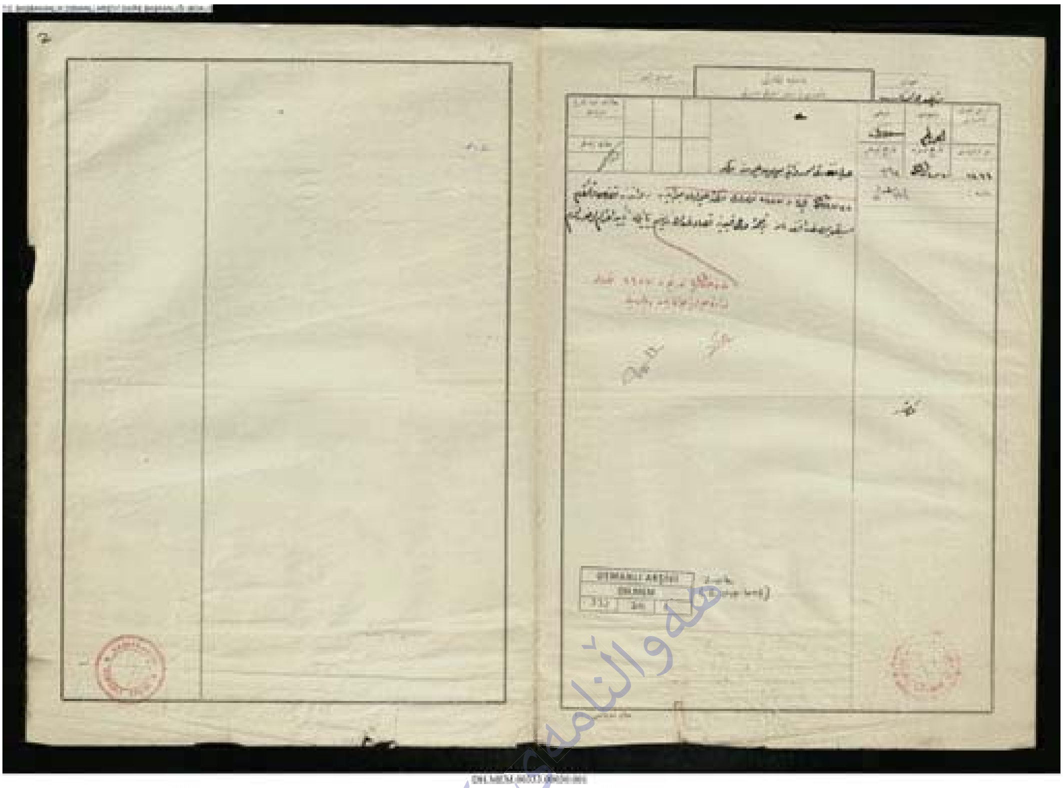

هەواڵنامەی کتێب

DH.MEM	00333.00030	28 جەمادی کۆتایی 1336 (10 نیسان 1918)
نەزارەتی داد/ بەڕێوەبەرایەتی کاروباری خۆیەتی عالی تۆماری وەرگێردراوی کەسێتی یوسف ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای ڕەواندز نەدۆزراوەتەوە، لە وەڵامی نووسراوی مێژووی ٢٨ مارت ١٣٣٤ ژمارە ١٤٢٧ عالی ڕاگەیەندراوە، پشتگیری کردنی جێگەی ڕێزە ئەفەندم.		

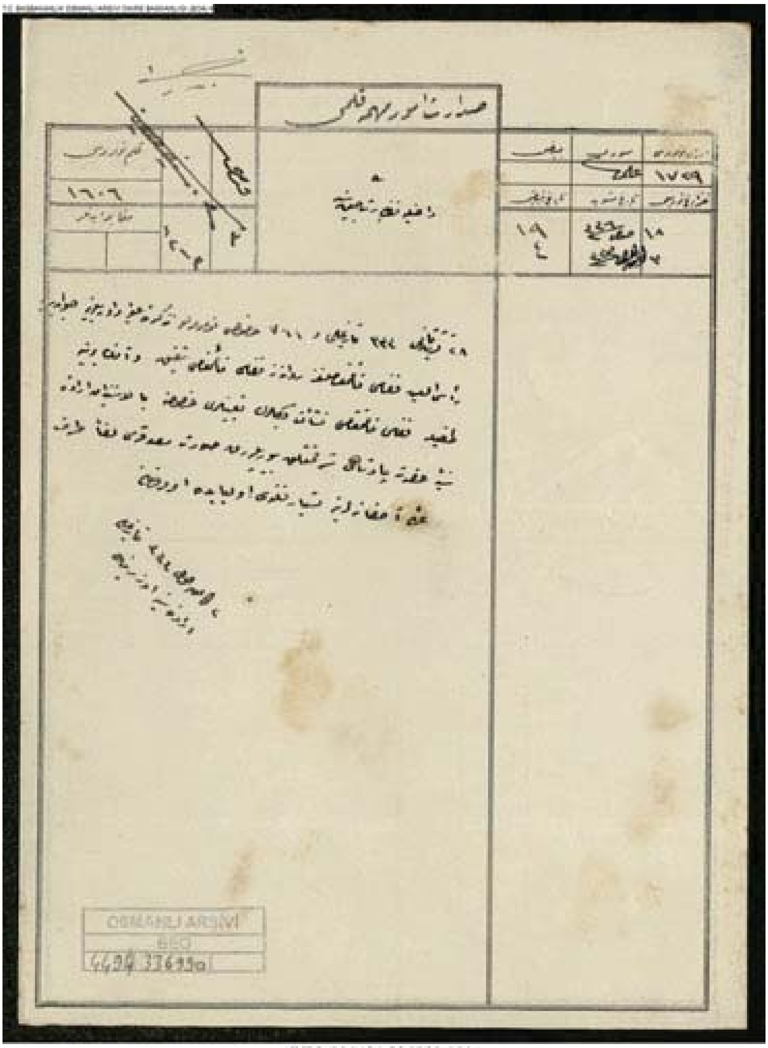

BEO.004494.336990.001

BEO	004494.336990	18 سەفەر 1336 (3 كانوونی یەكەم 1917)
نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار وەڵامـی نـووسراوی مێـژووی ٢٨ تشرینـی دووەم ١٣٣٣ ژمـارە ٧٦١ عالیـە، شـەفیق بـەگ قائیمقامـی قـەزای ڕەوانـدز لـە قائیمقامیەتـی قـەزای ڕائسـولعەین و لـە شـوێن ئەویـش نەشئەت بـەگ قائیمقامـی قـەزای تەفیلـە دابمەزرێـن، جەنابـی پاشـا بـە فەرمانـی پاشـا ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، وێنـەی پەسـەند كـراوی هاوپێـچ بـۆ لایەنـی عالـی بـەرز كراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان.		

BEO.004503.337718.001

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004503.337718	4 جەمادی یەکەم 1336 (15 شوبات 1918)

بریکاری نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدا
وەڵامی نووسراوی ١٢ شوبات ١٣٣٤ ژمارە ١٤٦ ی عالیە، سوڵتان ئەفەندی قائیمقامی قەزای گوڵعەنبەر لە قائیمقامیەتی قەزای ساسۆن و نەشئەت بەگ قائیمقامی قەزای رەواندز لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق و لە شوێن ئەویش مەسعود بەگ قائیمقامی پێشووی قەزای زاخۆ دادەمەزرێن، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، وێنەی پەسەندکراوی هاوپێچ بۆ لایەنی دەوڵەت رەوان کراوە ئەفەندم.

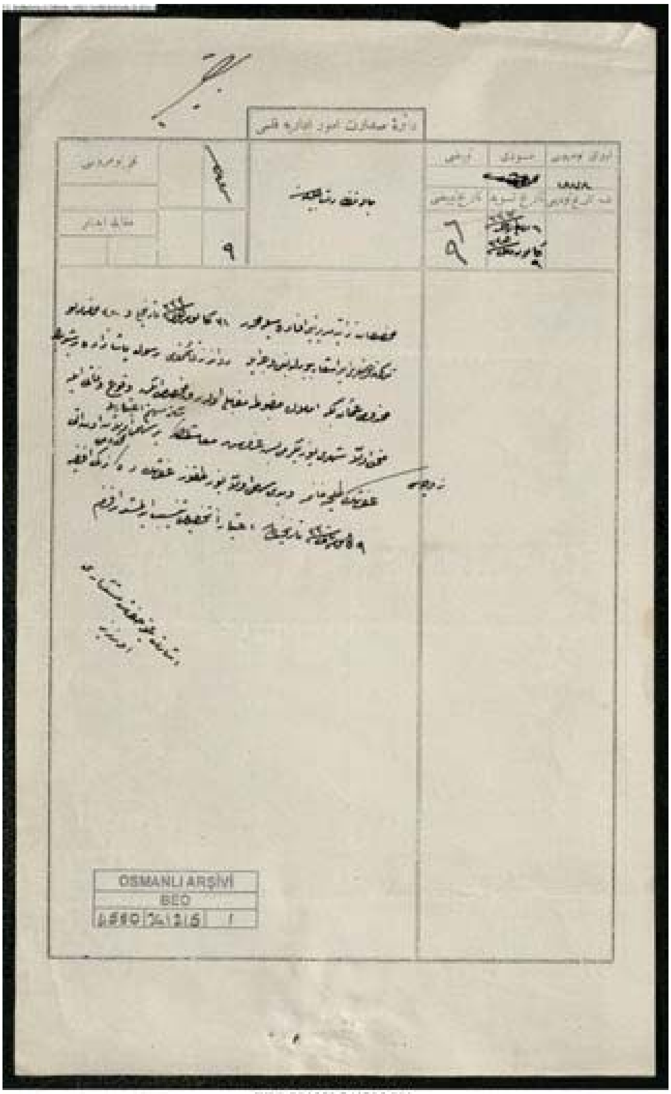

BEO.004550.341215.001

6 ڕەبیعی کۆتایی 1337 (9 کانوونی دووەم 1919)	004550.341215	BEO

نەزارەتی دارایی شکۆدار
بــە ووتــەی بەڕێوەبەرایەتــی خۆیەتــی نــووسراوی ٣١ کانوونــی یەکــەم ١٣٣٦ ژمــارە ٣٨ ی دەوڵــەت ئامــاژەی پێکــراوە، عوســمان بــەگ کــوڕی ڕەســول پاشــازادە ڕەشــید بــەگ قائیمقامــی ڕەوانــدز لــە بەرامبــەر ئەملاکــی جێگیــر دەرماڵــەی بــۆ دابیــن کرابــوو، بــە مردنــی مانگانــە ١٢٥ قــوروش مووچــە بــێ خــاوەن ماوەتــەوە، لــە مێــژووی ٩ کانوونــی دووەم ١٣٣٠ لــە هەشــت پشــك یــەك پشــك دەکاتــە ١٦ قــوروش بــۆ خێزانەکــەی تەلیحــە خانــم و لــە ٧ پشــکیش ١٠٩ قــوروش بــۆ کوڕەکــەی بــە نــاوی زەکــی ئەفەنــدی دابیــن دەکرێــت ئەفەنــدم.

هەواڵنامەی کتێب

BEO.004564.342264.001

<table>
<tr><td>BEO</td><td>004564.342264</td><td>5 رەجەب 1337 (6 نیسان 1919)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی عالی
وەڵامی نووسراوی ٣٠ مارت ١٣٣٥ ژمارە ٥٢٢ی عالیە، بەهائەددین بەگ قائیمقامی قەزای جرمیك دوور خراوەتەوە لە شوێن ئەو حەقی بەگ قائیمقامی قەزای پالۆ، لە قائیمقامیەتی قەزای پالۆش تەحسین بەگ قائیمقامی دیرك، لە قائیمقامیەتی دیرك مەسعود بەگ قائیمقامی رەواندز دامەزرێن، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە و وێنەی پەسەند کراوی بۆ والا بەرز کراوەتەوە، نووسراو کراوە تا هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.</td></tr>
</table>